

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

İSPANYA, ÇİN, KÜBA VE 1917 EKİM DEVRİMLERİ ÜZERİNE

Göçebe: 40
Toplumsal mücadeleler dizisi

Fransa'da yayımlanan Lutte Ouvrière dergisinde yayımlanan
makalelerden çevrilmiştir.

İspanya, Çin, Küba ve 1917 Ekim Devrimleri Üzerine

Çeviren: A. Elif

Yayıma hazırlayan: Yaşar Selçuk
Kapak tasarımı: Ahmet Kılıcı

ISBN: 975-8143-29-8

Dizgi : Göçebe
Baskı ve Cilt : Sezai Ekinci Matbaası
Tel: (0212) 482 13 56

Bahariye Caddesi, 37/41, Kadıköy, 81310, İstanbul
Tel/faks: 0 216 337 72 75

İSPANYA, ÇİN, KÜBA VE 1917 EKİM DEVRİMLERİ ÜZERİNE

İÇİNDEKİLER:

Ekim Devrimi'nin 70. yılı.....	7
60 yıl önce: İspanya işçi sınıfı	
dünyayı değiştirmek için ayaklandı.....	41
Ek1- İşçi sınıfı iktidarda.....	77
Ek2- "Demokratik" saftaki karşı devrim.....	78
Ek3- Karşı devrim hızlanıyor.....	80
Ek4- İspanya Devrimi'nde "Uluslararası Tugaylar" devrimci kitleler ve halk cephesi.....	81
1949 Çin Devrimi ve Mao'nun iktidara gelişi.....	87
1975 Çin Anayasası.....	137
Küba, Kastro ve Kastroculuk.....	147
1952'ye kadar Küba işçi hareketi: Küba işçi sınıfının 50 yıllık mücadelesi.....	176
Milliyetçi devrimcilerin ve proleter devrimcilerin politikaları.....	184
Geri bırakılmış ülkelerde devletin rolü ve doğası.....	205

Editör'den

“Toplumsal Mücadeleler” dizimizin bu ikinci kitabı. Dizimizin amacı, yaşadığı dünyayı toplumsal yönden değiştirmek isteyen, kişisel kurtuluşun değil, toplumsal kurtuluşun peşinde olan okuyuculara seslenmektedir.

Bu açıdan, Fransa’da **Leon Troçki Çevresi**’nin düzenlediği tartışma toplantılarına sunulan bu metinler, bize hem bilgi veriyor hem de bilgilerimizin bugüne kadar bilinen yorumlarından farklı da yorumlanabileceğini ortaya koyuyor. Bu farkın nedeni şudur: Olaylara “sınıf mücadelesi” ve “işçi sınıfının çıkarları” açısından bakmak.

Ekim Devrimi’nin işçi sınıfı için başarılı olmasının nedeni neydi? Bu sorunun en kısa ve özlü cevabı, **Bolşevik Parti**’dir. Eğer Rusya işçilerinin ve yoksul köylülerinin çıkarlarını sonuna kadar savunan devrimci bir parti olmasaydı, Ekim Devrimi başarılı olamazdı. Peki, İspanya, Çin ve Küba Devrimleri’nin başarısız olmasının nedeni neydi?

İspanya, Çin ve Küba işçi sınıfının varlığı tartışılmaz. En azından 1917 Rusyası ile karşılaştırıldığında bu ülkelerde (özellikle İspanya’da) işçi devrimini başaracak nitelikte bir işçi sınıfının olduğunu söyleyebiliriz. Nesnel şartların işçi devrimi için mümkün olmasına rağmen işçi sınıfının, Rusya’da olduğu gibi, iktidarı ele geçirmesi neden mümkün olmadı? Bunun nedeni şudur: İspanya, Çin ve Küba’da mücadeleye önderlik eden partiler ve bu partilerin siyasetleri işçi sınıfının çıkarlarını temsil etmiyordu. İşçi devrimi koşullarına rağmen işçi sınıfı iktidardan uzak tutulmuştur.

İspanya’da “demokrasi”, Çin ve Küba’da “anti-emperyalizm” hedefleriyle kitleleri sınırlayan önderlikler, işçi sınıfının iktidarı almasını önlediler. Bu tutumun Lenin ve Troçki’nin tutumundan kökten farklı olduğunu söylemeliyiz. Stalin, Mao ve Kastro gibi önderler bürokrasinin, burjuvazinin ve küçük burjuvazinin çıkarlarının temsilcisiydiler. Oysa Ekim Devrimi’nin hedefleri tamamen farklıydı ve işçi sınıfının çıkarlarını temsil ediyordu.

Bolşevik geleneklerin çarpıtılması, bürokrasinin dünya devrimine ve işçi devrimine karşı tutumu, milliyetçi devrimcilerin mücadelelerde egemen olmasını kolaylaştırdı. Bürokrasi çıkarlarını tehdit edecek dünya devriminden kurtulurken milliyetçi devrimcilerin mücadelesi sayesinde ulusal burjuvaziler de emperyalist şirketlerden kurtulmuş oldular. Böylece kitlelerin büyük mücadeleleri emperyalistleri ülkeden kovmakla birlikte, burjuva devletin egemenliğine son veremediler.

İşte bu derleme, işçi sınıfının hedefleriyle, bürokrasinin, küçük burjuva milliyetçi devrimcilerinin hedefleri arasındaki farkı ortaya koymayı amaçlıyor.

Bu deneyimlerin ortaya koyduğu gerçek şudur: İşçi sınıfı mücadele etmektedir; toplumsal hedeflerine ulaşmakta eksikliği duyulan, bu mücadeleyi yönlendirecek gerçek devrimci işçi partileridir. Bu nedenle de Troçki’nin altmış yıl önce söylediği şu sözler hala geçerlidir: “**Şimdi artık herşey işçi sınıfına, yani esas olarak işçi sınıfının devrimci öncüsüne bağlıdır. İnsanlığın bunalımı, devrimci önderliğin bunalımına indirgenmiştir.**”

EKİM DEVRİMİ’NİN 70. YILI(*)

7 Kasım 1917’de Lenin, Petrograd İşçi ve Asker Sovyet’ine hitaben şunları söyledi: *“Yoldaşlar, işçi köylü devrimi başarılmıştır. Bu işçi-köylü devrimi ne anlama gelir? Burjuvazinin en ufak katılımı olmadan bizim kendi iktidarımıza, Sovyet hükümetine sahip olacağımız anlamına gelir (...) baskı altındaki kitleler iktidarı kendileri yaratacak.”* Lenin sözlerini şöyle tamamladı: *“Biz bugün Rusya’da sosyalist işçi devletinin kurulmasına kendimizi adanmışız.”*

Yaşasın Dünya Sosyalist Devrimi”.

İlk işçi devleti doğmuştu.

Lenin ve Bolşevikler için bu yalnızca bir başlangıçtı. Dünya sosyalist devriminin başlangıcı.

Yeni bir dönem gözler önüne seriliyordu... Baskı altındaki kitleler için sınırsız umut; aynı zamanda ilerlemeleri, geri çekilmeleri ve hatalarıyla dünya çapında mücadele demek olan bir dönem.”

Bunun yanı sıra 7 Kasım 1917 (24 Ekim) tarihi aynı zamanda bir sonuca yani 8 ay önce kitlelerin aniden sokaklara dökülmesiyle başlayan dönemin doruğuna işaret etti.

Aniden, hatta beklenmedik bir şekilde meydana gelen siyasi ve toplumsal patlama, herkesi hayrete düşürdü. Yalnızca Çar polisini değil, yıllardır gayretle bu an için çalışan devrimci militanların büyük bir çoğunluğunu da hayrete düşürdü.

Dünyayı sarsan günler

Şubat’ta devrim başlıyordu. Başlangıçta devrimin içinde yer alanların çoğu hâlâ devrimin, daha doğrusu başarmak zorunda oldukları görevlerin tam olarak farkında değildi.

Aslında, yaklaşık 3 yıldır kanlı bir savaşa gömülmüş olan Rus-

(*)Bumakale Ekim Devrimi’nin 70’inci yıldönümü vesilesiyle, Leon Troçki Çevresinin 13 Kasım 1987’de Paris’te düzenlediği toplantıda sunulmuştur.

ya'da, 8 Mart (23 Şubat) Uluslararası Kadınlar Günü için örgütlenen gösterilerin bir kaç gün içinde bütün ülkeyi saracak bir dalganın başlangıcı olacağını düşünen çok az insan vardı.

Çar diktatörlüğünü ve tamamen kurtlanmış rejimi süpürüp atmak yalnızca 5 gün aldı. Başka günlerin takip ettiği 5 gün. Bu günler belki de Amerikalı gazeteci John Reed'in kitabında anlattığı 10 günden daha fazlaydı. Ama reddedilemeyecek bir şey varsa o da bu günlerin dünyayı gerçekten sarstığıdır. Hem de biraz değil, çok sarstığı.

Bu günler, sadece o zamanın dünyasını sarsmadı. 70 yıl önce Petrograd'da başlayan sarsıntı dalgasının etkileri bugün bile sürmektedir. Bu etki, mücadelelerini Rus işçi sınıfının açtığı yoldan yürüten farklı uluslarda, halklarda ve tabii daha küçük bir ölçekte, bizler gibi devrimciler arasında görülebilir.

8 Mart'ta Petrogradlı kadın işçilerin girişimiyle başlatılan kitle mücadelesi, Çar'ın tahttan indirilmesiyle hemen yatışmadı. Ne işçiler fabrikaya, ne de askerler kışlaya döndü. Daha doğrusu işçiler ve askerler yerlerine döndüler, ama eskisi gibi ustabaşılardan ya da albayların, generallerin emir ve kuralları altında çalışmadılar. Döndüler ama sorunlarını tartışmaya devam ettiler.

Barış, ekmek ve toprak

Amacının halkın çıkarlarıyla hiç bir ilişkisi olmayan bu korkunç I.Dünya Savaş'ı nasıl sona erebilirdi? Toplum herkese ekmek sağlayacak şekilde nasıl örgütlenebilirdi? Üniforma giydirilip, siperlere ve kışlaya gönderilen milyonlarca köylüye, nasıl toprak verilecekti? Rus Çarlığı'nda (isabetli takma adıyla "Halklar Hapishanesi") saltanat sürmüş olan ulusal baskı nasıl ortadan kaldırılacaktı?

Bütün bunlar gerçekten somut, kelimenin tam anlamıyla can alıcı sorunlardı. Her bireyin en acil ihtiyaçlarıyla ilgiliydi. Çünkü "*toprak*", "*ekmek*", ve "*barış*" sadece sözcüklerden ibaret değildi. Sözde kalamazlardı. Tartışılan konular bir yerde, tek bir soruda birleşti: Hangi sınıf, hangi güç, aynı zamanda bu talepleri ve bu görevleri yerine

getirecek siyasi kararlılığa sahipti? İktidarı kim alacaktı? Ve kim iktidarı, barışı getirmek ve kimsenin sürmesini istemediği kasaplığa son vermek için (bütün bunlardan çıkarı olan silah tacirleri ve Rusya'nın emperyalist müttefikleri dışında) kullanmayı bilecekti? Toprağı köylülere vermeye kim hazırdı? Başka bir deyişle köylülerin beklemesizin feodal beylere saldırıp onların topraklarını kendi aralarında paylaşmalarını destekleyecek bağlılığa kim sahipti? Kısacası halkı sokaklara döken, daha somut söylemek gerekirse, devrime yönelten umutları gerçekleştirmeye kim muktedir idi?

Bütün bunları kim ya da hangi sınıf yapabilirdi?

Burjuvazi mi? Burjuvazinin bütün siyasi temsilcileri (ona açıkça hizmet edenler ve onun "sosyalist" uşakları da) bu talepleri gerçekleştirmeye güçleri olmadıklarını kanıtladılar: Barış için, Rusya'nın Fransız ve İngiliz müttefikleriyle ilişkisini kesmeye; feodal beylerin toprağı yeniden paylaşmalarına karşı çıkmaya; savaş boyunca zenginliği büyüyen kapitalistlerin kâr ve ayrıcalıklarına saldırmaya güçleri yoktu. Çünkü bütün bu insanlarla sıkı bağlarının olması gibi iyi bir nedenleri vardı. Buna ek olarak, ilk başta kendilerinin iktidara gelmelerine izin veren insanlara ve devrime karşı derin bir güvensizlik ve korku duyuyorlardı.

O halde başka kim olabilirdi?

Cevap, işçi sınıfı idi. Yani ne eski toplumsal düzenle, ne de silah tüccarları ya da emperyalist müttefiklere bağı olan sınıf. Marks'ın 70 yıl önce söylediği gibi zincirlerinden başka kaybedecek bir şeyi olmayan ama kazanacağı bir dünya olan sınıf.

Yalnızca kendisi için değil, bütün bir toplum için kazanacağı bir dünya olan sınıf.

Lenin ve Bolşeviklerin siyaseti

Mart 1917'de henüz yurtdışından Rusya'ya dönememiş olan Lenin, Rusya devrimci işçi sınıfının acil görevlerinden birinin "*devlet iktidarının büyük toprak sahipleri ve kapitalistlerin hükümetinden*

işçi ve köylü hükümetine geçirilmesi” olduğunu yazdı. Bu yüzden, Lenin açısından izlenecek yol baştan beri açık ve netti. Devrimi sonuca ulaştırmak, toplumun çıkarlarının sorumluluğunu üstlenmek, işçi sınıfına ve onun müttefiki olan (Rusya nüfusunun çok büyük kısmını oluşturan) köylülüğe bağlıydı.

Lenin ve Bolşevikler için bu sadece bir ilke sorunu değildi. Halkı aldatmaya çalışan hatiplerin bol bol “halk”tan, onun büyük acılarından bahsettiği sıradan söylevlerdeki önemsiz türden tekrarlanan sözler de değildi.

Şubat-Mart 1917’den sonra işçi-köylü hükümeti, sadece bir proje olarak değil, günün gerektirdiği gibi somut şekil alan gerçek bir varlık olarak vardı. Bu defa işçi sınıfı rolünü ayak işleriyle sınırlamadı. Daha önceki devrimlerde olduğu gibi, diğer sınıflar için bir sıçrama tahtası olmadı.

İşçi demokrasisinin organları: Sovyetler

Önce Petrograd ve Moskova’da sonra da hızla hemen her şehirde, fabrikalardaki işçiler, kırsalardaki ve bölüklerdeki askerler, kendi temsilcilerini komite ve konseylere yolladılar. Konsey sözcüğünün Rusça’sı, çok kısa zamanda dünya kelime hazinesinin bir parçası haline gelen “*Sovyet*”tir. Seçilmiş temsilcilerin, onları seçenlere karşı sorumlu olduğu ve seçenler tarafından geri alınabildiği bu sovyetler, işçilerin, halkın, yaşayan demokrasiinin organlarıydı. Hatta bundan da fazlasıydı. Onlar, tökezleyen burjuva iktidarının yerini alabilecek, yeni işçi ve köylü iktidarının organlarıydı.

İşçiler başlangıçta sovyetlerin başına en ılımlı ve yatıştırıcı unsurları getirdiler. Olaylar hep böyle gelişir. Bütün devrimler, eski düzeni yıkmaya yetecek gücün, baskın duygunun “bütün insanların” birliği olduğu bir şevk ve oy birliği döneminden geçer. Herkes aynı ideali başarmak için ihtirasla birbirine bağlanmış gözükür. Ama bu kardeşlik, farklılıkları ve bundan da çok, çatışan çıkarları maskeler. Rus Devrimi bu kuralın dışında kalmadı.

Baştan itibaren Sovyetler gerçek iktidarı tesis etti. Ama bu, tek amacı devrimi amaçlarından saptırmak olan Geçici Hükümete iktidarı teslim ve terk etmelerini önlemedi.

Olaylar çelişkileri ve farklı çıkarları ortaya çıkardı. Beklenen barış gelmedi. Toprağın tanzimiyle ilgili kararlar askıya alındı. Her şey eski düzene dönme tehlikesi taşıyordu.

İşçiler, deneyimleri sayesinde kimin onlarla, kimin onların karşısında olduğunu anlayabilirlerdi. Ancak deneyim, engelleri olumlu bir biçimde aşmak için tek başına yeterli değildir. Bilinçlenmeye olduğu kadar moral bozukluğuna da yol açabilir. İnsanlar her aşamada bu deneyimden ders çıkartmak, kendi güçlerini olduğu kadar düşman güçleri de ölçmek ve işin içindeki çeşitli kesimlerin niyetlerini görmek zorundadırlar.

Şubat Devrimi'yle Ekim Devrimi arasındaki sekiz ayda olup biten budur. Bu sekiz ay, burjuvazinin ve onun siyasi temsilcilerinin iktidarsızlığını herkesin görmesini sağladı. Aynı zamanda işçi sınıfının sorumluluklarını, görevlerini öğrenmesine ve iktidarı denemelerine izin verdi. Deneyimin, deneme yanılma yoluyla kazanılmamış olmasının ve işçi sınıfının 1917'nin deneyimlerini kendi yararına çevirebilmesinin nedeni, onun en ileri ve bilinçli üyelerinin durumu net bir şekilde görmüş olmasından dolayıdır.

Çünkü Rusya'da, önceki dönemde devamlı olarak ilerleyen, geçmişin tecrübesinden yararlanan ve böylece gelecek görevlere hazırlanan işçi sınıfına bağlanmış devrimci bir parti vardı.

Rusya'da büyük bir köylü kitlesine gömülmüş çok küçük bir azınlık olan işçi sınıfının iktidarı alması kaçınılmaz değildi.

Devrimin başlangıçta burjuva-kapitalist aşamadan geçmesi gerektiğini düşündürebilecek bir durum, ya da devrimde öncü rolü ve itici gücü köylülüğün oynayacağını, işçi sınıfının zamanının sonra geleceğini düşündürebilecek bir ülke varsa, bu ülke Rusya idi. Üstelik bu tür fikirler 1917'de bile yaygın bir şekilde destekleniyordu. Hem de işçi sınıfının sovyetlerdeki iktidarını burjuvazinin temsilcilerine teslim eden çoğunluk tarafından destekleniyordu.

Rusya'nın gerçekten geri kalmış ve sosyalizm için olgunlaşmamış

bir ülke olduğu herkes için açıktı. Lenin işçi sınıfının iktidarı alması gerektiğini söylediğinde durumun tamamen farkındaydı.

Bununla birlikte Lenin, Şubat Devrimi'nin Rusya'nın gündemine aldığı görevleri yalnızca işçi sınıfının başarabileceğini açıkça gördü. Diğer siyasi ve toplumsal güçlerin hepsi toplum dışına düşecekti. Bunların ötesinde, sosyalizmin, Rusya'da gündemde olmasa da, Avrupa ve dünya çapında gündemde olduğunu da biliyordu. İşçi sınıfı, Rusya'da küçük bir azınlık olduğu halde, uluslararası işçi sınıfının ayrılmaz bir parçası olarak bakıldığında durumun böyle olmadığını da biliyordu.

Lenin ve Bolşevik Partisi olayları bu ışık altında gördü ve zamanın egemen düşüncesinin tersine, işçi devriminin gündemde olduğunu Mart 1917 gibi erken bir tarihte cüretle ve net olarak açıkladı. Mayıs 1917'de Lenin şunu söyledi:

"Marks ve Engels, 19. yüzyılda farklı ülkelerdeki işçi hareketlerini gözleyerek ve toplumsal devrim olasılıklarını gözönünde tutarak, tekrar tekrar bu ülkeler tarafından oynanan rollerin, genel olarak bu ülkelerin her birinin kendine has tarihsel ve ulusal ayırıcı özelliklerine bağlı olacağını söylediler. Bu düşüncelerini şöyle ifade ettiler: Göreve Fransız işçiler başlayacak, Alman işçiler tamamlayacak.

Göreve başlama onuru, Rus işçi sınıfına düştü ama unutulmamalıdır ki, hareket ve devrim yalnızca günden güne daha da güçlenen ve büyüyen -örneğin Almanya'da- devrimci hareketin yalnızca bir parçasıdır. Görevlerimizi ancak bu açıdan tayin edebiliriz".

Bolşevikler için 1917'de "Rus" devrimi yoktu. Yalnızca Rusya'da bir işçi devrimi vardı. Bu yalnızca dünya sosyalist devrimi kavgasında bir ilk zaferdi. Bir zafer ki kendine özgü nedenlerden dolayı yaşlı Çarlık imparatorluğunda ama çok daha geniş ufukları olan bir anlamda başarılmıştı.

1917-1920 devrimci dalgası

Rus devrimi, işçi kitlelerinin burjuvaziye saldırısını ilerlettiği 1918 ve 1919 devrimci yılları gibi bir dönemin başlangıcıydı. Bu

dönem, işçi sınıfının dünya çapındaki zaferinin tehlikede olduğu, şiddetli sınıf savaşimleri dönemi idi. Rus işçileri, Avrupa’nın öteki ucunda yoksul ve büyük güçlerin yarı sömürgesi olan bir ülkede uluslararası komünizmin bayrağını yükseltmeyi başardılar. Petrograd ve Moskova’da patlak veren devrim, savaştan geriye kalan yıkımın külleri altında için için yanan ateşi bir anda yangına çeviren bir kıvılcımdı.

Kendi çelişkileriyle ayağı kayan emperyalizmin Doğu Avrupa, Almanya ve Avusturya’da, en gerici kalelerinde yenildiği ve zayıf düştüğü ortaya çıkmıştı. II. Wilhelm’in Almanyası’ndan, Osmanlı İmparatorluğu’na kadar, belli başlı büyük imparatorluklar darmadağın olmuştu. Önceleri ezilen uluslar baş kaldırıyor ve ayrı devletler olarak örgütleniyordu. Halklar savaşın sonunun Rusya’daki gibi diktatörlüğün ve ezilmenin sonu, otokratik hükümdarların sonu olmasını bekliyordu. Avrupalı halklar büyük güçlerin yağmaya duyduğu açlığa karşı ağır bir bedel ödediler: Milyonlarca ölü, sonsuz yıkım ve benzeri görülmemiş kurbanlar. Savaş ve askeri otoriteden kurtulmuş bir Avrupa’nın, nihayet demokratik ve birleşik bir Avrupa’nın özlemini çektiler.

1917’de siperlerde başlayan ve bir süre baskı altında kalan kardeşlik şimdi yaygınlaşmıştı. Grevler patlak verdi. Barselona’dan Glasgov’a, Lorraine’den Piemonte’a ve New York’tan Winnipeg’e kadar. Grevler bulaşıcıydı. Bir şehirden bölgeye, oradan bütün ülkeye yayılıyor ve yalnızca daha da çok yayılmak için duruyordu. “Barışçı” işvişre bile bundan kurtulamamıştı.

Gelen devrim ancak bir dünya devrimi olabilirdi. Bu onlarca yıl boyu bütün işçi hareketlerinin esas inancı olmuştu. Şimdi nihayet o an gelmiş gibi görünüyordu. Bolşevikler bu fikre öylesine inanmışlardı ki devrimin başka bir yerde, özellikle Almanya’da zafer kazanması için, devrimci Rusya’yı feda edebilirlerdi. Rusya Sovyetleri ve Alman hükümeti arasında Brest-Litovsk görüşmeleri sürerken Lenin şöyle diyordu: *“Görüşmelerin birdenbire kesilmesiyle Alman devrimci hareketinin patlayacağını düşünecek olursak, Alman devrimi bizimkinden çok daha büyük öneme sahip olduğundan, kendimizi kurban*

etmek zorunda olacağız. Ama bu henüz olmadı. Genel Sosyalist devrime kadar beklemeliyiz.”

Gerçekten de “genel sosyalist devrim” artık ütöpik bir hayal değildi. Devrimci dalga, savaşı ve bundan sorumlu olanları, emperyalistleri bir kenara atabilirdi. İlk patlamalar Rusya’da ortaya çıkmaya başladı ama diğer birbirine zıt güçler, Rusya’yı cehennemin dibine kadar izledi. Victor Serge’in deyişiyle, “*devrim savaştan doğmuştu, ama savaş Rus değildi*”.

Savaş bahanesiyle “zekice düzenlenmiş bir kıtlık” durumuna sokulan uçsuz bucaksız imparatorluklar, Almanya, Avusturya-Macaristan, Bulgaristan ve Osmanlı İmparatorluğu gibi rejimler çöküyordu. Hükümdarlar çekiliyor ve kaçıyor. Savaş sırasında bütün güç, bütün toplumsal örgütlenme, orduların elinde yoğunlaşmıştı. Şimdi ordular yenilmiş, bozguna uğramış ve tamamen alt üst olmuştu. Macaristan’daki gibi belli bazı durumlarda artık merkezi bir iktidar kalmamıştı. İşçi sınıfının önündeki sorun, Rusya’da olduğu gibi denetimi ele almaktı. 1918 Kasım ayında imzalanan ateşkes yenik devletlerin çöküşünü daha da hızlandırdı.

Doğu Avrupa’da devrim

Kasım 1918’de Viyana, Budapeşte ve Berlin’de devrim eş zamanlı olarak patlak verdi.

Bu kez devrim yaşlı Avrupa’nın başkentlerinin kalbinde çarpıyordu. İşçi ve asker konseyleri doğuyor ve ön plana çıkıyordu. Binlerce militan bu kez, savaşın sonunun vaat edilen sosyalizmi getireceğini umuyordu. Bu militanların çoğu sosyal demokrat hareketin saflarındaydı ve bazıları savaş bahanesiyle istenen fedakârlıklara boyun eğerek, siperlerde katledilmişti. Daha fazla beklemek istemediler. Kızıl bayraklar dalgalanıyordu, sosyalizm herkesin dilinde ve gönlündeydi.

Nasıl eski Çarlık imparatorluğunda sovyetler Urallar’dan Kafkasya’ya kadar egemen olduysa, Berlin, Hamburg, Münih, Viyana ve

Budapeşte'deki işçi konseyleri de güç kazanıyordu. İşçi sınıfının geniş kesimleri devrim tarafına geçiyordu.

İşçi sınıfı muhaliflerinin tepkisi panikti. Macaristan'daki burjuva liderler savaşımadan teslim olmayı seçtiler. Burjuva iktidarı temsil eden Kont Karolyi, ciddi bir şekilde iktidarı işçi sınıfının ellerine bıraktığını ve sosyalistlere teslim ettiğini açıklıyordu. Olaylar, Komünist Parti'nin genç lideri Bela Kun'u sovyet hükümeti kurması için hapisten çıkardı.

Almanya'da ordu, Berlin'de kitlelerin şiddetli saldırısına ve isyan günlerine müsaade ederek onları bir süre oyaladı. Açıkça imparatorun rejimiyle işbirliği yapan sosyalist liderler, arkasında konseylerin desteği olan işçi sınıfını imparator için kan akıtmaya teşvik ederken, Hindenburg'un kendisi resmen işçi konseyleri iktidarı tanıdığını açıkladı.

Uluslararası karşı devrim

Bununla beraber sosyalist liderler karanlık köşelerde ordu kurmayıyla elele burjuva düzenini tamir etmeye ve baskı kurulmasını hazırlamaya çalışıyorlardı. "Sosyalist" Noske "*birimiz cellât gibi hareket etmeliyiz*" diyerek, işçi sınıfının cellâtlığı işini üstüne aldı.

İsyanın ilk kanlı bastırılışı Ocak 1919'da Berlin'de oldu. Liderleri Rosa Luksemburg ve Karl Liebknecht'in öldürülmesi suretiyle, Komünist Parti'nin başı vuruldu. Buna rağmen işçi sınıfı tamamen yenilmiş sayılmazdı. Devrim, Mart'ta Berlin'de yeniden ezildiği halde, Bavyera'da zafere ulaştı.

Bir an için sarsılan burjuva güçler, gerici güçlerle işbirliği yapmaya devam eden sosyalist liderlerin suç ortaklığı ya da açık ihaneti sayesinde kendilerini toparlamada başarılı oldular. İktidarı ele geçirmeye teşebbüs eden, üretimi yeniden canlandıran ve hatta toplumsal yaşamı yeniden düzenleyen işçi sınıfının muazzam mücadelesinin sonucu, kaçınılmaz değildi.

1918-1920 arasında hâlâ silahlı olan işçi sınıfı bu kez burjuvazinin ordularına karşı yeniden savaşa girdi. Başarısız olmadı: Macar

Kızıl Ordusu'nun nüfuzu altında bir Slovak Sovyet Cumhuriyeti kuruldu. Fakat, "sosyalist"lerin emrindeki polis, Haziran 1919'da Viyana'da işçi ayaklanmasını bastırdı.

Karşı devrim Avrupa'da egemen oldu. Nihayet Alman devrimi Bavyera'da yenildi, Horthy, Kızıl Orduya saldırmak için gittiği Macaristan'da, Polonya'da Pilsudski'nin yaptığı gibi diktatörlüğünü kurdu.

Cevap olarak Kızıl Ordu Polonya'ya girdi ama çekilmek zorundaydı. Devrim, emperyalist güçlerden teçhizat ve destek alan beyaz ordularla kuşatılmış Rusya'da da tehlike altındaydı.

Karşı devrim alayları sonunda zafere ulaşmıştı ve geçtikleri her yerde, Finlandiya, Polonya, Ukrayna ve Macaristan'da beyaz terör şiddetlenmişti. İşçiler kıyıma uğruyor, Çarlık zamanınkinden bile daha dehşet verici, inanılmaz derecede vahşi katliamlar planlı olarak yapılıyordu. Ağustos 1917'de Rusya'da Kornilov yenilmişti ama kopyaları onun öcünü bütün Avrupa'da aldı.

Devrim, ilk dalgası duraklamış, emperyalist orduların abluka-sıyla bastırılmış ve Rusya'da çok zor şartlar altında kalmış olsa da, devrimci fikirler dinçliğini ve gücünü bir Komünist Enternasyonal yaratarak gösterdi. İlk görevi, devrimin uluslararası genel kurmayı olarak hareket etmek olan III. Enternasyonal kuruldu.

Enternasyonal ilk Kongresini Mart 1919'da yaptı. Kuşatma altında gücü kırılan Rus Devrimi'nin dünya çapındaki mücadelesi o denli büyüktü ki, emperyalist ülkelerde olduğu gibi emperyalizmin sömürgelelerinde, Uzak Doğu'nun, Asya'nın en ücra köşelerine dek işçi sınıfının bilinçli neferlerini ve gençliği bir bütün olarak Sovyetlerin bayrağı altında topladı. Devrime ihanet eden II. Enternasyonal, militanlarının ve partilerinin topluca Komünist Enternasyonal'in saflarına katıldığını gördü.

Ezilmiş olmaktan veya başıbozukluktan uzak olan işçi sınıfı 1920'de yeniden saldırıya geçti. Fransa'da, çoğunlukla Komünist Parti'nin başlattığı grevler patlak verdi. İtalya'da işçiler fabrikaları işgal etti. Orada da bütün ülkede işçi konseyleri vardı. Almanya'da Kapp'ın karşı devrimci darbe teşebbüsü genel grevle yenilgiye uğratıldı. Burjuvazinin artık saldırıya geçecek araçları yoktu. Artık gidip sovyet-

lerle savaşacak yeni askeri güçler bulamazdı ve bulduğunda da Fransız Karadeniz Donanması'nda olduğu gibi isyanlar patlak verdi.

Bununla birlikte, işçi sınıfı yaşlı Çarlık İmparatorluğu dışında hiçbir yerde iktidarı almayı başaramadı. 1920'li yılların başlarında işçi sınıfının devrimci dalgası kırıldı ve burjuvazi kuvvetli olduğu yerlerde güçlerini pekiştirdi.

Eşi görülmemiş bir gerici dalga

İşçi hareketinin ve toplumun ödeyeceği bedel çok büyük oldu. Bu bedel, Doğu Avrupa'daki planlı katliamlardan sorumlu beyaz ayak takımının zaferi biçimini aldı. Eski demokrasilerde bile, burjuvazi çekmiş olduğu korkuyu pahalıya ödetti. ABD'de burjuvazi, işçi militanlardan öcünü linç yasası ve elektrikli sandalyeyle aldı. Anti-komünizm her türden özgürlüğü ve hatta her ilerici fikri gerilettiler.

İşçi sınıfının ve genelde toplumun ortak kaderini olumsuz bir şekilde etkileyen eşi görülmemiş bir gericilik dalgası bütün topluma musallat oldu. İşçi sınıfının yenilmesiyle birlikte bütün toplum geriledi.

Devrim gibi karşı devrim de uluslararası çapta zafer kazanabiliyordu. Karşı devrim farklı düzeylerdeki vahşetlerle Avrupa'nın her yerinde başarılı oldu ve Sovyet Rusya'yı da etkiledi.

Sovyetler Birliği'nde işçi devletinin varlığı, gericilik dalgasının ilerlemesini önledi. Gericilik dalgası burjuvazinin yeniden egemen olmasını sağlayamadı ama Sovyet devletini ve Sovyet toplumunu kesin olarak etkiledi.

İşçi devletinin bağrından muhafazakâr güçler doğdu. Bu güçler kendilerini, işçi sınıfının bütün toplumu egemenliği altına almasına son vermeyi ve onun üzerinde kaba bir diktatörlük kurmayı amaçlayan bir bürokrasi yarattı.

Henüz oluşmakta olan bürokrasinin temsilcisi olarak Stalin, Lenin'in ölümünden sonra, tek ülkede sosyalizmin kurulabileceğini ilan eden bir hedef değişikliğini onayladı ve bunu teorileştirdi.

Bu, Marks'ın, Lenin'in ve uluslararası işçi devrimi için dövüş-

müş bütün devrimci Marksistlerin fikirlerine tersti. Hepsinden öte bu, Sovyetler Birliği'ndeki iktidar dengesini işçi sınıfından yana değiştirebilecek yegâne siyasetle zıttı.

Rus işçi sınıfı Sovyet ülkesinde ilerleyebildiği kadar ilerledi. Sovyetler Birliği'ndeki burjuvazi radikal bir şekilde kamulaştırılmış olduğu halde, hâlâ ekonomik nüfuz ve askeri baskı gücü vardı. Bunun nedeni bu nüfuz ve gücün dışarıdan geliyor olmasıydı.

Çünkü burjuvazi de işçi sınıfı gibi uluslararası bir sınıftır.

Rus işçi sınıfı iktidar dengesinin işçiler aleyhinde değişmesinin durmasını yalnızca uluslararası düzeyde bekleyebilirdi. Diğer ülkelerin işçi sınıfından koparılmış Rus Devrimi telef olmaya, Rus işçi sınıfı bürokrasinin ve uluslararası burjuvazinin baskısı altına girmeye mahkum edildi. Bu, bürokrasi aracılığıyla ve işçi sınıfı üzerindeki ekonomik baskı arttırılarak yapılmıştı. Kısa zaman sonra Hitler'in Sovyetler Birliği'ne saldırmasıyla askeri bir biçim alacaktı.

Karşı devrim zincirini kırabilecek son devrimci olay 1925-27 Çin Devrimi idi. Ama Çin Devrimi yükselen bürokrasinin siyasetinin ortaya çıkarttığı ilk kurban olarak cazip olmayan bir ayrıcalığa sahipti. Genç Çin Komünist Partisi, Stalin'in ve Komünist Enternasyonal'in emriyle kendini bir burjuva milliyetçi örgüt olan Komintang içinde feshetti ve işçi sınıfını milliyetçi burjuvaziye bilerek tabi kıldı.

Çin işçi sınıfının yükselen devrimci harekette bağımsız bir rol oynaması engellenmişti. Üstelik Çin işçi sınıfı, Çan Kay Şek'in otoritesi altındaki Komintang devrimin karşısına geçtiğinde, kendisini tamamen silahsız ve katledilirken buldu.

1920'lerin ortalarında, gericiliğin zaferiyle devrimci ilerleme durdu. Zamanın işçi sınıfı devrimcileri (en azından bilincini ve enerjisini sınıflarının bu zorlu döneminde kaybetmemiş olanlar), bunun yalnızca kısa bir ara olacağını umuyorlardı.

Bir anlamda yanılmıyorlardı. Çünkü sonunda işçi sınıfının 1920'lerin yenilgilerini ve on yıl içinde, 1933'te faşizm Alman işçi sınıfını ve örgütlerini darmadağın ederek iktidara geldiğinde, çok daha ciddi yenilgileri atlatması uzun zaman almadı.

1934-36 devrimci dalgası

Faşizm, işçi sınıfının yeni bir devrimci yükselişinin ortaya çıktığı bir sırada Almanya'da güç kazanmıştı. Bu yükselişin, ardı ardına ya da eşzamanlı olarak Fransa, İspanya ve ABD'ye sıçraması 1934'te başladı ve 1936'da sona erdi. Polonya, Yugoslavya, Yunanistan, Kuzey Afrika ve Ortadoğu'ya ve hatta daha da uzağa, Hindinin'e kadar yayıldı.

Bu yükselişin sebebi son tahlilde, insanlığı yeni bir ekonomik krize, 1929 krizine sokmuş olan burjuvazinin, iktidarını ancak işçi sınıfının yenilgisiyle koruyabileceği gerçeğiydi. Başlangıçta bu kriz, reformistler ve Stalinist liderler tarafından eli ayağı bağlandığı için Nazizmin yükselişini ve iktidara el koymasını engellemekte başarısız olan ve Almanya'daki ciddi yenilgiyle ıstırap çeken uluslararası işçi sınıfının moral bozukluğunu arttırdı.

İşçi sınıfının, Almanya'da yenilmiş olmasına rağmen, en azından 1917 yılında Rus işçi sınıfının yarattığı kadar önemli yeni fırsatlar yaratabilmesine yetecek sayıda ülkeye ulaşan ani bir devrimci yükseliş için hâlâ enerjisi vardı.

Ancak bu dönem, yarı zaferle sona ermiş gibi görüldüğü ülkelerde bile (Fransa ve ABD gibi) yenilgiyle bitti. İşçi sınıfının eksikliği devrimci enerji değil, bir siyasetti. Ve maalesef Troçki bu dönemin sonlarına doğru şunu yazdığı için tamamen haklı çıktı: *"İnsanlığın tarihsel bunalımı devrimci önderliğin bunalımına indirgenmiştir"*.

İşçi sınıfı farklı ülkelerde, Fransa'dan İspanya'ya oradan ABD'ye; Doğu Avrupa, Kuzey Afrika ve Ortadoğu'daki daha küçük ülkelere dek, farklı hareketlilik ve farklı siyasi bilinç düzeylerine ulaştı.

Ama en önemli unsur, bir yükselişin varlığıydı. Bir ülkedeki işçilerin hareketliliği bir başka ülkedeki hareketlenmeyi teşvik edebilir ve bilinçlenme yaratabilirdi; şayet işçi sınıfının farklı ülkelerdeki liderlerinin hedefi bu olsaydı.

Petrograd işçileri silahlanıp, askerlerle kardeş gibi olduklarında aynı şekilde Barselona'da Franco'ya karşı hareket eden işçilerden daha bilinçli değillerdi.

Ve Fransız işçi sınıfının tarihinin en güçlü grev hareketini ortaya koyduktan sonra bile, hâlâ enerjisi vardı.

Ancak, Rusya’da Şubat Devrimi’ni takip eden aylarda, her olayı işçi kitlelerinin yerine getirmesi gereken görevler açısından açıklayarak devrimin patırtısı gürültüsü içinde işçi sınıfı bilincini geliştirmek için çabalayan bir parti, Bolşevik Partisi vardı. İşçi sınıfı, iktidarı alma ve toplumu yönetme yeteneğinin bilincine hemen ve kendiliğinden varamaz. Şubat 1917’de Rus işçi sınıfı diğerlerinden daha bilinçli değildi.

Ama işçiler devrim esnasında öğrendiler. Aralarında olayların bu şekilde olmasını güvence altına alan küçük ama kararlı bir militan azınlık ve hepsinin ötesinde onları sürekli bu yönde donatan Bolşevik Parti’nin siyaseti vardı.

Halk Cephesi: Sınıf bilincini boğan bir siyaset

Ne yazık ki, reformist ve Stalinist örgütlerin (ya da İspanya’nın durumunda Anarşistlerin) militanlarına ve onlar aracılığıyla işçi sınıfına önerdikleri tek siyaset, sınıf siyasetinden kilometrelerce uzaktaydı. Dahası bu, sınıf bilincinin en ufak bir ilerlemesini bile önleme niyeti taşıyan bir siyasetti.

Şüphesiz ki Fransa ile karşılaştırıldığında İspanya’daki durum çok farklıydı. Ama Sosyal Demokrat ve Stalinist örgütlerin elbirliğiyle işçi sınıfına önerdikleri ve pek övgü gören Halk Cephesi siyasetinin her iki ülkede de geniş çaplı bir deney zemini yarattığı söylenebilir.

Halk cephesi siyaseti daha sonra burjuvazi tarafından kullanıldı. Halk Cephesi siyaseti, başlangıçta işçi sınıfının öz çıkarlarının bilincine varmasını bastırmak için kullanıldı. Eğer bunu beceremezse sınıf bilincini ezmek için defalarca kullanıldı.

Öte yandan İspanya ve Fransa’da Halk Cephesi “reçetesi” kapitalist toplumsal düzenin savunusunda son kale duvarı (faşizmin aynadaki aksi) olarak, emperyalist güçlerin burjuvazileri nazarında değer kazandı.

Bu “reçeteler” adı geçen ülkelerde özetlersek şöyle sistemleştirildi:

1. İşçi sınıfının iktidarı alması anlayışıyla hareket eden her sınıf mücadelecisi anlayışa karşı çıkarak, sınıfın bilinç kazanmasını önlemek;

2. İşçi sınıfıyla burjuvazi arasındaki asli karşıtlık olan sınıf kavramı yerine örneğin faşizme karşı demokrasi, askeri diktatörlüğe karşı Cumhuriyetçilik, sağa karşı sol gibi kavramlar koymak;

3. İşçi sınıfının, cumhuriyet ya da demokrasi gibi yüksek idealer için sınıf taleplerini bir yana bırakması ya da her durumda onları kısmi, ekonomik düzeyle sınırlayıp siyasi düzeyde tarif etmemesi gerektiğini ileri sürmek;

4. Burjuva demokrasisinin, tam çöktüğü sırada bir kurum olarak idealleştirilmesi;

5. Milliyetçiliğin enternasyonalizmin yerine geçirilmesi.

İşçi sınıfının liderleri, bu siyaset aracılığıyla, İspanyol ve Fransız işçilerini kendi burjuvazilerinin peşine takmaya yöneltti. İşçi sınıfının bu siyaseti, güven sağlamış partilere ihtiyacının olduğu, bir devrimci kargaşa döneminde kabul etmesini sağladı. Stalinist komünist partiler burada, burjuva düzeni korumakta paha biçilmez bir rol oynadılar.

Sovyetler Birliği'nin, Komünist Enternasyonal'in ve daha sonra bütün komünist hareketin yozlaşması öylesine çabuk oldu ki işçi sınıfı hayrete düştü. Nitekim işçilerin gözünde Rus Devrimi, uzun zamandan beri başlıca amacı İspanya, Fransa ve başka yerlerde proleter devrimlerini önlemek haline gelmiş kişi ve partilerde somutlanıyordu.

Halk Cephesi hayalleriyle Alman işçi sınıfı parçalanmış, Fransız işçi sınıfı silahsızlanmış ve durdurulmuş ve İspanyol işçi sınıfı Cumhuriyetçi kampta bile yenilmişken, ortalık burjuvazi için bir kere daha temizlenmişti. Böylece yeni bir dünya savaşının önü de açılmış oldu.

İşçi sınıfı, yenildikten sonra bile burjuvaziye rahatsız ediyordu

Bir kere yenildiyse bile işçi sınıfı burjuvaziye rahatsız etmeyi sürdürdü. Burjuvazi, bir sürü proleterin; namnlularında çiçeklerle sa-

vaşa gitmek için evlerini terk ettikten sonraki bir kaç yıl içinde öfkeye kapıldığı I.Dünya Savaşı'nı hatırlıyordu. Kitlelerin acı, ıstırap ve kederi içinde büyüyen devrimci hareketin nasıl bütün Avrupa'ya ve ötesine yayıldığını hatırlıyorlardı.

Rus Devrimi ve onun canlandırmasıyla gelişen devrimler, devrimci bunalımların önceden bilinemez olduğunu, gelişme ve sonuçlarının da öyle olacağını gösterdi. Burjuva dünyasının siyasi liderleri, bir avuç devrimcinin işçi sınıfının bilincine güvenerek ve tüm siyasetlerini; Rusya'da bile işçi sınıfının iktidarı almasının hem gerekli hem de olanaklı olduğuna ve bu siyasi zaferin diğer ülkelerdeki işçi sınıfının devrimci mücadelesi için bir başlangıç noktası olmaya hizmet edeceği inancına dayandırarak, Rus işçi sınıfının iktidarı nasıl aldığını unutmadılar.

Çeyrek yüzyıl sonra, işçi sınıfının bütün yenilgisine rağmen, burjuvazi hâlâ sürekli ve inatçı bir şekilde işçi sınıfının herhangi bir yerde ve özellikle Avrupa'da yeni bir 1917 Ekim'i başarmasını önlemek için elinden geleni yapıyordu.

Savaş sırasında veya sonunda bütün "direniş" siyasetlerinin kökeninde işçi devrimi olasılığına karşı korunma arzusu vardı. Nazi Almanya'sı tarafından işgal edilmiş ülkelerde bu siyaset, Nazilere karşı savaş yürütmekten çok, işçi sınıfını ve liderlerini, faşizme karşı mücadele adı altında burjuvazinin emri altına sokmayı amaçlıyordu.

Daha geniş bir ölçekte, Almanya'ya karşı olan emperyalist güçlerin, savaştan sonra Avrupa'yı inzibat altına alma görevini Stalin'le paylaşmak için anlaşmasına neden olan, bu kaygıydı.

Aynı şekilde, savaşın sonunda hükümetlerin komünistlerin katılımıyla kurulmasına yol açan da bu kaygıydı. Stalinist partiler, burjuvazinin devlet aygıtını oluşturmaları ve burjuva sınıfın biricik kâr ekonomisini yeniden kurması sırasında rejime sadakatle burjuvazinin arkasında yer aldılar. Burjuvazi için, işçi sınıfı arasından prim toplamaya karar verdiler.

Burjuvazinin siyasi liderleri, devrimci bir yükselişi veya işçi sınıfının siyasi çıkarlarının bilincine varmasına neden olabilecek her-

hangi bir işçi sınıfı militanlığının gelişmesini önlemek için her türlü araca başvurdu.

Ancak kapitalist dünyanın liderleri yalnızca bu siyasi caydırma yöntemlerini kullanmadılar. Zafer kazanmış ülkelerin orduları, savaş askeri açıdan gereksiz katliamlarla bitirdiler. Bu katliamların amacı, halklara gözdağı vermektir.

İşçilerin yoğun olarak yaşadığı Dresden ve Hamburg gibi Alman kentlerinin sistematik olarak bombalanması ile Hiroşima ve Nagasaki'ye atom bombası atılması, burjuva düzenin destekçilerinin, kendi sınıf egemenliklerini korumaya hazır olduklarını net olarak göstermek içindi.

Sonuç olarak, burjuva liderlerin önlemeye gayret ettiği devrimci dalga, en çok korktukları ve bekledikleri yerde gerçekleşmedi.

Sömürge ve yarı sömürge ülkelerde devrimci dalga

Durumun hızla istikrar kazandığı Avrupa'da hiçbir patlama olmadı. Ama on yıllardır sömürge egemenliği altında yaşayan, sömürgeci egemenlikten kurtulmak isteyen halklarda, savaşla birlikte eski sömürge bağları kopan sınırsız sömürge imparatorluklarda, güçlü ve bulaşıcı bir devrimci dalga ortaya çıktı ve yayıldı.

Savaştan hemen sonraki yıllarda, büyük ve köklü bir köylü ayaklanması olan Çin Devrimi, Mao Zedung ve partisini iktidara getirdi.

Aynı zamanda Güney Doğu Asya ve sonra Ortadoğu, Kuzey Afrika ve Madagaskar gibi birçok ülkede bir takım köylü isyanları, ulusal ayaklanmalar, öfkeli patlamalar ve geniş ölçekte devrimci hareketler gelişti. Bu hareketlerin bir kısmı bastırıldı. Diğerleri ise Hindistan'daki gibi, sömürgeci iktidarın uzlaşma teklif ettiği milliyetçileri iktidara getirdi. Bir kaç tanesi, çoğu kez yıllarca silahlı mücadele verilerek, ulusal bağımsızlık başarıyla sonuçlanan devrimlere vardı.

Bu devrimci hareketlerin hepsi emperyalist egemenliğe karşı mücadele zemininde yükseliyordu. Küçük burjuva kökenli radikal milliyetçilerin önderliği altındaydılar.

İşçi sınıfı hiç bir yerde bağımsız bir rol oynamadı. Önderler hiç bir yerde sınıf çıkarları adına konuşmadılar, ya da en azından bu devrimci hareketleri işçi sınıfının burjuvaziye karşı dünya çapındaki mücadelesiyle birleştirme niyeti güden siyasetler amaçlamadılar.

Sonuç olarak, bazıları işçilerin devrim zamanının bittiği sonucuna vardı. Oysa ki işçi sınıfının siyasi yokluğu kaçınılmaz bir şey değildi.

Şüphesiz tarihi, işçi sınıfının nerede ve nasıl yer alabileceği açısından yeniden yazmak saçmadır.

İşçi sınıfı, siyasi olarak varolamasa da, varlığı sözkonusuydu. II.Dünya Savaşı'nın ardından gelen devrimci dalga sırasında kendilerini emperyalistlerin doğrudan yönetiminden kurtaran sömürge ve yarı sömürgelerde, işçi sınıfı genelde köylülük ya da hatta şehir küçük burjuvazisiyle karşılaştırıldığında çok küçük bir azınlıktı. Ama bütün bunlara rağmen işçi sınıfı bu ülkelerde 1917'de Rusya'da olduğu kadar güçsüz ya da daha az yoğun değildi. Bu devrimlerin çoğunda da savaşçıların önemli bir kısmını işçi sınıfı oluşturuyordu.

İşçi sınıfının milliyetçi devrimciler tarafından siyasi olarak silinmesi

Devrimci hareket her yerde milliyetçi devrimcilerin önderliğindeydi. Devrimin başlangıç aşamasında Rusya'da da, küçük burjuva devrimciler yönetime getirilmişti. Ama bu, işçi sınıfının olayların akışı içinde kendini küçük burjuva liderlerden ayırıp hızla ortaya çıkmasını engellememişti. Ancak Çin, Hindinin ve Cezayir'de (ve biraz farklı durumda olmakla birlikte Küba'da) devrim, işçi sınıfının siyasi olarak tamamen silinmesi hedefiyle birlikte yürüdü.

Milliyetçi devrimci liderler kendi açılarından bir sınıf bilincine sahipti. Otoriter bir tavırla, işçi sınıfının temsilcilerinin protestosuna yer bırakmayan ve bağımsız örgütlenme çabalarına karşı mücadele eden bir siyaset yürüttüler. "İktidar halka" sloganı halkı ve en başta işçi sınıfını aldatmak için tasarlanmıştı. Bunun yanında, radikal mil-

liyetçiler, halkçılar Marksist dili kullanmaktan kaçınmazken, Lenin'in sömürülen kitlelere ve işçi sınıfına iktidarı zapt etmek ve kullanmak için önderlik yaparken uygulamalarını görmemezliğe geldiler. Onlar, kendi toplumsal sınıflarının, yani burjuvazinin çıkarları adına, kendileri için iktidar isteyen bilinçli küçük burjuvalardı.

Denetimleri altındaki siyasi cephe örgütlerine kasıtlı olarak özel siyasi vekillik verdiler ve savaş sırasında inşa ettikleri askeri aygıtı, iktidarı almanın aracı olarak kullandılar. Kitleler, savaşmak ve onların siyasetlerini desteklemek için oradaydı. İktidara gelmesine yardım ettikleri yeni rejime veya mücadeleye önderlik etmek, hatta bunları denetim altına almak için değil.

Bu temelde Mao, sonuna kadar devrime, yani zafere önderlik eden ilk kişiydi. Bu temel, kitlelerin bütün militanlığına anlam vermesine ve bu militanlığına rağmen, kitleleri arkasına almamasıydı. Bu nedenle, Maoculuk gelecek devrimler için bir başvuru noktası oldu. Radikal küçük burjuvazi bu deneyden bir çok siyasi ders çıkarabildi.

Burjuvazi işçi sınıfının siyasi müdahalesini önlemek için uzak ve yakın geçmişten dersler çıkartabiliyorken, işçi sınıfının tarafında son çeyrek yüzyılın zaferlerini ve yenilgilerini değerlendirecek kimse yoktu. Saflarında proleter devrim siyasetini savunacak kimse yoktu. Sömürge ülkelerin işçi sınıfına, idareyi yeniden ele almak ve hâlâ vakit varken kitlelerin liderliğini milliyetçi hareketlerden almak zorunda olduğunu, böylece sömürge halkların mücadelesinin, bağımsız ama geri kalmışlığa mahkum burjuva devletler oluşturmaktan öte bir şeye yol açabileceğini söyleyecek kimse yoktu.

İşçi sınıfının sömürge karşıtı devrimlerde yer alması için, bir sınıf siyaseti önerecek militan ve liderlere ihtiyacı vardı.

İşçi sınıfı, kendi ülkesinde bu militan ve liderleri bulamama durumunda, bunları işçi hareketinin güçlü ve daha örgütlü olduğu başka ülkelerde arayabilirdi. Ama bütün sorun buradaydı, emperyalizme karşı savaşan ülkelerin işçi sınıfı karşısında, Batı işçi sınıfını değil, emperyalizmin sömürgeci savaşlarına ve katliamlarına göz yuman,

burjuva hükümetlerine bakan olan, Stalinist liderlerin ve reformistlerin iğrenç yüzlerini görmeleri idi.

Sömürgeleştirilmiş halkların devrimci mücadelesine önderlik eden milliyetçi devrimciler, seçtikleri yolda, ulusal bağımsızlık yolunda epeyce yol aldılar (birkaç ülkede daha da fazla yol aldılar). Bazıları, teslim olmaksızın emperyalizmin zorla kabul ettirdiği duraklamayı bile kabul etti. İsyan eden kitlelerin devrimci enerjisine güvenmekten korkmuyorlardı. Ama, devrimci yükselişe tam bir açılım getiremedikleri bir alan vardı: devrimi yayma olasılığı.

Savaşın sonraki ulusal bağımsızlık mücadelesi sırasında, bir kaç durumda, birçok sömürge ülkede devrimler hemen hemen aynı esnada patlak verdi. Ama milliyetçi devrimciler bir kere bile mücadeleleri birbiriyle ilişki içine sokacak ve birbirine bağlayacak bir siyaset önermediler.

Bu bir hata değildi. Onların temel siyasi tercihlerinin, mücadelelerine önderlik edecek milliyetçi hedeflerinin sonucu idi. Bu onları, iktidar mücadelesinde durumlarını güçlendirmek için komşu ülkelerdeki sömürülen kitlelerle değil, zengin sınıflarla ittifak yapma çabasına götüren bir seçimdi. Ulusal ölçekteki vahşi ve silahlı emperyalizme karşı olmalarıyla, burjuva toplumun temel ilkelerine saygı elele gidiyordu. Özel mülkiyete, toplumun sınıflara bölünmesine, ülkesine saygı ve son tahlilde, emperyalist dünya düzenine saygı. Çünkü emperyalist düzeni yıkmaya değil, sadece kendileriyle uzlaşmaya zorlamaya çalışıyorlardı.

Bu mücadelelerin insanlığın özgürleşmesine bunun ötesinde bir katkıda bulunması için, tamamen farklı bir hedefe ve tamamen farklı bir ideolojiye, işçi sınıfının hedef ve ideolojisine ihtiyaç vardı.

O zamanlar işçi sınıfının çoğunluğunun sanayileşmiş ülkelerde ve pasif olmasına rağmen, sömürge ülkelerde bir proleter siyaseti mümkündü. Böyle bir siyaset, her devrimi kapitalizmi alaşağı edecek dünya devrimi zincirinde bir halka yapmayı amaçlayacaktı. Bu siyaset, yalnızca kitlelerin radikalizmine değil, işçilerin sınıf bilincine de güvenecek ve işçi sınıfının sınıf mücadelesinin son sınırına, yani iktidarın zapt

edilmesine kadar önderlik etmeyi amaçlayacaktı. Ezilen ülkelerin işçi sınıfı adına başarılan bu siyaset, emperyalist ulusların işçi sınıfının gö-reli pasifliğini atıp harekete geçmesini sağlayacak tek şeydi. Bu, yoksul ülkelerin halklarına emperyalist güçlerin bağrında müttefik sağlaya-cak tek siyasetti.

Ekim Devrimi'nin bir değerlendirmesi

70 yıl geçtikten sonra, Ekim Devriminden hangi bakış açısıyla, neler çıkarabiliriz?

Fransız gazetesi *Le Monde*'un editörü son makalelerinden bi-rinde Ekim Devrimi'ne, kendini liberal düşünceli ve zeki görmek is-teyen bir burjuvanın gözleriyle bakıyor. Makalenin başlığı "*70 Ya-şındaki Devrim*".

Andre Fontaine, bir parça alaylı bir tenezzülle, Ekim Devrimi-nin, dünyanın delikanlısı olma hırsını ve "*dünya sovyetler cumhuri-yeti*"nin gelişimini görme arzusunun altını çizirken şunu anımsatı-yor: "*Ekim esasen enternasyonalist, tamamen devletsizdi: Sovyet Sos-yalist Cumhuriyetler Birliği, kendini bütün halklara açık görme doğru-sebebinden hareketle, resmi adı vatanla ilgili olmayan tek ülkedir*".

Gerçi makalenin yazarı için bütün bunların, daha sonra tarih tarafından bertaraf edilen ve Stalin'in kişiliğinde ve onun "tek ülke-de sosyalizm" arzusunda vahşice kişileşen bir ütopyacılık olduğu açık-tır. Yazarın gerçekçi Gorbaçov'a yönelik sempatisi daha çok. Çünkü Gorbaçov sonunda "*Leninist çılgınlıktan*" uzaklaşıyor ve "*zafer dog-masından, sovyet tipi sosyalizmden vazgeçiyor*".

Andre Fontaine için "*Marksist olsun veya olmasın az çok zeki ve dürüst olan her adam gerçek sosyalizmin Marks ve Lenin'in hayalleri-ne yetmekten uzak olduğunu görmeden edemez*". Bu da krizde olan bir sistemdir. Aynı burjuva sistemi gibi. Gerçi Sovyetler Birliği'nde bu-nun nedeni, Lenin'in ve "dogma"sının güya hâlâ varolan kalıntılarıdır.

Ancak, Fontaine'in iki sistem diye adlandırdığı şeyler arasında kurduğu paralellik temel olarak kusurlu. Çünkü, bu iki sistemden biri

olan kapitalist sistem arka planında bir kaç yüzyıllık gelişmeye sahipken, diğeri daha önce hiç bir zaman topluma önderlik etme konumuna gelmemiş, genç bir devrimci sınıfın ezik yükselişinden arda kalanları temsil ediyordu.

Kapitalizmin Amerika'da ve Avrupa'daki bir kaç ülkede gelişmesi ve bu başlangıç sayesinde, dünyayı ele geçirmeyi başarma noktasına gelmesi, bir kaç yüzyıl almıştır.

Tarih burjuvaziye teknik bilgi ve kültür kazanmak, toplumu idare etmek; temsilcilerini ve kadrolarını eğitmek için yüzyıllar verdi. Ve kapitalizm şimdi dünyanın en zengin ülkelerinde varolmanın avantajlarını kullanıyor.

Ama bütün bunların sonucu, birbirinin ardı sıra gelen buhranlar (belirgin olarak ekonomik krizler) var. Son olarak yaşanan kriz bunlardan bir tanesidir. Öyle bir kriz ki en iğrenç yanı, ortaya çıktığı emperyalist ülkelerdeki yoksulluktan değil, aksine aşırı zenginlikten, ya da daha kesin olarak söylersek, kapitalist sistemin ve burjuva sınıfın ekonomiyi toplumun çıkarlarına uygun bir biçimde yönetemiyor olmasından kaynaklanıyor.

On yılların veya yüzyılların kapitalist teknik ilerlemesinden sonra, bu teknik ilerlemenin en gelişmiş ürünleri, borsanın çapraşık kanunlarının hizmetine girmiştir. Çöküş, bilgisayar ağlarından ışık hızıyla geçerek yayılıyor.

Yüzyılların bilgi ve bilimsel birikimi sonunda burjuvazi ve hatta onun en büyük uzmanları, kendi sistemlerinin işleyişinden hiçbirşey anlamadıklarını ve onun krizleri için bir şey yapamayacaklarını kabul etmek zorunda kaldılar!

Yüzyıllardır burjuvazinin çıkarları için çalışan aydınlar, yarın kriz faşist barbarlığa ve savaşın dirilmesine sebep olursa, her ikisinin de haklılığını kanıtlamaya çalışabilirler.

Diğeri sistem, işçi sınıfının insanlığı özgürleştirmek için ilk tarihi girişimi ve bu girişimin başarısızlığının sonucudur. Bu, üretim araçlarının kollektifleştirilmesine dayalı bir ekonomiye doğru atılan ilk adımdan geri kalanlardır.

Gerçekte Sovyet devletinin kendisi her ne kadar 70 yaşındaysa da Rus işçi sınıfının devrimci enerjisinin harekete geçtiği dönem bir kaç kısa yıldan ibarettir. Çünkü işçi sınıfı savaşlar, yoksulluk ve burjuva baskısıyla ama ondan da önce bürokrasi tarafından ezilmiştir.

Bu yüzden Ekim Devrimi iki farklı ve hatta tamamen karşıt bakış açısıyla değerlendirilebilir.

Bir açıdan, Andre Fontaine ve neredeyse bütün eleştirmenlerin bakış açısından, Ekim Devrimi kapitalist sistemle rekabet içinde olan ikiye bölünmüş bir dünyada, kendi kurallarına göre gelişmek amacını taşıyan, tek ve tamamlanmış bir Rus Devrimi'dir. Bu, burjuva düzenin sürekliliğine dayanan bir bakış açısidir.

Diğer bakış açısı, dünya çapında burjuva egemenliğini yıkmayı amaçlayan uluslararası işçi devriminin bakış açısidir. Buna göre Ekim 1917 zaman ve mekân olarak tecrit edilen yeni devrimci sınıfın ilk girişimidir. Bu yüzden temel sorun, bu ilk girişimden neler kaldığını, geri kalanların işçi devriminin gelecekteki gelişimi açısından neleri kolaylaştırıp, neleri zorlaştırdığını değerlendirmektir.

Ekim Devrimi'nin Sovyetler Birliği'ndeki kazanımları

Bu yüzden Ekim devrimi'ni önce bu iki açıdan ele almak gerek.

Bugün Sovyetler Birliği'nin ne sosyalizm ne de komünizmle pek ilgisi olmamasına ve devrimin yozlaşmış olmasına rağmen, işçi sınıfının Ekim Devrimi'ni inkâr etmek için sebebi yoktur. Üstelik insanlığın gelişimi açısından, Ekim Devrimi, hem Rusya ile karşılaştırılabilecek gelişmişlikte liberal kapitalist ülkelere, hem de radikal milliyetçilerin önderlik ettiği devrimlere göre daha başarılı oldu.

Gerçek şudur ki, Sovyetler Birliği bürokratik kargaşaya rağmen kapitalist dünya ülkelerinin hiç birinin on yıllardır sağlayamadığı kadar büyük orandaki sanayi gelişmeyi başardı. Bu, burjuvazinin kamulaştırılmasıyla sonuçlanan planlı ekonomiden ve aynı zamanda bunun radikal doğasından, bu kamulaştırmanın sınıf doğasından kaynaklanıyordu.

İktidardaki Rus işçi sınıfı bir süre için burjuvaziyle ekonomik düzeyde uzlaşmayı kabul etti ama hiç bir zaman denetimi elden bırakmadı. Üretim araçları kamulaştırıldığında, radikal bir şekilde Rus imtiyazlı sınıflarınca biriktirilmiş zenginlik ve kaynakları ülkenin gelişmesine aktarılabildi.

Elbette ki tek bir ülkedeki ekonomik gelişme, Bolşeviklerin amacı değildi. Onlar, insanlığın üretici güçlerinin, ancak sınırların, engellerin ya da farklı paraların olmadığı ve bunların sırtından yaşayan aşalak sınıfların olmadığı, birleşmiş bir dünyada ileri doğru bir adım atabileceğinden emindiler.

Ancak bu gelişmenin yalnızca nicel bir yanı yoktu. Kapitalist ekonominin bir tür ikinci kanat bulduğu savaş sonrası dönemde bir kaç gelişmemiş ülkede üretim, emperyalist yatırımlarla geliştirildi. Ama bu da Sovyetler Birliği'ne göre daha yavaş oldu. Örneğin bir çok bakımdan Sovyetler Birliği ile karşılaştırılabilecek Brezilya gibi ülkelerin gelişmesinde belli bir mesafe alındıysa da, bu gelişmenin doğası epey farklıdır.

Brezilya Sovyetler Birliği ile karşılaştıramayacak bir çok şirket elde etmiş olabilir. Ama Rio de Janeiro'dan Sao Paulo'ya kadar her yerde gecekondular, şirket binalarından daha çabuk boy verdi. Ortaya çıkan sınai gelişme, yoksulluğun gelişmesiyle elele gitti ve gerçekten iyi bir tabir kullanırsak “azgelişmişliğin gelişmesi” idi.

Emperyalist yatırımların boyun eğdiği tek mantık kârdır. Bu mantık, yoksul ülkelerde özellikle vahşidir. Toplumsal sınıflar ve bölgeler arasındaki eşitsizlikleri azaltmak yerine çoğaltır. Örneğin Sao Paulo bölgesindeki gelişme, emperyalist yatırımların bu büyük sanayi şehrinin etrafında biriktirdiği yoksulluktan başka, Kuzey Doğu Bölgesini ve Amazonu gerilemeyle kuşattı, gerilemeyi daha da şiddetlendirdi. Aynı şey, emperyalist ülkelerin ucuz işgücü olanağına sahip olduğu ve hiç bir şekilde yerel ekonomiye bağlanmayan, dünya pazarına açık şirketler kurmak için yatırım yaptıkları Hindistan ve bütün Asya ülkeleri için de geçerlidir.

Sovyetler Birliği'nde, üretim araçlarının devrimci bir şekilde ka-

mulaştırılmasıyla elde edilen kaynaklara dayalı sanayileşmesinin çoğu, Stalinist dönemde diktatörün vahşi yöntemleriyle başarıldıysa da, yine de bütün sabit eksikleriyle birlikte kâr kurallarına uymuyordu.

Ekim Devrimi zamanında tek az gelişmiş ülke Rusya değildi. Rus Devleti sınırsız bölgeleri denetimi altında tutuyordu. Bunların bir kısmı toplumsal yapıları ve ekonomik açıdan hâlâ ortaçağı yaşayan, bir kısmı da adeta taşdevrinden fırlayıp gelmiş gibi olan sömürgelerdi.

Modern Sovyetler Birliği, Çarlık rejiminden yalnızca Avrupalı Rusya'yı değil, görece daha gelişmiş Batı varoşlarını ve Kafkasya'nın imtiyazlı bölgelerini ama aynı zamanda Sibirya'nın uçsuz bucaksız topraklarını ve o günlerde en geri kalmış yerler olan Orta Asya'nın bir çok emirlik ve hanlıklarını da miras almıştı.

Sovyetler Birliği'nin sınai gelişmesi ekonomik farklılıkları kuvvetlendirmede. Tam tersine epeyce azalttı. Dahası halk yığınları ve etnik gruplar bir arada yaşayabiliyor ve dünyanın birleşmiş en büyük topraklarını elinde tutabiliyordu. İtiraf etmek gerekir ki bu halklar mozaigini biraraya getiren, Sovyetler Birliği değil Çarlık'tı. Bu, devrim şevki içinde değil kurtlanmış imparatorluğun baskısı altında oldu. Avusturya-Macaristan ya da Osmanlı gibi, başka halklar mozaiklerini kendi hükümlanlıkları altında biraraya getirmiş ve aynı derecede çürümüş imparatorluklardaki gibi.

Nitekim, Sovyetler Birliği, tam da diğer imparatorlukların çöktüğü zamanda kuruldu.

Büyük Rusya'nın aşağılama siyaseti ve Stalin tarafından bu halklar üzerinde uygulanan ulusal baskıya rağmen SSCB bir çok parçaya bölünmedi.

Emperyalist devletlerin askeri desteğine ve SSCB'den ayrılacak olan uluslara yardım edileceğine dair söz verilmesine rağmen, böyle bir şey olmuyordu. 1917'nin devrimci rüzgârıyla yol alan, yeni bir hayata ve onura gözlerini açmış olan halklar, iç savaş denemelerine ve Stalinist bürokrasinin kestiği haraçlara rağmen, işçi devletine bağlı kaldılar. Bütün bürokratik bozukluklara rağmen. Devrimin eski Çarlık imparatorluğunun halkları arasında yarattığı bağın, şimdiye

kadar başka herşeyden daha güçlü olduğu kanıtlanmıştır.

Bu açıdan, işçi devriminin başarabildikleri ve emperyalist çağın kocamış burjuvazisinin artık hiçbir yerde başarmaya muktedir olmadığı şeylerin tezatlığı anlamlıdır. Kapitalist Avrupa, sınırları yüzünden her zamankinden fazla sıkıntı içinde. Çünkü ekonomisi, Sovyetler Birliği'ni oluşturan çeşitli kısımlardan da gelişmiştir ve birbirine bağımlıdır. Lakin Avrupa ülkelerinin burjuvazileri on yıllardır, ulusal bencillikleriyle, komşularıyla rekabet nedeniyle ulusal devletlerine sıkıca sarılmalarıyla birlikte, birleşik bir Avrupa hayali görüyorlar. Bunun yüksek sesle görülen bir hayal olmasının nedeni, yalnızca bunu başaramamaları değil, aynı zamanda işçi sınıfı Sovyetler Birliği'nde halkları birleştirirken burjuvazinin, Versay Antlaşmasıyla eski kıtayı biraz daha parçalamış olmasıdır.

Bürokrasinin baskısı (Rusya kesimindeki halkın da, yalnızca ulusal baskı açısından değil, özgürlükler ve haklar açısından da, daha iyi durumda olmadığı göz önüne alınırsa), halkların bir arada varolmasını defalarca tehlikeye attı. Ulusal azınlıkların bürokrasinin diktatörlüğüne karşıtlığı çoktan milliyetçiliğe vardı ve gelecekte de böyle olabilir. Bu nedenledir ki Sovyetler Birliği'ndeki proleter devrimin siyaseti Sovyetler Birliği'ndeki halklara ayrılma hakkı tanımalıdır (ama, aynı zamanda tek doğru çözümün halkların birliğini korumak ama bürokrasiyi def etmek olduğu da açıkça ortaya konmalıdır).

Her koşulda, 1917 Ekim Devrimi'nden 70 yıl sonra, burjuva sömürsünden bağımsız, geniş, kaynaşmış bütünlüğün korunması, işçi devriminin temel kazanımlarından birini teşkil ediyor.

Burjuvazinin büyük sorumluluğu

“Stalinist canavara kurban edilen hayatlar açısından bakıldığında kim genelde olumlu sonuçlardan bahsetmeye cüret edebilir?” Bu sözler Andre Fontaine'in yukarda bahsi geçen makalesindendir. Yalnızca en dar kafalı insanlar Fransız Devrimi'nin, monarşinin unvan ve maskaralıklarını taklit eden Bonapartist aristokrasiye yol açtığını iddia edebilir.

İlk işçi devriminin arkasından çok büyük bir gericilik dalgasının ve canavarca bir rejimin geldiği doğrudur.

Burjuvazinin liberal eleştirirnenleri zaman bulur bulmaz, Sovyet işçi sınıfını baskıcı bir rejim yarattığı için suçlayabilirler. Sanki Çarlık rejimi farklıymış gibi. Sovyet işçi sınıfını, uygarlık dışı geçmişin kendi devlet aygıtının bağrında yeniden dirilmesine karşı mücadele etmeye yeterli enerjisi olmadığı ve dünya sosyalist cumhuriyeti hayali kurduğu için suçlayabilirler.

Peki sovyet toplumu Stalinist canavara o denli kan akıtıp kurban verirken, o esnada dünya kapitalizm canavarına ne kadar kan ve kurban veriyordu?

Geni bir ülke olan SSCB'nin Stalinizmi doğurduğu günlerde dünyanın en zengin emperyalist demokrasilerinden biri olan Almanya faşizmi doğuruyordu. Sonunda, emperyalizmin yarattığı bela, Rus halkına -Alman halkı da dahil olmak üzere- ve diğer halklara en ağır bedeli kanlarıyla ödetti.

Stalin milyonlarca insanı toplama kamplarına gönderdi. Peki en 'demokratik' emperyalistlerce kaç tane sömürge ülke, en "demokratik" emperyalistlerce insanların kamçı altında mahrumiyet içinde yaşadıkları ve açlıktan öldükleri yerlere dönüştürüldü?

Aritmetik açıdan vahşet ve cinayette -bütün en gelişmiş ve "uygar" uluslar da içinde olmak üzere- en büyük sorumluluk kapitalizmdir. Son tahtlılde, buna Stalinizmin sorumlusu olmak da dahildir.

İşçi devrimi, tarihsel bir gereklilik

Sovyetler Birliği'nin geleceği bilfiil bürokrasinin ellerinde değildir. Burjuvazi ve uluslararası işçi sınıfı arasındaki güçler dengesine ve işçi devriminin geleceğine bağlıdır.

Şu anki krizin başlangıcından önce bile, kapitalizm insanlığın yaşamsal sorunlarını halletmeyi başaramadı. Tam tersine! Ekonomik ve toplumsal yapıların gelişmesi, ayrıcalıklı azınlıklarla sömürülen çoğunluklar, zengin ülkelerle yoksul ülkeler arasındaki eşitsizliklerin artmasıyla sonuçlandı.

Ama bugün kriz, önceden kabul edilen herşeyi, sınıf uyumu konusundaki usulleri ve illüzyonları, emperyalist ülkeler de dahil olmak üzere yok etmektedir.

Ekim Devrimi'nin bugünle ilgisi öncelikle ve en başta işçi devriminin hâlâ tarihsel bir gereklilik olması gerçeği nedeniyledir. Çünkü toplumsal gelişme açıkça bir çıkmaz içine girmiştir. Zaten kriz öncesinde de durum böyleydi. Yalnızca ileri görüşten mahrum olanlar ve bundan çıkarı olanlar, insan toplumunun ancak, dünyanın görece zengin ülkelerden oluşan çok küçük bir kesimi içerisinde gelişmeyi sürdürebileceğini umabilir ve düşünebilirlerdi.

Ama şimdi, krizle birlikte sistemin işleyişi daha çok gözler önüne serildi. Gerçekte en başta zengin ülkeler de dahil olmak üzere bu yeni genelleşmiş krizden sorumlu olan kurallar (pazara hakim olan ve kâr peşinde gözü dönmüş ekonomik kurallar), ülkeler ve o ülkelerdeki sınıflar arasındaki eşitsizlikten de sorumlu olan kurallardır.

İnsanlık, bilimsel bilgisini ve teknolojik üstünlüğünü uzayı fethedebilecek kadar geliştirdi. Bütün başka ilerlemeler, insanlığın, kendi toplumsal yaşamına hakim olmasını gerektirecektir. İnsanın bilimsel alandaki titizliğiyle, para ve bölüşümün iniş çıkışlarına hükmeden çapraşık kuvvetlere tamamen bağımlı olması arasında son derece büyük bir uçurum vardır (bu tümüyle, insanın tercihi meselesidir). Ama bu uçurum ne bir kültür meselesi, ne de bir bilim meselesidir: bu bir toplumsal örgütlenme meselesidir.

Bugün işçi devrimi, insanlığın ilerlemesi için gerekliliği olma açısından, en az 1917'deki kadar gündemdedir. Ama devrimin maddi bir gereklilik olması yetmez. Aynı zamanda işçi sınıfının bu gerekliliğin bilincinde olmasına ve eski dünyanın boğucu hâkimiyetinin bütün engellerini ortadan kaldırmayı istemesine de ihtiyacı vardır.

Son otuz yıldır işçi sınıfı, 1917 ile 1930'larla ve II.Dünya Savaşı'nı izleyen sömürgelerde devrimler dönemiyle karşılaştırılabilecek hiçbir devrimci dalga görmediyse de, tarih sahnesinden hiç eksik olmadı.

Doğu Berlin'de 1953 olaylarını, Polonya ve Macaristan'da 1956'yı, daha da yakın zamanda, kapsamı daha dar da olsa, siyasi

liderliğinin değerlendirilmesini bir kenara bırakırsak, 1980'lerin başında Polonya işçi sınıfının gücünü gördük.

Orta Amerika'da olsun Filipinler'de olsun, emperyalizmin egemenliği altındaki bölgelerde ortaya çıkan çoğu yükselişle işçi sınıfının pratik olarak ilgisi vardı.

İşçi sınıfı, Brezilya, Arjantin ve Güney Afrika'da, birbirinden farklı keskinlikte ve kendisini birbirinden farklı genişliklerdeki siyasetlere götüren, pekçok ekonomik mücadele vermiştir.

Bu on yıllar boyunca yalnızca gözleri sıkıca bağlanmış gözlemciler sınıf mücadelesinin bittiğini düşünebilirler. Gerçekte toplumda ki iki temel sınıf, burjuvazi ve işçi sınıfı arasındaki karşıtlık bu gezegende hiç bir zaman bitmedi.

Bu dönem boyunca temel sorun, bütün devrimci gelişmelerde, burjuvazinin dünya çapında ortadan kaldırılması anlayışına dayalı bilincin eksik olmasıydı. Bunun nedeni, bazen hareketin güçsüz olması, bazen siyasi sınıf bilincinden yoksunluk, ama her zaman siyasi önderlikten yoksunluktu. Gerçekte, bu gelişmelerin sık sık soyutlanması ve uluslararası devrim hareketinin yokluğunda ortaya çıkmaları, her şeyi daha da kötüleştirdi.

Ancak bugünkü kriz, bu açıdan durumu değiştirebilir. Eğer burjuvazi uluslararası işçi sınıfı üzerindeki baskısını artırır, emperyalist ülkeler de dahil olmak üzere işçi sınıfını birçok ülkede savaşmaya, eş zamanlı olarak veya birbirinin ardı sıra ama her yerde, aynı nedenlerle savaşmaya zorlayabilir.

İşçi sınıfının gelmekte olan toplumsal krizden yararlanarak bu kez başarılı bir biçimde, ortak çıkarlarını dünya çapında bilinçli olarak temsil edebilecek ve ortaya çıkabilecek yeni bir devrimci dalganın yolunu açabilecek bir siyasete sahip bir önderlik bulup bulamayacağını görmek için beklemek gerek.

1930'ların tersine işçi sınıfı, Stalinizm tarafından yapıldığı gibi gafil avlanmaya daha az uygun olacaktır. Yoksul ülkelerde, 20-30 yıllık bağımsızlıktan sonra, radikal milliyetçilik, illüzyonlar yaratmak için muhtemelen daha az olanak bulacak.

Şüphesiz tarihi yapan ilerleme ve gerilemeleri tahmin etmenin hiçbir yolu yok. Ama insan en azından, 1917 Ekim Devrimi'nin devrimci geleneğini işçi sınıfı içinde yeniden canlanmasını güvence altına almak için bütün militan gücünü bu mücadeleye adayabilir. En azından dünyanın bir bütün olarak keskin toplumsal kargaşalara ve sınıf mücadelesine doğru gittiğini görebilir.

İşçi sınıfının potansiyel güçleri

Sınıf mücadelesinin yeni bir evresine girerken işçi sınıfının sahip olduğu güçleri değerlendirmeye çalıştığı, zamanın işçi sınıfı ve devrim lehine ilerlediği görülüyor.

Dünyanın doğrudan burjuva egemenliği altında olan bölgelerinde kapitalizmin büyüyen etkisi, en uzak bölgelerde bile işçi sınıfı için yeni güçler topluyor. İşçi sınıfı bugün dünyanın her yerinde, hatta Lenin'in zamanında olmayan Asya ve Afrika'nın en yoksul ülkelerinde bile mevcuttur.

Ekim Devrimi'nin kazanımlarından geri kalanlar gelecek devrim açısından yeniden değerlendirilmelidir. Geçmişin bilânçosundan çok daha önemli olan, Sovyetler Birliği'nin, bugünkü haliyle, uluslararası işçi devrimi yolunda bir engel mi, yoksa değerli bir şey mi olacağıdır.

Şüphesiz ki SSCB bürokrasisi bir engeldir. Bürokrasi kesinlikle burjuvazinin yanında, işçi sınıfının karşısındadır. Geçmişte pek çok kez, işçi sınıfının gerçek yükselişlerini kendi nüfuz alanlarında ezmiştir ve burjuvaziye yardımcı olmuştur.

Ama öte yandan, bürokrasi altında da olsa SSCB'nin gelişimi, özellikle planlı ekonomi altındaki gelişimi, güçlü ve son derece yoğun bir işçi sınıfı yaratmıştır. ABD dışında dünya işçi sınıfının en geniş kesimleri SSCB'dedir ve Sovyetler Birliği'nin kendine has doğasından ötürü bu işçi sınıfı devrim lehinde özelliklere sahiptir.

Kapitalist dünyada olduğundan çok daha büyük işyerlerinde yoğunlaşmıştır. İşsizliğin yarattığı bölünmeler konusunda birşey bilmez. Hepsinin ötesinde bu denli büyük bir toplumsal ağırlığa sahipken, kocaman bir burjuva sınıfıyla yüz yüze değildir.

Belki de Ekim Devrimi'nin en önemli eseri, 1917'de kökünden sökülmiş burjuvazinin şimdiye kadar geri gelecek güçte olamaması gerçeğidir.

İşçi sınıfının toplumsal ağırlığı itibarıyla SSCB ile karşılaştırılabilecek olan birkaç emperyalist ülke vardır. Buralarda işçi sınıfı geniş bir burjuva sınıfla karşı karşıyadır. Büyük burjuvazi (ikiyüz aile) büyüküklü küçüküklü, özel mülkiyet ve pazar ekonomisine ilişkin kazanılmış haklarıyla milyonlarca burjuvadan oluşan bir piramidin tepesinde oturmaktadır. Sovyetler Birliği'nde bu türden bir şey yoktur!

Sovyetler Birliği'nde işçi sınıfı siyasi rejim tarafından parçalanmış olabilir. Özgürlük eksikliği ve bütün engeller, insanların fikirleri etrafında örgütlenmesini önlemek içindir. Ama aynı zamanda, dünyanın en geniş ülkesinde nesnel olarak birleşmiş durumdadır. Her yerde, bir sürü özel patronla değil tek bir bürokratik iktidarla karşı karşıyadır.

Açıktır ki işçi sınıfı üzerindeki bu diktatörlük, bu bilincin ve örgütlenmenin gelişmesi önünde bir engeldir. Doğaldır ki bu, bürokrasi için diktatörlüğünün temel nedenidir.

Ama demokrasi yalnızca biçimsel birşey değildir. İşçi sınıfının birçok kuşağı işçi devriminin üretim araçlarının özel mülkiyetini kaldırmayı başardığı bir ülkede doğduysa ve kuşaklar boyunca işçiler bu şartlarda eğitildiyse, işçi sınıfı doğrudan bir siyasi denetimi olmasa da, bürokrasi üzerinde güçlü bir toplumsal baskı yaratacaktır.

Geçerken belirtelim, Glasnost bu yüzden bürokrasi için bir sorundur. Kapitalist dünyada burjuvazi biraz şeffaflıkla kurtulabilir. Tabii ki işe ve kâra dokunmamak şartıyla. Burjuvazi, kâr hakkı konusunda bir miktar şeffaflığı kaldırabilir. Çünkü burjuvazi, toplumsal olarak kabul görmüş olan (devrimci dönemler dışında işçi sınıfının bile kabul ettiği), üretim araçlarına sahip olma ve özel mülkiyet temeli üzerinde yükselmiştir.

Bürokratlar, tam tersine işlerini gizli tutmak zorundadırlar. Ne kadar arzu etseler de, imtiyaz ve kârlarını açıkça istemeye cüret edemezler. Bunun nedeni, en azından bu alanda, üretim araçlarının özel

mülkiyetine karşı olan işçi sınıfının bürokratlar üzerinde uyguladığı basınçtır. 70 yıl sonra hâlâ varolan bu kolektif bilinç Ekim Devrimi'nin mirasıdır. Bu bilinç gelecekteki işçi devrimi için hatırı sayılır derecede değerlidir.

“Sovyet işçi sınıfının bürokrasiyle çatışması kaçınılmazdır. Sovyet işçi sınıfı, Gorbaçov’un kendisini etkileyen reformlarına tepki göstermeye başlasa da, Gorbaçov’un beyanatlarında kendi çıkarına uygun görünen bazı kısımları kendi bildiğince uygulamaya kalksa da, veya başka herhangi bir sebeple benzer bir şey yapsa da, bürokrasi ile çatışacaktır.

İşçi sınıfı, Sovyet devleti üzerindeki denetimini, birbiri ardına gelen reformlarla değil, yalnızca bürokrasi üzerinde devrimci bir zafer kazanarak sağlayabilir. Çünkü bürokrasi her ne kadar bir sürü reform ortaya koyduysa da, kendisini ortadan kaldırma reformunu yapamaz.

Ama bürokrasinin yıkılmasıyla Sovyet işçi sınıfı gelecek yıllarda, 1917’de üzerine aldığı görevi bıraktığı yerden sürdürebilecektir. Bunu çok daha geniş ölçekte ve daha elverişli araçlarla yapabilecektir. Bir de, uluslararası işçi sınıfının mücadelesindeki rolünü yeniden almak için siyasi bir isteğe sahip olursa, kuşku yok ki her şeyden önce Sovyet bürokrasisinin baskısı altındaki Doğu Avrupa işçi sınıfına yapacağı yardım çok büyük olacaktır.

Kapitalist ekonomideki kriz yeni bir sınıf mücadelesi dönemi açtığı gün, işçi sınıfı; uluslararası işçi devrimi adına, kendi sınıfının bayrağı altında kavga vermeye ihtiyaç duyacaktır.

1917’de karşı siperlerden kazanılan ilk kardeşler askerlerdi. Savaşta geçen üç yılda yaşanan kardeş kavgasının, çekilen acının ortak bir deneyim haline gelmesi, yalnızca üniformalardaki ve dillerdeki farkları bir kenara atıp, emperyalist savaş çılgınlığını reddetmeleri sayesindeydi. Böyle durumlarda bir avuç insanın çağrısı (Lenin ve yoldaşları, sadece Avrupa’ya dağılmış bir kaç militandı), müthiş bir kaynaşma yaratabilir ve şevk dolu bir yanıt alabilir. İşçiler, aralarında ortak bir bağ olan, gerçeği yansıtan, onları yeni bir itibar kazanmaya ve kaderlerini ellerine almaya çağıran bir sesle birleştirebilirler.

O zaman hiçbir hapisane, hiçbir dikenli tel, hiçbir sınır işçi sınıfı enternasyonalizminin sesinin bütün işçilere, nerede işçi varsa oraya ulaşmasını engelleyemez. Çünkü böyle bir ses mülk sahibi sınıflarca yaratılmış olan çıkmaz sokaktan çıkmak için duyulan kolektif arzuyla yankılanır.

Dünya bugünkü haliyle, işçilerin dünya devrimi bayrağı altında yeniden kümelenmesini kolaylaştıracaktır. Öncelikle iletişimdeki teknolojik ilerlemenin sonucu olarak, her ekonomik ve toplumsal olay daha hızlı biliniyor ve daha etkili hale geliyor. Borsa vurguncuları bunu kötü bir şekilde yaşamış bulunuyor. Bilgisayarlar ve uydular spekülasyonlarında onlara yardım ederken; aynı teknoloji, borsanın hezeyanları sırasında zenginliklerin bir kısmını alıp götürmekte de etkili olduğunu kısa süre önce kanıtladı.

Telefonlar, teleksler ve bilgisayarlar gerçekleri ve fikirleri, işçi devriminin lehine aynı hızla yayabilirler. Emperyalizm teknolojik gelişmelerle, insanlar arasında iletişim araçlarının kıymetini arttırdı. Bugün haberler bir kıtadan bir kıtaya yüzyılın başında köyler arasında ki haberleşmeden daha hızla gidiyor.

Emperyalizm başka açılardan, insanları da (özellikle işçileri) yakınlaştırmıştır. Farklı ülke ve kıtalardan gelen insanlar, emperyalist ülkelerdeki fabrikalarda, sermaye tarafından birleştirilmiştir.

Bugün patronlar işçi sınıfını bölmek ve güçsüz düşürmek için ulusal düşmanlıkları ve ırkçı önyargıları istismar etmek isteyebilirler. Ama Orta Afrika, Türkiye ve Yugoslavyalı işçiler, zengin batı Avrupa ülkelerinin işçileriyle yan yana çalışıyorlar. Amerikan işçileri, siyah veya beyaz olsunlar, Latin Amerika ve Karaibler'den gelen işçilerle yan yana çalışıyorlar. Bugünkü birbirine karışma, yarın bir devrimci işçi hareketinin yayılmasına yardım edebilir. Eskiden kendilerinin farklı olduğunu düşünen ve birbiriyle rekabet içinde olanlar, olayların içinde, tek ve aynı sınıfa ait olduklarını keşfettiklerinde eski kapitalist hükümlerinin günleri sayılı olacaktır.

ALTMİŞ YIL ÖNCE: İSPANYA İŞÇİ SINIFI DÜNYAYI DEĞİŞTİRMEK İÇİN AYAKLANDI(*)

İspanya’da 3 Mart 1997 genel seçimini sağcı Halkçı Parti kazandı. Basın ve yayın organları bu olayı hep bir ağızdan kutladılar. Çünkü, kendilerince anormal bir durum olan yirmi yıllık Sosyalist Parti iktidarı nihayet son bulmaktaydı. Oysa aynı basın bu sözde sosyalist hükümetlerin işçi sınıfına aynen diğer Avrupa hükümetleri gibi kemer sıkırdığından hiç söz etmiyor. Daha önemlisi, basın İspanya’da sağ kanadın iktidara daha önce bir askeri darbe yoluyla geldiğine de hiç değinmiyor. Altmış yıl önce 1936’da ordu, İspanya’nın büyük sanayi merkezlerinden başlayan işçi devrimini durdurmak için yönetime el koymuştu.

Bu darbeyi izleyen İspanya İç Savaşı, tarihin en büyük çarpıtmalarından birine konu olmuştur. Bu savaş (General Franco’nun şahsında) faşizm ile (Cumhuriyetçi cephenin temsil ettiği) demokrasi arasında bir mücadele olarak gösterilir. Oysa gerçek tamamen farklıdır. Farklı ve rakip siyasetler temsil etseler de bu iki taraf sonuçta aynı temel amaçta birleşiyordu. O amaç da kapitalist sınıfın çıkarlarını gözetmektir.

Gerek Cumhuriyetçi hükümet gerekse Franco’nun ordusu işçi devrimini ezmek amacıyla hareket ettiler. Bu konuda sadece yöntemleri farklıydı. Eğer üç yıldan fazla süren top yekûn savaştan sonra devrimin son kıvılcımını da söndürmeyi başardılarsa bunun en önemli nedeni başta gelen işçi örgütlerindeki önderlerin işçi sınıfına ihanet etmiş olmalarıdır. Bu önderlerin bir çoğu bu ihanetin bedelini hayatlarıyla ödediler, fakat bu onların sorumluluğunu azaltmaz. Sonuçta işçi sınıfının eline geçmiş olan nadir fırsatlardan biri harcanmış oldu, üstelik yalnızca İspanya’da değil tüm Avrupa’da. Çünkü sorun Avru-

(*) Bu makale İngiltere’de Troçkist bir grup olan Worker’s Fight’in (İşçi Kavgası), 27 Nisan 1997 tarihinde düzenlediği Uluslararası Komünist Forum toplantısında sunulmuştur. (Aralık 1997)

pa işçi sınıfının yaklaşmakta olan İkinci Dünya Savaşını durdurup durduramayacağıydı.

Bütün bunlara rağmen İspanya devriminden geriye kalan bir şey vardır. O da ezilen bir sınıfın cesaret ve yaratıcılığını, zincirlerini kırıp da ayağa kalktığı takdirde nasıl yeni bir dünya kurabileceğini göstermiş olmasıdır.

İktidar hazırlığı

1930'lu yıllarda İspanyol toplumu, zengin bir toprak sahibi sınıfın egemenliği altındaydı. Bu toprak sahiplerinin kökeni ise İspanya'nın, Avrupa'nın en zengin sömürgeci gücü olduğu zamana, yani 16'ncı yüzyıla dayanmaktaydı. Bu büyük toprak sahibi ailelerden elli bini ülkenin yarısından fazlasına sahip bulunuyordu. Ancak bu ailelerin mal varlığı bununla kalmamakta, banka sektörüne ve İspanya'nın kalan sömürgele-
rindeki yatırımlara dek uzanmaktaydı. Bu sınıfın toplumsal egemenliği, fazlasıyla merkezileşmiş yarı monarşik bir devlet tarafından temsil edilmekteydi. Ancak sonuçta bu büyük toprak sahiplerinin siyasi gücü gerçek anlamda orduya dayanmakta idi. Hayli kalabalık bir subay kesimi (orduda her altı askere bir subay düşmekteydi) ve özellikle onun başındaki 400 general, İspanya'da siyasal ve toplumsal dengenin güvencesini oluşturmaktaydı. "*Pronunciamento*"lar, yani muhtıralar vererek ve silah zoruyla siyasi hayata müdahale etmek, ordunun köklü bir geleneği haline gelmişti. Böylece, büyük toprak sahiplerine ve kraliyet yönetimine fazla liberal görünen hükümetler ve politikacılar ordunun darbesi (veya bazen sırf darbe tehdidi) ile hizaya getiriliyordu.

Batı Avrupa'daki diğer ülkelerin aksine, İspanya'da şehir burjuvazisi toprak sahiplerinin egemenliğini üzerinden atmaya başaramamıştı. Sanayi yeni gelişmeye başlamış ve bu gelişme genellikle ülkenin kuzeyindeki Katalonya, Bask ve Asturias eyaletleri ile sınırlı kalmıştı. Ülkenin geri kalan bölümü ile bu bölgeler arasında görünüşte neredeyse bütün bir yüzyıl fark vardı. Bu ekonomik dengesizlik sonucu, sanayi bölgelerinde oluşan kârların oldukça önemli bir bölümü büyük toprak sahiplerine

ri ile Madrid'in denetimindeki geniş devlet bürokrasisi tarafından asalakça yutulmaktaydı. On yıllar boyunca süren bu durum kuzeydeki orta sınıfta derin bir huzursuzluk yaratmış, çeşitli bölgesel ayrılıkçı ve milliyetçi akımlar da böylece hatırı sayılır bir taban kazanmışlardı.

Toplumsal piramidin diğer ucunda ise büyük bir köylü kitlesi vardı. Toprağı geçim sağlamasına ancak olanak veren iki milyon küçük toprak sahibinin yanı sıra, yarısı toprağı kiralık işleyen, yarısı da topraksız tarım işçisi olmak üzere beş milyon yoksul köylü bulunuyordu. Özellikle bu tarım işçilerinin, Batı Avrupa'nın hiç bir ülkesinde benzeri yoktu. "*Peon*" adı verilen bu köylüler her sabah köy kilisesinin önünde toplanıp toprak ağasının kâhyası tarafından günlük işçi olarak seçilmeyi beklerlerdi. Ortalama olarak yılda 90 ile 150 gün arasında iş bulurlar ve birkaç patates yetiştirecek kadar bir toprağı bile sahip olmadıklarından geriye kalan zamanda aç kalırlardı. İspanya'da *peon* ayaklanmalarının, depo yağmalamaktan bölgesel gerilla savaşlarına kadar değişik şekiller alan uzun bir tarihi vardır.

Köylülerle karşılaştırıldığında işçi sınıfı biraz daha iyi durumdaydı. İşçi sayısı azdı, en fazla 2,5 milyondur. Fakat bu işçiler sanayileşmiş kuzey eyaletlerinde, özellikle işçi sınıfının yaklaşık yarısını barındıran Katalonya'da yoğunlaşmışlardı. Henüz kırk yıllık bir geçmişi olan İspanya işçi sınıfı genç ve dinamikti. 1930'lu yıllarda işçi sınıfının çoğunluğunu kırsal alanlardaki yarı kölelik koşullarından kurtulmak için son yirmi yıl içinde şehirlere gelmiş eski *peon* ve kiracı çiftçiler oluşturmaktaydı. Dolayısıyla, sanayi işçileri ile tarım işçileri arasında hâlâ doğal bağlar mevcuttu. Öte yandan, işçi göçü ülkenin dört bir yanından insanları kuzey bölgelerinde bir araya getirirken, kapitalist sömürüye karşı toplu olarak direnmenin gerekliliğı bu insanlar arasındaki eski bölgesel ayrılıkların da zayıflamasına yol açmaktaydı.

İşçi hareketinin dinamizmi

Sayı açısından, İspanya işçi sınıfı içindeki en büyük siyasi akım anarşizm idi. Bunların çekirdeğini oluşturan gizli *İberya Anarşist Fe-*

derasyonu (FAI) en fazla yirmi bin üyeye sahipti. Fakat anarşistlerin bünyesini oluşturan sendika federasyonu *Ulusal İşçi Konfederasyonu*'nun (CNT) bir milyondan fazla üyesi vardı. CNT 1911'de yarı gizli bir örgüt olarak kurulduğunda kurucuları tarafından "*devrimci bir sendika*" olarak tanımlanmıştı. İspanya'nın büyük bir bölümünde CNT bu niteliğini korumuş, yani üyeleri genellikle anarşist sempati-zanlarından oluşan küçük bir sendika olarak kalmıştı. Ancak Katalonya'da CNT büyüme olanağı bularak bölgedeki en büyük sendika haline gelmişti. Bu bölgede CNT, kendini anarşisten ziyade CNT üyesi olarak gören çok sayıda işçiyi örgütlemişti. İlginçtir ki, anarşist önderlerin merkeziyetçi siyasi parti fikrine karşı olan düşmanlığına rağmen FAI, CNT üzerinde sıkı bir denetim uygulamaya çalışan militanlardan oluşan merkeziyetçi bir örgütten başka bir şey değildi. Ayrıca, pek çok militanın önderlikle anlaşmazlığa düşünce ihraç edilmesinden de görüldüğü gibi, anarşistler tarafından denetlenmek de CNT'yi daha demokratik bir hale getirmiş değildi.

Katalonya'da yoğunlaşması dışında anarşist hareketin en önemli zayıflığı anarşist ideolojinin kendisi idi. CNT-FAI tipi anarşizm bir-biriyle çelişkili fikirlerin bir karışımından oluşuyordu. Bir yandan, bütün anarşistler gibi, imtiyazlı sınıfların iktidarını devirmek için bir avuç kararlı, iyi örgütlenmiş, disiplinli ve silah kullanmasını bilen militanın yeterli olduğunu savunuyorlardı. Diğer yandan CNT'nin başarısı, örgüt içinde kapitalist sisteme karşı belirleyici silah olarak genel grevi gören sendikalist eğilimi güçlendirmişti. Ancak her iki eğilimin birleştiği bir nokta vardı: Anarşist bir darbe yoluyla olsun, genel grev yoluyla olsun veya ikisinin birleşmesi sonucu olsun, zenginlerin siyasi iktidarı çöker çökmez sömürü bir daha geri gelmemek üzere ortadan kalkacak, böylece toplum "halk" tarafından yeni baştan inşa edilmeye hazır hale gelecekti. Devlet baskısını günümüz toplumunda en büyük düşman olarak gören anarşistler, devleti yıkmamanın her sorunu çözeceğine inanıyor, dolayısıyla devletin dayanağı olan büyük toplumsal güçleri gözden geçiriyorlardı. Açıkçası anarşistler, toplumsal sınıfların toplumdaki belirleyici rolünü hiçe sayıyorlardı.

“Devleti yık, toplumsal sınıflar da yok olacaktır” diyorlardı fakat bu tabii ki doğru değildi.

Anarşistlerin bu bulanık fikirleri dünyanın gerçekleri içinde uygulandığında çarpıcı sonuçlar doğuruyordu. Örneğin sınıfları dikkate almaması sonucu CNT, ismine ters düşerek küçük tüccarlar ve zanaatkârlar da dahil olmak üzere pek çok kesimi örgütliyordu. Bu kesimler toplu eylemleri ancak sisteme karşı son silah olarak teoride kabul ediyorlar, günlük hayatta bu tür eylemlere karşı çıkıyorlardı. Ayrıca bu kesimler işçilerin “bilinçsizliğinden” söz ediyor, onları ekonomik taleplerle sürekli greve giden “sorumsuzlar” olmakla suçluyorlardı. Dolayısıyla bu kesimlerin anarşist örgütler üzerinde açık bir ağırlığı ve tutucu etkisi vardı. Anarşist önderliğin devletle uzlaşma anlamına geleceği gerekçesiyle her türlü seçimden uzak durmasına gelince, bu görünüşte radikal bir tavidir. Ancak bu tavır anarşist hareketin işçi sınıfını burjuva demokrasisinin tuzaklarından korumasını engelliyordu. İşçilere “*seçimlerden medet umduğunuza göre, sizinle birlikte bu deneyimden geçecek ve size uyanık olma yolunda yardım etmeye çalışacağız*” diyecek yerde anarşistler, işçilerin bilinçsizliğini küçümseyip onlara sırt dönüyor, böylece de meydanı tamamen burjuva politikacılara bırakmış oluyorlardı. Yani sonuçta bu hiç de radikal bir tavır değildi.

Bütün bunlara rağmen, CNT-FAI kayda değer bir etki ve saygınlığa sahipti. Özellikle 1920’li yıllardaki baskı şartları altındaki kararlı direnişleri ve bu dönemde pek çok anarşist militanın polis tarafından vurulmuş olması kendilerine işçi sınıfı içinde saygınlık kazandırmıştı. Kuşku yoktur ki 1930’lu yılların başlarında çoğu İspanyol işçisinin gözünde eğer devrim fikrini bir örgüt temsil ediyorsa o örgüt CNT idi.

CNT ile karşılaştırıldığında *Sosyalist Parti* (PSOE: İspanya Sosyalist işçi Partisi) çok daha ılımlı ve düzene saygılı görünüyordu. Bu partinin tarihi 1880’li yıllara, Friedrich Engels’in doğrudan denetimi altında Fransız sosyalist lider Paul Lafargue’in İspanya’daki bütün Marksistleri bir araya getirme yolundaki girişimine dayanıyordu.

Anarşistler gibi Sosyalist Parti'nin de etkisi büyük ölçüde kendi kurduğu sendika federasyonu *Genel İşçi Sendikası*'ndan (UGT) geliyordu. CNT gibi UGT de düzenlediği işçi demekleri aracılığıyla saygınlık ve ün kazanmıştı. Bu derneklerde genellikle (kadınlara açık olmakla beraber) bir kahvehane, bir kütüphane, bir koro ve (Katolik kilisesine alternatif olarak) bir Sosyalist Pazar Okulu yer almaktaydı. Ancak FAI-CNT'nin aksine PSOE-UGT tüm İspanya'ya dengeli bir şekilde yayılmış bir üye topluluğuna, dolayısıyla anarşistlerde bulunmayan bir ulusal niteliğe sahipti.

Sosyalist önderler, özellikle krallığın demokratik açıklığa izin vermeye başladığı Birinci Dünya Savaşı sonrasında, diğer Avrupalı sosyal demokratlar gibi reformist bir yol izlemişlerdi. Sosyalist Parti Rus Bolşevikleri tarafından kurulan Üçüncü Enternasyonal'e katılmayı reddetmişti. Fakat bu ancak küçük bir oy farkıyla ve Avrupa'daki çoğu sosyalist partiden daha geç gerçekleşmişti. İlginçtir ki Sosyalist Parti'nin iki savaş arasındaki dönemde en tanınmış siyasetçisi olan Indalecio Prieto, Bilbao'lu zengin bir işadamıydı. Prieto, Bask bölgesinin diğer sanayicilerine kârlı işler kurma yolunda her yardıma hazır ve kararlı olduğunu hiçbir zaman gizlemiyordu. 1923'ü izleyen yıllardaki Primo de Rivera diktatörlüğü sırasında Sosyalist Parti liderleri hiç yüzleri kızarmadan rejimle uzlaştılar. Rivera'nın silahlı adamları CNT militanlarının peşinde iken UGT Genel Sekreteri Largo Caballero Çalışma Bakanı olarak hükümete katıldı ve diktatörlükle varılan anlaşmaya uygun olarak grevci işçilere karşı zorunlu hakemlik uygulamasını gerçekleştirdi. Buna karşılık UGT yasallaştı ve Sosyalist Parti rejimden müsamaha gördü.

Komünist Parti üyelik ve etki açısından anarşist ve sosyalist eğilimlerin çok gerisinde kalmaktaydı. Komünist Parti önderlerinden Dolores Ibarruri'nin daha sonra belirttiğine göre 1931'de örgütün sadece 800 üyesi vardı. Partinin bu göreceli zayıflığı Primo Rivera'nın baskısından ziyade Stalin'in siyasetinden kaynaklanmaktaydı. SSCB'de Stalin'in başarısının ardından Troçki taraftarlarının ihracı, Komünist Parti'yi Asturias, Katalonya ve Bask bölgelerindeki bazı

önde gelen sendika önderleri de dahil olmak üzere bir kısım önemli militandan yoksun bırakmıştı. Bunun sonucu, İspanyol Komünist Partisi örneğin Fransız Komünist Partisi kadar büyük de olmadığından, Üçüncü Enternasyonal'in Stalin tarafından başlatılan her siyaset değişikliği önemli sayıda üyenin partiden istifası ile sonuçlanmaktaydı. Çünkü bu üyeler yeni siyasetlere boyun eğmektense partiden ayrılmayı tercih etmekteydiler. Kısacası Anarşist ve Sosyalistlerin aksine, 1931'de henüz sadece 14 yaşında olan Rus Devrimi'nin itibarı dışında Komünist Parti'nin elinde oynayacak koz pek yoktu.

Aslında Komünist Parti Katalonya merkezli bir diğer örgüt olan *İşçi ve Köylü Bloğu*'ndan (BOC) bile küçüktü. Siyasi açıdan BOC bugünkü İngiliz solu ile karşılaştırılabilir. BOC'un iskeletini 1920'li yıllarda Komünist Parti örgütünden bir blok halinde ayrılan Katalonyalı Komünistler oluşturmaktaydı. Bu bölünmenin sebepleri ise BOC hakkında fikir vermeye yeter. BOC'luların Komünist Parti'ye olan belli başlı eleştirilerinden biri BOC önderliğinin kayıtsız şartsız desteklediği Katalonya milliyetçiliğinin Komünist Parti tarafından küçümsemesi, diğeri ise Üçüncü Enternasyonal'in daha radikal bir çizgi izleme yolundaki siyaset değişikliği idi. Şunu da belirtmekte yarar var ki aynı kimseler daha önce, Çin Devrimi'nin yenilgisi de dahil türlü başarısızlıklarla sonuçlanan Stalin'in sağ siyasetine herhangi bir eleştiride bulunmamışlardı.

Kuşkusuz BOC zamana uyabilmek için Üçüncü Enternasyonal'e yönelik bu sağcı eleştirilere militan bir Stalin karşıtı kılıf uydurmaktan geri kalmıyor, sürekli Rus devriminden söz ediyordu. Ancak hemen de İspanya'da koşulların değişik olduğunu eklemeyi ihmal etmiyordu. Kuşkusuz BOC devrimci bakış açısına samimî olarak yakınlık duyan bir kısım militanı örgütlemişti. Fakat BOC önderliğinin devrimcilikle hiç bir ilişkisi yoktu. BOC'un 1935'te Andres Nin önderliğindeki Troçki taraftarlarının çoğunluğu ile birleşerek *Birleşik Marksist İşçi Partisi*'ni (POUM) oluşturması, bu grubun radikal görüntüsünü daha da güçlendirdi. Ancak o zaman Troçki bu birleşmeyi "*oportünizme teslim olma*" olarak niteleyip sert bir şekilde eleştirmişti.

Burjuva demokrasisi iş başında

Primo de Rivera diktatörlüğünün son yılı olan 1930, işçi sınıfının militanlık düzeyinde ani bir yükselmeye sahne oldu. Dünyadaki ekonomik krizin de etkisiyle, özellikle Katalonya orta sınıfının bir bölümü gibi o zamana kadar suskun kalmış veya durumlarını düzeltme açısından diktatörlüğe güvenmiş diğer bazı toplumsal kesimler de protesto hareketine katıldılar. Primo de Rivera'nın istifasını kralın tahtını terk ederek sürgüne gitmesi izledi.

Nisan 1931 seçimlerinin ardından cumhuriyetin ilan edilmesi coşkuyla karşılandı. Haziran'daki genel seçim Cumhuriyetçi ve Sosyalist partilerin zaferiyle sonuçlandı ve işbaşına gelen koalisyon hükümeti *"ülkeyi modernleştirmek için toplumsal barış"* ilan etti. Ancak işçi sınıfı kandırılmış olduğunu anlamakta gecikmedi.

Belki bazı işçiler hâlâ reformlar yapılacağı konusunda umutlar beslemekteydi. Ancak içlerinden birçoğunun da oturup siyasetçilerin yasa çıkarmasını beklemeye niyeti yoktu. Grev ve toprak işgalleri baş gösterdi. İşçi ve köylüler bu tür eylemleri diktatörlük döneminde bastıran polis ve orduyu gene hemen karşılarında buldular. Kısa zamanda Sosyalist Parti'nin de desteğiyle hükümet devrimci yayınlara karşı sansürü geri getiriyor, Sosyalist Çalışma Bakanı Largo Caballero grevleri durdurmak için eski zorunlu hakemlik yasasına baş vuruyordu. Temmuz 1931'de telefon işçileri çalışma şartlarının iyileştirilmesi için greve gittiğinde grev yasadışı ilan ediliyor, iki bin kişi hapse atılıyordu. Aynı ay içinde Sevilla'da düzenlenen genel grev Sivil Muhafızların CNT binalarını işgal edip yirmi işçiyi öldürmesi ile son buluyordu. Barcelona'da hapistekilerle dayanışma amacıyla greve giden inşaat işçilerinden bir bölümü işbaşı yapmaya razı olduktan sonra polis tarafından katlediliyordu.

Bu durum 18 ay böyle devam etti. Hükümetteki Sosyalist Parti liderlerinin emriyle işçiler sürekli saldırıya uğradılar, hapse atıldılar. Bu arada, krallık yıkıldığında morali iyice bozulmuş olan sağ kanat yeniden kendine güven kazandı. 1932 Ağustosunda General Sanjur-

jo krallığı geri getirmek amacıyla Sevilla’da bir darbe girişiminde bulundu. Kendi kendine seferber olan Sevilla işçi sınıfının yardımıyla darbe bastırıldı.

Kasım 1933’te yapılan genel seçimler, sağ kanadın zaferiyle sonuçlandı. Bunun bir nedeni kuşkusuz CNT’nin seçimleri boykot çağrısı idi. Ancak bu çağrıya 1931’e nazaran daha fazla uyulmasının nedeni geçen iki buçuk yıl içinde yerine getirilmeyen vaatlerdi.

1934: Bir genel prova

Seçimi izleyen dönemde sağcılar, Cumhuriyetçi-Sosyalist koalisyon tarafından hazırlanmış olan yasalara kullanım alanı buldular. Binlerce işçi hapsedildi, gazeteler yasaklandı, işçi lokalleri kapatıldı. Sosyalist Parti kendi çıkarmış olduğu yasaların hedefi haline geldi. Bu şartlar altında Sosyalist Parti liderleri çok önemli bir karar vermek durumundaydılar. Ya eskisi gibi yasalara saygılı reformist siyasetlerini sürdürüp kitlelerin gözünden düşmeyi, dolayısıyla burjuvazi tarafından yeniden hükümete kabul edilme olanağını kaybetmeyi göze alacaklar, ya da sert bir dönüş yapıp, hükümetteyken kaybettikleri saygınlıklarını tekrar kazanmak için eylemle olmasa da sözleriyle radikal görüneceklerdi. Largo Caballero’nun ısrarı ile ve özellikle tüm ülkede görünür şekilde artmakta olan radikalleşmeye bir tepki olarak, Sosyalist Parti önderliği ikinci yolu seçti. Tüm Sosyalist Parti yayınlarında devrimci sloganlar görülmeye başlandı.

Ne var ki, taban militanları bu siyaset değişikliğini ciddiye aldılar. Parti şubelerindeki militanlar her buldukları silahı depolamaya başladılar. Hatta bazıları ne olur ne olmaz diye yiyecek bile depoladılar. Bu yeni militan ortamda Sosyalist Parti gençlik örgütünün gazetesinde Troçki’nin “Rus Devrimi Tarihi”nin dizi olarak yayınlanması, o günlerde işçi devrimi fikrinin ne derece yaygın olduğunun bir göstergesidir.

Sınıflar arasındaki gerilimler artmakta idi. Sağ Katolik lider Gil Robles, Mussolini’nin İtalya’da yaptığı gibi işçi sınıfının direncini

yok etme amaçlı bir faşist kitle hareketi başlatma zamanının gelmiş olduğunu düşünüyordu. Ancak Robles'in orta sınıf dışında destek bulma girişimleri başarılı olamadı, çünkü işsizleri kazanmak amacıyla ortaya attığı kâr ve toprak bölüşümü yolundaki yalan vaatler ilgi bulmadı. Hele hareketinin gücünü göstermek amacıyla üç ayrı şehirde düzenlediği gösterilerin başarısızlığı, Robles'i tamamen gülünç duruma düşürdü. İddia ettiği gibi orta sınıf faşist kitleler meydanlara akmadı. Aksine, tüm işçi örgütleri tarafından yapılan genel grev çağrısı geniş destek bulup da barikatlar kurulunca, Robles'in faşist "kitleler"i ulaşım aracı yokluğundan sessizce evlerinde oturdular.

1934 Eylülünde üç Robles yandaşı hükümete davet edilince durum yeniden kriz düzeyine ulaştı. Kitlelerin baskısı altında Sosyalist Parti, böyle bir duruma eylemle karşılık vereceğini önceden belirtmişti. Sosyalistler isteksizce de olsa sözlerini tuttular ve 4 Ekim için ülke çapında genel grev çağrısında bulundular. Ancak son anda Sosyalistler işçileri yüzüstü bıraktılar. UGT tarafından örgütlenmiş olan işçi milislerinin harekete geçirilmesini saatlerce geciktirdiler, vaat ettikleri silahları ise getirmediler. Bu durumda ordu komutanları grev yanlısı askerleri tutuklamakta güçlük çekmediler. Dahası, Sosyalist Parti ile CNT arasındaki ayrılık greve ağır bir darbe indirdi. CNT'ye bağlı demiryolu sendikası greve katılmayı reddedince ordu tam teçhizatla ana direniş merkezlerine kolaylıkla ulaşmayı başardı.

İşçi önderlerinin kararsızlığına rağmen, genel grev ülkeyi daha önce görülmemiş bir biçimde sarstı. Grevcilerle polis arasında sokak çatışmaları gerçi her yerde görüldü, ancak bir bölgede, Asturias'ta, grev silahlı ayaklanmaya dönüştü. Başta orduya karşı kendilerini savunmak amacıyla, daha sonra da embriyon düzeyinde de olsa oluşturdıkları işçi iktidarını korumak için, Asturias'lı işçiler kendi Kızıl Ordularını kurdular.

Asturias'ta nispeten zayıf olan CNT içinde, CNT yönetiminin sekter çizgisine karşı çıkan ve UGT tarafından yapılan genel grev çağrısına uymaktan yana olan militanlar ağırlıktaydı. Tüm işçi örgütlerini bir araya getiren İşçi İttifak Komiteleri, kömür bölgesindeki köylerin hepsinde aylardır faaliyet halindeydi. Ayrıca diğer pek çok

yerde görülenin aksine, bu komiteler birlik görüntüsü vermek için oluşturulmuş, yalnızca laf üreten diplomatik gruplar değildiler. Örneğin, devrime hazırlık, ülkenin diğer yanında kendiliğinden ve plansız bir şekilde meydana gelirken, Asturias'ta bu komiteler sistematik bir şekilde devrimi örgütlemekle meşguldüler.

Asturias ayaklanması 15 gün sürdü. Ayaklanmaya katılan işçiler içinde en büyük ve örgütlü kesimi madenciler oluşturuyordu. Dolayısıyla işçiler önce madenleri ele geçirdiler. Ancak bu kolay olmadı, çünkü madenler Sivil Muhafızlar tarafından korunmaktaydı. Örneğin, sadece bir kuyunun bulunduğu bir köydeki çatışmada, 92 madenci ve 38 muhafız öldü. Madenler ele geçtikten sonra silahlı madencilerden oluşan üç müfreze bölgenin başkenti Oviedo'ya doğru ilerlemeye başladı. Madencilerin karşısında iki bin kadar polis ve asker vardı. Dört gün içinde madenciler ve Oviedo'lu işçiler şehrin büyük bölümünü denetim altına aldılar. İşçiler ayrıca top, patlayıcı ve el silahları imal eden fabrikaları da ele geçirdiler.

Başka bir yerde de bir fabrika ve iki dökümhane, bomba atıcısı, zırhlı araç ve hatta iki zırhlı "Kızıl Tren" üreten fabrikalara dönüştürüldü. Üretimi mümkün olan en üst düzeye çıkarmak için fabrikada çalışma üç vardiya halinde günde 24 saate çıkacak şekilde yeniden düzenlendi. On iki bin gönüllüyü taşımak üzere bin kadar araçtan oluşan bir filo oluşturuldu. Bu gönüllülerin en etkili silahı ise madencilerin kendi işlerinde kullandıkları dinamit çubukları idi.

Yerel bir radyo istasyonu işçilerin eline geçmişti. Nakit para ile ödeme yapmaya zorlanan burjuvazi hariç, para yerine fiş kullanılıyordu. Hastaneler her iki tarafın da yaralılarını tedavi ediyor, hapis-hanelerde tutuklulara genelde iyi davranıyorlardı. Bu, ordunun denetimi tekrar ele geçirdiği yerlerde başlatılan beyaz teröre tam bir tezat teşkil ediyordu. Çoğunluğu teslim olduktan sonra katledilen işçilerden oluşan üç bin can kaybı bile Asturias işçileri için yenilgi değil sadece bir geri adım anlamına geliyordu. Asturias işçileri, ayaklanmanın sloganı olan "*İşçi Kardeşler, Birleşin!*" sözlerinin nasıl açık bir devrim tehdidi olduğunu herkese göstermişlerdi.

Ayaklanmayı izleyen aylarda işçi sınıfının eylemleri, siyasi tutukluların salıverilmesi ve Ekim ayaklanmasındaki faaliyetleri yüzünden ölüm cezasına çarptırılmış olanların affı çevresinde odaklandı. Daha sonra işçiler erken seçim talebiyle seferber oldular. Yüz binlerce kişilik gösteriler günlük olay haline geldi. Sonunda hükümet bu baskıya boyun eğdi ve 1936 Şubatında erken seçime gidildi. Bu seçimi Cumhuriyetçi, Sosyalist ve Komünist partilerin ittifakından oluşan “*Halk Cephesi*” büyük farkla kazandı.

Devrim patlak veriyor

Neydi bu Halk Cephesi? Nereden bakılırsa bakılsın bu, Sosyalist Parti ile cumhuriyetçi burjuva partilerinin 1931’deki hükümet ittifakından farklı birşey değildi. Yalnız bu kez ittifaka Komünist Parti, POUM ve Katalonya ile Bask bölgelerinden bazı milliyetçi gruplar da katılmıştı. Ayrıca CNT de ittifakı dışarıdan desteklemekteydi. Ancak bu kez genel durumda önemli bir fark vardı. 1931’de işçi sınıfı, cumhuriyetin ilanını reformları gerçekleştirmenin yolu olarak görmüştü. Oysa şimdi işçi sınıfı seferber olmuş, kısa zamanda köklü toplumsal değişiklikler olmadığı takdirde silahlı bir ayaklanmaya hazır olduğunu göstermiş bulunuyordu.

Peki Halk Cephesi toplumsal değişiklik talep eden bu işçilere ne söylüyordu? Yeni koalisyonun yasal yollardan gerekeni yapacağını, dolayısıyla işçi sınıfının görmek istediği değişiklikleri kendi başına gerçekleştirmesine gerek olmadığını. Yani sonuçta Halk Cephesi işçi sınıfının kaderini kendi eline almasını önlemek, burjuva demokrasisini güçlendirmek ve gözden düşmüş durumda olan cumhuriyetçi burjuva partilere saygınlık kazandırmak yolunda son bir çabadan başka bir şey değildi.

Halk Cephesi koalisyonu parlamentodaki koltukların yüzde altmışını kazanmıştı. Seçim anlaşması gereğince cephenin burjuva ortakları 1932-33 döneminde hükümetin başında bulunmuş olan cumhuriyetçi “sol” lider Azaña’yı tekrar aynı göreve getirme olanağına

sahip oldular. Azaña bir demecinde şöyle diyordu: *“Tehlikeli yenilikler değil, dirlik ve düzenlik istiyoruz; biz ılımlıyız”*. Kısacası, değişen hiç bir şey yoktu.

Ne var ki bu kez, siyasetçilerin kararsızlığına rağmen işçiler kendi gündemlerini izlemekte kararlıydılar. Halk Cephesinin siyasi tutukluları salıverme yolundaki vaadini gerçekleştirmesini beklemediler. Kitleler kapıları açmak üzere hapishanelerin önünde toplandı. Bir önceki Ekim ayında grev yaptıkları için/işten atılmış olan işçiler, iş arkadaşları tarafından işverenlerin karşısına çıkarıldılar. Tehditler karşısında, işverenlerin çoğu bu işçileri tekrar işe aldılar.

Toprak sahipleri daha inatçı çıktılar. İşten çıkarılanların kayıtsız şartsız tekrar işe alınmasını öngören 27 Şubat 1936 tarihli yasaya rağmen, çoğu toprak sahibi direnmeye devam ediyordu. Tarım işçileri bu duruma toprakları işgal etmeye başlayarak cevap verdiler. Bu işgaller genellikle dışarıdan bir etki olmaksızın gerçekleşmekteydi, çünkü zaten köylüler bu eylemi gayet doğal görmekteydiler. Madrid yakınlarındaki Cenicientos'ta büyük bir çiftliği işgal eden köylüler, Tarım Bakanlığı'na sundukları bir belgede şöyle diyorlardı: *“Hem biz, hem atlarımız boş durmaktaydı, çocuklarımız ise açtı. Dolayısıyla, toprağa el koymaktan başka çaremiz yoktu. Biz de el koyduk. Çalışmamız sayesinde bu arazi, şimdiye kadar vermediği düzeyde ürün verecektir. Böylece hem bizim sefaletimiz son bulacak, hem de ulusal gelir artacaktır. Hiç kimseye zarar vermiş olduğumuzu sanmıyoruz. Bütün istediğimiz durumumuzun yasallaştırılması ve buna ek olarak çalışmamızı huzur içinde yürütmemizi sağlayacak kredilerin verilmesidir”*.

Bundan iki hafta sonra Salamanca bölgesinden seksen köy de aynı şeyi yaptı. 25 Mart'ta seksen bin işçi ve köylü Estremadura'da şafakla beraber toprağa el koydular ve derhal ekmeye başladılar. İşgal o derece büyüktü ki hükümet cezai işlem uygulamaya cesaret edemedi. Aksine, arazi işgallerine yasal bir görüntü vermek için Tarım Reformu Enstitüsü'nden mühendisler gönderdi. Bu arada köylüler rahiplerle hesaplaşmaya başladılar. Kiliseler yakılıp yerle bir edildi, köylülerin özellikle nefretini kazanmış din adamlarına köyü terk etmeleri ve döndük-

leri takdirde idam edilecekleri söylendi. Örneğin Valencia bölgesinde, Haziran'da açık olan neredeyse bir kilise bile kalmamıştı.

Bu dönemde hükümet hareketi durdurmaya çalışıyordu. Albacete bölgesinde, emekçiler büyük bir araziye el koymuşlardı. 28 Mayıs'ta bölgeye gönderilen Sivil Muhafızlar 23 köylü öldürdü, 30 köylüyü de yaraladı. İçişleri Bakanı bu katliamı gerçekleştiren askerlere bir tebrik telgrafi ile teşekkür etti. Sosyalist ve Komünist parlamento üyeleri ise hükümeti katliamdan sorumlu tutmadılar.

İşçi sınıfı da benzer bir seferberlik içindeydi. Madrid'de seksen bin inşaat işçisi çalışma süresinin haftada 36 saate indirilmesi için greve gitti. Hükümet müdahale ederek işçilere anlaşmazlığın çözümünü hakem kuruluna bırakmalarını emretti. Çalışma süresi 40 saate indirilince CNT'li işçiler işe dönmeyi reddettiler. UGT yöneticilerinin 40 saati kabul etmesine rağmen UGT'li işçiler de işbaşı yapmadılar. Komünist Parti gazetesi *"grevin uzaması bütün işçiler için büyük bir tehlike teşkil edecektir"* diyerek grevin bitirilmesinden yana çıktı. Ancak ücret ve çalışma süresi ile ilgili bu tür grevler gittikçe güçlendi. Haziran ayına gelindiğinde, bir milyondan fazla işçinin katıldığı grevler günlük olay haline gelmiş bulunuyordu. ■

Ordu işçi sınıfı tarafından durduruluyor

Madrid patent bürosunda çalışmakta olan sosyalist yanlısı mühendis Arturo Barea'nın aşağıdaki sözleri, orta sınıfın o sıradaki çaresizliğini dile getirmek açısından ilginçtir. Seçimlerin herhangi bir sorunu halletmediğini gören Barea, şu karamsar sonuca varıyordu: *"Olayların gidişatı herşeyin çökeceğini gösteriyordu. Ülke bir felâkete sürüklenmekteydi. Sağ kanat parlamentodaki koltuk sayısı açısından seçimden kayıpla çıkmıştı. Ancak bir açıdan da kazançlıydı, çünkü şimdi sağcılar cumhuriyete karşı her alanda savaşılmaya hazır hale gelmişlerdi. Üstelik de durumları buna uygundu. Sağ kanadın ardında ordudaki subayların büyük bir bölümü, din adamları, yerli ve yabancı sermaye ve Almanya'nın açık desteği vardı"*.

Karamsarlık bir yana, Barea'nin haklı olduğu bir nokta vardı: ayrıcalıklı sınıflar gittikçe durumdan daha fazla rahatsız oluyorlardı. Parlamento denenmiş, fakat ortalığı sakinleştirmeye yetmemişti. Artık daha radikal bir yol denemeye karar verdiler. 16 Temmuz'da ordu General Francisco Franco'nun önderliğinde Fas'ta ayaklandı. İç savaş başlamak üzereydi.

Zaten bir darbe olacağı yolunda söylentiler olduğundan işçiler hükümetten silah talep etmekteydiler. Ancak hükümet bütün bu talepleri geri çevirmiş ve işçilere *"bize yardımcı olmak istiyorsanız normal günlük hayata dönmemizi sağlayın"* demişti. Oysa işte bu açıklamadan bir gün sonra İspanya'nın her yanında ordu saldırıya geçmişti.

Generaller üstünlüğü kendi ellerine almışlardı. Gerçi bu onlara bir yarar sağlamıştı ama, aynı zamanda da işçilere devrimi ülkenin her köşesine yaymaktan başka çare bırakmamıştı. Hükümetin orduyla uzlaşma çabaları başarısızlıkla sonuçlanırken, Madrid'de Sosyalist Parti gençlik koluna bağlı milisler ellerindeki kısıtlı sayıdaki silahları dağıtmış ve önemli caddeler ile Montaûa kışlası çevresine barikatları kurmuştu bile. Gece yarısı işçiler kışlaya karşı ilk saldırıyı gerçekleştirdiler. Bu arada Barcelona'da da işçiler hükümetin silah depolarını ele geçirip, daha ordu harekete geçmeden şehirdeki garnizonu kuşatmışlardı. Daha sonra ordunun cephaneliklerini de ele geçirdiler. Malaga'da, silahsız olan işçiler garnizonu yanan ev ve askeri binalardan oluşan bir ateş çemberine aldılar. Valencia'da ise işçiler askerlere karşı barikatlar kurup bıçak ve taşlarla çatışmaya hazırlanırken, askerler subaylarını vurup silahlarını işçilere teslim ettiler.

Başbakan generallere hükümette görev önererek onlarla uzlaşmayı denemiş, fakat bu çabaların sonuç vermeyeceği 19 Temmuz'da kesinleşmişti. Generaller darbeyi tamamlamakta kararlıydılar. Hükümet ister istemez işçilere bir miktar silah vermeye razı oldu. Artık İspanya kısa sürmeyeceği belli olan bir iç savaşın eşiğindeydi. Temmuzun 21'inde ordu ile hükümet arasındaki saflar az çok belirginleşmişti. Sevilla ve Cadiz de dahil olmak üzere ülkenin güneybatısı, ayrıca Portekiz'in kuzeyindeki kıyıda Pirenelere uzanan, ülkenin yak-

laşık üçte biri genişliğinde bir alan ordunun elindeydi. Ancak buna Asturias dahil değildi. Öte yandan, Madrid, Barcelona ve Valencia dahil olmak üzere ülkenin orta ve doğu bölümlerinde işçiler darbeyi önlemeyi başarmışlardı.

İşçi sınıfı iktidarda

Barcelona'da ordunun yenilgiye uğraması ile şehir on binlerce silahlı işçinin denetimine geçmişti. Barcelona'lı Komünist demiryolu işçisi Narciso Julian, o günlerdeki duygularını yıllar sonra şöyle anlatıyordu: *"İnanılır şey değildi doğrusu, teoride bildiklerimiz, yani sokaklara dökülen kitlelerin gücü, aynen pratikte ispatlanıyordu. Bütün kuşklarımız bir anda yok olmuştu. Kitlelerin yaratıcı gücü gözümüzün önündeydi. Kitleler öyle çabuk örgütleniyordu ki, tahmin edemezsiniz. Kitlelerin yaratıcılığı hayal ettiğiniz veya kitaplarda okuduğunuzun çok ötesindeydi"*.

Barcelona'da ordunun isyanı başlar başlamaz CNT'li militanlar, derhal tüm ulaşım araçlarına, kamu hizmetlerine ve büyük fabrikalara el koymuşlardı. Patronları kaçmamış olan işyerleri de dahil, üretimi düzenlemek üzere fabrika komiteleri seçilmişti.

Yerel halkın ihtiyaçlarını karşılamak üzere bölge komiteleri oluşturulmuştu. Bu komiteler rehineci dükkânlarına el koydular ve rehine alınmış malları sahiplerine iade ettiler. Bir Sosyalist Partili genç bunun gerçekleştirilişini şöyle anlatıyor: *"İşçi sınıfından kadınlar dükkâna akın ediyorlardı. Bize fişlerini damgaladıktan sonra dışarı çıkıp eşyalarını, öncelikle dikiş makinelerini, geri alıyorlardı. Bu benim hayatımda çok önemli bir andı. Burjuva kapitalist değerleri yıkmaktaydık"*. Başka dükkânlardaki mallara da ihtiyacı olanlara verilmek üzere el konuluyordu.

Barcelona civarında tarım işçileri sendikaları, toprağı kolektifletirmeye başlamıştı. Bu sendikalar ayrıca şehre yiyecek temin etmek için komün dükkânları kurdular. Bir değiş tokuş sistemi geliştirildi. Buna göre, köyler şehirlere yiyecek, şehirler de köylere sanayi ürün-

leri verecekti. Katalonya buğday ve et açısından kendine yeterli olmadığından, Barcelona'nın yiyecek ihtiyacını karşılamakla sorumlu komite, komşu Aragon bölgesi ile daha da ötedeki Andaluzya'dan köylerle ilişkiye geçmişti.

Barcelona sağlama alınmış olduğundan işçiler dikkatlerini doğal olarak ordunun eline düşmüş olan 150 kilometre ötedeki Zaragoza'ya çevirmişlerdi. Ele geçirilmediği halde Zaragoza işçiler için sürekli bir tehdit oluşturunca. Ele geçirildiği takdirde ise bu şehir, Katalonya ile diğer ana sanayi bölgeleri olan Asturias ve Bask eyaletleri arasında bir köprü oluşturabilirdi. Barcelona'da gönüllü bulmak için yapılan çağrıya çok sayıda işçi karşılık vermişti. Üç gün sonra, ünlü anarşist lider Durruti'nin önderliğinde bir işçi birliği yola çıkmıştı bile. Çok geçmeden, biri POUM gönüllülerinden oluşan iki birlik daha Durruti birliğine katıldı.

Bu milis birliklerinin başarısı, orduyu Aragon'un büyük bir bölümünden atmakla sınırlı kalmadı. Bu birlikler aynı zamanda ulaştıkları her köye Barcelona'daki devrimi de getirdiler. İşçi milisleri her kurtarılan köyde köylüleri, bir komite seçip toprağı kolektifleştirmeye teşvik ettiler. Büyük araziler, üzerlerinde bulunan alet ve edevatla birlikte komitelere teslim edildi. Tapu ve ipotek senetleri ateşe verildi. Birlik yoluna devam ettiğinde emindi ki arkasında artık kendilerine ait olan toprağı kanlarının son damlasına kadar savunacak köylüler bırakıyordu. Bunun ekonomik sonuçları da son derece etkileyiciydi. Kolektif işgücü ve ekilen arazi miktarındaki artış sayesinde bir önceki yıla oranla tarımsal üretim yüzde 30 ile 50 arasında artış gösterdi. İhtiyaçtan arta kalan ürün fazlası cepheye gönderilmek üzere gönüllü olarak hükümete verildi.

Generallerin darbe girişiminin ardından gelen karışıklık ortamında devletin baskı aygıtını oluşturan kimseler dörde ayrılmışlardı. Bu dört gruptan en büyük ikisini Franco'ya katılanlar ve işçi milislerinin gazabından korkarak sessizce halka karışanlar oluşturunca. Bu ikisinden daha küçük bir kesim yeni kurulan işçi birliklerine katılırken, ancak ondan daha da küçük bir diğer kesim yasal olarak seçilmiş olan

hükümete hizmet etmek üzere eski görevlerinde kalmıştı. Kısacası, neresinden bakılırsa bakılsın devlet aygıtı çökmüş durumdaydı.

Dolayısıyla, bir yandan ortada burjuva demokrasisinin yasallığını temsil eden, fakat gücünü kullanma olanağından yoksun bir hükümet mevcuttu. Diğer yandan ise taban düzeyinde gerçek gücü elinde bulunduran silahlı işçi milisleri ve komiteleri vardı, fakat işçiler sahip oldukları gücün bilincinde değildiler. Toplumda iki güç vardı. Bunlardan biri, mülk sahibi sınıfların eski, kokuşmuş toplumsal düzenini koruma amaçlı icraatta bulunuyordu. Ancak bu hükümet uygulamalarını gerçekleştirebilmek için, özel mülkiyetin kaldırılması temeline dayanan yeni bir toplumsal düzenin habercisi ikinci bir gücün işbirliğine muhtaç durumdaydı. Bu çelişkili çifte iktidar durumu sonsuza kadar süremezdi. Benzer bir durum Rusya'da 1917'de görülmüş ve çelişki Bolşeviklerin işçi sınıfı adına iktidara el koymasıyla, yani Ekim Devrimi ile çözüme bağlanmıştı. Ancak bu kendiliğinden olmamıştı. Bolşevikler buna bilinçli olarak hazırlanmışlardı. İşte Katalonya'da da benzer adımlar atılması gerekiyordu.

Uluslararası devrimin bir simgesi

İspanya'daki olaylar hem başka Avrupa ülkelerinde hem de Avrupa dışında yankı uyandırdı. Zaten Fransa ve Kuzey Amerika'da da işçiler hareket halindeydi. İşçi sınıfının faşizme karşı 1933'te Almanya'da ve 1934'te Avusturya'da aldığı yenilgilerden sonra denge değişiyor gibi görünüyordu. Sahnede, 1920'li yıllarda kaybedilen imkânlardan etkilenmemiş yeni bir kuşak vardı.

İspanya devrimi, uğruna ölmeye degecek yeni bir dünya vaadinin simgesi haline gelmişti. 1936 yazından itibaren, siyasi olmuş genç insanlar İspanya'ya akın etmeye başladılar. Onlara İngiliz *George Orwell*, Amerikalı *Ernest Hemingway* ve *Upton Sinclair*, Fransız *Andre Malraux*, Alman *Arthur Koestler* gibi bazı ünlü aydınlar da katıldı. Alman yazar *Gustav Regler* bir baskı makinesi, film makinesi ve filmlerle Madrid'e vardığında bir milis mutfağına gönderilmişti. Onun

geldiğini duyan herkes ayağa kalkıp şarkı söylemeye başladı. Akşam olduğunda *Regler* üzerinde işçi tulumu, şehrin çevresindeki barikatların inşasında çalışmaya başlamıştı bile.

Dünyanın dört bir yanından gönüllüler geliyordu. Orta Avrupa diktatörlüklerinden gelen çoktu, fakat sözde “demokrasi”lerden de gelenler az değildi. Örneğin Güney Galler’deki kömür bölgesinden gelen binlerce gönüllü vardı. Önceleri, yabancı gönüllüler de diğer bütün gönüllüler gibi doğal bir şekilde işçi birliklerine katılıyorlardı. Ancak bu durum fazla sürmedi. Hükümetteki Komünist Partili bakanlar, cumhuriyeti olası bir “yabancı” etki tehlikesinden korumak gibi muğlak bir sebep göstererek “Uluslararası Tugay” denen birliklerin kurulmasına ön ayak oldular. Üstelik bu tugaylar işçi örgütlerinin değil de doğrudan hükümetin emri altına alındı. Stalin buna “enternasyonalizm” adı altında sahip çıktıysa da, asıl amacın işçi milislerini zayıflatmak olduğu kısa zamanda ortaya çıktı. Stalin’in niyeti uluslararası tugayları kendi siyasetinin bir aracı olarak kullanmaktı ki, bu da kuskusuz yabancı gönüllülerden çoğunun tahmin etmemiş olduğu bir şeydi. (*)

Önderlikten yoksun bir devrim

Askeri malzeme eksikliği, devrimciler için önemli ve sürekli bir sorundu. İlk günden itibaren işçiler Franco’nun eğitilmiş askerlerine karşı silah eksikliği çekiyorlardı. Barcelona ve Madrid’deki silah depoları bu eksikliği karşılamaya yeterli olmamıştı. Barcelona’daki metal fabrikaları askeri üretim için kullanılıyordu fakat bu üretim de Franco’nun zırhlı araçlarına denk olamazdı. Bir süre işçiler Fransa’dan yardım umdular. Ancak Fransız Sosyalist Parti hükümeti İspanya iç savaşına karışmama kararı almıştı. Aslında tabii bu, cumhuriyetçileri silahsız bırakırken Almanya ile İtalya’nın Franco güçlerine gitgide daha çok silah yollamasına göz yummak anlamına geliyordu.

(*) Bk.z. Ek 4: İspanya Devrimi’nde “uluslararası tugaylar”

Buna rağmen şunu da görmek gerekir ki bütün iç savaşlar gibi aslında bu savaşın da öncelikle siyasi silahlarla yürütülmesi gerekiyordu.

Franco'nun ordusunun önemli bir bölümünü, iki yıllık zorunlu askerlik görevini yapan köylüler oluştuyordu. Buna rağmen asker kaçağı fazla yoktu. Cephede, iki tarafın askerleri sık sık birbirlerine bağırırlardı. Cumhuriyetçiler Franco'nun askerlerinden faşistleri terk etmelerini istedikleri zaman onlardan gelen "*peki cumhuriyet bize ekmek verecek mi*" sorusunu cevaplandırmak durumunda kalıyorlardı. Eğer cumhuriyetçiler köylülere yoksulluk ve işsizliğe karşılık top-
rak vaat edebilselerdi, bu gayet güçlü bir toplumsal mesaj oluştura-
caktı. Fakat hükümet, Halk Cephesi'nin Şubat'taki seçim zaferinden beri bundan kaçınmaktaydı.

Aynı şekilde, Halk Cephesi hükümeti eğer tek taraflı olarak Fas'ın İspanya işgali altındaki kesimine bağımsızlık verecek olsaydı, bu Franco'nun genellikle paralı askerlerden oluşan özel Faslı birlikleri içinde devrim rüzgârları estirebilirdi. Ancak bu, Halk Cephesi hükümetinin sömürgeci güçler arasındaki doğal dayanışmayı kırması ve hatta büyük bir ihtimalle Fransız işgali altındaki Kuzey Afrika ülkelerinde yeni baştan milliyetçi hareketler başlatması anlamına gelecekti. Tabii ki gerek hükümetteki cumhuriyetçi burjuva partileri, gerekse onların sol kanat hükümet ortakları [özellikle Stalin'in Fransa ve İngiltere hükümetleri ile ittifak politikasına bağlı olan Komünist Partiler], kendi kaderleri bile söz konusu olsa bu tür hareketlerle emperyalizmin dünya düzenini sarsmaya hazır değildiler.

Kısacası Halk Cephesi Troçki ve yandaşları tarafından defalarca yapılan uyarıları haklı çıkarmakta, burjuva yasal düzenini koruma yolunda burjuva partilerine örgütlü işçi sınıfı hareketinin yardımını sağlamaktan başka bir işe yaramadığını kanıtlamaktaydı.

Peki o halde işçi sınıfı örgütleri bu siyaseti nasıl haklı çıkarıyor ve destekliyordular?

Sosyalist Parti'yi ele alacak olursak, Prieto önderliğindeki bir kısım parti lideri açıkça cumhuriyetçi burjuva görüşün sol kanadını temsil ediyordu. Fakat hiç olmazsa Prieto toplumsal değişime karşı

olan düşmanlığını hiçbir zaman gizlememişti. Bu nedenle işçi sınıfı için gerçek tehlike ondan değil, başkalarından gelmekteydi.

Sosyalist Parti'den devrimci siyaset bekleyen işçiler genellikle UGT lideri Largo Caballero'yu örnek gösterirlerdi. Hızla büyümekte olan Sosyalist gençlik hareketinin kahramanı gözüyle bakılan Caballero'ya “İspanya'nın Lenin'i” deniyordu. Şubat'ta hükümete katılmamış olmakla beraber hükümeti desteklemiş olan Caballero'nun eylemleri, yaptığı ateşli konuşmalara uymuyordu. Caballero bir yandan genç Sosyalistlere “*eğer yasalar ilerlememizi engellerse burjuva demokrasisini bir kenara bırakıp iktidarı devrim yoluyla ele geçireceğiz*” derken, diğer yandan Şubat ile Haziran ayları arasındaki grevlere karşı çıktığı için hem CNT'nin hem de kendi yandaşlarının eleştirisine uğramıştı.

Caballero'nun gazetesi “Claridad” [“Açıklık”], hükümet ve Komünist Parti'nin yeni bir ordu kurup milisleri dağıtma yolundaki önerilerini Lenin'in “Devlet ve Devrim” adlı eserinden alıntılarla eleştiriyordu. Ancak buna rağmen Caballero, ikili iktidar durumundan doğan gerilim arttıkça hükümete daha fazla yanaşıyordu. Caballero işçi komitelerinin gerekliliğini gözardı edip, Sosyalist Parti'yi proletarya diktatörlüğünün organı olarak gösteriyor, böylece de hem CNT militanlarının tepkisini çekiyor, hem de kendi savunduğu “*devrim yoluyla iktidarı ele geçirme*” fikrinden uzaklaşıyordu. Sonunda başbakanlık görevini kabul eden Caballero böylece rengini değil de sadece bir süre için konuşma tarzını değiştirmiş olduğunu gösterdi.

İspanyol Komünist Partisi üyeleri arasında kuşkusuz gerçek devrimciler vardı. Özellikle Sosyalist Parti gençlik örgütü ile birleşerek ortaya çıkmış olan güçlü Komünist Gençlik Örgütü içinde böyle bir durum söz konusuydu. Ancak bu devrimciler Stalin'in dış siyasetinde kullandığı birer piyon durumuna düştüler. Stalin'in, İspanya'da işçilerin iktidara soyunmadan önce bir burjuva iktidarı döneminden geçmesi gerektiği yolundaki yaklaşımını eleştirisiz kabul ettiler. Kısa vadede bu, burjuva demokrat taraf adına iç savaşı kazanana kadar devrimi ertelemek anlamına geliyordu. Rus Devrimi'nin bunun tam tersini ispat etmiş olduğu ise gözardı ediliyordu. Bu noktaya dikkat çeken

herkes en hafifinden “Troçkist döne ” diye çarmıha geriliyordu. Bu devrimcilerin göremediği  uydu ki Stalin, Sovyet bürokrasisinin çıkar-larını koruma uğruna İspanya’yı Franco’ya bırakmaya hazırды.

Stalin’in siyasi çizgisi daha önce de Hitler’in Alman işçi sınıfı-nı ezmesini kolayla tırmı tı. Ondan sonra Stalin İngiltere ve Fransa ile ittifak olanağı aradı. Bundan umulan, Sovyetler Birliği’ne karşı olacak saldırılardan korunmaktı. Halk Cephesi siyaseti tüm “ilerici” toplumsal kesimlere hitap etmek üzere geli tirilmi ti. Sonuçta bu siyaset burjuva demokrasisine yeniden saygınlık kazandırdı.

Halk Cephesi’nin 1936  ubat ayındaki seçim zaferinden sonra Komünist Parti liderleri sürekli olarak artan grev ve toprak i galleri-ni kınadılar. CNT ve POUM’u fa istlerle birlik olmakla suçladılar. İ  savaşın başlamasından sonra parti gazetesi “Mundo Obrero” [“İ  i Dünyası”] burjuva cumhuriyet ilerinden bile daha ileri giderek işçi sınıfının i  savaş kazanıldıktan sonra devrim istemeyeceğini ileri sürdü. Gazetede “*demokratik cumhuriyeti savunmaktan başka hiç bir istek ve amaçla hareket etmiyoruz*” deniyordu. Temmuz sonunda    Komünist Parti  yesi Companys [Katalonya’da i  savaştan önce eya-let hükümetinin başında bulunan burjuva cumhuriyet isi bir siyasetçi] hükümetine katıldılar. Ancak erken davranmı lardı. CNT *Komünist Parti’yi Milis Komitesi’ni zayıflatmaya çalışmakla su layınca* bu üç kişi hükümetten istifa etmek zorunda kaldılar.

İ  i devrimi tehlikesinin öncelikle Katalonya’dan geldiğini gören Komünist Parti, o bölgede geniş bir taban oluşturmak için büyük çaba harcamaya başladı. Katalonya’da hemen hemen hiç örgütlü olmadıklarından, tutucu sendika liderleri ile küçük burjuva politika-cıları kazanmaya çalıştılar. Katalonya Komünist Partisi, Sosyalist Par-ti’nin o bölgedeki  rg t  ve az çok sola kayan bazı milliyetçiler ile birleşerek Katalonya Birleşik Sosyalist Partisi’ni (PSUC) kurdu. Parti tabanının bir bölümünü, toprak işgaline karşı çıkan küçük toprak sa-hiplerinden oluşan bölgesel bir örgüt oluşturuyordu. Bundan sonra PSUC, burjuvazinin başta gelen ve en etkin savunucusu olarak, Com-panys’in örgütünden çok sayıda insan kazanmaya başladı!

Ağustos ve Eylül boyunca faşist hükümetler Franco'nun birliklerine akın akın teknisyen ve teknolojik yardım yollarken, SSCB Batılı güçler tarafından alınan İspanya hükümetine yardım yollamama kararına uydu. Ekim ayında silah yollamaya (daha doğrusu satmaya) başladıklarında ise bundan amaç öncelikle hükümetin işçi milislerinden bağımsız yeni bir profesyonel ordu kurmasına olanak sağlamaktı. Aynı zamanda, gönderilen silahların büyük bölümü Komünist Parti'nin denetiminde olduğundan Komünist Parti'nin itibarı yükseldi.

Katalonya'da ordu teslim olduktan sonra eyalet başkanı Companys CNT liderleri ile buluştu. Barcelona'nın artık onların denetimi altında olduğunu kabul etti ve istifa etmeye hazır olduğunu belirtti. Ancak Companys bu sözlerin hemen ardından İspanya'nın geri kalan bölümünde mücadelenin devam etmekte olduğunu ve faşizme karşı mücadelede kendisi ile yandaşlarının da bir rol oynayabileceğini söyledi. CNT liderlerinin önünde iki seçenek vardı: İktidarı tek başlarına ele alıp devrimi ülkenin geri kalan bölümüne yaymaya çalışmak, veya Katalonya hükümetindeki burjuva partilerle koalisyona girerek Franco'ya karşı savaşmak. CNT liderleri ikinci yolu seçtiler. Buna sebep olarak da İspanya'nın geri kalan bölümünde mücadelenin devam etmekte olmasını ve CNT'nin Madrid'de güçlü olmamasını gösterdiler. CNT koalisyona razı olur olmaz hükümete POUM ile Barcelona'da zaten fazla üyesi olmayan Sosyalist Parti de katıldı.

1936'nın Temmuz ayında Barcelona'da sivil iktidar tamamen çökmüştü. Ancak Companys gene de bir "*Anti-faşist Milisler Merkez Komitesi*" oluşturmayı önermekten geri kalmadı. Bu, milislerin denetimini işçi komitelerinin elinden alma yolunda bir girişimden başka bir şey değildi. CNT liderleri buna razı olmakla kalmadılar, öncü bir rol oynamayı da kabul ettiler. İşçi sınıfı, zaten oluşturmuş olduğu kendi demokratik organları aracılığıyla iktidarı elinde tutabiliyordu. Fakat belli ki CNT liderleri bunu gerçekleştirme uğruna hükümetteki ortaklarına karşı mücadele etmeye niyetli değildiler.

Haftalık çalışma saatlerinin azaltılması ve kiralarn düşürülmesi gibi bir dizi toplumsal yasanın çıkarılması, bir süre için CNT'nin hükümeti

denetlediği izlenimini uyandırmıştı. Ne var ki, savaş ekonomisini düzenleme gerekliliği CNT'yi değişik alanlarda burjuva kurumları ile işbirliğine itmekte gecikmedi. Anti-faşist Milisler Merkez Komitesi resmi Savunma Bakanlığı'nın doğrudan bir kolu haline geldiğinde, CNT Paris ve Londra'yı hoşnut tutma tezine boyun eğiyordu. "*Cepheye silah gerek*" tezi de fazlasıyla ileri sürülmekteydi. Tabii ki bu öncelikli bir sorundu, fakat silahlı polis sayısı hızla artarken, işçiler silahsız bırakılmaktaydı. Burjuva devletinın tekrar güçlenmekte olduğu gayet açıktı.

Bu gerilemenin her aşamasında, CNT liderliği kendini köşeye sıkışmış durumda buluyordu. Katalonya devlet aygıtını güçlendiren her önlem karşısında CNT liderlerine düşen tek seçim ya bu oldu bittiyi sineye çekmek, ya da hükümetten ayrılmak oluyordu. Ve de her aşamada ilk seçeneği izlediler, çünkü hükümetten ayrılmak tamamıyla işçi komitelerine dayanmak anlamına geliyordu. O takdirde de CNT liderleri doğrudan işçilere hesap vermek durumunda kalacaklardı ki buna da niyetleri yoktu.

POUM'a gelince, lafta devrimciydiler, fakat iş eyleme gelince ödün üstüne ödün veriyorlardı. POUM liderlerinin başta gelen kaygısı CNT ile anlaşmazlığa düşmemektir. CNT Milis Komitesi'ne katılmaya karar verir vermez onlar da katılmışlardı. Aynı şekilde, Eylül'de de burjuva partileriyle olan koalisyon hükümetine katıldılar. CNT liderliğine soldan eleştiri getirecekleri yerde, çabalarını kendi sendika ve milislerini kurmakta yoğunlaştırdılar. Bu da POUM'un militan işçi kitlesinden uzak kalmasına neden oldu.

POUM liderleri, işçi komiteleri konusunda da kararlı davranmadılar. Gerçi bu komiteleri her yerde sistematik ve demokratik olarak seçme ve seçilmiş organlar aracılığıyla kasaba, kent ve bölge düzeyinde birbirine bağlamanın gerekliliğini gördüler. Bunun işçi iktidarını sağlamlaştıran burjuva devletinın artıkklarını bertaraf etmenin tek yolu olduğuna işaret ettiler.

Ancak POUM liderleri buna rağmen, CNT'nin etkisi altındaki Barcelona işçi sınıfının bu adımları atmaya henüz hazır olmadığını iddia ediyorlardı. Bu tür önerilerde ısrar etmenin Rus Devrimi'ne gereğinden

fazla ve sadece şekilsel bir bağlılık ifade ettiğini söylüyorlardı. O derece ki işçi komiteleri ile 1917'deki Rus Sovyetleri arasında en ufak bir paralellik çizilmesine bile karşı çıkanlar vardı. Bütün bunlara Troçki'nin cevabı özünde kısaydı: Peki, sovyet demeyin de "junta" [İspanyolca "kurul" anlamına gelen ve işçi komite ve kurulları için o zaman İspanya'da sıkça kullanılan bir kelime] deyin, veya başka ne kelime isterseniz kullanın, yeter ki işçi kurulları oluşturma yolunda derhal işe koyulun!

Ne var ki, Lerida ve Gerona gibi POUM'un işçi sınıfı içinde ağırlıklı bir etki sahibi olduğu şehirlerde bile POUM liderleri buna zaman olmadığını söyleyip duruyorlardı. CNT liderlerinden gerçekten hesap soracak bir siyaset yerine, POUM liderleri sonuçta Stalinistler gibi "*sa-va-şa önem vermemiz gerekiyor şimdi*" bahanesine sarıldılar.

Eylül'de, POUM'un Katalonya'daki koalisyon hükümetine katılmasından kısa bir süre sonra, yerel milis ve anti-faşist komiteler yerel hükümet dairelerine dönüştürüldüler. Artık bu komiteler de hükümetteki koltuk oranlarını yansıtacaklardı. Yani kısacası bu komitelerde de artık tepeden inme bir burjuva-komünist çoğunluk oluşturulacaktı. Nihayet, bundan birkaç hafta sonra hükümet işçilere sekiz gün içinde silahlarını teslim etmelerini, aksi halde faşist addedilip ona göre muamele göreceklerini söyledi. POUM gazetesinde bu bir haber olarak, yorumsuz yayınlandı. Bundan birkaç hafta sonra ise, 1936 Aralık ayında, POUM hükümetten atıldı.

POUM küçük bir partiydi. Buna rağmen Temmuz'da sekiz bin kişiydiler ve kendi milis birliklerine on binlerce gönüllü yazmayı başarmışlardı. İkili iktidar durumunun devam ettiği aşağı yukarı iki aylık süre zarfında, POUM liderleri olayların gidişini etkileyebilecek bir konumdaydılar. Hatta büyük bir olasılıkla bunu yapabilecek durumda olan bir tek onlardı demek yanlış olmaz. Fakat POUM liderleri işin kolayına kaçıp CNT liderlerinin izini takip etmeyi tercih ettiler.

"Demokratik" saftaki karşı devrim

"Güvenlik" güçlerini, yani polis örgütünü, yeni baştan kurma

görevi, Halk Cephesi hükümetinin konuyla ilgili bakanlarına düşmekteydi. Bu hiç de kolay bir görev değildi, çünkü devrimle beraber polis örgütünü varlığı son bulmuştu. Üstelik, sokaklarda üniformalı polislerin yeniden ortaya çıkmasını silahlı durumdaki işçiler muhakkak ki kuşku ve düşmanlıkla karşılayacaklardı. Dolayısıyla, bu yolda en ciddi girişim bile, deyim yerindeyse, “arka kapıdan” yapıldı.

Maliye Bakanı Negrin’in komutası altında “*carabiñero*” diye bilinen gümrük memurları vardı. İç savaş ve cumhuriyetçilere dış devletlerin koymuş olduğu ambargo nedeniyle fazla ticaret olmadığından, bu gümrük memurlarına da yapacak fazla iş yoktu. Buna rağmen, Negrin’in bakanlığı sırasında sayıları kat kat arttı ve yeni bir polis gücü oluşturdular. Aynı zamanda, eski Sivil Muhafızların adı Ulusal Cumhuriyetçi Muhafızlar olarak değiştirildi ve bunlar cepheden alınarak şehirlere geri gönderildi. Ne var ki, devletin polis örgütünü yeniden kurmakla bu polisi sokaklardaki işçilere kabul ettirmek ayrı ayrı şeylerdi. İşte bu açıdan belirleyici rolü Komünist Parti liderleri oynadılar.

Komünist Parti, devrimden 1936 yılı sonuna kadar geçen altı ay içinde üye sayısını 250 bine çıkarmış olduğunu iddia etmekteydi. Bu dönemde Komünist Parti’ye katılanların bir bölümü bunu, Rus Devrimi’nin “mirasçısı” Sovyet hükümetinin olağanüstü bir dayanışma örneği olarak gördükleri yardımları nedeniyle yapmışlardı. Ancak Komünist Parti’ye bu parti dirlik ve düzenliği savunduğu için katılanların sayısı da oldukça kabanktı. Bunlar içinde özellikle, işçi komitelerinin yasal işlevlere ve orta sınıfın özel mülkiyetine önem vermediğini, yani kendilerine “saygısız” davrandığını düşünen insanlar vardı. Kısacası, gelişmekte olan devrimin yarattığı “karışıklığa” bir son vermek isteyenler Komünist Parti’yi en iyi seçenek olarak görmeye başlamışlardı.

Komünist Parti aylardır milislerle eski devlet ordusunun hâlâ varlığını sürdüren artıklarının biraraya getirilmesini ve böylelikle geleneksel tarzda örgütlenmiş yeni bir “halk ordusu” oluşturulmasını savunuyordu. Ancak 1936 sonuna doğru Sovyet danışmanları ve uluslararası tugaylar İspanya’ya varana dek bu yolda bir gelişme olmadı. Uluslararası tugaylar arasında bu tür “karışık tugaylar”ın kurulması,

yeni ordunun da oluşturulmasına bir gerekçe olarak kullanıldı. Hep üzerinde durulan konu ordunun verimliliği idi. Bu orduyu kimin denetleyeceği konusu üzerinde ise tabii hiç durulmuyordu.

Sonuçta bu siyasetin işçi komitelerini, milisleri ve CNT ile POUM’u dağıtmaktan baska bir amacı olamazdı. Tabii ki Stalin’in planı tüm yönleriyle ancak 1937 Mayıs ayında Komünist Parti CNT ve POUM’a karşı top yekûn saldırıya geçince belli oldu. Fakat bu plan zaten çok önceden hazırlanmıştı.

Dönüm noktası: Barcelona Mayıs 1937

Barcelona’da daha Mayıs 1937 olayları yaşanmadan önce, CNT ve POUM tabanlarında artan bir hoşnutsuzluk görülmekteydi. Bu örgütlerin üyeleri, kendi hareket özgürlüklerini kısıtlayıp cumhuriyetçi partilerle Komünist Parti’ye yarayan önlemleri kendi liderlerinin sessizce kabul etmesini öfkeyle karşılıyorlardı. Hatta, CNT içinde “Duruti Dostları” adı altında küçük bir muhalefet grubu bile oluşmuştu. Bu grup, CNT liderliğini devrime kasıtlı sabotaj olarak değerlendirdikleri hükümet icraatına suç ortağı olmakla suçluyor, burjuvazinin devlet mekanizmasını yıkmak için demokratik işçi sınıfı diktatörlüğünün gerekli olduğunu hatırlatıyordu.

Tabandan gelen bu huzursuzluğa bir çıkış yolu göstereceklerine, POUM liderleri Aralık ayında atılmış oldukları hükümete kendilerinin tekrar alınması ve daha radikal bir program uygulanması yolunda çağrılarda bulunmayı tercih ettiler. Ve tabii ki onları dinleyen olmadı.

Nisan’ın ikinci yarısında polis, Komünist Parti milislerinin de yardımıyla, Katalonya’nın her yanında işçilerin gücünü kırma yolunda faaliyetlerini artırdı. Özellikle Barcelona’da, işçi devriyelerinin silahsızlandırılmasına hız verildi. Ancak CNT’li işçiler buna sessizce boyun eğmediler. İşte zaten bu direnmenin sonucu olarak 30 Nisan’da, ilk barikatların kaldırılmasından dokuz ay sonra, işçi mahallelerinde barikatlar yeniden yükselmeye başladı. Ancak bu kez barikatların amacı işçileri sözde kendileriyle aynı tarafta olan kimselerden korumaktı. “Ma-

yıs Barikatları” olarak bilinen olaylar başlamak üzereydi.

3 Mayıs günü polisin telefon santralını CNT’li işçilerin elinden almaya gönderilmesi, bardağı taşıran damla oldu. Burjuva siyasetçiler ve Komünist Parti, stratejik önemi büyük olan bu binayı almakta kararlıydılar. Haber şehirde yayılır yayılmaz işçiler tepki gösterdiler. Derhal CNT lokallerine koştular, silahlarla sokaklarda yürüyüşler yaptılar ve barikatlar kurdular. İşçiler o derece üstündüler ki, çok sayıda polis silahlarını teslim etti. 19 Temmuz ruhu tekrar canlanmıştı.

CNT liderliği, direnişi örgütleyeceğine her türlü faaliyeti yasakladı ve üyelerine görüşmeler devam ettiği sürece barikatları terk etmelerini emretti. Bu mesajı hoparlörlerden ve radyodan yayınlamakla CNT liderleri sadece başkan Companys’in isteğine uymakla kalmıyorlar, ayrıca hükümet güçlerinin binalara yerleşip stratejik noktaları tutmakta olduğu bir sırada işçileri durumun denetim altında olduğu yolunda yanılgıya da düşürüyorlardı. Buna rağmen işçiler, CNT’nin şartları kabul edilene kadar direnişi bırakmamakta kararlıydılar. Fakat zaten hükümet de buna dünden razıydı, çünkü bu şartların hiçbir bağlayıcı yanı yoktu.

Bu arada POUM, kapalı kapılar ardında CNT ile görüşmeler yapmaktaydı. Her ne teklif edildi ise, CNT bunu reddetti. Bunu açıklayıp CNT üyelerinin dikkatine sunacaklarına, POUM liderleri susmayı tercih ettiler ve hükümetin niyetinden vazgeçmekte olduğu yolunda yanlış bir kanı da uyandırdılar. Onlar da işçilere işlerine dönmelerini söylediler.

Böylece, silahlı işçiler telefon santralini terk ederken, polis içeri girdi ve CNT’li görevlilerin dışarı çıkmasını istedi. Onlar hükümete şikâyet edince de “artık çok geç” cevabını aldılar. Kısacası, CNT liderleri işçileri seferber etmeyi göze alamadıkları gibi onları olan bitenden habersiz bırakmayı tercih ettiler.

Bunu izleyen üç gün içinde, aynı taktik Barcelona içinde ve dışında bina bina tekrarlandı. İşçiler nerede dirense CNT hemen gidip hükümetle görüşüyor, fakat bu görüşmeler hükümetin tutumunu hiçbir şekilde değiştirmiyordu.

Sonuçta, hükümet güçleri tarafından 500’den fazla işçi öldürüldü, 1500 işçi de yaralandı. Bunu izleyen birkaç hafta içinde yapılan

“temizlik” operasyonlarında bu rakamlara yüzlercesi daha eklendi. Çok sayıda işçi de Aragon cephesine gönderilip orada top ve hava saldırılarına karşı savunmasız bırakıldığı için hayatını kaybetti.

Karşı devrim hızlanıyor

Barcelona işçilerinin Mayıs’taki yenilgisi burjuvazi tarafından devrime karşı kazanılan belirleyici bir zafer oldu. O zamana kadar işçi sınıfının gücü karşısında hükümet, saldırılarını ancak üstü kapalı bir biçimde, CNT ve Sosyalist liderlerin işbirliği ile gerçekleştirebilmişti. Hatta Katalonya’da Eylül ile Aralık arasında POUM liderliğinin bile işbirliğine gerek duyulmuştu. Ancak şimdi işçiler yenik düşmüş olduğundan, hükümet artık işçilerin örgütlerine açık saldırıya geçebilecek durumdaydı.

Mayıs olaylarından yalnızca bir hafta kadar sonra iki Komünist partili bakandan biri POUM’un yasaklanmasını ve bütün mülklerine el konulmasını talep etti. Başbakan Caballero işçi örgütlerine karşı baskı uygulamayacağı gerekçesiyle bu talebi reddetti. Ancak kendi parti arkadaşları olan Sosyalist bakanlar da dahil olmak üzere hiçbir bakandan destek alamayınca istifa etti. İşte işçilerin Mayıs yenilgisi güç dengesini bu derece değiştirmişti.

Emrindeki gümrük memurlarını polise dön üstürmüş olan Sosyalist Parti sağ kanadına mensup Juan Negrin’in yeni başbakan olarak göreve başlaması, gayet çabuk ve pürüzsüz bir şekilde gerçekleşti. O kadar ki, herkes bu durumun önceden Komünist Parti ile onun burjuva müttefikleri tarafından planlanmış olduğunu düşündü. Negrin’in başbakanlığı altında karşıdevrim iyice hız kazandı.

16 Haziran’da POUM lideri Andres Nin yazıhanesinde tutuklandı. Aynı gün örgüt yönetiminin hemen tamamı polis tarafından toparlandı, ertesi gün ise POUM yasadışı ilan edildi. CNT liderlerinden hiçbir protesto gelmedi. Nin’i ise bir daha gören olmayacaktı. Stalin’in ajanları tarafından iskence ile öldürüldü. Cephedeki POUM bölükleri ya dağıtıldı, ya da başka birliklere dahil edildi.

Böylece, karşıdevrimciler en tehlikeli siyasi rakipleri olarak gör-

dükleri POUM'a darbeyi indirmiş oldular ve ard arda, işçi sınıfının moralini gitgide bozan bir dizi önlemi gerçekleştirmeye koyuldular.

Yeni Adalet Bakanı Temmuz'dan sonra oluşturulmuş olan halk mahkemelerini dağıtmaya başladı. Solcu hukuk adamları görevlerinden alındılar ve yerlerine devrimden önce faşistleri mahkûm etmeyi reddetmiş olan eski sağcı hukuk adamları getirildi! "Fesat" davalarına bakmak üzere özel mahkemeler kuruldu. Bu mahkemelerin yetkisi, hükümete bildirmeden ölüm cezası vermeye kadar uzanıyordu. Ayrıca, bu "fesat"ın kapsamı o derece geniş tutulmuştu ki sonuçta fiilen olağanüstü hal ilanına denk bir durum ortaya çıkmıştı. Bu yasa altında ilk mahkemeye çıkarılanlar POUM militanları oldu. Bunlar, söz konusu "cürümleri" daha yasa çıkmadan işlemiş olmakla suçlanıyorlardı! Nihayet, bir kimseyi faşist veya din adamı olarak ifşa etmeyi "*yasal müeyyide gerektiren tamiri imkânsız bir suç*" ilan eden bir karamame bile yayınlandı. Devrimden beri yüz seksen derecelik dönüş tamamlanmış, başlanılan yere geri gelinmişti!

Hükümete karşı eleştirileri susturmak üzere sansür yasaları çıkarıldı. SSCB'yi eleştirmek, sansüre uğrayan yazının sütunlarını gazetede boş bırakmak yasaklandı. 18 Haziran'da polis sendika ve siyasi partilere ait tüm radyo istasyonlarını kapattı. Artık radyo yayını hükümetin tekelindeydi.

İçişleri Bakanı polis örgütü içinde bir temizlik harekâtına girişti. Sadakatinden kuşku duyulup ayıklananlar Franco'nun darbe girişimi sırasında orduyu desteklemiş olanlar değil, Temmuzdan sonra polise alınmış olan işçilerdi.

Devlet aygıtının gittikçe artan baskıcı tutumu, devrimin toplumsal kazanımlarını geri çeviren önlemlere eşlik ediyordu. Kırsal alanlarda, köylü kolektiflerine tahsis edilmiş olan özel fonlar kesilirken, gericiler yeniden sahneye çıkıyordu. Örneğin Valencia'da, Robles'in eski aşırı sağ partisinin sekreteri toprağını geri alıp Komünist Parti'ye katıldı! Bu şartlar altında, Levante eyaletindeki UGT Köylü Federasyonu'nun Komünist Partili Tarım Bakanı Uribe'yi "*bir numaralı halk düşmanı*" ilan etmesine de şaşmamak gerekir.

Şehirlerde işçi denetimi saldırıya uğradı. Gösterilen gerekçe, işçi denetiminin yeterince etkili olmadığıydı. O halde gerekli olan daha iyi planlama ve merkezi bir örgütlenme idi. Oysa bunun yerine işçiler karşılarında eski günlere dönmek isteyen patron ve işadamlarını buluverdiler.

Franco'nun zaferine doğru

Barcelona'da Mayıs olayları, burjuvazinin devrimci kitlelere karşı denetimi yeniden ele geçirmek için verdiği mücadelede bir dönüm noktası oluşturdu. Bu, yeni kurulmuş olan burjuva devlet aygıtının ilk belirleyici zaferiydi. O noktadan itibaren cumhuriyetçi devlet aygıtının, yani yeniden kurulan burjuva devlet aygıtının güçlenmesi artık işçi komitelerinin hızla güç kaybetmesiyle elele giden bir gelişme oldu.

İki defa barikatları dikip sonra da zaferleri kendi önderleri tarafından ellerinden alınan Barcelona işçi sınıfında artık moral sifıra inmişti. Her ne kadar savaş Katalonya'da 21 ay daha sürdü ise de, 1937 Mayıs ayında barikatlarda alınan yenilgi ile 1939 Ocak ayında Franco'nun direnişsiz bir biçimde Barcelona'ya girmesi arasında doğrudan bir bağlantı vardır. Şehirde üstün gelen karşıdevrim, hasat zamanı, yani 1937 Ağustos ayında zaten Barcelona çevresindeki kırsal alana, hatta daha ötedeki Aragon'a yayılmıştı bile.

Aragon kolektiflerinin dağıtılması köylüler arasında öfke, cephedeki CNT birliklerinde de moral bozukluğu yarattı. Çoğu işçi savaşı bırakıp Komünist Parti ile hesaplaşmak istiyordu. Fakat bunda tereddüt ettiler, çünkü bu düşmana yarayacaktı. Bir anarşist, daha sonra şöyle diyordu: *"Her an sırtımızdan vurulmayı bekliyorduk. Ve her an biliyorduk ki sorun yaratırsak bundan kazançlı çıkan yalnızca karşı saftaki düşman olacaktı. Bu yalnız anarşistler için değil, tüm İspanya halkı için acı bir durumdu. Çünkü ümitmamak gerekir ki cumhuriyetin mücadeleyi 32 ay sürdürebilmesini sağlayan, sanayi ve tarımı kolektif olarak idare edebileceklerini gösteren işçi ve köylüler olmuştur. Savaş sanayiini yaratan, tarım üretimini artıran, milisleri ve sonra da orduyu oluşturan hep işçi ve köylülerdi. Onların yaratıcılığı olmasa Cumhuriyet savaşı yürütemezdi".*

1937 Mayıs ayının sonunda, devrim artık durdurulmuştu. Bu aynı zamanda Franco'nun zaferinin de habercisi olmuştu.

Rus tankları ve uçakları ile donanmış yeni Halk Ordusu, kâğıt üzerinde etkili görünüyordu. Ağustos ayında, cephe arkasında karşı-devrimci görevlerini tamamlamış olan hükümet Aragon'da 500 kilometrelik bir hatta saldırıya geçti. Ancak, başta kazanılan birkaç hızlı başarıdan sonra cumhuriyetçiler sıkı bir dirençle karşılaştılar ve ilerleme durdu. Moral bozukluğu içinde, yeni eğitimden geçmiş, Komünist Parti kartı taşıyan subaylar da dahil olmak üzere binlerce burjuva kökenli genç ilk fırsatta Franco'nun tarafına geçti. Tabii bu moralin daha da düşmesine neden oldu.

Kuzeyde Cumhuriyetin son kalesi olan Asturias'ta moral bozukluğu ve ihanet, direnişi zayıflattı. Bu bölgedeki kömür ve demir madenleri ve özellikle silah sanayi büyük stratejik öneme sahipti. Dolayısıyla, ne pahasına olursa olsun korunmaları gerekiyordu. Kırk beş bin asker ve yüz bin milis, her bir karış toprak için kıyasıya savaştı. Tek bir köy bile düşman topları tarafından yerle bir edilene kadar terk edilmedi. Sonunda direniş, milislerin sürekli olarak kendilerini toparlayıp hatlarını korudukları cephe de değil de başkomutanlığın bulunduğu kıyı şehri Gijón'da yıkıldı. Navarre'den gelen birlikler doğudan Gijón'a üç günde ancak 45 kilometre yaklaşabilmişlerdi. Ancak daha almaları gereken 25 kilometre varken, Gijón teslim oluverdi. Ne olmuştu? Çatışmayı kaldıracak midesi olmayan başkomutanlık, şehirdeki sivil memurlarla birlikte Fransa'ya kaçmaya karar vermiş ve merkezi hükümetin de onayıyla bu planı gerçekleştirmişti.

Bazı milisler dağlarda gerilla olarak savaşmayı sürdürdüler. Gijón'un düşüşü Asturias'taki direnişin belini kırdı. Çatışmada ateş altında ölmek başka şey, Gijón'un düşüşünü izleyen günlerde olduğu gibi binlerce kişinin soğukkanlılıkla katledilmesi başka şeydi. Kuzey cephesindeki bu felaket, yalnızca Cumhuriyetin tabutuna çakılan yeni bir çivi değildi. Bu zafer Franco'ya, arkadan saldırıya uğrama korkusu olmadan tüm güçlerini Madrid ve Katalonya'ya yöneltme ola-

nağını verdi.

1938 yılı boyunca, Franco'ya teslim olmaksızın Cumhuriyet için ölmeyi tercih eden sıra neferlerinin direnci sayesinde hükümet Franco'nun ilerleyişini yavaşlatmayı başardı. 1939 Ocak ayında Katalonya'nın kaybindan sonra bile Cumhuriyetin hâlâ savaşıma hazır yarım milyon askeri vardı. Ancak savaşın son haftalarında ön planda olan olay, General Casado önderliğinde genelkurmayın bir bölümünün Franco ile anlaşmaya çalışması ve silahlarını hâlâ Halk Cephesine bağlı kalan askerlere çevirmesiydi. İşte bu Madrid'in de direncini kırdı ve şehir bir kurşun bile sıkmadan teslim oldu. Beyaz terör derhal suçlama ve tutuklamalarla işe koyuldu. Yalnız Madrid'de günde iki yüz kişi idam ediliyordu.

İleri gelen siyasetçi ve generallerin çoğu kaçmayı başardılar. Casado bir İngiliz savaş gemisine sığındı. Komünist Parti ileri gelenleri zaten çoktan gitmişler, Cumhuriyetçi donanmanın komutanları Fransa'ya sığınmışlardı. Cumhuriyetin sıra neferlerine gelince, bir milyon kadarı Fransa'ya kaçtılar. Ancak sınırda tutuklanarak toplama kamplarına kondular. İçlerinden bir çoğu bu kamplardaki kötü şartlar yüzünden hayatını kaybetti. Halk Cephesi, sonunda devrimi ezerek Franco'ya da top yekûn bir zafer kazanma olanağını sağlamıştı.

Dünkü yenilgiden yarınki mücadelelere

Kuşkusuz, Komünist Parti, İspanya Devrimi'nin yenilmesinde rol oynamıştır. Evet, Komünist Parti'nin siyaseti Stalin'in dış siyasetinin ihtiyaçlarını gözetiyordu. Fakat bu siyaset sonuçta burjuva devlet aygıtını yeniden kurma yoluyla devrimi ezme ve dolayısıyla burjuva toplumsal düzenini korumaya yönelik bir stratejinin uygulanmasıydı. Sosyalist Parti ve hatta Halk Cephesi hükümetinin tüm belli başlı ortakları aynı amacı paylaşıyor ve bu amacı gerçekleştirme yolunda işbirliği yapıyorlardı. Hatta, Sosyalist Parti Komünist Parti'ye nazaran daha fazla olanağa sa-

hip olduğundan, işçi sınıfı içinde de daha fazla yanlış kanı ve umutların yaratılmasında rol oynamıştır. Örneğin Largo Caballero'nun ateşli konuşmaları devrimci bir izlenim uyandırdığından işçi sınıfını Komünist Parti propagandasından daha fazla yanıltmıştır. Çünkü Komünist Parti "*aman ittifakı tehlikeye atmayalım*" şeklindeki dikkatli konuşma tarzıyla zaten gerçek çizgisini ortaya koymaktaydı.

CNT ve POUM'a gelince, bu örgütlerin üyeleri devrimin uğradığı ihanete kurban gittiler. Fakat aynı şey Komünist ve Sosyalist Partilerin tabanındaki işçi militanlar için de geçerlidir. Devrimin ihanete uğramasında CNT liderlerinin ve biraz farklı bir düzeyde olmakla beraber POUM liderlerinin de sorumluluğu vardır. Bu liderler, karşıdevrimi önlemek için henüz zaman varken kararlı bir mücadele vermemekle ve Halk Cephesine karşı olan muğlâk tutumlarıyla devrimci işçileri siyasi açıdan silahsız bırakmışlardır. Onların devrime ihanetteki payları da budur. Tarih, korkaklık, oportünizm ve pasiflik yüzünden fırsatları harcayanları da, davaya doğrudan ihanet edenler kadar mahkûm eder.

Eğer sonuçta Komünist Parti burjuva düzeni için polislik görevi yapabildiyse, bunun en önemli nedeni devrimci işçilerin büyük çoğunluğunun reformist liderlerin etkisi altında kalmış olmasıdır. İspanya'da, Halk Cephesinin tuzaklarını açıkça teşhir edecek siyasi iradeye sahip, işçi komite ve milisleri bünyesinde oluşmakta olan işçi sınıfının siyasi gücüne dayanarak Sosyalist Parti ve CNT liderlerinin reformist siyasetlerine karşı çıkacak, bu gücü işçi sınıfının bilinçli diktatörlüğünü kurması yolunda yönlendirerek burjuva devletin yeniden kurulması girişimlerine karşı mücadele edecek bir parti yoktu. Kısacası, İspanya işçi sınıfı devrimci bir partiden yoksundu.

1930'ların İspanyasında veya 1990'larda olsun; karşımıza hangi şart ve kılıkta çıkarsa çıksın, reformist liderler Lenin'in dediği gibi "*burjuvazinin işçi hareketi içindeki ajanlarıdır*". İşçi sınıfı kendi devrimci partisini inşa edip reformizmi saf dışı bırakıp,

bu tür ajanların hareket olanağını elinden alıncaya kadar, burjuvazinin kendini tehdit altında hissetme derecesine göre küçük veya büyük bir reformist ihanet tehlikesi var olacaktır. Yarının mücadelelerinde zafere ulaşmak istiyorsak, bugün tarihin bize verdiği bu dersi iyi öğrenmek zorundayız.

EK 1: İşçi sınıfı iktidarda

Franz Borkenau, 1930'lu yılların başına kadar Alman Komünist Partisi'nde ve Üçüncü Enternasyonal'de bir militandı. Burada 5 Ağustos 1936'da Barselona'daki durumu anlatıyor:

İlk izlenim: Tüfekleri omuzlarında ama sivil giyinmiş silahlı işçiler. Ramblas'daki adamların belki de yüzde otuzu silah taşıyordu. Buna rağmen üniformalı polis ve asker yoktu. Silahlar, silahlar ve silahlar. Bu silahlı işçilerin çok azı yeni koyu mavi milis üniformasından giyiyordu. Tüfekleri ve genellikle kız arkadaşlarıyla banklarda oturuyorlar veya Ramblas'ın kaldırımlarında yürüyorlardı. Gruplar halinde, etraftaki bölgelerde devriye gezmeye başladılar. Otellerin, idari binaların ve büyük mağazaların önünde nöbet tutuyorlardı. Henüz yıkılmamış, taş ve kum torbasından ustaca yapılmış birkaç barikatın arkasında çömelmişlerdi (Barikatların çoğu henüz kaldırılmış, yıkılmış kaldırımalar hızla tamir edilmişti).

Toplumsallaştırılıp beyaza boyadıkları, üzerinde bağlı oldukları örgütlenmelerin baş harflerini gösteren CNT-FAI, UGT, PSUC, POUM veya hareketin geneline olan bağlılıklarını göstermek üzere bunların hepsinin bulunduğu sayısız modern arabaları son sürat sürüyorlardı. Bazı arabalarda 1934 Asturias ayaklanmasının yücelttiği (İşçi kardeşler birleşin!) sloganının, harfleri UHP vardı.

Bütün bu silahlı insanların, etrafta normal giysileri ile yürüyor ve araba sürüyor olmaları, fabrika işçilerinin gücünün bir göstergesi olarak manzarayı daha etkileyici kılıyordu. Kırmızı-siyah arma ve nişanlarından tanınan anarşistler açıkça çok fazla sayıdaydılar. Hiçbir burjuva ortalıkta yoktu. Ramblas'da artık ne süslü kokanalar ne de burjuva erkekler ortalıkta görünüyordu. Sadece çalışan erkek ve kadınlar vardı; hatta şapkalar bile yoktu. Katalonya Hükümeti halka şapka giymemeleri konusunda duyuru yapmıştı. Çünkü burjuva görünümü verebileceği için kötü izlenim uyandırabilirdi. Ramblas eskisine göre daha renksiz değildi. Çünkü parti armalarının, kravatların ve milislerin güzel üniformalarının sonsuz çeşitteki mavisi, kırmızısı ve siyahı vardı. (...)

19 Temmuz'dan sonraki birkaç gün içinde gerçekleştirilen toplumsallaştırma inanılmaz miktardaydı. Birkaç istisna dışında büyük otellerin tümüne işçi sınıfının örgütleri tarafından el konulmuştu (Bazı gazetelerin yazdığı gibi yakılmamıştı). Büyük mağazalar da benzer durumdaydı. Bankaların çoğu kapalıydı; diğerlerinin üzerine de Katalonya Hükümeti'nin denetiminde olduklarını gösteren yazılar asılmıştı.

Bize, bütün fabrika sahiplerinin ya kaçtığı ya da öldürüldüğü, fabrikalara da işçiler tarafından el konulduğu söylenmişti. Her yerde, büyük binaların üzerine asılan posterlerde toplumsallaştırma duyurularak, idarenin CNT'de olduğu ya da CNT'nin bu binayı kendi çalışması için kullanacağı anlatılıyordu.

EK 2: “Demokratik” saftaki karşı-devrim

Aralık 1936'da POUM'un Katalonya hükümetinden atılması karşı devrimci harekette yeni bir aşama başlattı. Franz Borkenau bu dönüm noktasını anlatıyor:

Bundan sonra PSUC'a (Katalonya Birleşik Sosyalist Partisi; KP'nin Katalonya örgütü) engel olacak birşey yoktu. Her türlü komitenin tasfiyesi ve Katalonya Hükümeti'nin idari yetkisinin yeniden tam olarak kurulması için bir kampanya başlattılar. Aynı zamanda, yılbaşında, Katalonya hükümetini yeniden yapılanmaya zorlayarak, Katalonya siyasetinin en sağındaki adam olan Comorera'yı Gıda Bakanlığı'na yerleştirdiler (Comorera, Sosyalist Parti'nin ileri gelenleri arasında iken PSUC'a katılmıştı). (...)

Comorera'nın Gıda Bakanlığı'na gelmesi ile Katalonya'da anarşistlerle komünistler arasında açık bir çatışma başladı. Comore-ra anarşistler tarafından sevilmiyordu. Çünkü Alman sosyal demokrasisinin aşırı sağ kanadını temsil ediyordu. O, her zaman için İspanya da anarşizme karşı savaşmayı sosyalist siyasetin en öncelikli amacı olarak görüyordu. En başından beri anarşistlerin ulusallaştırma siyasetlerini beğenmiyordu. Beklemediği bir şekilde, komünistler arasında birtakım müttefikler buldu ki bunlar Eylül'den beri “küçük sa-

nayicilerin mülklerini koruyunuz” sloganını atmaya başlamışlardı. Ancak bu siyaseti Katalonya’da gerçekleştirmek imkansızdı. Fabrika kamulaştırmaları İspanya’nın diğer kesimlerine göre Katalonya’da çok daha ileri seviyedeydi ve bu durum, Franko’nun kampına veya dışarıya kaçamayan fabrika sahiplerinin ve mirasçılarının öldürülmesiyle başlamıştı. Bunun sonucu olarak CNT denetimdeki fabrikalara dokunulamıyordu. Fakat Comorera, ulusallaştırma siyasetini dağıtmanın bir yolunu buldu. Ticaret konusunda devlet müdahalesini kaldırmak, sanayiden daha kolaydı: Comorera Barselona’ya erzak sağlanması için yapılan devlet müdahalesini kaldırdı.

Bu işi, o zamana kadar siyasi komitelerin bir parçası olan, köylerdeki “ekmek komiteleri”nce yapıyordu ki bunlar genellikle CNT’nin etkisi altındaydılar. “Ekmek komiteleri” kasabalara un tedarik etmek için CNT ile işbirliği içinde çalışıyorlardı. Doğal olarak PSUC, bunların işbirliği değil de engel oldukları iddiasındaydı. Köylüler, yeterli karşılığını almadan Barselona’ya ekmek gönderme zorunluluğundan kesinlikle memnun değildiler.

Bu karışıklık devam edemezdi. Ama Comorera, savaş sırasında hiçbir yönetimin ummadığı, ancak sağ kanat sosyalistlerin en tutkunu oldukları soyut liberalizm ilkelerinden yola çıkarak kaos komiteleri için merkezi bir idare oluşturmadı. Ekmekte serbest ticareti, basit ve tam olarak tekrar oluşturdu. Ocak ayında Barselona da karné sistemi bile yoktu. İşçiler, ekmeklerini bulmak için Mayıs’tan beri artmayan ücretleriyle ve artan fiyatlarla kendi başlarına bırakılmıştı.

Pratikte bu, kadınların, sabahın dördünden itibaren gruplar oluşturması demekti. Çalışan sınıfın kaldığı mahallelerde Comorera’nın işbaşına gelmesi ile artan ekmeksizliğinden dolayı kırgınlık doğal olarak sertti. (..) Anarşist gençlik örgütünün afişlemeleri “münasebet-siz ve sadakatsiz” bir adam olan Comorera’nın istifasını istiyordu. PSUC çoğu imzasız afişlerle karşılık verdi: *“Az laf, az komite; daha çok ekmek; bütün güç Katalonya Hükümeti’ne”*.

EK 3: Karşı-devrim hızlanıyor

Mieczyslaw Bortenstein, 1936 Temmuz'undan itibaren İspanyol Devrimi'nde yer alan Polonya kökenli Troçkist bir eylemciydi. CNT'nin siyaseti hakkında yaptığı değerlendirme aşağıdadır:

1936 ve 1937'de bu anti stalinistler, özgürlükçü komünizm, aşk ve kardeşlik yönetimini kurdukları Aragon'un küçük köylerinde parayı lağvetmeye hatta yakmaya kalkışmışlardı ama büyük bankalara ellerini sürme fikrine hiç kapılmadılar. Barselona'daki **Bank of Spain** Şubesi anarşist kadro yuvası CNT bölge komitesinin tam karşısındadır. Ama büyük sermaye karşısında anti-stalinist liderler kararlılık gösteremediler. Bir işçi devletini konuşmayı veya işçi komitelerinin oluşumu ve genişletilmesini bir günah olarak algıladılar. Ve bir taraftan burjuva devleti yeniden oluşturmak için sistemli bir çalışma yürütürlerken, diğer taraftan anarşizm hakkında konuşmaya devam ediyorlardı. 1937 Mayıs'ında burjuva-stalinist karşı-devrimin yanında Barselona'lı işçilere ihanet ettiler. Birkaç hafta sonra onlara ihtiyacı kalmayan ve kendini yeterince güçlü hisseden burjuvazi, onları hükümetten tasfiye etti.

Bir yıl sonra, Nisan 1938'de tehlikeli bir dönemde (Aragon cephesinin yıkılması) ikinci Negrin kabinesinde önerilen süslü ama önemsiz halk iktidarı formülünü hiçte anarşist olmayan bir hevesle kabul ettiler. Burjuvazi, evcilleştirilmiş ve iyi eğitilmiş yaratıklarla uğraştığını biliyordu. Bundan sonra, CNT ve hatta FAI, Negrin hükümetinin toplumsal tepki siyasetini örtbas ettiler. Negrin'in 13 noktası ve işçi derneklerini eriten karşı-devrimci buyrukların tümü CNT ve FAI tarafından örtbas edilmişti.

Bunun da ötesinde, Stalinistlerle sosyalistlerin açıkça şovenist ve reformist diliyle, CNT'nin devrimci söylemi arasındaki, devrimin ilk yılında varolan fark 1938'de kayboldu. Basın da hizaya getirildi. CNT'nin merkez organı **Solidaridad Obrera**, Londra Borsası ile Berlin Borsası arasındaki çatışmaları demokrasi ve diktatörlükler arasındaki ideolojik çatışmalar olarak tasvir etti. Hergün Yanke emperyalizmi-

nin temsilcisi Roosevelt'i bir barış havarisi gösterip imparatorluklarının güvenliğinin İspanya'ya müdahaleyi gerektirdiğini anlatarak Chamberlain'e yurtseverlik konusunda ders veriyordu!

Ek 4: İspanya Devrimi'nde "Uluslararası Tugaylar"(*) Devrimci kitleler ve "Halk Cephesi"

18 Temmuz 1936 tarihinde başlayan Franco'nun askeri ayaklanmasına, işçi sınıfı derhal karşılık verdi. Tüm dünyadan, İspanya'ya gelerek işçi sınıfının mücadelesine katılmak isteyen işçiler ve militanlar, mevcut parti, sendika ve işçi örgütlerinin hizmetine girdiler. Kitlelerin devrimci atılımının yarattığı ilk silahlı birliklere katıldılar.

Kitlelerin karşı koyuşuyla, Franco'nun askeri darbe girişimi başarısızlıkla sonuçlandı. "Halk Cephesi" hükümeti, büyük şehirlerde özellikle Barselona ve Madrit'te, kendi olanaklarıyla edindikleri silah depoları, kırsallarda ve darbeci askerlerin elinde bulunan silahları, kitlelere dağıtmadıkları gibi herkesi sükûnete davet etti.

Mücadele içindeki kitlelerin tek sorunu askeri darbeye karşı gelmekdi. Aynı zamanda İspanyol halkı için acil ve gerekli olan toplumsal reformları da gerçekleştirmek istiyordu. İşçi örgütleri çok doğal bir şekilde, patronların çoğunun Franco'nun elinde bulunan bölgelere kaçmaları sebebiyle, fabrikaları ele geçirdiler; büyük toprak sahiplerinin terk ettiği topraklara da köylüler el koymuştu. Cumhuriyetçilerin ellerindeki bölgelerde devlet aygıtı param parça olmuştu. Esas iktidar artık "Halk Cephesi" Hükümeti'nin elinde değildi.

Fakat "Halk Cephesi"ni yöneten, burjuva partilerinin yöneticileri ve işçi partileri (Sosyalist Parti ve Komünist Parti) -ki, esas mücadeleyi yürüten bu partilerin militanlarıydı-, kesinlikle toplumsal bir devrim istemiyorlardı. Onların amacı şunu ispat etmekte: "İspan-

(*)Bu makale, Lutte Ouvrière /İşçi Mücadelesi) gazetesinin 8 Kasım 1996 tarihli sayısından çevrilmiştir

yol burjuvazisi onlara güvenmemekte yanıliyordu, onlar -sözde- yönettikleri bölgelerde burjuva yasallığını ve burjuva düzenini koruma yeteneğine sahiptiler”. CNT özellikle Katalonya bölgesinde, işçi sınıfının en mücadeleci unsurlarını içinde barındıran ve işçiler arasında çok etkili olan bir anarşist sendika idi. Fakat işçi sınıfına farklı bir yol göstermiyordu. Sözde “devlete karşı” olan anarşist yöneticiler, bir burjuva hükümetine bakan olmayı kabul etmişlerdi.

Stalin’in siyaseti

“Halk Cephesi” hükümeti’nin eski düzeni koruma siyasetini, Stalin ve Sovyet bürokrasisi de desteklemiştir. 1935 yılında yapılan Laval ve Stalin anlaşmasından sonra, Stalin “Batı demokrasileri”nin yani Fransız ve İngiliz emperyalistlerinin müttefiki olmuştur.

Komünist Parti yöneticilerinin birçok kez ifade ettikleri “*toplumsal devrim*” sözlerinden vazgeçildi; bunun yerine, “*anti faşizm*” siyasetinden söz edilmeye başlandı. İşte “Halk Cephesi” bu “*anti faşizm*”, “*önce savaşı kazanalım*” ve “*demokrat küçük burjuvaziye ürkütmeyelim*” bahaneleriyle, kitlelerin mücadele etmelerinde belirleyici olan toplumsal nedenleri ellerinden alarak, İspanyol devrimini boğdu.

Stalin, İspanyol işçi sınıfının olaylara müdahalesini hoş karşılamayan ve müttefiki olan Fransız ve İngiliz emperyalistlerini kızdırmak istemiyordu. Daha da önemlisi, İspanya’da faşizmin zaferi, Stalin için en büyük tehlike değildi (zaten daha sonraki dönemlerde, faşizmi nasıl rahatça kabul ettiği görülmüştür). Stalin için en büyük tehlike, zafere ulaşacak başarılı bir işçi devrimi idi. Çünkü bunun yankıları, Sovyetler Birliği’ndeki bürokrasinin varolma nedenine bir tehdit idi. Stalin bu tarihi dönemde, Rus devriminin olumlu etkilerini kullanarak, karşı devrimci bir siyaset izlemiştir.

Stalin, Temmuz 1936’da işçi sınıfı içerisinde çok cılız bir gücü olan, İspanyol Komünist Partisi’ni güçlendirmek ve İspanyol hükümeti üzerindeki etkisini artırmak için, elindeki iki kozu kullandı. Bunlardan birincisi, Cumhuriyet Hükümetine sağladığı silahlardı (halbuki Fransa’da-

ki “Halk Cephesi”, “İspanya’ya dışarıdan müdahale edilmesin” siyasetiyle silah satmıştı); ikincisi ise, Uluslararası Tugaylar idi.

Uluslararası Tugaylar

Tugayların yönetimi, İspanya’da bulunan Komintern yöneticileri ve -solcu diye bilinen- sosyal demokrat önderlerden (örn. sonradan İtalyan Sosyalist Parti Başkanı olan Pietro Nenni) oluşuyordu. Bu yöneticiler, tugayların enternasyonalist özelliklere sahip olduğunu iddia ettiler. İspanyol Cumhuriyetçileri ise, bu tugayların resmi tüzüğünde şunu belirtmeyi tercih ettiler: Bu tugayların oluşturulma amacı “*lejyon alaylarının yerini almasıdır*”. (“Tercio” diye bilinen ve yabancı askerlerden oluşan lejyon askerleri, Franco’nun 18 Temmuz darbesinde önemli bir yere sahipti.) Bu tanım gerçeklere daha uygundu. Çünkü cumhuriyetçilerin bir amacı da, yabancılardan oluşan tugayları, ayrı bir askeri örgüt çerçevesinde toplayıp, onları Franco’ya karşı mücadele eden işçi ve köylü milislerinden ayrı tutmaktır.

Uluslararası Tugaylara katılan gönüllülerin büyük bir çoğunluğu, farklı ülkelerden gelen komünist parti militan ve sempatanlarından oluşuyordu. Bu gönüllüler, iç savaş sırasında, devrimci İspanyol işçi ve köylüleri ile karışabilseydiler ve onlarla omuz omuza mücadele etselerdi, işçi ve köylülerden etkilenebilirlerdi; onların devrimci duygularıyla buluşabilirlerdi. Gönüllüleri diğerlerinden tamamen ayrı bir şekilde örgütlemek, onları bilinçli bir şekilde devrimin merkezinden ayrı tutmak içindi.

Bir Stalinist olan Fransız Andre Marty’nin yönettiği tugaylara katılan gönüllülerin sayısı 30-35 bin arasındaydı (aynı anda mücadeleye katılanların sayısı en çok 15 bin kadardı). Üç bin veya biraz daha fazla gönüllü savaşta hayatlarını kaybettiler. Gönüllülerinin üçte biri Fransa’dan, 2 bini Almanya’dan, 3 bini Polonya’dan, 3 bini İtalya’dan, 2 bin 300’ü Amerika’dan, bin 700’ü Belçika’dan, vb. geliyordu.

Uluslararası Tugaylar, Kasım 1936’dan itibaren Madrid cephesine katıldılar. Aralık ayında Teruel’de ve Kordoba bölgesindeki Lo-

pera cephesinde yer aldılar. 1937 Şubat ve Mart aylarında Jarama, Malala, Guadalajara ve Brunete, Belchite, sonra yeniden Teruel, Eb-re cephelerinde savaşmışlardı.

“Halk Cephesi” Franko’ya kapı araladı

İspanyol hükümeti için düzenli ordu kurduktan sonra Uluslararası Tugayların bir anlamı kalmamıştı. Nitekim Negrin hükümeti, faşist İtalya ve Almanya’nın Franco’ya yardım için gönderdikleri askeri birlikleri geri çeker bahanesiyle, iki tarafın da “*yabancı gönüllüleri*” geri çekmesini önermiştir. Negrin, 1938 yılı sonunda, Almanya ve İtalya’nın bu yönde en küçük bir adım atmamasına rağmen, tek tarafı olarak tüm gönüllü tugayları cephelerden geri çekti ve feshetti. Sonuçta binlerce gönüllü, geri gönderilmek üzere farklı kamplarda toplandılar. Fakat kendisine demokratik diyen hiçbir ülke, bu gönüllüleri bağrına basmak istemiyordu. Örneğin, İngiltere Başbakanı Chamberlain ve Fransız Hükümeti, dost olarak Franco’yu görmeye başlamıştı.

60 yıl sonra

1996 yılının Ekim ayında, hayatta kalan gönüllülerin bazıları Madrit’e davet edildiler ve şunu açıkladılar: “*Faşizme karşı mücadele bugün de gündemdedir*”.

Enternasyonal Tugaylara katılan ve bir Dördüncü Enternasyonal militanı olan Mieczyslaw Bortenstein’in(*) da belirttiği gibi “*Tüm engelleri aşarak; pasaportları olsun veya olmasın, sınırları geçerek,*

(*) M. Bortenstein, İspanyol Devrimi anılarını, M. Casanova ismiyle ve “*Halk Cephesi Franco’ya Kapıları Nasıl Açtı*” başlıklı bir yazıyla yayınlamıştı. Bortenstein, İspanyol devrimine katılan bir çok militanın sonunu yaşadı. 1939’da Fransa’ya kaçmayı başaramadı. Kendini önce, Fransa’daki Vernet, “Milles” ve Drancy kamplarında buldu. Daha sonra, 1942 yılında ve 35 yaşında Auschwitz Kampında Naziler tarafından öldürüldü.

güzel, güneşli ve ateşli devrimle uyanan İspanya 'ya varan'' militanların cesaretine tabii ki saygı duyuyoruz. Hatta Stalinist Komünist Enternasyonal'e güvenen gönüllülere de saygı duyuyoruz. Fakat, genç kuşakları gelecekteki mücadelelere hazırlamak için şu mesajı iletmeliyiz: Sadece anti faşizm'' ile sınırlanan bir mücadele, bir tuzaktan ibarettir. Bu siyaset, devrimden vazgeçme çizgisidir ve emekçileri çaresizliğe itip, Franco'nun önünü açmaya yaramıştır.

Bu nedenle, gerçek bir devrimci mücadele yürütmek, 60 yıl önce, siyasi inançları ne olursa olsun, İspanyol işçi ve köylülerinin yanında mücadelede yer alarak ölen gönüllülerin anılarını sürdürmenin tek yoludur.

1949 ÇİN DEVRİMİ VE MAO'NUN İKTİDARA GELİŞİ(*)

1949 yılı baharında, bir gece, daha doğrusu 21 Nisan gecesini “Amestit” adlı bir İngiliz savaş gemisi, Kuzey Çin’i Güney Çin’den ayıran Yangtse nehrinde yukarıya doğru ilerlerken, komünist topçuların yaptığı tatbikat atışlarından isabet aldı. Komünist topçular, Çan Kay Şek ordusundan elde ettikleri topları denemek için tatbikat yapıyorlardı. Sonuçta hem topların isabetinden ve hem de hayret ve öfkeden dolayı, İngiliz savaş gemisi kumlara saplandı.

İngiliz donanmasının amiralleri, bir milyon silahlı köylünün büyük nehrin kuzey kıyılarında toplandıklarını ve karşıya geçme hazırlığında olduklarını bilmiyorlardı. Aynı zamanda da, Batının yüzyıllık *“top gücüyle hakim olma siyasetine”* son verecek mücadelelere sebep olduklarından da haberdar değillerdi.

Çinliler Yangtse nehrine, “Büyük Nehir” diyorlar. Bu nehir, dünyadaki nehirlerin en büyüklerinden biridir. Yüzyıl boyunca Batılı savaş gemileri bu nehir üzerinde cirit attılar. Nehir üzerinden Çin’in göbeğine kadar giderek egemenliklerini zorla kabul ettiriyorlardı. Hiçbir Çin hükümeti buna karşı çıkamadı ya da karşı çıkmak istemedi.

Bu egemenlik 1940 yılında önce İngiliz emperyalistlerin, ardından Fransız emperyalistlerinin Hindistan’da üretilen esrarı Çin pazarına sokmak için top atışlarıyla dayattıkları zorbalıkla başlamıştı.

Çin İmparatorluğu bu “esrar savaşı”nda yenik düştü. Bunun sonucu olarak kurulan yabancı askeri üsler aracılığıyla İngiliz, Fransız, Belçikalı, Rus, Alman, Japon, Amerikan diplomatları Çin’i istedikleri gibi yönettiler. Bu sayede Batılı tefeciler, dünyanın en kalabalık ülkesini istedikleri gibi talan ederek, halkı açlığa mahkum ettiler.

(*)Bu yazı, 23 Kasım 1984 tarihinde Paris Mutualite salonunda Cercle Leon Troçki (Leon Troçki Çevresi) tarafından düzenlenen toplantıda yapılan konuşmanın çevirisidir. Metin, Lutte Ouvrier (İşçi Mücadelesi) gazetesi tarafından “Çin: Mao’dan Demaoizme” adıyla broşür olarak (özel sayı 860, CLT Broşürleri no: 9) yayınlanmıştır.

Çin, bir kıta kadar büyük, tüm Avrupadan daha çok ulusal ve yerel farklılıklar taşıyan bir ülkedir. Üstelik Fransız Devrimi sırasında Çin'e seyahat eden yolcuların anlattıklarına göre, Çin, o zamanlar dünyanın en zengin, en düzenli ve en medeni ülkesiydi.

Fakat, Çin İmparatorluk yönetimini, Çin'i 1911'e kadar sarsan sürekli halk isyanlarına karşı (70 yıl boyunca) koruyan birleşik emperyalist ordular olmuştur. Bu isyanların iki tanesi Çin'i temellelerinden sarsmıştı.

1845-1865: Tayipinler isyanı

1840 yıllarında isyan etmiş kalabalık bir köylüler ordusu Güney Çin'den merkeze doğru Mandaranlar (imparatorluk yöneticileri, bürokratlar) iktidarını yıkmak için harekete geçmişlerdi. Bu hareket, tarihte Tayipinler İsyanı olarak bilinir. Tayipinler, "*Bir Gök Tanrı Krallığı*" kurmak için isyan ettiler. Onlara göre bu krallık sayesinde işler düzelecekti. Krallık, barışçıl, eşitlikçi ve demokratik olacaktı. Açlık içerisinde çırpınan isyancı köylüler, Çin'e taşınan Hristiyanlık dininin benzer konulardan bahseden Evangel kitabından etkilendiler.

Tayipinler gizli mezhebi, Çin'de varolan birçok gizli mezhepten bir tanesiydi. Tayipinler İsyanı, Çin kırlarındaki -özellikle Kanton bölgesinde yaşayan- topraksız köylüleri, kulileri (şehir yoksulları), madencileri ve işsiz kayıkçıları örgütlülemişti. Silahlı Tayipin grupları, topraklarından olmuş onbinlerce silahlı köylünün de katılımıyla, gerçek bir isyan ordusu oluşturdular.

Bu köylü ordusu Güney Çin'den Orta Çin'e doğru ilerledikçe, eşitlikçi fikirlerinden dolayı, yüzyıllar boyu zenginler tarafından ezilen köylülerin desteğini alarak gittikçe büyüdüler. Yolları üzerinde bulunan küçük şehirlerin zenginlerini öldürerek, yoksulların borç defterlerini yakarak, hükümet binalarını dağıtarak ilerlediler.

Çok basit bir şekilde yaşayan bu isyan ordusu, zenginlerden aldıkları eşyaları yoksul köylülere dağıttılar; vergileri iptal ettiler; eşitsizliğin kaldırılacağını ve toprakların adaletli bir şekilde dağıtılaca-

ğını vaad ettiler. Bütün bunlar, yoksul köylülerin desteğini almak için yetmişti.

Tayipinler, Yangtse Nehrinin güneyinde ve Nankin şehri merkez olmak üzere 11 yıl süren gerçek bir devlet kurmuşlardı. 1845-1865 yılları arasında, 20 yıl boyunca ayaklanan Tayipinler, imparatorluk generallerine karşı başarılı bir şekilde savaştılar. Bu isyan orduları İngiltere ve Fransa gibi emperyalist ülkelerin imparatorluk askerlerini eğitmesi; bu orduları kendi subaylarıyla yönetmesi; gemileriyle asker taşıması; en önemlisi de Yangtse Nehrinde bulunan savaş gemilerinin top atışları sayesinde bastırılabilirdi. Sonuçta 20 milyon insan öldü. Buna ek olarak da açlık, insanların yurtlarından sürülmesi ve bundan kaynaklanan sefalet yaşandı.

1900-1911: Boksörler isyanı ve Mançur İmparatorluğu'nun sonu

1900 yılında Batılı topçuların yeniden müdahale etmeleri gerekmiştir. Bu defa isyan edenlere, Batılılar, Boksörler ismini vermiştir. Boksörler Çin'deki birçok gizli örgütten bir tanesiydi. Çinliler bu örgütlere "*Kardeşlik Örgütleri*" diyorlar. Bu örgütlerin Çince anlamı "*Adalet için yumruk*", daha doğrusu "*Eşitlik için, köylü yumruğu*"dur. Fakat bu örgütlerin İngilizce anlamlarında sadece boksörlerin yumruğu vardır ve adalet, eşitlik gibi sıfatlar silinmiştir!

Adalet ve eşitlik yumruklarının ilk isyanları Şantung eyaletinde (Pekin'in güneyinde, Sarı Nehrin arada bir taşarak, büyük ölçüde sular altında bıraktığı bir yarımada) oldu. Ayaklanmanın üç nedeni vardı: Su baskınları, açlık ve Almanlar. Çünkü Almanlar, iki Alman misyonerinin öldürülmesine karşılık olarak bu eyalete el koydular. Madenleri ve demir yollarını ele geçirmekle kalmadılar, çok büyük miktarlarda tazminat da aldılar.

Fransız Katolik Kilisesi Almanlardan geri kalmamak için, Çin İmparatorluğundan benzer ayrıcalıklar aldı. Örneğin, Fransız din adamlarının pasaportlarında şu satırları okumak mümkündü: "*Büyük Fran-*

sa'nın gönderdiği bu kişi, Çin'de Büyük Fransa'nın genel çıkarlarını savunmakla görevlidir ve bu nedenle Fransız Dışişleri Bakanının bütün yetkilerine sahiptir. Bu kelimelere titreyerek itaat ediniz."

Çinli Mandaranların taklit edilemeyecek kadar gülünç laflarına benzeyen bu satırlara ve Batılıların sözde medeniyet getiren misyonerlerine Şantung köylülerinin verdiği cevap yerinde olmuştur. Köylüler, başlarına kızıl bir bez sararak, kılıç ve mızraklarıyla isyan başlattılar. Köylüler misyonerlerin başlarını kestiler. İsyan o kadar büyüdü ki, Pekin'de özel semtlerde kalan Avrupalılar bile korkudan titrediler.

Boksörlerin eylemlerine karşı Batılıların gösterdiği tepki, büyük katliamlar yapmak oldu. O zamanlar Avrupa'nın Parisi'ne benzeyen, bir çok insanın görmek istediği, Uzakdoğu'nun başkenti Pekin, Avrupa ve Japon orduları tarafından altüst edildi. Sadece şehir içindeki ölü sayısı 50 bini buluyordu. Burjuvazi, 30 yıl önce Paris Komünü sırasında katledilen 30 bin komünarı öldürme "rekoru"nu kırmıştı. Fransız, İngiliz, Alman askerleri şehri işgal edip, kadınlara tecavüz ettiler ve çocukları süngüleriyle parçaladılar. Hatta Avrupalıların yaşadığı semtlerde, Avrupalı gençler, yoldan geçen Çinlileri av tüfekleriyle "av"landılar. Bazı misyonerler, köylüleri önce Hristiyan gibi vaftiz edip sonra da öldürmekle övünüyorlardı. Örneğin bir Alman subayı olaylardan sonra Pekin'de yaşadığı hayatı şu kelimelerle ifade etmiştir: "*Ava gittiğimde sadece erkek sülünleri avlarım. Dişi ve yavrulara dokunmam. Fakat Çinli avına çıktığımda, önüme çıkanı öldürürüm. Erkek, kadın, çocuk, yaşlı ayrımı yapmam.*" (Han Suyin, *Yaralı Ağaç*)

Bunlara ek olarak İmparatorluk, öldürülen Avrupalılar için 500 milyon dolar tazminat ödedi, yeni liman ve şehirlerin kapıları Avrupalılara açıldı. Bundan böyle başta Pekin olmak üzere, demir yolları üzerinde bulunan bütün şehirlerde sürekli Avrupalı askerlerin bulunduğu askeri üsler kuruldu. Batılı diplomatlar da, durumu fırsat bildiler. Çin üzerindeki egemenliklerini artırarak Çin'i aralarında bir kez daha paylaştılar. İmparatorluk bu olaylardan sonra sona erdi. 1911'de Nankin şehrinde milliyetçi bir lider olan Sunyatsen cumhuriyet ilan etti. Fakat yeni iktidar, ne Sunyatsen'e ne onun partisi olan Komintang'a kaldı.

1919-1927: Devrimci durum ve karşı devrim

İmparatorluğun yıkılmasıyla birlikte, ortaya bir kaç tane askeri derebeyliği çıktı. Pekin, sırasıyla bu derebeylerin elinde oyuncak oldu. “Çin’in bütünlüğü” ise, bir laftan ibaretti. 1917-1927 yılları arasında, irili ufaklı 1500’den fazla savaş ağası ülkeyi harabeye çevirdi. Örneğin Şantsolin Mançuryadaki bir savaş ağasıdır. Savaş ağaları Çin İmparatorluğu devrindeki eyaletlerdeki askeri komutanlar idi. İmparatorluk yıkıldıktan sonra kendi yönetimlerini (krallıklarını) kurdular. Ortaçağ Avrupası’nın derebeyleri gibi, kendi aralarında savaşıma başladılar.

Her eyalette farklı askeri yönetici gruplar, her şeye el attılar. Örneğin bölgelerinden geçen demir yollarını ve malzemeleri mülkiyetlerine geçirdiler. Köylüleri vergilerle ezdiler. Setşuan eyaletinde, köylülerden 70 yıl sonrasının vergileri bile alınmıştı! Köylüleri zorla askere alıyorlardı ve zorla yiyeceklerine, hayvanlarına ait yemlere el koyuyorlardı. Her savaş ağasının arkasında İngiltere, Japonya, ABD ya da Fransa vardı. Onları birbirlerine karşı kışkırtıyorlardı. Bu savaş ağaları, öğrenci yürüyüşlerini veya işçi grevlerini bastırmak söz konusu olduğunda ise hemen birleşiyorlardı.

Batılılar yeni duruma çabuk ayak uydurdular. Her yeni devrimci tehlike karşısında, her iktidar sarsılmasında Batının askeri güçleri limanları ablukaya alarak asker yığdılar. Yürüyüş yapan öğrencilerin ve grevci işçilerin kurşuna dizilmelerine yardımcı oldular. Hatta bazen bu işi kendileri yapıyordu. Farklı savaş ağaları arasındaki kavgaların sonucunu bekleyip kazananın yanında yer alıyorlardı.

1918 Kasım ayında aydınlar ve kültürlü Çin burjuvazisi, Birinci Dünya Savaşının son bulmasını coşkuyla karşıladılar. Ümitleri, 1840’tan beri Çine Batılı güçlerce zorla kabul ettirilen yüzkarası anlaşmaların Barış Konferansında iptal edilmesi idi. (1917 yılında ittifak devletleri Çin’e, savaşa katılması için, bir çok vaatte bulunmuşlardı. Bu ilişkiler çerçevesinde 200 bin Çinli işçiye boşalan Fransız fabrikalarında çalışmak ve ön cephede siper kazmak için Fransa’ya gönderdiler.)

Ocak 1918 yılında Paris'te başlayan Barış Konferansında Çin delegeleri (kısa bir süre Güney'de iktidarı ele geçiren Sunyatsen tarafından gönderilmişlerdi), 1917'de ABD ile Japonya arasında yapılan gizli anlaşmanın bir kopyasını elde etmişlerdi. Bu anlaşmaya göre, Çin "etkinlik bölgeleri"ne ayrılarak paylaşılmıştı.

Öğrenci gazeteleri tarafından yayınlanan bu gizli anlaşma, İttifak Devletleri'nin Çin'e karşı izledikleri iki yüzlü siyaseti ortaya koyuyordu.

4 Mayıs günü Pekin'de 3 bin öğrenci Japon taraftarı büyük bir bürokratin köşküne doğru yürüyüşe geçti. 10 Mayıs günü tüm okul ve üniversiteleri kapsayan bir genel boykot başladı... Ve bu şekilde Çin hükümeti Versay Anlaşmasına imza atmadı. Fakat yine de, bu yüzkarası anlaşmalar, 1949 yılına kadar yürürlükte kaldı!

Fakat 1923 yılından sonra -Rus Devrimi'nin yankılarının etkisiyle de- Çin'de çok hızlı bir şekilde, hem milliyetçi burjuvazi hem de işçi hareketi büyük gelişme gösterdi. Şüphesiz ki, 1917 Rus Devrimi'ni yaratan ortam, Çin'de de hızlı bir şekilde geliyordu.

1900-1926 yılları arasında Sunyatsen tarafından kurulan milliyetçi parti Komintang, komünist önderlerin ve Sovyet danışmanlarının katkısıyla da, Güney Çin'de bulunan Kanton şehrinde, iyi bir eğitimden geçmiş büyük bir ordu kurdu. Bu ordu, Çan Kay Şek önderliğinde Kuzeye, yani iktidara doğru yola çıktı.

Çin büyük ve küçük burjuvazisinin ilerici kısmı, Çan Kay Şek'in başında bulunduğu ordunun savaş ağalarını temizlemesini heyecan ve coşkuyla karşılarken, gerici burjuvalar, olayları endişeyle izliyordu.

Ordunun Kuzey'e doğru yürüyüşü sırasında Çan Kay Şek'in bir Güney eyaletinin başkenti olan Şangşa'ya girişi, halk ve işçiler tarafından coşkuyla karşılandı. Bu ortamı fırsat bilen Çan Kay Şek, demogojik bir konuşma yapmaktan geri kalmadı: "*Çin, bağımsızlığına sadece emperyalizm kovulduktan sonra kavuşabilir (...) III. Enternasyonal Dünya Devriminin genel karargâhıdır (...) Çin devrimi Dünya Devriminin bir parçasıdır.*" Aynı anda ise, Çan Kay Şek'in subayları, Kanton şehrinde komünist işçileri katlediyordu. Komintang

grevleri karşı devrimci eylem ilan etmişti. Yeraltı dünyasının adamları, İngiliz ve Fransız emperyalistlerinin sağladığı para ve silahlarla Şangay şehrindeki komünistleri öldürmekle görevlendirildi. Bir yıl sonra Şangay şehrinde, Kanton'da denenilen yöntemlerle, komünist ve işçilere karşı, genel bir katliam yapıldı. Bütün bunlara rağmen Çin Komünist Partisi (ÇKP), Stalin'in emirlerine uyarak Çan Kay Şek'e güvenmeye ve onun peşinden gitmeye devam etti.

Komintang içinde bazı kişiler ön plana çıkmaya ve farklı tepkiler almaya başladılar. Çan Kay Şek bir çok parababası tarafından endişeyle karşılanıyordu. Moskova'ya gidip devrim eğitimi gören O değil miydi?

Öğrenciler ise, çok genç olan bir adamdan, Çu Enlay'dan sözediyorlardı. Bu genç, Kanton'da Komintang'ın genç subaylarını eğitiyordu. Bir süre Fransa'da kalmıştı ve Paris'te komünizmi öğrenmişti.

Öğrenciler ve aydınlar, Pekin'deki tüm mağazalardaki "kızıl" kumaşları ele geçirtiler. Çan Kay Şek'in başkente gireceği gün için, kızıl bayraklar hazırlıyorlardı. Öğrenci yürüyüşleri sürekli hale gelmişti. Savaş ağalarının polisleri, yabancı askerlerin desteğiyle öğrenci yürüyüşlerine saldırıyorlardı. Polis kurşunlarına rağmen öğrenciler yürüyüşlerine, marşlarına devam ettiler.

1926 yılında İngiliz askerleri Şangay şehrindeki genel grev sırasında, grevci işçilere ateş açtılar. Öğrenciler bu olayı protesto eden yürüyüşler düzenlediler. Her zaman olduğu gibi bir çok kişi tutuklandı. Hatta silahlı güçler, bazı yürüyüşçüleri boş arazilere götürerek kurşuna diziyorlardı.

Avrupalılar bu olaylardan korunmak için, tellerle çevrili ve Japonlar'ın koruduğu özel semtlerine çekildiler.

Ülkeyi kurtarıp, birleştirmek için Kanton'dan yola çıkan asker sayısı 50 bindi. Fakat ordu Kuzey'e doğru ilerledikçe asker sayısı gittikçe artıyordu. Pekin ve diğer büyük şehirlerdeki Avrupalı bürokrat ve burjuvalar, canları ve malları için titremeye başlamıştı. Gazeteler ve din adamları, Komintang Kızılları tarafından işlenen sözde katliamlardan sözediyorlardı. Askerlerin kadınları paylaştıklarını, ço-

cukları zorla kızıl (komünist) yaptıklarını ve çocukları annelerini öldürmeye zorladıklarını yayıyorlardı. Pekin sosyetes, Çan Kay Şek ve kızıl çapulcularından ürküyordu.

1927 yılında aniden herşey değişti. Bir anda Sovyet Devrimi hayaleti uçu. Özel Avrupalı semtlerin tel örgüleri kaldırıldı. Sosyetenin Kızıl Çapulcu diye sözettiği Çan Kay Şek, bir kaç gün içerisinde sosyetenin “*gerçekten çok iyi bir adam*” diye ifade ettiği bir kişi oldu.

Sosyeteye göre, Şangay’da işçiler ayaklanmıştı, Çan Kay Şek Şangay şehrine yürümüştü, komünist önderler devrimi yayarak derinleştirmekten söz ediyorlardı, fakat Çan Kay Şek kısa bir süre içerisinde bu gıdaşatı değiştirmişti.

Mart 1927 yılında Şangay’da grev gözcüleri işçi milislerine dönuştüler. III. Enternasyonal’in emirlerine uyan Çu Enlay şehri ele geçirdi ve Çan Kay Şek’e teslim etti. Çan Kay Şek de komünistleri katletti. Bu olaylar, Andre Malraux’nun “*İnsanlık Durumu*” adlı romanında somut bir şekilde anlatılmaktadır.

Çan Kay Şek, Şangay’daki İngiliz, Fransız ve Amerikan bankacıları ve iş çevreleriyle komünizmi önlemek için anlaşma yaptı, binlerce işçiyi kurşuna dizdi.

Demek ki Çan Kay Şek, sanıldığı gibi komünist değildi. Burjuvalar artık ona kucak açabilirdi; çünkü artık devrim yapmayacaktı!

Çan Kay Şek orduları, ülkenin tüm Güney eyaletlerinde, Kanton’dan Şangay’a ve Orta Çin’in Yangtse nehri kıyılarındaki şehirlere kadar olan bölgede, aylarca komünist avına çıktı. Bir çok komünisti katlettikten sonra da Kuzeye doğru harekete geçtiler. İlerleyen ordu, eskiden olduğu gibi, ayaklanan yoksul köylüler tarafından çokşulu bir şekilde karşılanmıyordu. Ordu, her zamankinden çok şımarmış olan toprak ağalarının ihbar ettiği kızıl köylüleri katlediyordu.

Artık yabancı güçlerin Çin’de yeni ve güçlü bir adamı olmuştu. Kendine ait fikri olmayan bu askeri lider, başkalarının fikriyle hareket ediyordu. Önceleri muğlak komünist fikirlere sahipti; sonraları İngiliz demokrasisine eğilim duydu; ardından Hristiyanlık görüşlerini savundu. En sonunda Avrupalı faşistlerden farksızdı.

Bir yıl sonra -1928 yılında- Çan Kay Şek, Pekin'de zafer çiğlik-larıyla karşılandı. Komintang'a bağlı küçük burjuvalar, Çan'ı beyaz güneşli mavi bayraklarla karşıladılar. Bir yıl önce kızıl bayraklarla yollara dökülen öğrenciler ise, yeraltına geçmişlerdi.

Artık herkes gerçek durumu anlamıştı. Komintang'ın büyük bü-rokratları, Sunyatsen'in giydiği yakasız ceketlerden giyiyorlardı. Çan'da böyle bir ceketle geziyordu. (Bugün Batı'da "*Mao elbisesi*" diye bilinen bu giyim şekli, aslında milliyetçi Sunyatsen'e aittir.) Bir de eski ve yeni züppe milliyetçiler, bu modaya ayak uydurmuştu.

1927 yılında "*Kızıklar geliyor*" diyerek kendilerini korkutan bur-juvalar, şimdi "*tehlike geçmiştir*" diyerek kendilerini avutuyorlardı. Okulların ve üniversitelerin yine de komünistlerle dolu olduğundan şikayetçiydiler. Ama bu çevreler, bu durumun da hızlı bir şekilde de-ğişeceğine inanıyorlardı.

Komünist tehlikesi mi? Nerede!

Pekin'deki söylentilere göre, Yankse nehrinin güneyinde bulu-nan Hunan eyaletinde bir çift eşkiya kalmıştı. Bu eşkiyalardan biri-nin ismi Çuteh, diğerinin ise, Mao Zedung idi.

Söylentilere göre, bu Çuteh ve Mao Zedung, önemi olmayan eşkiyalardı ve yakında işleri bitirilecekti. Yine söylentilere göre, en fazla bir kaç yüz eşkiya vardı ve bunlar da Kuzey eyaletlerinde bulu-nan çetelerden daha önemli değillerdi...

1928-1937: "Kızıl üsler"

Çan Kay Şek ve savaş ağalarına karşı, Kızıl Orduların mücadelesi

Pekin'deki gerici küçük burjuvazi, o kadar da haksız değildi. 1927 yılındaki işçi ayaklanmasının ve sonra da köylü ayaklanma-sının yenilgisinden sonra, karşı devrimci terör artmıştı. Çin burjuvazi-sini korkudan titreten şehirlerdeki komünist hareket, artık firar duru-munda olan küçük bir kaç gruptan ibaretti.

1928 yılında Mao ve Çuteh'in silahlı küçük grupları, Çin'in Gü-

neyinde veya Batısında (Setşuan'da) veya daha da içlerde yani hükümet ordularından uzak bölgelerde bulunuyordu. Mao'nun ve Çuteh'in silahlı grupları, bu kırsal bölgelerdeki halk tarafından "*Bölgeden geçen diğer silahlı gruplardan farksız*" görülüyordu.

1927 yılında Hunan eyaletindeki dağların eteklerinde Mao ve bir kaç partizanla kurulan ve 1949 yazında bir milyona ulaşan Halk Ordusu'nun tarihi genel olarak bilinmektedir. Fakat bu konuda Mao-çulara ait bir çok efsane mevcuttur.

Bunlardan birine göre, "*Halk savaşı stratejisi*" veya "*Uzun süreli halk savaşı*" (Uzatmalı halk savaşı!) olarak adlandırılan ve Yirmi iki yıl süren bir savaş olmuştur. Karşı devrimci terörden kaçan ve şehirlerde bir işçi tabanı oluşturamayan, fakat kırlarda yoksul köylüler arasında bir güce ulaşan bu hareket, bir köylü devrimi için gerekli zeminin oluşmasını sağlamıştır. Halk Ordusu, yıllarca süren mücadelelerden elde ettiği güçle şehirlere de el koymuştur. "*Kırlardan şehirlerin kuşatılması*" siyaseti, Maoçuların genellikle abartarak anlatıkları bir olaydır. Tabii ki bu açıklama biçiminin bir anlamı, hedefi vardır: Maoist ve Üçüncü Dünyacı görüşlerin doğrulanması. Oysa bu açıklamaların, tarihi gerçeklerle bir ilişkisi yoktur.

1927 ile 1946 yılları arasında, yani yaklaşık yirmi yıllık bir süreçte, Maoist orduların geçtiği yerlerde ya da "*kurtarılmış bölgeler*"de yaşayan köylüler isyan etmemişlerdir. Maoist ordu, neredeyse 20 yıl boyunca, "*Kızıl Üsler*" veya komünist gerillalar veya dağınık küçük partizan grupları şeklinde yaşadı. Dağ köylüleri, namus ve şeref için dağa çıkan eşkiya gruplarına alıştıılar ve Maoist orduları daha farklı algılamıyorlardı. Bu olgu, örneğin Kanton eyaletinde bulunan Kuantung bölgesinde açıkça görülmekteydi. Bazı bölgelerde partizan grupları neredeyse bir ordu seviyesine ulaşmışlardı. Bu ralar, genellikle nüfusun az olduğu, ulaşılması zor olan dağlık bölgelerdi. Genellikle bu bölgeler hükümet ordularıyla savaş ağaları arasında kalan bölgelerdi.

1930'lu yıllarda zorla Çan'ın milliyetçi ordusuna ya da savaş ağalarının ordularına alınan askerlerden firar edenler ve de şehirlerde karşı devrimci terörden kaçanlar, Kiangsi eyaletine gelerek, ora-

daki Kızıl Üs'lere katıldılar. Böylece komünistler önderliğinde bir çok profesyonel ordu oluşturuldu.

Bu ordular sayesinde, ilk önceleri Kızıl Üs'ler sayesinde denetledikleri dar alanları aşarak, çok daha geniş bölgeleri denetimleri altına aldılar. Sonuç olarak, Kiangsi bölgesinde Belçika büyüklüğünde 5-6 milyon köylünün yaşadığı alan kızıl orduların denetimindeydi.

Bir yönüyle bu kızıl ordular neredeyse kızıl savaş ağalarına benziyorlardı. Tek farkları şuydu: Mümkün olduğukadar yerel halka yük olmamaya dikkat ediyorlardı. Feodal savaş ağaları asalak olarak yetiştirdikleri ordular sayesinde, terör yoluyla halkı soyarlardı. Halbuki kızıl savaş ağaları, Tayipinler ve daha önceki isyancıların geleneklerinin etkisiyle de, basit bir hayat yaşayarak, mümkün olduğu kadar köylülere daha az yük olmaya çalışıyorlardı. Bu yolla köylülerin kendilerine tahammül etmesi mümkün oluyordu.

1934 yılında "*Kiangsi Sovyet Cumhuriyeti Ordusu*" en güçlü olduğu dönemdeydi, ama en zor anlarını yaşıyordu. Çünkü, artık hükümet ordusu göz yummuyordu ve köylülere daha çok yük olmaya başlamışlardı. Sonuçta komünist generaller, hem düşman ordularının baskısı, hem de köylülerin gittikçe artan düşmanca tavırları karşısında bölgeyi terk etmek zorunda kalmışlardır. Neredeyse feodal savaş ağaları gibi, denetim altında bulundurdıkları halktan bağımsız idiler ve halka hesap vermiyorlardı. Askeri ve yiyecek yönünden bir bölgede barınmaları mümkün olmayınca, başka bir bölgeye doğru yola çıkıyorlardı. İşte böylece, hükümet güçlerinin kovaladığı kızıl orduların uzun yürüyüşleri başladı.

Fakat bu büyük yer değiştirme hareketi (*Uzun Yürüyüş*) tahmin edildiğinden uzun oldu ve bir yıl sürdü. Mao mümkün olduğunca yolu uzattı ve Batının yüksek dağlarından, Moğolistan'ın bataklık bölgelerinden geçti. Mao, Çin topraklarında nereye gideceği konusunda tereddüt ettiği bir anda, tesadüfen bir Komintang gazetesinde, ona can simidi olabilecek bir haberi okur. Kuzeyde SSCB sınırına yakın bir Kızıl Üs'ün varlığını öğrenir. Bu Kızıl Üs, hiç tanınmayan kızıl bir savaş ağasının denetimindeydi. Ekim 1935 yılında Mao ve 7

bin partizanı bu üsse ulaştılar. Epeyce ıssız olan Orta Kuzey Çin bölgesinde, 1931- 1934 yılları arasında Kiangsi’de yaşanan “macera”lar tekrarlandı.

Aradaki fark şuydu: Bu sefer komünist şefler mümkün olduğu kadar ordularının ihtiyaçlarını karşılayacak tarım ve el sanatları örgütlemişlerdi. Bir de komşuları olan köylülerle mümkün olduğunca iyi geçinmeye çalışıyorlardı. Bu bölgede yaşayan nüfus Kiangsi bölgesinden daha az yoğun olduğu için, başarıları daha kolay oldu. Mao askerlerini tarım üretimi yapan ve el sanatlarıyla kendi ihtiyaçlarını karşılayan insanlara dönüştürdü. Hatta çok basit bir hayat şeklini gerçekleştirebilmek için, komünist kadroları eğitime kampanyalarına girişmişti. Bu yolla Mao’ya muhalif olan ya da olabilecek kişilerde saf dışı edildiler. Bu gibi uygulamalar 1949 yılında iktidara geldikten sonra, bir yönetim geleneği halini almıştı.

Kuzey’de Yen’an şehrine yakın bölgelerin dağlarında ve mağaralarında bir Maoist hükümetin varlığı, özellikle Amerikan gazetecilerinin bölgeyi ziyaretlerine sebep oluyordu ve gazetecilerin bölgeyi ziyareti neredeyse bir moda olmuştu.

Feodal savaş ağaları bu durumdan rahatsız olmaya başladı. Çan Kay Şek de Mao’nun üzerine yürüyecek bir askeri gücü bölgeye yığmıştı. Mao’nun bu bölgede uzun süre varlığını sürdürebilmesi, siyasi ve askeri bir anlaşmayla mümkündü. Bu anlaşma, milliyetçi Çin hükümetiyle Maoist hükümet arasında olmalı ve karşılıklı olarak mevcut durumu kabul etmeyi içermeliydi.

1937-1945: Mao’nun Japon işgaline karşı, milliyetçi Çan Kay Şek ile yaptığı anlaşma

Gerçek olan şudur: Haziran 1937 tarihinde, Japonya’nın Kuzey Çin’i işgal etmesinden sonra, Mao hükümetiyle Çan Kay Şek hükümeti arasında bir anlaşma yapıldı. Çu Enlay, Komintang’ta sürekli elçi oldu. Hükümet bölgesiyle Kızıl bölge arasında sürekli ziyaretler yapılıyordu. Hatta, askeri temsilciler karşılıklı olarak görüşmelerde

bulunuyordu. Bu görüşmelerde, “kızıl” askeri güçlerin, Çan ordusu-na katılması konusu tartışılıyordu. Diğer yandan ise, Moskovâ milliyetçi Nankin hükümetiyle bir saldırmazlık anlaşması imzalamıştı.

Bu anlaşmalara göre, artık ÇKP, bir devrim yoluyla Komintang hükümetini yıkmaktan ve toprak ağalarının topraklarına el koymaktan vazgeçmiş oldu. (Aslında ÇKP'nin böyle bir siyaseti de yoktu.) ÇKP'liler, Kızıl Ordu ismini ve kullandıkların amblemleri değiştirerek, kendilerini Komintang önderliğinde ve “8. Yürüyüş Ordusu” ismi altında devrimci milliyetçi orduya dönüştürmeyi kabul ettiler.

Yenan bölgesinde anlaşmadan sonra iki ordunun da üniformasını taşımak mümkündü. Birleşik cephenin gerçekleşmesi için özveride bulunan ise, Mao olmuştur. Mao, başka bölgelerden gelen ziyaretçilerin karşısına, Komintang'ın kasketini kullanarak çıkmaktan çekinmiyordu. Kızıl Ordu kasketini ise, sadece komünist mitinglerde kullanıyordu. Hatta ÇKP yöneticileri, 8. Yürüyüş Ordusu'na bağlı oldukları için, Çan Kay Şek hükümetinden maaş alıyorlardı. Mao ayda 5 dolar maaş alıyordu ve bu maaşı Çan Kay Şek generalleri ödüyordu. 1939 yılında Komintang siyaset değiştirdi. Yenan bölgesine yoğun ambargo uygulamaya başladı ve tüm yardımları kesti. 1940 yılında ise, bölgedeki kızıl üslere karşı Çan Kay Şek'e bağlı silahlı kuvvetlerinin yaptığı saldırılar yoğunlaşmıştı.

Mao ile Çan Kay Şek arasındaki ilişkilerin, sadece diplomatik nezaketle sınırlı olmadığını, Mao'nun mektuplarından anlıyoruz. 1938 yılı sonunda Mao'nun Çan Kay Şek'e gönderdiği bir mektupta şunlar yazılıdır: “Yenan'dan dönen Çu Enlay ve diğer yoldaşlar, sizin ne kadar nazik olduğunuzu vurguladılar. Bu yönünüze hayranım. Bütün vatandaşlar, şimdiye kadar ülkenin başındaki bir kişinin yapmadığı ve görülmemiş bir şekilde sizin yaptığınız kurtuluş mücadelesine ve milli devrime saygı duyuyorlar (...) Bu ortamda, Komintang ve ÇKP, ortak bir hedef için çabalarını birleştirmiş durumdadır (...) Bu ulusu Doğu Asyanın büyük bir gücüne dönüştürebiliriz. Bu konuda fikirlerimi paylaştığınızı düşünüyorum. Size sağlıklar diler, ulusal devrimi selamlarım.” (Dick Wilson, *Mao'nun Hayatı*, 1980) Görünen o ki,

Mao, Çan Kay Şek'in duygularını paylaşıyordu. Fakat olayların gösterdiği şu olmuştur: Çan, Mao'ya "nankörlük" etmiştir.

Kuzey Çin'in bir bölümünün Japonlar tarafından işgal edilmesi, Mao'nun gücünü artırmasına yaramıştır. Bu, özellikle hükümet ordularının terk ettiği ve Japon ordularının işgal ettiği bölgeler için doğrudur.

Ortada olan şeydu: Milliyetçi ordular Japon askerlerine karşı mücadele etmiyordu. Çan'ın generalleri genellikle silahsız köylüleri katletmek için eyleme geçiyorlardı. Fakat modern Japon ordusu karşısında suskun kalıyorlardı. Kuzey Çin'in Japonlar tarafından işgal edilmesi, Mao ve partizanlarının Japon işgaline karşı bir mücadele örgütlemesine yolaçtı. Çan'ın ordusunun savaştan firar etmesiyle birlikte, büyük bürokratlar ve yerel yöneticiler de bölgeyi terkettiler. Öğretim üyeleri ve ilkokul öğretmenleri, milis olarak örgütlenerek milli ordunun yerini doldurmaya çalıştılar. Japon işgalcilerinden habersiz öğrenciler de, gizli ÇKP militanlarından ve liberallerden meydana gelen yerel hükümetler kurdular. Bu hükümetlerin başında milliyetçi bürokratlar bulunuyordu. Bürokratların amaçları, kızıl ordu tarafından denetlenen "kurtarılmış bölgelere" katılmaktı. 1937 yılı sonunda, profesyonel komünist askerler bu bölgelere gelince, halk tarafından iyi karşılandılar. Çünkü halk, karşısında, Japon ordularının ilerlemesi karşısında kaçmayan Çinli askerler görüyordu.

Öğrenciler, bürokratlar, yurtseverler ve çiftçiler, bu profesyonel askerleri sevinçle karşıladılar ve onları silahlı milislerin başına getirdiler. Hatta Uzun Yürüyüş'den sağ kalan ahçılar ve katırcılar, yurtsever birliklerin komutanları oldular. Yurtsever öğrenciler ise, coşkuya kızıl ordunun emirlerine uyuyorlardı ve kısa zamanda gerilla hareketinin Maoist yönetimine bağlı siyasi komiserler oldular.

1937 ile 1945 yılları arasında (II.Dünya Savaşı sonuna kadar) geçen 8 yıl boyunca, Japon işgaline karşı yürütülen mücadele, sınıfsal çelişkilerin ortaya çıkmasını engellemiştir. Fakat Dünya Savaşının son bularak, Japonya'nın Ağustos 1945'te teslim olması, bu durumu değiştirmiştir. ÇKP, kırlarda toplumsal bir devrim ile karşı karşıya kalmıştır.

1945-1948, Köylülerin ayaklanması

1945 yılında II.Dünya Savaşı sona erdiğinde, süper güçler, savaş sonrası devrim tehlikesini uzaklaştırmak için, sanayi şehirlerinde faaliyete geçtiler. Emperyalist güçler, savaş sonrasında harap olmuş, talan edilmiş topraklarda ve destekledikleri yarı feodal önderlikler altındaki sömürgelerde, devrimci patlamaların olacağını hiç tahmin etmiyorlardı. Özellikle Çin'de bir devrimin olmayacağından emin görünüyorlardı.

Çan Kay Şek, 1928 yılından sonra Ağustos 1945'te de Çin'in başkenti olan Nankin'de büyük gösterilerle karşılandı. Başkan Roosevelt sayesinde Çin, dünyadaki 5 süper güçten biri oldu. Çan'ın ismi, Roosevelt'ten sonra, Churcill, De Gaulle ve Stalin'den öndeydi.

Amerikalı diplomat ve subaylar, Japonlar'dan kurtarılmış Şanghay ve Nankin şehirlerindeki gece klüplerinde dans ediyorlardı. ABD'nin Komintanglı ortakları sahtekârlığa, esrarkaçakçılığına, genç kız ticaretine ve spekülasyona yeniden ve bütün hızıyla başladılar. Çan'ın adamları, özledikleri Çin'e yeniden kavuştular. Taşrada ise, çalışmayan fabrikalar etrafında oturan insanlar, açlıktan ölüyordu. Köylüler açlıktan yalnızca ot yiyorlardı. Fakat general Mac Arthur'un Tokyo'daki genel karargâhında veya Amerikan askeri ateşelerinin lüks bürolarında herkes güvenli ve hayatından memundu. Tabii ki, Çin'de komünist askerler de vardı. Fakat Mao'nun esas isteği Çan Kay Şek'in rejimine katılmaktı ve bunu istediğini Japon işgali sırasındaki tutumlarıyla ispat etmişti. Stalin de Mao'yu böyle bir çözüme yönlendiriyordu ve Batılılara, Mao'nun böyle bir çözümü kabul edeceğini garanti ediyordu. Söylentilere göre, Çan Kay Şek'in korkmasına gerek yoktu, komünist askerlerin silahları yetersizdi, uçakları, tankları yoktu. Japon ordularından elde ettikleri farklı çaplardaki toplar için bile yeterli kadar top mermisi üretilmiyorlardı. Halbuki, Çan Kay Şek'in 3-4 milyon milliyetçi askerden oluşan dev bir ordusu, yüzlerce tankı, binlerce topu ve ABD'nin gönderdiği 500 savaş uçağı vardı.

General Mac Arthur, tüm Japon komutanlıklarına bir yazı göndererek, hiçbir şekilde Kuzey Doğu Çin'de silahlarını kızılara tes-

lim etmemelerini ve Komintang ordularının bölgeye gelene kadar direnmelerini emretmişti. ABD hava kuvvetlerine bağlı 7. filoya ait uçaklar, Çan'ın askerlerini Orta Çin'den binlerce kilometre uzakta olan Mançurya bölgesine taşımak için dev bir hava köprüsü kurarak, muazzam bir çalışma içine girmişti. Amaç, Mao'nun öncü birliklerini durdurmaktır. Çinli komünistler ümit ettikleri gibi 1945 yılında SSCB'den ne silah ne cephane ne de kurmay subay yardımı alabildiler. Hatta Aralık 1945'te, Rus orduları Mançurya şehirlerinden geri çekildiğinde, bölgeyi Mao'nun askerlerine değil, Çan'ın adamlarına teslim etmişlerdi. Böylece Yalta Anlaşması uygulanmış oldu.

Bu arada ÇKP hâlâ Komintang'la ortak ulusal bir hükümet oluşturmayı ümit ediyordu. Fakat Çan Kay Şek böyle bir ortaklığa karşı olmakla yetinmeyip, Japonya'nın boşalttığı bölgelerde patlak veren köylü devrimine ve de ÇKP güçlerine karşı yeni bir saldırı başlattı.

Çan Kay Şek 1938 yılındaki Japon işgalinden sonra Setşuan bölgesine çekilmek zorunda kaldı ve Çong King şehrini başkent yaptı. Eylül 1945'te Mao ve Çan, yakınlaşmalarının şerefine kadeh kaldırıyorlar. ABD Büyükelçisi Patrick Hurley'in denetimi altında ve Ağustos-Ekim 1945 arasında 41 gün süren kapalı kapılar ardında süren görüşmeler yapıldı. Çong King görüşmelerinin hemen arkasından Çan Kay Şek kıvılcık bölgelere karşı genel bir saldırıya geçti.

Kuzey Çin'deki Japon işgali gerçekten tüyler ürperticiydi. Cepheden ve gerilla bölgesinden uzakta, kendi hallerinde yaşayan binlerce köy, ağaların gazabına uğramıştır. Savaş ağaları önce Japonların baskısı yüzünden, ama sonra çıkarları için vahşet dolu siyasetlerini uyguluyorlardı. Köylüler hem ağaların hem de Japonların zulmü ile karşı karşıyaydı. Köylülerin deyimi ile "Japon Şeytanları" karşısında titreyen ağalar, köylülere her zamankinden daha canice davranıyorlardı. Hatta ağalar, Japonların istediklerinden çok daha fazla baskı uyguluyorlardı. Savaş boyunca köylüler, acılarını içlerine atıp boyun eğdiler. Fakat içlerinde sonsuz bir intikam kını birikmişti.

Mao 1946 yılına kadar, yurtsever ağaları kazanabilmek için çok ılımlı bir tarım programı izlemiştir

Kızıl partizanlara güvenen, onlara saygı duyan köylüler -işgalcilere karşı direnmek konusunda köylülere yardımcı oluyorlardı-, ÇKP'nin tarım programının çok ılımlı olması sebebiyle tutum değiştirdiler. Bu program sadece toprak kiralalarının ve vergilerin azalmasını öngörüyordu. ÇKP'nin amacı, yurtsever ağaları cepheye katmaktı. Fakat yoksul köylüler, ortakçı köylüler ve tarım işçileri bu programa tepki göstermeye başlamışlardı. ÇKP, topraklara el konulması siyasetinden vazgeçti. Çiftçilerin “ağa” konusunu es geçerek Japonlara karşı mücadele etmesini öneriyordu. Yoksul köylüler şüphelenmeye başlamışlardı, Örneğin bir ÇKP militanı köylüleri örgütlemeye geldiğinde, köylüler kendi aralarında ve alçak sesle “köpek, esen yel” deyip, yollarına devam ettikleri bilinmektedir. Çünkü köylüler, onlara akıl vermeye gelen başka bir sürü aydın tanıyorlardı. Bunları *Jack Belden* isimli bir Amerikalı gazeteci anlatmaktadır. Bu gazeteci, 1917 yılında Rusya'da John Reed'in yaptığı gibi, 1947 Çin Devrimi'ni anlamak için yerinde incelemelerde bulunmuştur. Reed'in kitabı gibi çok ilginç ve aydınlatıcı bilgiler içermektedir. Kitabın başlığı, Reed'in kitabının başlığını andırıyor: “*Dünyayı Sarsan Çin*”.

Japon saldırganlığı tehlikesi oldukça, genelde ÇKP kadroları köylülerini denetimleri altında tutabildiler. Fakat Japonların teslim olmasından sonra, köylülerini lafla ikna etmek mümkün olmuyordu. Köylülerin toprak istekleri gittikçe yayılarak, düzeni tehdit eden bir güç haline dönüşüyordu. Japon işgalcilerinin terk ettiği bölgelerde meydana gelen iktidar boşluğu, köylülerin yaşamlarını değiştirme olanaklarını doğurmuştu. Köylüler ne yerel iktidarları ele geçirmekten, ne toprak reformundan ne de toprakların paylaşılmasından söz etmiyorlardı. Genelde yapmak istedikleri, işbirlikçi hainlerden -bunlar genellikle ağalardı- intikam almaktı. Çünkü savaş, yoksulları daha çok yoksullaştırdı. En çok yoksul olanlar, mücadelelerin ön saflarında yer aldılar. Önceleri ÇKP'nin “Hesap sorma” toplantıları düzenleniyordu. Fakat bu toplantıların havası hızlı bir şekilde devrimcileşiyordu. Hainler, işbirlikçiler, halktan çaldıkları her kuruşun hesabını vermeliydiler.

Hainlerin vermesi gereken hesaplar o kadar kabarıktı ki, savaş-

tan yararlanarak vurgunlar, soygunlar yapmışlardı. Açlıktan yararlanarak tahıl ürünlerini saklayıp, fahiş fiyatlarla satmışlardı. Yoksulların istediği adaleti gerçekleştirmek için, hainlerin tüm varlıklarına el koymak bile yetersiz kalacaktı.

Köylüler, ağaları ve onların adamlarını at arabalarına bağlayıp sürüklediler. Çünkü onlar da köylüleri hayvan yerine koymuştu. Bazı ağaların cezaları hakaretle sınırlı kaldı, bazıları ise, kırbaçlanarak, asılarak, linç edilerek öldürüldüler. Köylüleri yatıştırmak isteyen ÇKP'li askerlere uyulmuyordu. Bazen askerler de tartaklanıyordu. 1946 yılının başından itibaren, bu hareketler tüm Kuzey Doğu Çin'e yayılmaya başlamıştı. ÇKP, kırlarda patlak veren bu devrimi, ne teşvik ediyordu ne arzu ediyordu ne de örgütliyordu. Çünkü ÇKP, ne kırlardaki ne de şehirlerdeki burjuvaziyi ve küçük burjuvaziyi ürkütme istemiyordu.

Feodal ağaların ortadan kalkmasıyla sonuçlanan hesaplaşmalar, ÇKP'yi gerçekten rahatsız ediyordu. ÇKP köylülerin isteklerine sahip çıktığında, Japonya işgaline karşı koyan; birçok yerel ve bölgesel hükümetlerin yönetiminde bulunan; kızıl orduyla birlikte hareket eden ağaların düşmanlığını kazanabilirdi. ÇKP için daha vahim olan, Komintang içerisindeki liberallerin hoşgörüsünü yitirmekti.

1946 yazı: Çan Kay Şek'in genel saldırısı karşısında ÇKP, köylü isyanın önderi olmaya karar verdi

Zaman ilerliyordu. Komintang ile yapılan barış anlaşmaları neredeyse bozulmak üzereydi. Çan Kay Şek, ABD'den aldığı yeni silahlar sayesinde kendini çok güçlü hissediyordu. Japonya'nın çekilmesinden sonra fırsatı değerlendiren Çan Kay Şek, kızıl orduya karşı 1946 yılının başından itibaren genel bir saldırıya geçmişti. Önceleri bazı başarılar da elde etti. Artık Maoist ordular için tehlike vardı. Mao'nun bütün çabalarına rağmen Komintang ile bir iç savaş kaçınılmaz hale gelmişti. ÇKP için bir seçim yapmanın zamanı gelmişti. ÇKP, yoksul köylüler ve çiftçiler dışında diğer sınıfların kendisini terk etmesinden çekini-

yordu. Diğer yandan ayaklanan köylülerin desteğini almadan Komintang saldırılarına karşı başarı kazanmak imkânsızdı.

Gazeteci Jack Belden'in aktardığı gibi: *"ÇKP zaman kazanmak istiyordu (...) 1945 sonbaharı bitmişti. Köylülerin istekleri giderek artıyordu. 1946 kışı geldi ve geçti. Yine bir karara varılmamıştı. Bahar geldi, yani tohum ekme zamanı, karar alma zamanı idi. ÇKP hâlâ tereddüt ediyordu (...) Geriye bir adım atılırsa ağalarla barış anlaşması yapılacaktır; ileriye doğru bir adım atılırsa feodal rejime karşı savaş başlatılacaktı. Her iki durumda, çok zor kararlar almayı gerektiriyordu. En sonunda, 1946 yazında ÇKP komiserlerine şu karar ulaştırıldı: Toprakları köylülere dağıtınız. Nihayet ÇKP bir karar aldı ve hendeği atladı."*

ÇKP, ancak Yirmi iki yıl sonra gerçekten bir köylü tabanına sahip olmaya karar vermişti: Yani patlak veren köylü isyanına önderlik etme kararı. Çin'de patlak veren iç savaş, toprak için mücadeleye dönüştü. Toprak devrimi, savaştan taraflara göre farklı biçimler alıyordu. Ağalar, ÇKP'nin cephe gerisinde kalan toprağın köylülere dağıtılmasını engelleyemiyordu. Çan Kay Şek'in denetiminde bulunan bölgelerde ise, topraksız köylüler, bütün güçlerini kullanarak gerilla hareketlerine başvurdular. Komintang ve toprak ağalarına karşı kararlı bir mücadeleye giriştiler. Çünkü iktidardaki güçler, şüphelendikleri köylüleri acımasız bir şekilde öldürmekten ve hatta isyancı köylülere ders olsun diye meydanlara topladıkları halkın önünde, yakaladıkları köylüleri diri diri toprağa gömmekten çekinmiyorlardı.

1947: Burjuvazi ve küçük burjuvazi Çan Kay Şek'i kaderine terk ediyor

1947 yılı sonunda Kuzey'deki Yangse bölgesi Komintang'ın denetimi altındaki alanlar bir çok gerilla grubunun baskısı altındaydı. Hükümet yanlısı güçler, bir yandan diğer yana güven içinde gidemiyordu. Komintang'ın şehirlerdeki tabanını oluşturan burjuvazi ve küçük burjuvazi, bir çözülme süreci yaşıyordu. Sonuçta Çin burjuvazisi, Komintang'ı terk etmiştir. Çünkü Çan kay Şek'in polislerinin uygu-

lamaları, burjuvazinin Milli Uzlaşma konusundaki tüm hayallerini ortadan kaldırmıştı.

Büyük şehirlerde öğrenciler ve küçük burjuvalar, düzenledikleri yürüyüşlerde pasifist ve anti emperyalist sloganlar haykırıyorlardı. Komintang ise, el bombaları ve silahlarla karşılık veriyordu. Yüzlerce üniversiteli genç tutuklandı; nehirlerde boğduruldu; diri diri gömüldüler ve hapishanelerde işkenceden geçirildiler. Binlerce öğrenci ve öğretmen Komintang hapishanelerinde ve toplama kamplarında yok edildi.

Komintang içinde bulunan ve barışı savunan liberaller, çabucak eriyip gitti. Komintang baskılarından kurtulmak isteyen onbinlerce öğrenci Kurtarılmış Bölgelere kaçtılar. Kısa bir zaman sonra, yüzbinlerce küçük burjuva ve bürokrat aynı yolu tuttu. Çünkü onlar da Komintang yöneticilerinin hırsızlıklarından, spekülasyonlarından ve aldıkları haraçlardan dolayı beş parasız kalmışlardı. İşte bu ortamda, isyan etmiş köylüler, bölgelerine gelen öğrenciler sayesinde ihtiyaç duydukları aydın kadrolara kavuştular.

En sonunda, iktidarın son kalesi olan ordu da içinden çöktü. Öyleki, generaller ve subaylar bile, “*Taraf değiştirmenin zamanı geldi mi?*” diye düşünmeye başladılar. 1948 yılının bu şartları, kızıl ordunun burjuvazinin desteğini almasını sağladı. Böylece ÇKP, burjuva devletin ve ordunun katkısıyla şehirleri denetimi altına almayı başardı.

1948: ÇKP şehirlerdeki orta sınıfları kazanmak için, köylü devrimini frenledi

ÇKP, Çin burjuvazisi ve ona birebir bağla bağlı olan şehirdeki bürokratlar ve kırlardaki toprak ağalarına, kendisini kabul etmeleri için birçok güvence vermişti. 1946 ve 1947 yıllarında köylüler başkaldırarak intikam almaya başladığında, burjuvazi her tarafa “kızıl tehlike”den söz ediyordu. ÇKP ise, burjuvazinin korkusunun yersiz olduğunu söylüyordu. 1947 yılının sonunda olduğu gibi, Komintang ile ÇKP arasındaki güç dengesi, ÇKP lehine döndü. Artık söz konusu olan iktidarı ülke çapında ve askeri olarak ele geçirmekti. Böylece

kırlardaki ÇKP denetiminde olmayan ayaklanmaların devrimci yönleri de engellenebilirdi. ÇKP toprakların dağıtımı konusunda bir kez daha tam aksi yöne savruldu. 1946 yılında savunduğu görüşlerin terisini savunarak, daha eskiden benimsediği ağalarla işbirliği siyasetini uygulamaya başladı. 1947 yılının sonuna gelindiğinde, ÇKP yönetimi köylü devrimini bitirmeye karar vermişti. ÇKP yöneticileri çok ayrıntılı bir şekilde feodal mülk sahipleri, zengin köylüler ve kır burjuvaları gibi listeler hazırlamışlardı. Bu ayrımın sınırları muğlağı ve hangi köylünün hangi grupta olduğu yönetimin kararına kalmıştı. Yoksul köylülere bu listedeki sıralamaya göre davranmaları dayatılıyordu. ÇKP'nin köylü devriminin önünü kesmesi, ona şehirlerdeki orta sınıfların desteğini kazandırdı.

1917 yılında Rusya'da şehirlerdeki yoksullarla kır yoksulları birleşmişti. 1948-49 yıllarında kır yoksulları yalnız bırakıldı ve şehirlerdeki burjuvalarla ittifak yapıldı. İşte işçi devrimi ile milliyetçi devrim (kendilerine işçi deseler bile) arasındaki fark budur.

Kırlarda başlayan köylü devrimi 1947 yılı sonunda (o zaman devrim ülkenin sadece yarısına yayılmıştı) bilinçli bir şekilde durduruldu. Çünkü artık Mao'nun köylü devrimine ihtiyacı kalmamıştı. Bu gelişmelerden haberdar olan bir kısım Komintang'ın üst düzey askeri yöneticileri, ÇKP ile gizlice bağ kurdular ve Kızıl Orduya katıldılar.

1948-1949: Çin'in askeri yönden ele geçirilmesi ve şehirlerdeki iktidar değişikliği

1948-49 yıllarında kızıl ordunun kazandığı büyük askeri zaferlerin birçoğu savaşmadan gerçekleşti. Sadece Komintang yüksek rütbeli subay ve komutanları askerleriyle birlikte taraf değiştiriyorlardı. Bu defa “*Uzun yürüyüş*” güneyden kuzeye doğru yapıldı ve başarılı oldu. Bu başarının gerçekleşme biçimi Kızıl subaylar ile Komintang subaylarının birleşerek ordu yönetimini paylaşmaları şeklindeydi.

1948 kışından 1949 yılına kadar Lin Piao'nun özel askeri birlikleri ve kuzeyden onlara katılan savaş uçağı filoları, zırhlı askeri araç-

lar ile, güneye Yangse bölgesine doğru harekete geçtiler. Komintang'ın Pekin ve Tiensin bölge komutanları, kızıl ordu tarafından kuşatıldıklarını anlayınca 1948 Aralık ayında Lin Piao ile ilişkiye geçerek teslim olma şartları konusunda anlaşmaya vardılar. Yani bütün subaylar, eski rütbe ve kıdemlerini koruyarak kızıl orduya katıldılar. 22 Ocak 1949 günü Lin Piao tek bir kurşun bile atmadan Pekin'i ele geçirmiş oldu. 1 Şubat 1949 tarihinde neredeyse Kuzey Çin'in tümü kızıl ordunun denetimine geçmişti. Kuzeyde kızıl orduya 600 bin Komintang askeri katılmıştı.

1949 Nisan ayında komünist askerler kendilerine katılan bir o kadar Komintang askeriyle Yangse nehrine vardıklarında, neredeyse iç savaş bitmişti. Yangse'deki üç büyük şehir (Nankin, Wuhan, Şangay) birkaç gün arayla ve hiç savaşımadan teslim oldular. Tüm Güney Çin birkaç ay içerisinde askeri olarak ele geçirildi.

Güneydeki Setşuan Yunnan eyaletlerinden sorumlu genel kurmay generalleri ordularıyla birlikte, Pekin'de 1 Ekim günü ilan edilen Çin Halk Cumhuriyeti'ne (ÇHC) katıldılar. ÇHC'nin resmi bayrağı kızıl zemin üzerine beş sarı yıldızdan oluşuyordu. En büyük yıldız ÇKP'yi temsil ediyordu. Diğer dört yıldız ise, yeni Çin devletindeki dört sınıfı: İşçiler, köylüler, küçük burjuvazi ve yurtsever burjuvaziyi temsil ediyordu.

Kızıl ordunun iktidara gelişi, kırlarda gelişen köylü isyanlarını ve şehirlerde Çan diktatörlüğünün tamamen yozlaşması sebebiyle, burjuvazinin, küçük burjuvazinin, komprador burjuvazinin (1927 yılında işçileri katlederek Çan Kay Şek'i iktidara getirmişlerdi) desteğini yitirmesi sayesinde mümkün oldu. Şehirlerdeki Komintang'ın tüm sivil yöneticileri: tüm yargı organları, idare ve polis, hatta ordu bile, kısaca tüm eski Çin devleti kızıl ordunun ve Mao'nun saflarına geçti.

1927 ve 1928 yılında karşı devrimci katliamlardan olumsuz yönde etkilenen Çin işçi sınıfı, değişimin tamamen dışında kalan tek sınıftı.

1946 yılında köylü isyanları şeklinde başlayan Çin devrimi 3 yıl sonra düzenli orduların iktidara gelmesiyle sonuçlandı.

Devrim, tüm büyük sanayi şehirlerinde sadece üst düzey yöneticilerin değişmesiyle sınırlı kaldı.

Askeri çatışmalar bittiğinde ÇHC'de eski rejimden kalma 10 milyon bürokrat iktidarı ellerinde bulunduruyordu. Devrimci gerillalar Pekin'deki hükümet konaklarına yerleştiklerinde onlara refakat edenler, Komintang döneminde düşmanları olan yöneticilerdi. Örneğin, Milli Savunma Yüksek Konseyi'nde kızıl generallerinin yanında 30 Komintang generali yer alıyordu. Bu generallerden bazıları, 1927'de işçi ve köylülere karşı yapılan katliamların planlayıcısı, uygulayıcısı yani sorumlusuydu. Orta ve Güney Çin bölgelerinde kurulan Yüksek Halk Mahkemelerinin 16 başsavcısından 13 tanesi eski rejimde de başsavcıydı. Üstelik bu kişiler, karşı devrimci uygulamalarından dolayı yükselmişlerdi. Polis güçlerine gelince, başta siyasi polis olmak üzere -ÇKP militanlarına karşı en vahşi uygulamalarda bulunmuşlardı- tüm polis teşkilatı, Mao'nun polis teşkilatına olduğu gibi katıldılar. (Bkz. *Çin'de Devrim ve Karşı Devrim*, Pierre Souyri, 10/18 yay.)

ÇKP büyük şehirlerde işçi hareketini desteklemediği gibi, hatta ondan çekindiğini ortaya koymuştur. Maocu önderler, kızıl ordular sanayi şehirlerine yaklaştığı anda bile -üstelik Komintang yönetimi çökmek üzereydi-, işçilerin ayaklanarak kendi öz yönetimlerini kurmaları için çalışmadılar. ÇKP bunu yapabiliirdi. Çünkü 1947 ve 1948 yıllarında ÇKP'nin gücü sadece kırlarla sınırlı değildi.

Japon işgali altındaki ya da Komintang'ın elindeki şehirlerde yeraltı çalışması yapmak, sanayi şehirlerinde yeraltı faaliyeti yürütmekten daha zor değildi. ÇKP'nin yetiştirdiği onbinlerce öğrenci kökenli kadrosu vardı. Eğer ÇKP istemiş olsaydı, hiç değilse bir kısmını sanayi şehirlerine göndererek oradaki işçileri ve şehir yoksullarını örgütleyebilir ve işçi sınıfının moralini yeniden düzelterek, kendine güvenini sağlayabilirdi. Militan olabilecek onbinlerce işçiyi ve onların çevrelerini devrimci bir işçi hareketine dönüştürebilirdi. Fakat ÇKP'nin Komintang'ın elindeki şehirlere gönderdiği binlerce kadrosu böyle bir faaliyette bulunmadılar. ÇKP militanlarının görevi, Komintang yöneticilerini kazanmaktı. Taşradaki işçi ve işsizlerin yaşa-

dığı mahallelerle ilgilenmiyorlardı bile. İlgilendiklerinde ise, “*Halk sakın olmalı ve normal yaşamlarını sürdürmelidir*” fikrini işliyorlardı. İşte Lin Piao ordularının Pekin ve Tiensin şehirlerine girmek üzereyken savunduğu siyaset bu fikre dayanıyordu. Mao ve Çuteh ise, Nankin, Hankeu ve Şangay şehirlerinin düşmek üzere olduğu günlerde şunu açıklamışlardı: “*Ümidimiz işçilerin ve memurların eskisi gibi çalışmaya devam etmesi ve tüm normal faaliyetlerine devam etmeleridir.*”

1949: Yeni iktidarın toplumsal tabanı

Yeni iktidar, sendikal örgütlenmeler kurdu. Fakat bu sendikaların görevi üretimi artırmaktı. Tabii ki lafta kapitalistlerin iktidarının işçiler tarafından sınırlandırılmasından söz ediliyordu. İşçiler bunu uygulamaya kalktığı anda, onlara verilen emir “*bu harekettten vazgeçin*” idi.

İşçiler hak istemeye kalktıklarında ise, onlara hemen kadrolar gönderilirdi ve isteklerini sınırlamaları gerektiği “*açıklanırdı*”. Mao iktidarı en başından beri, kırlarda ve şehirlerde yaşayan emekçi halka ne yapmaları gerektiği ve sınırlarının ne olduğunu “*açıklamak için*” binlerce aydın kadroyu görevlendirmişti.

1949 yılı sonunda Tientsin’e yakın bir liman şehrinde işçiler ücretlerinin artırılmasını ve çalışma süresinin azaltılmasını istediler ve hatta greve çıktılar. Yeni iktidarın buna cevabı fabrikalarda sermaye ile emek gücünün “normal ilişkileri” için iş kanunları oluşturmak oldu: “Normal” işgünü 12 saattir. Ayda sadece 2 gün izin hakkı vardır ve bu hak sadece sendikalı işçiler için geçerlidir! Tüm fabrika işgalleri kesinlikle yasaktır. Çıraklık kanunu eskisi gibi devam edecektir. Yani gençler 5 yıl boyunca ücretsiz çalıştırılabilecektir. Kapitalistler “*eğer üretim için gerekli değilse*” işçileri işten çıkartma hakkına sahiptir. İşçiler “*disiplin kurallarına kesin olarak uymalıdır*”. Çalışma saatleri geleneklere uygun olarak devam etmelidir, vb. Hiçbir ücret zammı isteği söz konusu olamazdı. “Aşırı” istekler kesinlikle kabul edilmeyecektir. Gerekli herşey açıkça belirtilmiştir.

Hayır! 1949 yılında iktidara gelenler kendilerine toplumsal taban olarak işçi sınıfını seçmemiştir. Çünkü onların taban olarak hedefledikleri sınıf Çin burjuvazisinin ta kendisiydi. Tüm Çin’de gazeteler ve siyasi kadrolar yalnızca Mao’nun görüşlerini açıklamakla görevliydi. Yani, iktidara en küçük bir eleştiri ya da “*Ulusal burjuvaziye karşı kötü muamele yapmak*” söz konusu olamazdı. ÇKP’nin programının ismi “*Yeni Demokrasi*” idi. Bu programın amacı ılımlılığı ve ulusal çıkarları öne alarak, ulusal burjuvazinin güvenini kazanmaktı.

Çin burjuvazisi artık işine yaramayan Çan Kay Şek’i kendi kaderine terk ederek, polis ve generalleriyle iktidarı Mao’ya teslim etti. Bu yeni iktidar, Çin’i bir süper güç yapmak için, sanayi burjuvazisini üretime teşvik etmekte.

Olur şey değil!

ÇKP bir yıl boyunca fabrika müdürlerini, yurtsever bürokratları “Ulusal atılım” için ikna etmeye çalıştı. Fakat ne devlet siparişleri ne çok ucuz krediler ne de hükümetin sağladığı bir çok kolaylıklar işe yaramadı.

Herşeyden önce yurtsever burjuvaziyle işbirliği yapabilmek için onu teşvik ve ikna edebilmek ve mümkünse denetlemek için, onunla “masaya oturmak” gerekiyordu. Tabii ki bir takım kapitalistler gönüllü olarak yeni iktidarla ilişki kurdular. Fakat genel durum bu değildi. Her ne kadar burjuvazi Mao’yu Çan’a tercih etmişse de (son zamanlardaki Çan Kay Şek’e), siyasi geçmişinden dolayı Mao’ya karşı tedbirliydi. Yeni rejime katılmak ve onunla pazarlık yapmak ile onu benimsemek ve yardımcı olmayı istemek başka şeylerdi. İki tarafın anlaşmasını en çok isteyen ve bunun için en çok özveride bulunan Mao idi.

Her ne kadar burjuvazi şehirlerini Mao’ya teslim ettiysede, onu büyük bir coşkuyla karşılamadı. Bazı gözlemcilere göre, kızıl ordu Kanton şehrine girdiğinde, şehir ölü bir sessizlik içine gömülmüştü. Herkes pencereleri kapalı, yiyecekleri saklı evlerinde sessizce bekliyordu. Genel hava coşkudan çok temkinli davranma yönündeydi. İnsanlar ancak bir kaç gün sonra ve Mao ordularının çevreye zarar vermediğini görünce (askerler yollarda uyuyorlar ve çevrelerini dağıtmıyorlardı),

sokağa çıktılar. Kanton şehrinde bir devrim havası yoktu. Yeni iktidar kadrolarını seferber ederek Kanton şehrini ele geçirdikten 6 gün sonra ve ancak 150 bin kişinin katıldığı kutlama gösterileri düzenleyebildiler. Diğer bölgelerde de durum, Kanton'dan farklı değildi.

Mao iktidara geldikten sonra sanayiciler, tüccarlar, esnaf Ma-o'ya kucak açmıyordu; öyleyse Mao onlara kucak açmalıydı. Mao kadrolarını burjuvaziye gönderdi.

Kadrolar herşeyi “büyük kayıt defterlerine” geçirmekle işe başladılar. Örneğin, Kanton şehrinde kayda değer herşey: Tüm şirketler, işyerleri, dükkânlar, atölyeler, hayırsever dernekler, diğer dernekler, dini kuruluşlar, aileler ve köpekler bile(!) (şehirdeki sağlık denetimi ve salgın hastalıklarını önlemek için), “büyük defter”lere kaydedildi. Hatta sayıma başlandığı tarihle sonu arasında değişiklikler olduğu için, bu işlemler “yeniden büyük kayıt defterlerine” yazıldı.(Bkz. *Komünizm Altındaki Kanton*, Ezra Vogel, 1971)

Tabii ki amaç ekonomik faaliyetleri denetlemek, hem de burjuvaziyle işbirliği yollarını aramaktı, onlarla ilişkiye geçmekti. Eğer yeni iktidar gerçekten üretimi denetim altına almak isteseydi, bunu başka yöntemlerle ve çok daha etkili bir şekilde yapabilirdi. Böyle bir siyaset için, işçi sınıfını harekete geçirmek gereklidir. İşçiler büyük, küçük tüm işletmelerde bulunuyorlardı ve olaylardan haberdarlardı. Üstelik böyle bir denetim için, parti okullarından mezun olmaya ihtiyaçlar yoktu. Ekonomi üzerinde gerçek bir denetim uygulamak için iktidarı işçilere vermek yeterlidir. Çünkü işçi sınıfı, bir avuç fabrika müdürünü, burjuvaların yöneticilerini hizaya getirmesini çok kolay yapabilir.

Fakat, Maocu iktidar ekonomiyi denetlemek için eski devlet aygıtını tercih etti. Sonuçta, denetim girişimi fiyaskoyla bitti. Ocak 1950 tarihinde Kanton'da başlayan büyük defterlere fabrika kayıtları ancak 5 ay içerisinde tamamlanabildi. 3115 fabrika kayıt edildi. Bu fabrikalar içerisinden hangilerine hükümet kredisi, hangilerini devlet siparişi verileceği, hangilerine düzenli olarak hammadde verileceği ve hangilerinin tüm kamu olanaklarından yararlanacağını tespit etmek gerekiyordu.

Tüm bunları detaylarıyla inceleyip karar vermek için yeni kadrolar bulup eğitmek ihtiyacı ortaya çıktı.

Yeni iktidar diğer alanlarda olduğu gibi bu alanda da küçük burjuva gençliği, yani lise ve üniversite gençliğini tercih etmişti. Öğrenciler tartışılmaz bir şekilde yeni rejimde önemli bir yer işgal etmeye başladılar. Öğrenciler, milliyetçi duygularını da geliştirerek, çok önemli olduklarına karar verdiler! Öğrenciler, konumları gereği, hiçbir madde özendiriciliği olmadan da bütün imkanlarını seferber edebilirler. Burjuva çocukları kendilerine rahat bir gelecek sağlayacak diplomalarını elde edene kadar, basit ve özverili davranabilirler. Bu, gerek Çin gerekse diğer ülkeler için de geçerlidir. Yeni iktidar arkadaşlarına saygı göstermek, üstlerinin emirlerine uymak, kısa vadede olmasa da, yakın zamanda mümkün görünen koltuk imkânları, öğrenci gençliği mahallelerdeki milisleri denetlemek, oradaki düzeni sağlamak, hatta köylere giderek tarım reformu için çalışmak yeterliydi. (Çan Kay Şek'in mafyalaştığı ve saldırganlaştığı son dönemde öğrenciler için bu imkânlar hemen hemen yoktu.)

Bu öğrenciler hükümet için kapı kapı gezerek, halktan 15 milyar borç para topladılar. Eğer Maocu rejim Bolşeviklerin 1917 yılında yaptığı gibi, burjuvaziyi mülksüzleştirmeye yönelseydi, burjuvalardan borç dilenmek zorunda kalmayacaklardı. Burjuvaziden 15 milyar, hatta daha fazlasını alabilirlerdi, hem de borç olarak değil. Hatta ülke sanayisi için gerekli tüm kaynağı bulabilirlerdi. 1949 yılında Çin'de yapılan burjuvaziyi mülksüzleştirmek değildir. Amaç, burjuvaziyi sadece teşvik ve ikna etmektir. Yeni iktidar bunu da başaramadı ve kitle mitingleri düzenlemek zorunda kaldı. Beş yılda yüzde 5 faiz vereceğini vaad eden kampanyalar açıldı. Bunun da etkisi çok sınırlı oldu. Sadece yetkililerden korkan çok sınırlı bir çevre -küçük burjuvalar kampanyaya katıldı.

Oysa, büyük ve küçük tüm burjuvazi, emekçi kitlelerin özverisi sayesinde gerçekleştirilen "üretim atılımları" ile daha da zenginleşmekteydi.

Burjuvazi Çan Kay Şek'in son dönemlerinde ekonominin çökmesi

sebebiyle kaybettiklerini, şimdi yeniden ve fazlasıyla kazanıyordu. Bir bütün olarak burjuvazi, maliyeyi dolandırmaya, spekülasyona yeniden başlamıştı. Hatta devlete sattıkları ürünlerin kalitesini düşürerek daha çok kazandılar. Denetim görevlileri (memurlar veya gönüllüler) gerektiği gibi çalışmıyorlardı. Çünkü denetim sorumlusu talancının kendisi ya da adamıydı. Rüşvet her tarafa yayılmıştı. Buna ek olarak, sahtekârlık, vergi kaçakçılığı, devlet mallarının talanı, devlet siparişlerinin düşük kaliteli üretilmesi artmıştı. Vurgun bununla da sınırlı değildi. Devlet için çalışan hemen hemen tüm kadrolar, farklı seviyelerde de olsa aldıkları rüşvetle devletin banka, para, ekonomi sırlarını -ekonomi casusluğu- burjuvalara aktararak onların kolayca servetlerini artırmalarına yardımcı oluyorlardı. Devlet denetimini artırdıkça, devletin talanı da artıyordu. Hükümet ulusal burjuvaziyi kazanmak için elinden gelen herşeyi yaptıkça, ona her türlü kolaylığı gösterdikçe, burjuvazi daha da nazlanıyor, üretim yatırımlarını artırmıyordu. Çünkü burjuvazi, tarım ürünleri üzerinde (öm. tahıl ve pamuk) suni kıtlık yaratarak daha çok kazanıyordu. Bu dönemde maliyeyi ve devleti dolandırarak daha çok kazanmak mümkündü.

Bu şartlarda, yoksullar daha çok yoksullaştı.

Öyle ki, Komintang dönemindeki ekonomik felaketler yeniden başgösterdi, yayılmaya başladı. Burjuvazi ise, daha da hırçınlaştı. Dünya siyaseti içerisinde bu durum, yeni iktidar için ölüm tehlikesi taşıyordu. 1950 Haziran ayında Kore savaşı başlamıştı. 1950 sonbaharında Amerikan silahlı kuvvetleri Çin sınırının yakınına kadar gelmişti. Çin yeniden savaş ekonomisi uygulamak zorunda kalıyordu. Bu nedenle sanayicileri hizaya getirme gereği doğmuştu. ABD'nin Kore'ye silahlı müdahalesi nedeniyle Tayvan'a sığınan Komintang yöneticileri, Çin'de yeniden iktidara gelme ümidiyle faaliyete geçtiler. Bu faaliyet Çin'de taraftar buldu. Kore savaşına doğrudan katılmaya karar veren Mao hükümeti, ülkede terör estirmeye başladı.

1950-1951: Yukarıdan tarım devrimi

1950'li yılların sonuna doğru rejim, daha sert siyasi ve ekono-

mik kararlar uygulamaya başladı. Fakat bu defa hedef, “kitle kampanyaları” yoluyla ve baskıcı bir şekilde tüm halkı denetim altına almaktı.

İlk önce 1950 yılında ılımlı bir şekilde başlayan tarım reformu sertleştirildi. Bir yıldan beri iktidarda bulunan yeni rejim, tarım reformunu açacak Haziran 1950’de başlatmıştı. Tarım reformu acil bir kamu görevi olarak belirlendi ve bu amaçla on binlerce yeni kadro yetiştirildi. Fakat bu yukarıdan yönetilen “tarım devrimi” hem yöntemleri ve hem de sonuçları bakımından, 1946-47 devrimci ortamlarında gerçekleştirilen toprak paylaşımından tamamen farklıydı.

Herşeyden önce Haziran 1950 kanunu, zengin köylülerle olan ittifakı temel alıyordu. Liu Şao Şi’nin bu konuda ileri sürdüğü gerekçe, zengin köylülerin “katkılarına” ihtiyaç duymalarıydı. Bir de bu kanunu uygulamak için oluşturulan kamu birimlerinde çalışan kadrolar, 1949 öncesi Komintang’ın şehir kökenli kadrolarıydı. Üstelik öğrenciler arasından seçilen kadroların -ki o bölgenin şivesini konuşabilen ve doğrudan ilişki kuran bunlardı- genellikle toprak ağalarıyla, yerel bürokrasinin üst düzey kadrolarıyla yakın ilişkileri vardı veya onların çocukları ya da akrabalarıydı.

1950’li yılların sonuna doğru, Kore savaşı sırasında siyaset değişikliği yapılarak kadrolara, zenginlere göz açtırmamaları emri verildi. Fakat böyle bir siyaseti uygulayabilmek için, o zaman moda olan “yeniden düzeltme” siyaseti kadrolara uygulandı. Fakat bu kadrolar kırdaki eşraf ve yöneticilerle içli dışlıydılar. Bu nedenle yerel kadroları hizaya getirmek için, merkezden kadrolar gönderilmişti. Her tarafta sürgünler ve cezalandırmalar yaşandı. “Temizlik” yapıldı. O zaman ileri sürülen sloganlar şunlardı: “*Orduya güvenin*”, “*Orduyu örnek alın*”, “*Orduya dayanın*”. Sonuçta ordu, kadroları denetim altına aldı. Ardından “kitle” mitingleri ve idamlar başladı.

“*Feodaller*”, “*zengin köylü*”, “*orta köylü*” kotaları artırıldı. Bu siyaseti uygulayan kadrolar “*zengin*”leri “*feodal*”ler bölümüne, “*orta*”ları “*zengin*”ler bölümüne geçirdiler; rejime direnen bir çok köylüyü “*zengin*”ler bölümüne kaydettiler. Böylece tarım reformu gerçek-

leşmiş oldu. 100 milyon hektar toprağa el konularak, 70 milyon yoksul köylü ailesine dağıtıldı. Tabii ki bu bir devrimdi. Fakat halk devrimi değil, bir terördü. Bu terör, yukarıdan ve keyfi olarak uygulanmaktaydı, yoksul halkın devrimci şiddeti değildi. Halk mitinglerinin sonunda idam edilenlerin sayısı milyonları bulmuştu. Bunların arasında feodaller ve burjuvalar da vardı. Aynı zamanda rejime siyasi yönden muhalif olanlar da bulunuyordu. Toplama kampları ağzına kadar dolduruldu. Öldürülmeyen zenginler ve çocukları yeni yoksullar oldular.

Tabii bu terör 1927 yıllarında uygulanan karşı devrimci terörden daha şiddetli değildi. İdam edilenlerin önemli bir kısmı köylülere karşı cinayet işleyenler, tahıl fiyatları üzerinden vurgunlar yapıp açlığa yol açanlar, İnci ve Kanton bölgesinde küçük köylü kızlarını hayvan pazarları gibi kasaların içine koyarak müşterilere seçmeleri için sunanlar da vardı. İdam edilenlerin çoğu bu gibi insanlardan oluşuyordu. Fakat bir kısmı da iktidarın tepeden aldığı kararlarla ve keyfi olarak uygulanan idamlardı. Bu idamların halkın intikam almak amacıyla uyguladığı devrimci terörle hiçbir ilgisi yoktu. Çünkü devlet terörü beraberinde şunu da getirmiştir: Devlet terörünün uygulanmasında kendini ispat etmclisin, yoksa (...) sende suçlanıp hedef olabilirsin.

1952: Aydınların susturulması

Bu büyük hesaplaşma sadece kırlarda değil, aynı zamanda şehirlerde de gerçekleştirildi. Bu uygulamada rejim burjuvaziye susturabilmek için tüm şehir halkına karşı terör uyguladı.

Her ne kadar hedef başkaları olsa da, bu uygulamada esas hedef aydınlar olmuştur. 1952 yılında rüşvete ve bürokrasiye karşı kampanyalarla başlayan bu uygulama, öğrenci ve aydınların tavırlarını “düzeltmek” için uygulanan terör haline dönüştü. Bu terör mevcut yozlaşmadan daha şiddetli olmak zorundaydı. Bu nedenle önce “fikirleri düzeltme” kampanyası başlatıldı. Aydınların “kitlelerle bağ kurması”, yani Mao’nun eserlerinin okunması istendi. Önce küçük gruplar halinde, sonra da kitleler önünde, mitinglerde özeleştiri ver-

meleri istendi. Ardından da yazılı itiraflar kampanyası başlatıldı. Yetkililerin istediği şekle gelene kadar bu itiraflar yeniden yeniden yazdırıldı. Üretilen yeni slogan şu idi: “*Yurdumuzu, halkımızı, bilim ve kamu mülkiyetini sevmeliyiz*”. Bilim ve edebiyatı yabancı ve kapitalist etkilerden kurtarmak bahanesiyle kütüphanelere baskınlar düzenlendi. Örneğin Kanton şehrinde onbinlerce kitap toplanıp, yakıldı! Evet, 1966-67 Kültür Devrimi’nin kökenini oluşturacak olan siyaset, rejimin ilk yıllarından itibaren vardı ve uygulanmıştı.

“Kitleleri düzeltme” siyaseti ilk başlarda etkili oldu. Belirli bir dönem, rüşvet, sahtekârlık, karaborsa ortadan kalktı, tabii siyasi muhaliflerde... Tüm fikir özgürlükleri de ortadan kalktı. Toplumsal farklılaşma şehir ve kırlarda gelişene kadar bu dönem sürdü. Yine milyonlarca kadro bürokratik cazibelere kapıldılar. Sonuçta yeniden ekonomik güçlükler ortaya çıktı. Buna karşı da yeni “düzeltme” siyasetleri uygulandı. Öyle ki, neredeyse mekanik bir şekilde tarih tekerrür ettirildi.

* * *

İleride söz edeceğimiz Çin tarihi, rejimin halkı denetlemek ve ulusal sanayiye kurmak, modernleştirmek için uygulanan benzer siyasetlerin tekrarı olmuştur.

Sırayla şunlara değineceğiz: Önceleri çare olarak özel şirketler devletleştirildi ve 1955-56 yıllarında toprak mülkiyeti kamulaştırıldı. 1957-58 yıllarında Büyük Atılım siyaseti uygulandı. 1966-68 yılları arasında Kültür Devrimi yaşandı. Bu farklı dönemlerde uygulanan siyasetlerin ortak yönü aynı mantığı, mekanizmayı uygulamış olmasıdır. Yani Maoist rejimin ilk yıllarından beri uygulanan siyasetin devamıydı. Bu uygulamalar, Çin’in emperyalizmle ilişkiye geçtiği -daha doğrusu, emperyalizmin Çin’le ilişkiye geçtiği- 1970’li yılların başına kadar devam etti. 1970’li yıllardan itibaren Çin için yeni bir dönem başlamıştır. Artık Çin devleti köylülüğe ve ulusal burjuvaziye dayanan ekonomi siyasetini değiştirmiş, ekonomisini ulusal büyük şirketlere ve yabancı şirketlere dayandırmıştır.

1955-1956: İşletmelerin Ulusallaştırılması ve toprağın kollektifleştirilmesi: Köylülerin sırtından ülkenin sanayileştirilmesi

1955 yılından sonra, yani yeni rejimin kuruluşundan 6 yıl sonra, işletmelerin ulusallaştırılması ve toprağın kollektifleştirilmesi 5 yıllık plan çerçevesinde gerçekleştirildi. Hedef, köylülerden yeteri kadar artı ürün toplayarak ülkenin sanayileşmesini sağlamaktı.

Planın ilk aşamasında, burjuvazinin elindeki işletmeler önce karma işletmelere sonra da kamu işletmelerine dönüştürüldü. Elde edilen kârlar, dilimler halinde burjuvalara sermayelerinin karşılığı olarak ödenmiştir. Bu gibi imtiyazlardan yararlanan burjuvaların sayısı epeyce kabarıktı. Örneğin 1980 yılında bu kişilerin sayısı bir milyonu bulmuştur. Burjuvaların büyük bir kısmı yine işyerlerinin başında müdür veya teknisyen olarak kalmışlardır. 1955-56 yıllarında toptan ve perakende ticaret, kooperatiflere devredilmişti.

Sonuçta şehirlerde açlık baş gösterdi. Köylüler, ürettikleri ürünlerin karşılığında gerekli olan sanayi ürünlerini pahalılık ve kıtlık sebebiyle alamıyorlardı. Bu nedenle köylüler, ürünlerini satmak yerine stok etmeyi tercih ettiler. İktidar 1953 yılından itibaren, köylülere sahip oldukları toprak ve üretim oranında kooperatiflere ortaklık önerisinde bulundu. Fakat bu uygulama başarısızlıkla sonuçlandı. Köylülerin sadece yüzde 15'i bu öneriyi kabul etti. Kooperatif üyesi olan köylülerin çoğu ise, kısa süre sonra üyeliklerini terk etti.

Rejim bu duruma çare olarak, köylüleri bu kurallara uymak zorunda bırakmaya karar verdi. 1956 yılı sonunda 120 milyon köylü ailesi kooperatiflerde toplandı. Köylüler bunu bir mülksüzleştirme olarak yaşadılar. Tepki olarak milyonlarca ağacı ve hayvanı, kollektifletirmeden önce kestiler. Köylülerin başına hantal bir bürokrasi geçmişti. 1957 yılında yayınlanan bir karikatür, köylülerin sabah işe gidişlerini resmederek, 10 köylünün çalışmak için bürolara, bir taneşinin de çalışmak için tarlaya gittiğini anlatıyordu. Köylüler uygulamalara tepki olarak rejimin kadrolarından bir kısmını öldürmüştür.

Köylülere uygulanan zorunlu çalışma, en önemli ziraat ürünlerinin üretimini artırmıştır. Fakat bu ürün fazlalığı dışarıdan makine ve donanım araçlarının satın alınmasında kullanılıyordu. Toprağı devlet adına çalıştıran köylülerden vergi ve devlete verilmesi gereken ürün alınıyordu. Sanayi ürünleri karşısında düşük olan tarım ürünleri fiyatı sebebiyle, köylülerin ürünlerinin yüzde 70-80'ine devlet el koyuyordu.

Bundan dolayı köylüler kooperatiflere ilgi duymayarak, ellerinde kalan küçük topraklarda çalışmaya ağırlık verdiler. Üstelik yüzbinlerce köylü, artık yaşanamaz bir cehenneme dönüşen topraklarını terk etmeye başladılar. Örneğin Şanghay şehrine göç eden köylü sayısı 700 bine ulaşmış; cinayet işleme oranı müthiş artmıştı. Mart 1957 tarihinde yetkililer, şehirlerdeki dilenci ve yoksulları köylere göndermeye karar verdiler. Tüm Çin şehirleri geri kalmış ülkelerin şehirlerini andırıyordu. Barakalarda ve üstüste kalan ailelerde işsizlik, yetersiz beslenme görülmüyordu.

Bu siyasetin sonucunda ağır sanayi bir oranda ilerleme kaydetti. Fakat sanayinin başlangıç noktası çok geri idi. Maoist rejim, sanayinin geri olmasının bedelini işçi sınıfına ödedi. 1954 yılında işe gitmeyen işçilere karşı yeni bir iş kanunu yürürlüğe kondu. Fransa'nın III. Napolyon (Louis Bonaparte) döneminde olduğu gibi, her işçiye işyerine ait bir defter verildi. İşçiler yetkililerin izni olmadan işlerini ve işyerini terk edemezlerdi. 1957 yılında hükümet parça başı ücret uygulamasını başlattı. Genellikle şehrin eski semtlerinde ve küçük bir odada 4-5 kişi kalan işçiler, bazen aileleriyle bir çok insanın barındığı koğuşlarda (uyku evlerinde) yaşamak zorunda kalıyorlardı. 1954 yılından itibaren işçilere verilen tayı azaltıldı. 1956 yılında kıtlık baş gösterdi ve şehirlerdeki karaborsa büyüdü. 1957 yılında bazı fabrikalarda grevler yaşandı.

1956-1957: Öğrenci protestoları, aydınların düzeltilmesi ve kırlara gönderilmesi

Kırlarda ve şehirlerde toplumsal gerginliğin geliştiği bir ortamda - 2 Mayıs 1956 tarihinde- Mao Zedung, M.Ö. 4'üncü yüzyılda

mücadeleci kralların sembolü olan “*Yüz çiçek açsın yüz fikir yarışsın*” sloganını öne çıkardı. Mao’nun amacı, eski kralların amaçlarından, yani şiiri geliştirmekten farklıydı. Amaç, rejime küsen aydın ve küçük burjuvaziyle yeniden barışmaktı. Bu oksijen takviyesi yanlış bir zamanda yapıldı. 1956 yılı Kuruşçev raporunun yayınlandığı, Polonya ve Macaristan’da Ekim ayaklanmalarının yaşandığı bir yıldır.

Harekete geçen öğrenciler önce daha çok demokrasi istediler, sonra da bürokratların ayrıcalıklarına karşı çıktılar. Kısa zamanda eleştirilerin ve eylemlerin derecesi arttı. 1957 kışında güneydeki Kwangtung şehrinde 13 grev ve sokak gösterileri olmuştu. Ardından Pekin ve Mançurya bölgesinde hareketlilik başladı. 1957 yılında Kuzey Doğu bölgesindeki maden işçileri, madenleri terk etmedi ve çalışmadılar. Öğrenciler valiliklere saldırmışlar ve hatta bir generali esir almışlardı. Devlet bu eylemlere şiddetle cevap vermiştir. Devlet, Haziran 1957’de sağcı diye adlandırılan ve “burjuva diktatörlüğüne” dönmek isteyenlere karşı saldırıya geçmiştir. Milyonlarca şehirli ve öğrenci kırlara sürülmüştür.

Ekonomik ve toplumsal felaket giderek rejimi tehdit etmeye başlamıştır.

1957-1960: “Büyük Atılım” siyaseti

Mao ve ekibi panik içinde, polis baskılarına ve şaşalı yargılamalara başvurdu. 230 bin kişi “karşı devrimci” ilan edilmek üzere idam sehpalarına ve zindanlara gönderildi. Sonuçta toplumsal tepkiler 1957 yazından itibaren azaldı. Ardından hükümet yeniden “*Büyük Atılım*” ilan etti. Yani köylüleri ve işçileri yeniden büyük bir çaba göstermeye çağırırdı. “*15 yıl içinde İngiltere’yi geçmeliyiz*” diyerek yeni bir hedef tespit edildi.

1957 yılının Aralık ayından başlayarak ve bir kaç hafta içerisinde on milyonlarca köylü, aile çevresinden korpartılarla dev çalışanlar ordularına sürüldüler. Sibiry’a’nın karı ve rüzgarları altında, Mançurya’nın kuzeyinde 500 bin kişi kanalı kazma işinde çalıştı. 1958 yılı

boyunca milyonlarca kişi tarla düzeltmekte, ağaç dikmekte, bataklık kurutmada çalıştılar, sepetlerle toprak taşıyarak bentler inşa ettiler. Bu bentler suların taşmasını önlemediği gibi büyük felaketlere de yol açtılar. 29 Ağustos 1958 günü Mao, bu zorunlu çalışma ordularını çoğaltmak için emir verdi ve “*Halk Komünleri*” adı verilen 30-50 bin kişilik yerleşim birimleri oluşturuldu. Tıpkı ordunun 20 bin projeye katılması gibi, her zaman harekete geçebilecek şekilde düzenlenmiş, askeri disipline bağlı hareketli birlikler oluşturuldu. Üretim bir savaşa benzetiliyordu ve savaş -üretimi- kazanmak için bu şekilde birlikler oluşturuldu.

Setşuan bölgesinde 10 milyon köylü madenlere gönderildi. Üç milyon şehir yoksulu (kuli) tren ve kamyon yokluğundan dolayı madenlerden çıkarılan ürünleri sırtlarındaki sepetlerle taşıyorlardı.

Hemen ardından iktidar bölgelerin, kırların kendi kendisine yetecek sanayilerini kurmalarını istedi. Bu nedenle oluşturulan işçi birlikleri çelik üretimi için 900 bin adet “*küçük köy sanayi fırını*” kurdu. Fakat bu sanayileşme çılgınlığı, kırlarlarda büyük bir karışıklığa yol açtı.

Sonuçta ekili tahıl ve pamuk tarlaları harap oldu. Köylüler sanayi fırınlarında kullanılacak odunları kesmekten öyle bitkin hale düştiler ki, ettikleri ürünleri toplayamaz hale geldiler. “*Demir çelik üretimi*” de tamamen fiyaskoyla sonuçlandı. Çünkü üretilen malın kalitesi çok düşüktü ve kullanılamıyordu.

Bütün bu gerçeklere rağmen rejim “*6 yıl çok çalışıp özveride bulunarak 10 bin yıl refah*” kararı aldığından dolayı Eylül 1958’de komünizmin gerçekleştiğini ilan etmiştir. Bu karardan 6 ay sonra mareşal Peng Te Huayi köylerde ve şehirlerde yaptığı tefiş sonunda ve çekinmeden şunları açıklamıştır: “*Eğer Çin köylüleri bilindiği gibi sağlam olmasalardı, biz de çoktan Macaristan olaylarını yaşayacaktık*”. Ve ardından 1960 yılında Henan bölgesindeki köylülerin ayaklanması yaşandı. Ordu isyanı şiddetle bastırdı ve sorumlu bulduğu kadroları kurşuna dizdi.

Bu kara yıllar sırasında yaşanan olayların gerçek yönleri parça parça öğrenildi. 1960 yılında büyük bir açlık yaşandı. Rejim bu sıra-

da ölen insan sayısının 10 milyon olarak kabul etti. Söylenenlere göre Mao, Habeşistan (Etiyopya) İmparatoru Hayle Selasie'ye açlıktan 50 milyon kişinin öldüğünü açıklamıştır. Sonuç olarak, Büyük Atılım büyük bir açlık yaratmakla kalmadı, büyük bir gerilemeye yol açmıştır. Hububat ürünlerinin üretimi neredeyse çökmüştü. 1957 yılının üretim seviyesine ancak 1965 yılında ulaşılabilirdi. Fakat bu süre içinde nüfus 100 milyon kişi daha artmıştır.

1960'lı yılların başında Çin devleti bütün gücünü Büyük Atılım'ın yarattığı felaketleri tamir etmek için harcamıştır. Bu nedenle bazı yöneticiler seferberliğin ve devlet baskısının azaltılmasını önerdiler. Çünkü elde edilen sonuçlar olumsuz olmuştur. Fakat bunlara rağmen 1966 yılında *Kültür Devrimi* diye adlandırılan bir terör kampanyası başlatılmıştır. Rejim aynı nedenlerden dolayı ortaya çıkan sorunları aynı terör yöntemleriyle çözmeye çalışmıştır.

1966-1968: “Büyük Kültür Devrimi” mi, ordunun şehir halkına karşı gençleri seferber etmesi mi?

Maoizmden söz edildiğinde ilk akla gelen Büyük Kültür Devrimi'dir. Aslında bu, Maoist rejimin büyük yutturmacalarının en sonuncusudur. Bazı yönleriyle akıl almaz, çılgınlık sayılabilir. O dönemde Çin rejimi ateşli bir hastalığa yakalanmış gibi görünüyordu. Batılı gazetecilerin yorumları olayları açıklamakta yetersizdi.

Öte yandan 1974 yılında bir feminist yazar Kültür Devrimi için şunları yazabiliyordu: “Çin’de takip edilen sosyalizm yolu, tanrısız ve insansız bir yoldur. Uzaktan bile hayat edilmeyecek kadar büyük riskler taşıyan, insanlığın akıl almayacak kadar büyüklükte yeniden bir doğuşudur. Ve bu doğuş, buradan başlamıştır”.

Bu açıklama Mao'nun sözlerini Kuran'dan -Kızıl Kitaptan- ayetler gibi kabul etmek demektir. Mao ve daha çok da taraftarları, insanlığı yeniden şekillendireceğini iddia ettikleri Kültür Devrimi'ni Mao'nun başlattığını iddia etse bile, Mao bu dönemde genelde sessiz kalmıştır.

Bu dönemde Mao sadece Kızıl Muhafızlar tarafından düzenlenen birkaç yürüyüşte görülmüştür. Kursülerden fazla anlamı olmayan bir kaç yuvarlak laf dışında pek birşey söylememiştir. Aslında Mao Zedung'un düşüncesi resmi görüş haline geldiğinde, putlaştırıldığına, Mao'nun görüşleri olmaktan çıkmıştır.

Önceleri ve birkaç ay boyunca, tanınmış kişilere, aydınlara, siyasetçilere karşı, revizyonist ya da burjuva suçlamaları getirilmiştir. Tam anlamıyla Kültür Devrimi 1966 yazında üniversitelerin ve eğitim kurumlarının kapatılmasıyla ilan edilmiştir. 18 Ağustos 1966 günü bir milyon öğrenci Mao'nun önünde yürüyüş yapmıştır. Bu tarihten sonraki haftalarda bu tip yürüyüşler düzenlendi. Çin'in bir çok bölgesinden gelen 10-20 milyon genç seferber edildi. Böylece Kültür Devrimi başlamış oldu.

Aslında bu hareket şehirli halka karşıydı. Hareketin ideolojisi gençlerin büyük bir ideal için çaba sarfetme isteğini ve özveri arzularını istismar etmeye dayanıyordu. Gençlerin olan saflıkları, bilinçsizlikleri ve hatta sadist hisleri kamçılanıyordu. Mao gençleri başta Pekin olmak üzere büyük şehirlerde terör estirmek için kullandı. Bir Batılı gözlemci şunları aktarmaktadır: *"18 Ağustos'da yapılan büyük yürüşten iki gün sonra, yani 20 Ağustos'da Pekin'de akıl almaz cinayetlerin ve tahribatların yaşandığı bir hafta başladı... Yaya ve bisikletlerle dolaşan ekipler, davul ve gong eşliğinde sokaklarda dolaşarak karşılaştıkları ve genelden biraz farklı giyinen ya da davranan kişilere sistemli olarak saldırıyordu. Bazılarını tutukluyorlardı. Polis olaylar karşısında sessiz kalıyordu. Genç bazen çok genç hatta bazen çocuklardan oluşturulan ve Mao'nun resimlerini taşıyan ekipler, kendi insiyatifleriyle evlere saldırarak, "feodal" geçmişe ya da Batılı etkileri ifade eden kitapları, plakları, sanat eserlerini, fotoğrafları hatta aile cüzdanlarını "kara döküman" diye adlandırarak tahrip ediyorlardı. Genellikle yaşlı insanlara saatlerce yumruk atıp tekmeliyorlardı; kemerle dövüyorlardı; genç kızların kafasını sıfır numara traş ediyorlardı..."* (J.Guillermaz, *İktidardaki ÇKP*, Paris, Payot yay.)

Bu anlatılan sahneler bütün şehirlerde görülmüştür. Erkeklerle ve

kadınlara aşağılanmanın ifadesi olarak sivri uçlu uzun şapkalar takılarak zincir vuruluyor sonra da dövülüp, dolaştırılıyordu. Diz çöktürülüyor, bazen de dövülerek öldürülüyordu. Bunları yapan genç gruplar, Mao Zedung'un Kızıl Kitabını taşıyarak onun fikirlerini savunduklarını iddia ediyorlardı, yani bu şekilde davranarak sözüm ona Marksizm-Leninizm'i geliştiriyorlardı. Bu gençler Marksizm-Leninizmin sadece ismini biliyorlardı. Çünkü kitapçılarda sadece Mao'nun eserlerini bulmak mümkündü. Bu konuda espiyi yeteneği olan Deng Siao Ping şöyle demiştir: *"Mao'nun Marksizm-Leninizme katkıda bulunduğunu nereden biliyorsunuz? Siz sadece Mao'nun eserlerini okuyorsunuz"*.

Aslında feodal kalıntılara, burjuvaziye ve revizyonizme saldırı iddiaları, şehir halkını terörize etmekten başka birşey değildi. Çünkü ülkedeki durum gerçekten feciydi: Halkın yaşadığı geleneksel sefalete bir de toprağın zorla kollektifleştirilmesi ve ileriye doğru "Büyük Atılım"ın yol açtığı felaketler eklenmişti. Bu dönemde dış baskılar da doruk noktasına ulaşmıştı. SSCB Çin'le bütün ilişkilerini kesmişti. Vietnam savaşını hızlandırmakta olan ABD emperyalizmi Çin'e karşı savaş açmaktan sözediyordu. Bu şartlar altında halkın hiçbir kesiminin isteklerine ve daha iyi yaşayabilme umutlarına kesinlikle tahammül edilmiyordu. Özellikle alt tabakadaki kitlelere göz açtırılmıyordu. Ama, çok küçük bir azınlığı oluşturan büyük bürokratlar ve ÇKP yöneticilerinin hayatları çok iyiydi. Önce, daha iyi yaşamak isteyen küçük burjuvazi, küçük esnaf ve küçük bürokratlar hizaya getirildiler. Sonra sıra işçi sınıfına gelecekti.

Küçük burjuvaziye yapılan saldırıların amacı, işçi sınıfına yönelik baskılara hazırlıktı.

Nitekim, bundan böyle gündemde olan *"siyaseti ön plana çıkartan Mao Zedung düşüncesi"*dir ve *"ekonomizme"* karşı mücadele başlatılmıştır denildi. ÇKP'nin yayın organı Halkın Günlüğü gazetesi şöyle yazıyordu: *"Üretimde maddi çıkarlar temel alınamaz"*. Kızıl Muhafızlar fabrikalardaki "kapitalist" yönetimlere saldırma bahanesiyle -hatta onların yerini almak amacıyla-, ücret zammı, daha iyi çalışma şartları, iş süresinin kısaltılmasını, vb. isteyen ve mücadele

ederek ikramiye hakkını kazanıp hayat şartlarını biraz iyileştiren işçilere şiddetle saldırdılar.

Örneğin, bir ara Amoy şehrinde fabrika müdürlüğü yapan eski bir Kızıl Muhafız, anılarında şunları yazmaktadır: *“Genelde Kültür Sarayındaki işçiler saat 08.00’de işbaşı yapıyorlardı. Fakat ben yönetim üyelerine saat 07.30’da görev başında olmalarını emretmiştim”*; *“Saat 08.00’de tüm personeli toplayarak onların gece ve gündüz çalışmalarını sağlamak için konuşmalar yapıyordum”*; *“İktidar bizim elimizdeydi ve tembelliğe kesinlikle göz yumamazdık”*. (K.Ling, *Gökyüzünün İntikamı*, Paris, Laffont yay. 1973)

Mao’nun öğrenci gençliği seferber etmekteki amacı, şehirlerde yaşayan halka özel olarak da işçi sınıfına kemer sıkırma siyasetini zorla kabul ettirmek içindi. Kızıl Muhafızlar, isyan etmiş gençlik yoluyla baskı uygulayarak kemer sıkma siyasetine karşı gelenleri yıldırmaya çalışmıştır. Bu siyaset, bir kaç yıl önce kırlarda uygulanan siyasetle aynıydı. Tek fark, bu defa 1960’lı yılların ortalarında ve şehir halkına karşı uygulanmış olmasıdır.

Bir çok ÇKP kadrosu, Kültür Devrimi’nin kurbanı olmuştur. Hatta bir yönüyle parti varlığını sürdüremez duruma gelmiştir. Bazı önemli yöneticiler, örneğin Cumhurbaşkanı Liu Şao Şi öldürülmüştür. Bunların tek suçu farklı seviyelerde Mao’nun siyasetine karşı çıkmak olmuştur.

ÇKP, devlet yönetimi ve kemer sıkması amaçlanan küçük burjuvaziyle içiçe geçmişti. Partinin birçok üyesi bu küçük burjuvazinin daha iyi yaşama arzularını paylaşıyordu. Bu nedenle bazı üyeler, gönüllü veya gönülsüz bir şekilde, bu yöndeki fikirlerin temsilcisi oldular ve şimşekleri üzerlerine çektiler.

Bu olaylardan Mao Zedung fazla etkilenmemiştir. Çünkü her ne kadar da partinin önemli bir kısmı tahribata uğrasa bile, devlet aygıtını oluşturan ordu -Mao en başından beri iktidarını orduya dayandırmıştır- zarar görmemiştir. Bu şartlarda devlet aygıtının belirli kısımları tahrip olsa bile, genel durum değişmiyordu. Ordu ayakta durdukça rejim her zaman garanti altında demekti. Tahribatlar ordu yardımıyla önlenebilirdi.

Bu durum, verilen emirlerden de anlaşılıyordu. Kızıl Muhafızlara üç alan yasaktı: Temel bilim araştırmalarının bazı bölümleri, kırsal -çünkü “İleriye Doğru Büyük Atılım”ın tahribatlarından yeni kurtulmaya başlamıştı-, özel olarak ordu.

Esas olarak Kızıl Muhafızları seferber eden, özel olarak Pekin’e getiren ve diğer şehirlere taşıyan ordu olmuştur. Ordu Kızıl Muhafızları desteklemek için devamlı hareket halindedir. Şehirlerdeki bazı kitleler veya işçi kesimleri bazı parti komitelerinden yararlanarak harekete geçtiğinde ve Kızıl Muhafızlar zorlandığında, ordu ara bulucu kisvesiyle olaylara derhal müdahale ediyor ve Kızıl Muhafızlara destek oluyordu.

1967 yazından itibaren Kültür Devrimi’nden dolayı ülkede büyük bir karışıklık yaşandı. Bazen yüzlerce hatta binlerce kişinin ölümüne sebep olan, halk ile Kızıl Muhafızlar ya da Kızıl Muhafızların kendi aralarında -hepsi de Mao Zedung düşüncesini savunduklarını iddia ederlerdi-, çatışmalar yaşanmıştır.

Kimi Kızıl Muhafızların çabaları sonucunda ordu içinden de taraftar bulmuşlardı. Fakat genelde ordunun başında bulunan askeri yöneticiler -Wuhan bölgesinde olduğu gibi-, ÇKP kadrolarıyla birleşerek Kızıl Muhafızları katlettiler. Ordu içinde taraftar bulmalarını önlediler.

İşte bu şartlarda Kültür Devrimine karşı ilk engellemeler başlamıştır. Ordu içindeki hiyerarşiye dil uzatmaya kalkan Kızıl Muhafızlar hemen mahkum edilmişlerdir. 1967 sonbaharında üniversiteler yeniden açılmıştır ve ÇKP’nin gündemi, partinin yeniden inşası olmuştur.

Kendilerine Devrimci Komite diyen, eski kadrolardan, bazı Kızıl Muhafızlardan ve özel olarak askerlerin ağırlıkta olduğu yeni yönetim oluşturuldu. 1967 yılından sonra fabrika yönetimleri de dahil tüm yönetimlerde başa geçen bu kadrolar olmuştur.

Mayıs 1968’de Fransa’daki öğrenciler Çin’deki Maoistleri taklit etmeye çalıştıkları bir ortamda, Çin ordusu geride kalan Kızıl Muhafızları “temizlemekle” meşguldü. Silahlarını vermeyenleri ise öldürüyordu. Artık görevlerinin son bulduğunu; onlara ihtiyaç kalma-

dığını ve siyasi sahneyi terk etmeleri gerektiğini anlamayan genç küçük burjuvalar acımasız bir şekilde yok edildiler.

Maoistlerin deyimiyle 15 ile 20 milyon arasındaki “eğitilmiş genç” ordu denetiminde kırlara sürüldü. Çünkü, rejimin onlara ihtiyacı kalmamıştı ve onları şehirlerde tutmak niyetinde değildi. Rejim, Kızıl Muhafızları eğitmek üzere köylülerin okullarına gönderdi. Köylüler Kızıl Muhafızları iyi karşılamadı. Çünkü köylüler onları bir işe yaramayan, bakılması gereken, gereksiz kişiler olarak gördüler.

1968-1976: 15-20 milyon genç, rejimin uzlaşmaz düşmanları oldular

Mao'nun ölümüne kadar rejim, Kültür Devrimi ideolojisine sahip çıktı. Aslında gerçekte uygulanan siyaset farklıydı.

Böyle olmasına rağmen eskiden uygulanan tarımın kollektifleştirilmesi, “İleriye Doğru Büyük Atılım” siyaseti de Çin toplumunu çıkmazdan kurtaramadı. Hatta yeni çıkmazlara sebep oldu.

İddia edildiği şekilde Çin'in modernleşmesi ve sanayileşmesi yolunda adımlar atılamadı. İddiaların aksine sanayi 2 yıl boyunca ilerleyemediği gibi geriledi: 1967'de 1966 yılına göre yüzde 15, 1968'de 1967'ye göre yüzde 10 oranında gerileme olmuştur.

Şehirlerdeki halk, yani küçük burjuvazi ve işçi sınıfı zor karşısında boyun eğdi. Fakat hiç bir zaman gönüllüce rejimi desteklemedi. En küçük bir ifade özgürlüğü ortaya çıktığında, bu fikirler rejime karşı ifadeler olarak tanımlanmıştır. 15-20 milyon arasında “eğitilmiş genç” diye adlandırılan ve kırlara sürülen liseli öğrenciler, bundan böyle kendilerini dışlanmış olarak gördüler ve büyük bir ihtimalle rejimin uzlaşmaz düşmanları oldular.

Kültür devrimini takip eden yıllarda Çin ile emperyalist dünya arasındaki ilişkiler, özellikle Vietnam'da yenilen ABD ile ilişkiler tamamen değişmiştir. Çünkü ABD Vietnam'dan çekilmek zorunda kalmıştır. Ama güney doğu Asya'da kendi çıkarları için genel bir siyasete ihtiyacı vardır ve ABD'nin Çin ile ilişki kurmayı tercih etmesi

bu sebeptedir. Çin’de yaşanan siyaset değişikliğinin sebebi ne Mao’nun ölümüdür ne de yeni lider yani 1966’da görevden uzaklaştırılan, Nisan 1973’te Başbakan Yardımcısı olan, Mao’nun ölümünden bir kaç ay önce yeniden görevden uzaklaştırılan yaşlı Maoist yönetici Deng Siao Ping’in kişiliği veya siyasetiyle ilgilidir.

Bugün savunulan Batıya açılma ve ekonominin liberalleşmesi siyaseti, aslında Mao’nun zamanında ve Mao’nun karısının suç ortağı diye adlandırılan Dörtlü Çete döneminde de savunulmuştur.(*)

1976-1980: Mao’nun ölümü ve iktidar için hiziplerin savaşı

9 Eylül 1976 günü Mao’nun ölümü, yıllardır zirvede süren hizip çatışmalarını hızlandırmıştı. Sonuçta Deng Siao Ping başa gelmiştir. Bu ise, rejimin niteliğini değiştirmediği gibi, Çin halkı üzerinde uygulanan diktatörlüğü ortadan kaldırmamıştır.

Cenaze töreni biter bitmez ve bu vesileyle akıtılan göz yaşları kurur kurumaz, iktidar mücadelesi başlamıştır. Önce, Mao’nun resmi halefi Hua Kuo Feng ile Deng Siao Ping hizbi arasında, Mao’nun karısının hizbine karşı bir ittifak oluşturulmuştur.

1976 yılı başında Çu En Lay’ın ölümünden sonra Deng Siao Ping görevinden uzaklaştırıldı ve Kanton şehrine çekildi. Deng burada komplo çalışmasında bulunarak Kanton’daki askeri yöneticilerle yakın bağlar kurdu. Hatta Kanton’da gizli bir komite kurarak başkentte ve Mao’nun karısının güçlü olduğu Şanghay şehrindeki askeri birlikleri harekete geçirdiği söylenir. İki gün içinde hizip savaşının ilk bölümü sonuçlandı. Mao’nun karısı ve Dörtlü Çete tutuklandı.

Bir kez daha belirleyici gücün ordu olduğu ortaya çıkmıştır. Bugün Deng, Mao’yu eleştirse bile, Mao’dan farklı bir siyaseti yoktur. Bugün emperyalistler tarafından Batıya açılan Deng rejimine, Çin’i

(*) 1975 yılında Çin Anayasası, Çin’in “proletarya diktatörlüğü” olduğunu iddia ediyordu! Bkz Ek: Yeni Çin Anayasası

liberalleştirdiği için övgü yağıyor. Fakat Deng rejimi Mao döneminde olduğu gibi totaliter ve baskıcıdır. Kasım 1978 tarihinde muhaliflerin Pekin yürüyüşü karşısındaki tutumu buna örnektir. “Demokrasi” duvarı diye adlandırılan ve başkentin önemli meydanlarında duvar gazeteleri görülmeye başlamıştır. Giderek rejime saldıran duvar gazeteleri çıktı. Bir duvar gazetesinde “*Genç bir muhalif*” imzasıyla şu satırlar yazılıydı: “*Çin sosyalizmi bir nevi feodal ve mutlakiyetçi bir krallıktır. 30 yıldan beri halk en temel haklarından bile yoksun bırakılmıştır; yöneticiler tarafından uygulanan marksizm, bir şarlatan tarafından yazılabilecek reçeteden biraz daha iyidir*”. (Bir Kırilangıç Yuvası Baharı Getirmez, C.Bourgois, 1979)

Muhalefet sadece afişlerle sınırlı kalmanmıştır. Bildiriler ve teksirle çoğaltılmış yayınlar açıkca dağıtılmaya başlanmıştır. “Pekin İlk baharı”, Çu En Lay’ı anına yürüyüşünün kanla bastırıldığı (*) tarihe atıf olarak “5 Nisan’ın Sözü” gibi isimler altında yayınlar yapılyordu.

Çin’de muhalif genç aydın ve işçilerin çoğu, Kültür Devrimi sırasında kullanılan, sonra da uzak kırsal bölgelere gönderilen ve olayların bilincine varan gençlerden oluşmaktadır. Bu gençlerin bir kısmının yasal kimlikleri ellerinden alındığı için, çeteler kurmuşlar ve eşkiyalığa başlamışlardır.

Fakat bazı gençler, örneğin Şubat 1979’da Şanghay’da olduğu gibi, trenlerin önlerini kesip polisle çatışmışlardır. Hatta bu konuyla ilgili olarak bir ulusal konferans düzenlenmiştir. Fakat yetkililer sorunlara çözüm getirmekten acizdiler ve şehirlerde işsizlerin olduğunu itiraf etmek zorunda kalmışlardır. 20 milyondan fazla işsiz olduğu söylenmektedir. İşte bu nedenle kırlara sürülen milyonlarca gence yeniden şehirlere dönme izni verilmemiştir.

Bir de keyfi bir şekilde baskılara hedef olan ve bu nedenle re-

(*) Emniyet güçleri, Ocak 1976’da ölen Çu En Lay’ın anısına Tienanmen Meydanındaki “Devrimci Şehitler” abidesine yazılan yazıları 5 Nisan 1976 tarihinde indirmek istediler. Bunun üzerine bir isyan patlak verdi. Mao sağken Çu En Lay anısına yapılan bu gösteri, rejime karşı bir başkaldırı olarak kabul edilmiştir.)

jimden “şikayetçi” olan on binlerce insan vardır. Bu kişiler gerçekten rejimin serbestleştirdiğini sanarak şehirlere geldiler. Yetkililere başvurarak haklarını, itibarlarını geri istediler. Zararlarının ödenmesini talep ettiler. Haksızlığa uğramalarına sebep olan ve halen görevde olan yetkililerin cezalandırılmasını istediler. Bu taleplerin karşılanması demek, devlet aygıtının yıkılması demektir. “Şikayetçi”lerin köylerine geri dönmeleri de zordu. Çünkü yerel kadroları merkezi yönetime şikayet ettikleri için, geri döndüklerinde kendilerinden intikam almak isteyenler çıkabilirdi. Bu nedenle “şikayetçiler” şehirlerde kalarak sefil bir hayat yaşamaya başladılar. Kimileri ellerinden gelen bazı işleri yaparak, kimileri dilencilik, yankesicilik ya da fahişelik yaparak yaşamlarını devam ettirdiler.

Sözü edilen bu insanların çoğu Pekin’de açlıktan ve soğuktan öldüler. Polis, her sabah sokaklardan ceset topluyordu...

Bu “şikayetçiler” yürüyüşler düzenleyerek muhaliflerin saflarına katıldılar; onlara kan verdiler. Deng, önceleri Mao’ya ve geçmişe saldırmak için muhaliflere göz yumdu. Fakat muhalefetin aniden büyümesine tepki göstermeye başladı. Mart 1979’dan sonra muhaliflere ve “şikayetçilere” karşı baskılar artmıştır. Polis baskınlar düzenleyerek şiddet uygulamıştır. Hatta yerinde infazlarda bulunmuştur. Muhalefet edenlerin en başta gelenleri tutuklanmıştır. İçlerinden en tanınmış olan Wei Jingsheng 15 yıl hapse mahkum edilmiştir.

Deng Siao Ping’in liberal ekonomi siyaseti kısa zamanda siyasi baskılara ve diktatörlüğün eskisi gibi sertleşmesine sebep olmuştur.

1980-1984... Toprağın özelleştirilmesi ve Batıyla ekonomik ilişki kurulması

1980 yılından itibaren gerçek anlamda toprak özelleştirilmiştir. Özelleştirmenin ilk sonuçları çok önemli olmuştur. “Sorumluluk sistemi” denilen ve devlet ile üreticiler arasında yapılan anlaşmalar sayesinde, iş üretkenliği önemli oranda büyümüştür. Devlete verilen

hububat miktarı önemli ölçüde artmıştır. Fakat bu ürünler şehir halkının ihtiyaçları için kullanılmamıştır. Yetersiz üretim yapılan kırsal bölgelere gönderilmiştir. Çünkü bazı bölgeler özel olarak ve yalnızca sanayi için (örn. pamuk) ekim yapıyordu. Sonuçta 1983 yılında Çin, dünyanın en çok tekstil ihraç eden ikinci ülkesi olmuştur. Fakat Çin'de tekstil ürünlerinin satın alınması karneye bağlıydı ve bu sınırlama ancak 1984 yılında kaldırılmıştır.

Devletin, köylülerin ürünlerini daha yüksek fiyattan alması, fazla üretimin pazarda satılması, uzmanlaşmış tarım işletmelerinin gelişmesi, köylülerin gelirlerini artırmıştır. Buna bağlı olarak tüketim de artmıştır. Hiç değilse, bu zenginleşen köylülerin bir kısmı, önemli ölçülerde bisiklet, saat ve dikiş makinesi satın almışlardır.

Aynı zamanda şehirlerdeki boşta gezenlerin iş gücünü kullanmak için, sanayi ve ticaret kesimlerindeki eksikleri gidermek için yetkililer yeniden özel girişime izin vermişlerdir. Bunun sonucu olarak çok sayıda zanaatkar, küçük esnaf, küçük lokantalar ortaya çıkmıştır.

Sanayi kesiminden sorumlu hükümet yetkilileri yabancı sermaye ile ilişkiye geçtiler. 1970'li yıllarda Çin'in dış pazara açılması, Batılı bankacı ve sanayicilerin iştahlarını kabarttı. Yapılan projeler yabancı sermaye için çok cazip olmasına rağmen, dışarıdan satın alınan sanayi ürünleri çok sınırlı olmuştur. Çünkü Çin yoksul bir ülkedir ve dışalım giderlerini ancak hammadde satarak karşılayabilirdi. Fakat bu hammaddelere Çin de ihtiyaç duyuyordu. Sonuçta, bir milyar nüfusu olan Çin Halk Cumhuriyeti'nin 1983 yılında yaptığı dış ticaretin toplamı, 19 milyon nüfuslu Tayvan'dan daha azdı.

1979 yılında Çin, önemli ölçüde dış borç almıştır. Çin'e borç vermek isteyen Batılı bankalar adeta bir yarış halindeydi. Fakat daha sonraki yıllarda Çin yönetimi dış borçlarını sınırlamıştır. Daha sonraları ise, yabancı sermaye yardımıyla inşa edilmesi ön görülen bir çok büyük fabrika projesi de iptal edilmiştir.

Çünkü Çin devleti yoksuldur ve Batıya önerebileceği tek şey, ucuz işgücüdür. Bu nedenle Tayvan ve Filipinler örneğinde olduğu gibi, Çin de, Batılı kapitalistlere "serbest bölgeler"de faaliyet yapma

izni vermiştir. Bunun ilk örneği Hong Kong'a yakın bir bölgede gerçekleşmiştir. Birçok ticari banka Çin'de temsilcilik açmıştır. Hatta 40 katlı bir ticaret merkezi inşa edilmiştir. Bunlara ek olarak 14 sahil şehrinde "serbest bölge" kurulmuştur. İç bölgelerdeki birçok şehir yönetimine, yabancı şirketlerle ilişki kurma izni verilmiştir. Hatta bir bölge, yatırım yapacak yabancı şirketlerin 5 yıl vergiden muaf tutulacağını açıklamıştır. Bütün bu uygulamalar, 1949 yılından önce Çin'de varolan yabancı devletlere ait etrafı çevrili özel egemenlik alanlarına geri dönüşü andırıyor.

Yeni Çin'in seçtiği bu yol bir saçmalık mı, yoksa Çin'in durumunu ifade eden bir sembol mü?

Eğer Çin, son yıllarda izlediği yolu devam ettirirse, geri kalmış ülkeler arasında şimdiye kadar sürdürdüğü orjinal konumunu da yitirecektir: yani toprağın özelleştirilmesi köylülerin çok küçük bir azınlığının zenginleşmesine, çoğunluğunun daha da yoksullaşmasına yol açacaktır; şehirlerde ise, 1970 yıllarına kadar görülmeyen küçük özel şirketler yeniden ortaya çıkacaktır; yabancı sermayeyi ortadan kaldırmakla övünen Çin'in bu efsanesi de tarihe karışacaktır; yabancı sermaye "serbest bölge"ler ve başka yollardan yeniden eski konumuna gelecektir. Çin ile İngiltere arasında yapılan bir anlaşmaya göre, 1997 yılında -bugün İngiltere'nin sömürgesi bir şehir devlet olan Hong Kong Çin'e iade edilecektir. Anlaşmaya göre, bu bölgedeki kapitalist işleyiş ve şirketlerin varlığı 50 yıl boyunca garanti altına alınmıştır. Çin rejimi Batılılara şunu ispatlamak istiyor: Çin, geriye dönüşü olmaksızın kapitalist yola girmiştir. (*)

Kuşkusuz, olayların bu şekilde gelişeceğine dair bir kesinlik yoktur. İleride ortaya çıkabilecek felaketler, iç ve dış tehditler karşısında rejim, toprağı ve özel şirketleri yeniden kamulaştırabilir; yabancı şirketlerle ilişkisini kesebilir. Örneğin, Çin devleti emperyalist ambar-

(1) 250 milyar dolarlık alt yapı pazarını kaçırmak istemeyen ABD, Çin ile ilişkilerinde insan hakları koşulunu kaldırdı ve 5 milyar dolarlık bir pazar daha kaptı. Şu anda -Eylül 1994- Çin'de, Hong Kong'tan sonra toplam 78.47 milyar dolar ve 5269 proje ile en büyük yatırımcı ABD'dir. (Çev.not)

goya tabi tutulursa (böyle bir şeyin olacağına dair hiç bir delil yoktur), 10 yıl önceki gibi bir siyaset değişikliği yaşanabilir. Bugün Çin rejimi, Deng'in -Guizot'un Fransız küçük burjuvalarına 150 yıl önce söylediği gibi- "*zenginleşin*" sloganıyla hareket etmeye ya da şehir- lere tarım ürünlerini vermeye devam ederse yeniden geriye dönüş olabilir. Yıllar geçtikçe bu geriye dönüş ihtimali daha da azalmaktadır. Fakat, rejim az bir ölçüde bile olsa Maoist kaldığı müddetçe -her ne kadar Deng yönetimi Maoizmi tasfiye siyaseti uygulamışsa da-, geriye dönüş siyasetinin uygulanması mümkündür.

Çin rejimi, geri kalmış bir ülkede orduyu dayanan siyasi bir diktatörlüktür

Çin'de küçük veya büyük şirketlerin, şehirde veya kırsal bölgelerde ne şekilde gelişeceği; yabancı sermayenin ülkeye ne oranda gireceği sorunları bir yana, Maoist devrimden buyana 35 yıl geçmesine rağmen Çin hâlâ daha gerikalmış bir ülkedir; gerikalmış ülkelerin tüm özelliklerini taşımaktadır.

Her şeyden önce Çin rejimi, orduyu temel olan bir diktatörlüktür. Ordu bazen siyaset sahnesinin ön planında, bazen arka planında yer almaktadır. Fakat tüm gerikalmış ülkelerde olduğu gibi her zaman siyasi hayatın içindedir ve önemli bir rol oynamaktadır.

Kırlarda halkın büyük çoğunluğu sefalet içinde yaşamaktadır. İddia edilenlerin aksine olarak, 35 yıllık Maoist rejim döneminde, rejimin hatalı siyasetlerinden kaynaklanan korkunç açlık dönemleri yaşanmıştır. Öyleki, bugünkü yöneticiler bile, kırsal bölgelerde yaşayan bir kısım nüfusun sürekli bir şekilde açlıkla başbaşa kaldığını kabul etmektedir. Bilindiği gibi kırlardaki hayat seviyesi şehirlerin çok altındadır. Şimdiki Cumhurbaşkanı, 1979 yılında Başbakan Yardımcısı idi ve Çin nüfusunun yüzde 10'unun (yani 100 milyon insanın) karnını doyuramadığını açıklamıştı. Deng Siao Ping, 1980 yılında yılbaşı dolayısıyla yaptığı konuşmada: "*Çin halkının karşılaştığı en büyük sorun, yiyecek bir şey bulabilmektir*".

Bir de diğer gerikalmış ülkelerde olduğu gibi şehirlerde önemli bir alt işçi sınıfı oluşmuştur. Halbuki rejim böyle bir olguya sürekli bir şekilde ve şiddetle karşı çıkmıştır. Köylülerin şehire göçünü yasaklamıştır. Birkaç kez zor kullanarak şehirlere göç ettirmiş olan on milyonlarca köylü, geri gönderilmiştir. Fakat sonuç değişmemiştir. Bugün şehirlerde 20 milyon işsiz olduğu söylenmektedir. Bu rakam şehirli nüfusun yüzde 10'unu, çalışan nüfusun ise, yüzde 20'sini oluşturmaktadır. Cinayet oranı çığ gibi artmaktadır. Basit bir hırsızlık sebebiyle binlerce kişi idam edilmektedir. Birkaç yüzyıl önce Avrupa'da, şimdi ise, Üçüncü Dünya ülkelerinde olduğu gibi...

Mao'nun 35 yıllık iktidarının bilançosu

Bundan 35 yıl önce Ekim 1949 tarihinde Mao'nun Pekin'e gelmesi, bu dev ülkede radikal milliyetçilerin iktidara gelmesi anlamına gelmiştir.

Evet, Çin'de meydana gelen Maoist devrim, Jakoben milliyetçi önderler tarafından yönetilmiştir. Bu milliyetçi önderler, devasa bir köylü isyanının başını çekerek tüm Çin'de iktidarı ele geçirdiler. Tartışılmaz bir şekilde eski Çin toplumunun feodal yapısını söküp attılar: Çin köylüsünü, toprak ağalarının keyfi davranışlarından, doymak bilmez sömürsünden kurtardılar. Köylüleri zorla silahlı çetelere katan savaş ağalarından kurtardılar. Çin'de yüz yıldan buyana ilk defa demokratik bir tarım devrimi gerçekleştirdiler. Limanları, sahilleri yabancı savaş gemilerinden, yabancı askerlerden temizlediler.

Evet, Çin devrimi, bütün Çin kıtasını sarsmıştır. Fakat, yazar Jack Belden'in ifade ettiği gibi, Çin devrimi, 1917 Ekim devriminin I. Dünya Savaşından sonraki 1920'li yıllarda emperyalist Avrupa'yı sarsmasına benzer bir etkiyi dünya üzerinde yapmış mıdır?

Bugün bunun böyle olmadığını söyleyebiliriz.

Bilanço ortadır ve olumsuzdur. Kuşkusuz Çin'de belirli bir ilerleme ve modernleşme olmuştur. Fakat, bu, bir çok geri kalmış ülkenin yaşadığı ilerlemeden farklı değildir. Tabii ki, Hindistan gibi geri kalmış ülkelerle

karşılaştırıldığında, bugünkü Çin'de daha fazla eşitliğin olduğunu söyleyebiliriz. Bu eşitlik sefalet üzerinde bir eşitliktir. Bu bile çok hassas dengeler üzerinde durmaktadır ve her an geriye dönüş mümkündür. Bu olguyu en radikal milliyetçilik olan Maoizm bile değiştirmekten aciz kalmıştır.

Maoizm, yani bu sahte komünizm, bir kez daha şunu ispatlamıştır ki, bugün dünyayı gerikalmışlıktan ve sefaletten kurtarabilecek tek yol komünizmdir. Yani enternasyonal bir işçi devrimi. Çünkü ne sosyalizmi ne komünizmi tek bir ülkede inşa etmek mümkün değildir.

Kuşkusuz, işçi devrimi Çin'le sınırlı kalmış olsaydı, sonuçlar SSCB'den daha iyi olmayacaktı. İşçi devrimi olsaydı, belki de radikal etkisinden dolayı, sadece feodallaerin değil, şehirlerdeki burjuvaların da tüm mal ve mülklerini, zenginlerin varlıklarını kamulaştırarak ilkel birikim sağlanabilirdi. Bu birikim kitleler için daha az sefalet, daha az baskı sağlayabilir ve Çin'i biraz olsun sanayileştirebilirdi. İlk birikim köylülerin sırtından değil, burjuvalardan alınarak sağlanacaktı. Köylüler sefalet içerisinde bırakarak, dünya pazarı için hiçbir değeri olmayan işe yaramaz malların üretimi yapılmayacaktı.

Bir de temel fark şuradadır: 1950 yılında Çin'de gerçekleşecek bir işçi devrimi, 1917 Ekim devriminden daha fazla yankı uyandıracaktı. Büyük bir ihtimalle, tüm Asyayı, Doğuyu hatta Japonya'yı sarsacaktı. Çünkü II. Dünya Savaşından yeni çıkmış Japon işçi sınıfı, Çin işçi sınıfıyla birlikte insanlık için muazzam bir çıkış yolu açabilirdi. Atom bombasına sahip ABD emperyalizmi Çin devrimine bile karşı çıkamadı. Bir işçi devrimine nasıl karşı çıkabilirdi...!

İnsanlığı geri kalmışlıktan sefalet ve diktatörlükten sadece işçi sınıfının dünya devrimi kurtarabilir: Çünkü üç yüzyıldan beri burjuvazi tüm zenginlikleri emperyalist ülkelerde toplamıştır. Bu ülkelerde de devrim şarttır. İşte işçi sınıfının gerçekleştireceği bir devrim ile devrimci milliyetçilerin ulusal devrimleri arasındaki fark buradan kaynaklanır. İşçi sınıfı burjuvazi gibi uluslararası bir sınıftır. İşçi devrimini bir ülkeyle sınırlamak mümkün değildir. İşçi sınıfı, devrimi ancak dünya çapında değerlendirebilir. İşçi sınıfı devrimi bir tek ülkeyle sınırlı kalırsa yozlaşmaya mahkumdur. Devrimciler, işçi sınıfı dev-

rimcileri kendi ülkelerindeki devrimi ancak dünya devriminin bir başlangıcı olarak değerlendirirler. Yani gerçekleştirdikleri devrimden doğan tüm yeni güçleri, dünya devriminin gerçekleşmesi için seferber edeceklerdir.

İşçi devrimi yolundan başka tüm yollar en az onun kadar özveri gerektirir ve emperyalizme karşı çıkmamak, onun gücünü, zenginliklerini, kuvvetini kabul edip onu yıkmaya çalışmamak; özel olarak Üçüncü Dünya ülkelerinde emekçi sınıfları bir çıkmaza götürür. Hatta bazen bu çıkmaz kanlı bir şekilde sonuçlanabilir. Bunun böyle olduğu -Çin de dahil- birçok Üçüncü Dünya ülkesinde yaşanan olaylarda görülmüştür.

1975 ÇİN ANAYASASI (*)

Çin Halk Cumhuriyeti, 25'inci kuruluş yıldönümünden bir kaç ay sonra yeni bir anayasa kabul etmiştir. Bu metne göre, bundan sonra Çin *“halk demokrasisi devleti”* olmaktan çıkıp *“işçi ve köylülerin ittifakı temelinde, işçi sınıfının yönettiği proletarya diktatörlüğü olan sosyalist bir devlet”* olmuştur.

Mao Zedung'un Çini'ni sosyalist olarak kabul edenler bu metni yeni bir fırsat olarak değerlendirdiler. Halbuki, bu anayasa değişikliğinin uygulanma şekli bile, 1954'lerin ifadesiyle *“halk demokrasisi”* ya da 1975 yılının ifadesiyle *“proletarya diktatörlüğü”* biçimindeki resmi açıklamalarla, Çin gerçekliği arasında dağlar kadar fark olduğunu göstermektedir. Çin parlamentosu hayali bir meclis olmalıdır. Çünkü, meclis on yıl sonra ilk defa ve yalnızca anayasal değişikliği oylamak için toplanmıştır. İşin daha da ilginç yönü, toplantının bir meclis toplantısı olduğu, toplantı bittikten sonra açıklanmıştır. İddialara göre, 2 bin 854 temsilci 5 gün boyunca bu konuyu tartışmıştır. Fakat tartışmaya dair hiç bir izlenim yoktur. 17 Ocak günlü kapanış oturumunu izleyen yabancı gözlemciler, bunu toplantının açılış oturumu olduğunu sanmışlardır.

Kültür devrimi sırasında en çok saldırıya uğrayan kişilerden biri olan Deng Siao Ping'in 7 yıl aradan sonra yeniden öne çıkarak Başbakan Yardımcısı ve Çin Komünist Partisi Başkan Yardımcısı olma şekli ise gerçekten ilginçtir.

Çünkü yıllar boyunca *“hain”*, *“karşı devrimci revizyonizmin özel ajanı”*, *“kapitalist yolun yolcusu”* diye suçlanan bu kişi aniden parti-nin ikinci derecede önemli lideri olmuştur. Deng ile Mao arasındaki siyasi ayrılık hakkında hiçbir zaman gerçek bilginiz olmamıştır. Tek bilinen Edgar Snow'un anlattığına göre, Deng *“toprağın kişisel ihti-*

(*)Bu metin, Lutte de Classe (Sınıf Mücadelesi) dergisinin Şubat 1975 tarihli 26'ıncı sayısından çevrilmiştir.

yaçlar ve pazar için üretim amacıyla daha çok insana ve küçük birimler şeklinde dağıtılması gerektiğini daha büyük ölçekte savunmuş”tur. Ne Çin’de ne başka bir ülkede kimse Deng Siao Ping’in bu sözüm ona ayrılıklar konusunda ne düşündüğünü öğrenme fırsatı bulamamıştır. Tıpkı Liu Şau Şi veya Lin Piao ile Mao arasında iddia edilen ayrılıklar -gerçekten ayrılık olduğu da belirsizdir- hakkında bilgi edinilemediği gibi.

Deng 7 yıllık sürgünden sonra yeniden lider koltuğuna oturtuldu. Fakat hiçbir işçi, hiçbir köylü, Çin halkı adına ülkeyi yönetenlerin bulunduğu “yasak saray”ın duvarları arkasında nelerin olup bittiği hakkında en küçük bir bilgiye sahip değildi. Bu gibi siyasi uygulamaların nedeni -birçok Batılı gözlemcinin iddia ettiği gibi-, Çin siyasi gelenekleri veya “Çinlilerin ruh hali” gibi saçmalıklar değildir. Bu durumun esas nedeni siyasi rejimin niteliğidir.

İddia edilen “proletarya diktatörlüğü”nün Çinli işçi ve köylülerle hiçbir ilgisi olmadığını yeni anayasa metni de ortaya koymaktadır. Bu metin önce işçi sınıfının yönetiminden bahsediyor ve ardından -hiç utanmadan- şu saçmalığı açıklıyor: *“Tüm yurttaşların hak ve görevi Çin Komünist Partisi’ni desteklemek... Çin Anayasası’na ve Çin Halk Cumhuriyeti’nin yasalarına uymaktır”*. Yani iktidarda temsil edilen işçi sınıfının tek hakkı itaat etmektir.

Genelde değerlendirmelerini toplumsal olaylara göre değil, yöneticilerin yaptığı açıklamalara bakarak yapan kişiler, belki de Çin devletin kendi kendini “proletarya diktatörlüğü” ilan etmesini ciddiye alabilirler. Oysa Troçki, çok önceleri (1932 yılında) Mao Zedung ordularının rolü üzerine şunları söylüyordu: *“Siyasette toplumsal gerçekler yerine etiket ve laflara bakarak karar verenler kayıp sayılırlar”*. Gerçekten marksist nitelemesini hakeden insanlar, *“Marksizm-Leninizm ve Mao Zedung Düşüncesi, Çin devletinin temelini oluşturur ve ona yol gösterir”* gibi lafları yutmayıp, sürekli olarak Marksizm-Leninizm’e atıf yapan bu rejimin dayandığı toplumsal gerçekliği araştırmalı, yani kelimeler arkasına saklanan gerçekliğin ne olduğunu ortaya çıkarmalıdır.

Marksizmin burjuva ideoloji tarafından kullanılması

Maksizm-Leninizm'den alıntılara bakarak Çin rejimini işçi devleti olarak adlandırmanın tamamen yetersiz olduğu bir gerçektir.

Marksizm, dünyanın bilimsel ve işçi sınıfı yönünden değerlendirilmesidir. Bu değerlendirme bilimseldir: Çünkü, “ideal” bir toplumda insan ilişkilerinin nasıl olması gerektiği hakkında ileri sürülecek bir ön yargıdan hareket etmez; insanların ve toplumların tarihini, geçmişini ve tarihin motor gücü olan sınıf mücadelelerini inceleyerek, insanlığın kurtuluşu için yol arar. Bu değerlendirme işçiler açısından yapılmaktadır: Çünkü, Marksizmi ve bilimsel sosyalizmi bir araç olarak kullanarak, dünyayı sosyalist bir yönde değiştirecek olan tek sınıfın işçi sınıfı olduğunu kabul ediyoruz. Fakat bu, şu anlama gelmiyor: Marksizmi ideoloji olarak yalnızca işçi sınıfı kullanır.

Geçmişte burjuva ideolojisinin etkisi altında kalan bazı aydınlar, işçi sınıfından gelen bazı işçi çevreleri, Marksizme atıfta bulunarak farklı ideolojiler ortaya çıkardılar. Fakat bu ideolojilerin hiç biri toplumu işçi sınıfının devrimci eylemiyle kökten değiştirmek gibi bir sonuca varmıyordu. Reformizm ve revizyonizm, işçi sınıfı tarihi kadar eskidir. Revizyonizm, kolay bir şekilde Marksizm öncesi ütöpik sosyalizme ait bir çok yanlış fikri alarak, yeni ideoloji olarak ileri sürdü. Aradan yüz yıl geçmiş olmasına rağmen hâlâ şunu görmekteyiz: Önceleri bilimsel sosyalizmin ortaya çıkması için gerekli ortamı hazırlamak bakımından olumlu diyebileceğimiz katkıları olan, fakat şimdi tamamen gerici bir içerik taşıyan ve yeni olduğu iddia edilen bu eski ütöpik sosyalist fikirler, bilimsel sosyalizm olan Marksizme karşı kullanılmaktadır.

Reformistler önceleri hakim sınıfların ideolojik etkileri altında kalarak, sosyalist görüşleri saptırıyorlardı. Daha sonra hakim sınıflar, bu ideolojileri ve reformistleri sömürülen kitleleri aldatmak için kullanabileceklerini anladılar ve bu kişilerden çekinmemeye başladılar. Çok ileride ve belirsiz bir tarihte güzel bir dünya vaad eden reformizm, etkisini yitirmekte olan ve “başka bir dünyada” daha iyi bir hayat vaad eden “halkın afyonu” dinle yarışır hale geldi.

Sosyalizmin sömürülen kitleler arasında çok büyük itibarı vardır. Bu nedenle, onu kullanan burjuva siyasetçilerin sayısı tahminimizden daha çoktur. Bu çok ileri bir seviyeye ulaşmıştır ve bu, bütün imkânlarıyla burjuvazinin saflarına geçen reformist işçi örgütleriyle sınırlı değildir. İşçi sınıfının can düşmanları olarak bilinen güçler bile (İtalya'daki Faşizm ve Almanya'daki Nazizm) “sosyalist” kavramları kullanmıştır.

Dünyanın farklı bölgelerinde, örneğin Almanya'da Helmut Schmidt, Mısır'da Enver Sedat kendilerine sosyalist dediğinde, yukarıda söylenenler akılda tutulmalıdır. Fakat bu genel değerlendirmeler Çin yöneticilerinin Marks'ın ve Lenin'in en iyi izleyicileri olduklarını iddia etmelerine engel olmamaktadır. Çin yöneticileri, Üçüncü Dünya bazı liderlerin emperyalizmden biraz bağımsız kalabilmek için kullandıkları dille yetinmiyorlar.

Stalinist ideoloji: “Yozlaşmış işçi” ideolojisi mi?

Çin yöneticileri yıllar boyunca “*sosyalist blok*” ile emperyalizm arasında savaşın kaçınılmaz olduğu üzerine bir çok açıklamalar yapmışlardı (Çin'in Birleşmiş Milletlere girmesinden ve ABD ile iyi ilişkiler geliştirmesiyle birlikte bu keskin laflarda azalma olmuştur). Bugün Çin yönetimi, Çin devletinin “*işçi sınıfı diktatörlüğü*” olduğunu iddia ediyor (Çin yöneticileri Çin devleti için bu tanıımı en az 15 yıl öncesinden beri kullanmaktadır). Çin Komünist Partisi'nin Komünist Enternasyonal'den gelmesi; birçok devrimci eğilimin 25 yıl önce ÇKP'nin iktidara geliş biçimini yanlış değerlendirmelerine katkıda bulunmuştur. 1949 devriminde Çin işçi sınıfının ne bağımsız bir rolü olmuştur ne de çok kısa bir süre bile olsa iktidarda kalmıştır. Buna rağmen devrimci örgütlerin büyük bir çoğunluğu rahatlıkla Çin devletini “yozlaşmış” veya “bozulmuş” işçi devleti olarak tanımlıyorlar.

Devrimci örgütlerin böyle bir tahlili savunmaları, onların Stalinist ideolojinin Çin'de ve bazı diğer ülkelerde oynadığı rolü anlamadıklarını gösteriyor. Çünkü Stalinizmi kökenlerinden dolayı özel bir “işçi” ideolojisi olarak kabul etmek tamamen yanlıştır.

18'inci yüzyılın sonunda Fransız devriminin termidor yanlıları çok devrimci sözler söylemelerine rağmen çok gerici bir hareket oluşturdular ve Robespierre'ın iktidardan düşüşüne sebep oldular. Stalinist bürokrasi de iktidar için verdiği mücadele sırasında gerici fikirlerini açıklamamıştır; Marksizme ve Bolşevizmin entemasyonalist geleneklerine karşı bir ideolojik mücadele açmaktan çekinmiştir. Lenin'in ölümünden sonra, Stalin, Rus devriminin mimarı olan Lenin'in yaptıklarının tam aksini yaparken, bunların Lenin'e ait olduğunu söylemekteydi. Bürokrasi, devrimci komünistlerin yakın ve uzak geçmişte savundukları fikirlerden farklı birşey söylememeye gayret sarf etti; hatalarını Marks, Engels ve Lenin'in eserlerini sahtekârca kullanarak doğru göstermeye çalıştı; sınıf mücadelesinin diyalaktığı ve toplumu devrimci yoldan dönüştürme eylemi yerine, skolastik bir "Marksizm" geliştirdi.

Tüm Stalinist aydınların görevi, bürokrasinin uyguladığı siyasetin "Marksist" olduğunu doğrulamaya çalışmak olmuştur.

Bu açıdan iç politikayla ilgili "Tek ülkede sosyalizm" teorisini geliştirdiler. Ulusal bir ekonomi inşa etmek için kitlelerin sırtına çok ağır yükler yüklediler. Mevcut eşitsizlikler bu nedenle arttı. Kitlelere hakim olan devlet aygıtını daha da güçlendirdiler. Bir polis diktatörlüğü kurarak tüm fikir özgürlüğünü ortadan kaldırdılar. Bunları da sosyalizmin en yüksek aşaması olarak adlandırdılar.

Dış politikada ise, III. Entemasyonal'in aşırı sol üçüncü dönem siyasetinin uygulanmasından sonra, tam aksi yöne savrulma oldu. Bu sefer ulusal partiler sosyalizm adına Sovyet bürokrasinin çıkarları doğrultusunda kendi burjuvazilerini desteklemeye başladılar.

1935 yılından sonra sanayileşmiş ülkelerde bulunan komünist partiler "Halk Cephesi" siyasetine bağlı olarak burjuvazilerinin peşine takıldılar. Fakat bu siyaset, sömürge ve yarı sömürge ülkelerde çok daha önceleri uygulanmaya başlamıştı. Örneğin ÇKP, Komin-tang'ın peşine takılmış ve 1927 felaketini yaşamış olmasına rağmen, aynı siyaseti uygulamaya devam etmiştir.

Stalinist bürokrasinin Çin'deki siyaseti, Çin halkının devrimci enerjisini, ulusal burjuvazinin kabul edebileceği bir yönde yönlendirmektir.

Çünkü Stalinist bürokrasi, Çin burjuvazisiyle yaptığı ittifakın bozulmasını istemiyordu. Enternasyonal eline geçirmiş bulunan Stalinist teorisyenler, tarihin çöplüğünden Rus Menşeviklerinin “aşamalı” devrim siyasetini alarak kullanmaya başladılar. Onlara göre işçi sınıfı, devrimin önderliğini ulusal burjuvaziye bırakmalıydı. Bunun için ileri sürdükleri bahane ise, burjuva demokratik devrimin görevlerinin tamamlanmamış olmasaydı. Bir de 1905 ile 1917 devrimleri arasındaki dönemde, Troçki’nin Lenin’le olan ayrılıklarını istismar ederek, Troçki’nin sürekli devrim teorisini “mahkum” ettiler. Halbuki, Ekim 1917’de yaşanan olaylar, yani devrim, sürekli devrim teorisinin mükemmel bir şekilde doğrulanmasıydı. Stalinistler “eski Bolşevik” geleneği sürdürdüklerini idda ettiler. Oysa, gerçek Bolşevik gelenek, yani işçi sınıfının bağımsız siyasi ve örgütsel geleneği yerine -bu siyaset çok açık bir şekilde geri kalmış ülkelerde ulusal burjuvazinin demokratik devrimi yönetmekten aciz olduğunu ifade ediyordu- tam tersi bir siyaset izlediler.

1925-1927 yılları arasındaki Çin Komünist Partisi, geleneği ve devrimci deneyimi olmayan bir partiydi. Ama buna rağmen gerçekten işçi sınıfına bağlı ve işçilerin en iyi, en bilinçli, en mücadeleci olanlarını bir araya getirmişti. Stalinist Enternasyonal, Çin Komünist Partisine devrimin sadece burjuva demokratik görevlerle sınırlı olduğunu söylüyordu. Bu iddia Menşevik bir siyasetti. Ve her koşulda ulusal burjuvaziyle ittifak arayarak, işçi sınıfını doğru yoldan çıkartacak bu siyasetin amacı, gerçek bir komünist siyasetin uygulanmasını engellemek olmuştur.

Çin Komünist Partisi bir radikal küçük burjuva yönetimin eline geçtiğinde tam anlamıyla jakoben küçük burjuvazinin temsilcisi olmuştur. Siyasetinde hiç bir değişiklik yapmadan Stalinist oportünist siyaseti uygulamıştır.

... Milliyetçi küçük burjuvazinin ideolojisi mi?

1927 yılında Çin Komünist Partisi yenilgiye uğrayarak şehirlerde ezildikten sonra, ancak kırlarda ve şehirlerdeki işçi sınıfının talep-

lerinden ve mücadelesinden kopuk bir şekilde varlığını sürdürebilmiştir. Bundan böyle Çin Komünist Partisi, onu oluşturanların toplumsal kökenleri ve savunduğu talepler bakımından bir köylü partisi olmuştur. Fakat bu parti yine de, uzun zaman köylülerin temsilcisi olamamıştır. Çünkü, tarihi olarak ne Çin’de ne de her hangi bir başka ülkede burjuvaziden veya işçi sınıfından bağımsız bir köylü partisi inşa etmek mümkün değildir. Çin Komünist Partisi, şehirli küçük burjuva aydın kadrolar tarafından yönetiliyordu. Bu nedenle, şehirli radikal küçük burjuva kadrolar, dev boyutlu köylü kitlelerin huzursuzluğunu kendi siyasetleri için bir köprü olarak kullanmıştır (Çan Kay Şek ile devamlı olarak anlaşma yolları aranmıştır).

1932 yılında Troçki’nin öngördüğü bu eğilim, Çin-Japon savaşı sırasında ve sonraki olaylarda açıkça ortaya çıkmıştır.

İşte bu nedenlerden dolayı 1949 Çin devrimini Stalinist etki altında olan bir “komünist” partinin yönettiği “bozulmuş” (baştan yozlaşmış) bir işçi devrimi olarak tahlil etmek büyük bir yanılgıdır. Bugün Çin Komünist Partisi 22 yıl önceki gibi komünizme atıflarda bulunuyor. Tüm bunlara rağmen, bu partinin işçi sınıfı partisiyle hiç bir ilgisi yoktur. Üstelik sözü edilen bu devrimde işçi sınıfı, hiç bir zaman bağımsız bir güç olarak yer almamıştır. İktidarı alan, köylü kitlelerin başını çeken radikal küçük burjuvaziydi. Bu yeni iktidar kokuşmuş Çan Kay Şek rejimine sırt çeviren ulusal burjuvazinin önemli bir kısmının hoş görüsünü de almıştı.

Mao Zedung ve yoldaşları, o zamandan beri her ne kadar “komünist” laflar etseler bile, gerçek bir burjuva devletinin yöneticileri olmuşlardır. Eğer bu liderler, bu gibi lafları kullanmaktan vazgeçmedilerse, iktidarı ele geçirmelerine ve iktidarda kalmalarına hizmet eden Stalinist ideoloji sebebiyledir.

“İşçi sınıfı diktatörlüğü” adına tüm kitlelerin siyasi hayattan uzaklaştırılması; özgürlüklerinin ellerinden alınması; “burjuva” ruh halidir diyerek kitlelerin taleplerine karşı çıkılması; “sosyalizm”i inşa etmek bahanesiyle kitlelerin daha çok çalıştırılması; ulusal ekonomiyi geliştirmek adına devletin yoğun müdahalesi gibi olgular kuşkusuz

SSCB’de de görülmüştür. Fakat tüm bunlar yozlaşmış bir işçi devleti çerçevesinde yaşanmıştır. Fakat, radikal küçük burjuvazi böyle bir Stalinist programdan iktidarı için neden yararlanmasın? Emekçi kitlelerin çıkarlarını savunduğunu iddia ederek onları can damarından vuran bir ideolojiye radikal küçük burjuvazi neden sahip çıkmasın?

Bu Stalinist ideoloji Çin Halk Cumhuriyeti’nin kuruluşundan sonraki yıllara o kadar çok uygun gelmiştir ki, Çin Komünist Partisi yöneticileri, olayların ve emperyalizmin dayatmasıyla büyük çapta ulusallaştırmalara başvurabilmiştir. Fakat, bu ulusallaştırmaları “sosyalist” olarak tarif edenler, olayların sadece biçimsel yönüne bakmakla yetinmektedirler. Çünkü kendilerini ekonomik yapıyla sınırlandırıyorlar ve devletin toplumsal niteliğini göz önünde bulundurmuyorlar.

Geri kalmış ülkelerde ulusal burjuvazi güçsüz olduğundan dolayı kendi imkânlarıyla ulusal ekonomiyi geliştiremez. Bu gibi durumlarda ekonomiye devletin müdahale etmiş olması istisna değildir. Hatta bu şekilde davranmak -devletçilik- sadece Üçüncü Dünya burjuvazilerine ait birşey de değildir. Yani yozlaşmakta olan emperyalist ülkelerde de devletin ekonomiye müdahalesi sadece sipariş vermekle veya teşviklerle sınırlanmamaktadır. Ekonominin bazı kollarında yönetimi ele almaktadır. Örneğin, Fransa’da her üç emekçiden biri devlet işletmelerinde çalışmaktadır. Eğer bir devletin “sosyalist” niteliğini o ülkedeki devlet işletmelerinin oranı belirleyecekse, yoksul ülkelerin bir çoğunu yarı “sosyalist”, üç çeyrek “sosyalist” veya yüzde 90 “sosyalist” saymamız gerekir.

Çin’de bu olgunun diğer ülkelere göre daha radikal bir şekilde gerçekleşmiş olmasının sebebi, Çin’in ekonomik geriliğinden çok, 1950 yılından ve Kore savaşının başlamasından itibaren, başta ABD emperyalizmi olmak üzere genel olarak emperyalist ülkelerin Çin’e uyguladıkları ekonomik ambargo ve askeri baskılardan dolayıdır. Ekonomiyi mümkün olduğunca geliştirmek, hiç değilse ayakta durabilmek ve de ABD’nin baskılarına, tehditlerine karşı koyabilmek; ancak devletin ekonomiye radikal müdahalesiyle mümkündü. Zaten za-

yıf olan Çin sanayisi, birkaç yıl içerisinde gerek devlete ait işletmeler biçimiyle, gerekse de karma ekonomi şeklinde devletin denetimine geçmiştir. Üstelik Çin ulusal burjuvazisi bu yoğun ulusallaştırmalara fazlaca karşı çıkmamıştır. Çünkü, ona büyük çıkarlar sağlanmış, sermayesi ve faizi güvence altına alınmış, hatta ekonomik ve siyasi yönetim aygıtı içinde ona yer verilmiştir.

Tüm yorumcular şunu vurgulamıştır: Bu yeni Çin anayasası artık karma ekonomiden sözetmiyor ve eski anayasada olduğu gibi “*üretim araçlarının kapitalist mülkiyetinin korunması*”nı belirtmiyor. Kapitalistlerin özel mülkiyetlerine son yıllarda son verildiğine dair hiçbir bilgimiz yoktur.

Acaba Çin yöneticileri bu konuda suskun kalmayı mı tercih ettiler? Bu açıdan Çin’deki son durum ne olursa olsun, sonuçta Çin devletinin sınıf karakterinde hiçbir değişiklik olmamıştır. Çin’de ulusal burjuvazi tamamen ortadan kalkmış bile olsa, yine de Çin devleti bir burjuva devlettir. Çünkü diğer geri kalmış ülkelerde olduğu gibi Çin’de de devletin sınıf karakteri çok cılız olan ulusal burjuvazinin çıkarlarını savunma olgusuyla ilgilidir. Dünya ölçeğinde işçi sınıfı ile burjuvazi arasındaki sınıf çatışmaları açısından bu gerikalmış ülkelerin devletleri, işçi sınıfının çıkarları temelinde kurulmamıştır ve genelde burjuvazinin sınıf çıkarlarını savunuyorlar. 1950’li yıllarda dünyadaki gelişmeler nedeniyle, Çin devleti emperyalizm ile çelişkilerinden dolayı, Çin halkı arasındaki çelişkilerin arka planda kalmasına sebep olması, Çin devletinin toplumsal niteliğini hiç de değiştirmemiştir. Tıpkı, Bonapartist rejimin, burjuvazi ile işçi sınıfı arasındaki çelişkilerde ulusal çerçevede sınıflar üstü görünmesi gibi...

Stalinist ideoloji, yukarıda ifade edilen gelişmelerle tamamen uyum içindedir. Bugün Çin Halk Cumhuriyeti’nin yeni anayasasında kendini sosyalist diye adlandırması ve devletin bir “işçi sınıfı diktatörlüğü” olduğunu iddia etmesi, toplumsal gerçeği örtbas edebilmek için kullanılan bir örtüdür.

Tabii ki Çin yöneticilerinin “Marksizm-Leninizm” kavramını böyle yoğun kullanmaları oldukça ender rastlanan bir olgudur. Fakat

gelecekte bu siyasete bir sınırlama getirilmeyeceğine dair bir güvence de yoktur. Üstelik Çin yöneticileri bu konuda geçmişte de bazı örnekler vermişlerdir. Stalinist bürokrasinin uyguladığı siyaset, küçük burjuva radikal milliyetçi önderlikler için ilham kaynağı olmuştur ve bu sadece Çin’le sınırlı değildir. Mao Zedung ve ekibinin, emperyalizmin Çin’e diz çöktürmek için uyguladığı ekonomik ve siyasi ambargoya karşı 20 yıl boyunca direnebilmesi ve sonuçta Çin’in Birleşmiş Milletler, vb. kuruluşlarda istediği yeri yeniden elde etmeye başlaması, Stalinist ideolojiye yeni bir itibar kazandırmıştır. Bu nedenle de Çin yöneticilerinin izlediği yolu takip etmek isteyecek yeni yöneticiler ortaya çıkabilir.

Çin’de uygulandığı iddia edilen “Marksizm-Leninizm”in işçi sınıfı niteliğiyle hiçbir ilgisi yoktur. Açıkça şunu da doğrulamaktadır: Marksist teori işçi sınıfının pratikte uyguladığı bir mücadele olmaktan çıkıp, sadece kuru formüllere dönüşürse, tamamen amacından saptırılarak tam karşıt yönde hizmet verebilir.

İşte, Marksizmin ABC’si olan, *“fikirlerin ve kişilerin değerlendirilmesi toplumsal olaylara bağlı olarak yapılabilir”* ilkesini unutarak Mao’nun Çini’ni “proleter” veya “sosyalist” olarak değerlendirenler, yukarıda sözü edilen karşıt yöne hizmet etmiş olurlar.

KÜBA: KASTRO VE KASTROCULUK(*)

Karayip adalarının en büyüğü olan Küba, ABD sahillerine 180 km. uzaklıktadır. 10 milyon nüfusa sahip Küba, 1960 yılında Latin Amerika'nın sömürülen halklarına, hatta tüm dünyaya büyük bir sürpriz yaptı. Çünkü bir yıl önce gerilla ordusu sayesinde iktidara gelen Kastro ABD'nin yatırımlarının büyük bir kısmını devletleştirerek bu dev komşusuna açıkca meydan okumuştur.

Bugün (Ocak 1985) bu karardan 25 yıl, Kastro'nun iktidara gelmesinden 26 yıl sonra Küba rejimi ABD emperyalizmine karşı meydan okuyarak ayakta kalabilmiştir. Fakat Latin Amerika halkları arasında uyandırdığı umutlardan geriye ne kalmıştır? Geriye fazla bir şey kalmamıştır. Çünkü Fidel Kastro, Küba'ya ne bir refah ne de bir özgürlük getirebilmiştir. Kastro, dış siyasetinde SSCB'nin bir müttefikidir ve şeker satıp Küba ekonomisinin ayakta kalmasını sağlayan mamül ürünleri almaktadır. Fakat artık Fidel Kastro, Latin Amerika halklarının kurtuluş ümidi olmaktan çıkmıştır.

1959 yılında Küba, Latin Amerika'da ABD çıkarları açısından Venezüella'dan sonra ikinci ülke konumundaydı. ABD sermayesi demiryolu taşımacılığının, elektrik ve telefon şirketlerinin yüzde 50 ile yüzde 90'ına sahipti. Tüm maden kaynakları ABD şirketlerinin denetimi altındaydı. Genellikle bu şirketler madenlerin çoğunu çalıştırmıyordu. Küba adasının en temel gelir kaynağı şeker kamışıydı. En iyi toprakların yüzde 25'i ABD sermayesine aitti. 115 şeker rafinerisinden 41'i ABD şirketlerindiydi. İhracat ürünlerinin yüzde 80'ini oluşturan şekerin yüzde 40'ını ABD sermayesi denetliyordu.

Bu durumda Küba ile ABD arasındaki 1934'ten beri yüyürlükte olan şeker anlaşmasına göre ABD her yıl belirli bir miktar şekeri

(*) Bu broşür, 25 Ocak 1985'te Leon Troçki Çevresi tarafından düzenlenen "Küba: Kastro ve Kastroculuk" başlıklı toplantıya sunulan metnin çevirisidir. Lutte Ouvriere (İşçi Mücadelesi) gazetesinin 874 nolu özel sayısı olarak yayınlanmıştır.

dünya fiyatlarından daha pahalıya satın almayı kabul etmesi büyük ölçüde ABD sermayesine yarıyordu. Çünkü söz konusu miktarın yarısı ABD sermayesi tarafından üretiliyordu. Fakat bu anlaşmanın karşılığı ise, Küba'nın ABD ürünlerine kapılarını sonuna kadar açması ve ayrıcalıklı düşük vergi uygulamaları olmuştur.

1959 yılında Kastro iktidara geldi. Fakat Küba tarihi önceleri de çok çalkantılı olmuştur. Küba, Kristof Kolomb'un adayı keşfettiği 27 Ekim 1492 yılı ile adanın bağımsızlığa kavuştuğu 25 Ekim 1898 yılı arasındaki 406 yıl boyunca İspanyol sömürgesiydi. Bu süre içinde Küba da diğer Latin Amerika ülkeleri gibi İspanyol işgalcilerinin (Konkistador) yağmalarını ve yerli kızılderili halkın soykırımlarını yaşamıştı. Daha sonra şeker kamışı üretimi için Afrika'dan yüzbinlerce siyah köle getirilmişti. Bu süre içinde Küba'ya yerleşen İspanyol halkı da İspanyol boyunduruğuna karşı defalarca isyan etmişlerdi. Bu isyanlar çok kan akıtılarak bastırıldı.

1898 yılında ise iki kurtuluş savaşı yaşandı. ABD'nin askeri müdahalesi sonucu olarak Küba, İspanyol sömürgesi olmaktan kurtuldu. Fakat bu defa da 1960 yılına kadar ABD emperyalizminin yarı sömürgesi olmuştu. ABD, 1920 yılına kadar bir kaç defa adaya askeri müdahalede bulunmuştur. Bugün bile adanın Guantanamo bölgesinde bir ABD askeri üssü bulunmaktadır.

1900 yılından sonra Küba'da genellikle demokratik olmayan bir kaç seçim ve birkaç da askeri darbe yaşanmıştır. Bu dönemde işçi mücadeleleri ve bazı büyük grevler yaşanmıştır (EK'e bakınız). Latin Amerika'da istisna bir olay Küba'da olmuştur. 1942-1944 yılları arasında hükümette komünist bakanlar görev almıştır. ABD bu işte hiçbir sakınca görmemiştir.

O zamanlar ülkeyi yöneten Batista isimli bir askerdi. Fidel Kastro iktidarı bu kişinin elinden almıştır. Batista isimli şahıs Küba'nın siyasi hayatında yeni birisi değildi. O, 1933'de basit bir çavuştu. Yine o yıl öğrencilerin ve alt rütbeli subayların yaptığı bir darbe sonucu ordu komutanlığına yükseldi. Bu yeni görevi nedeniyle de işçi grevlerini bastırdı ve 1940'a kadar perde arkasından iktidarı yönetti. 1940

yılında başkan seçildi. 1940'ta hükümette komünist bakan atayan ve Küba'nın en demokratik anayasasını gerçekleştiren de o olmuştur (kadınlara oy hakkı tanındı, halbuki Fransa'da kadınlara oy hakkı 1945 yılında tanınmıştı). Ancak bu anayasa kısmen uygulandı.

Batista 1944'de seçimlerden sonra iktidarı terketti, fakat yine de ordu yöneticileriyle yakın ilişkilerini sürdürdü. 1952'de askeri darbe sonucu yeniden iktidara geldi.

İşte Fidel Kastro'nun yıktığı rejim, bu Batista rejimi idi. O zamanlar Batista bir diktatördü. Ve tüm diğer diktatörler gibi çok zengin olmayı başarmıştı. Devlet, kamu sermayesi, yolsuzluklar, hatta fuhuş ve kumar Batista'nın kişisel servet edinmesine yaradı. Tabii şunu da eklemek gerekir ki, Batista'dan önceki yöneticiler de ondan farksız davranmadılar. Batista'nın hakim sınıf üyeleri arasında bir çok siyasi düşmanı vardı. Fakat bu düşmanlık demokrasi dürtüsüyle değil, kişisel rekabet nedeniyleydi.

Diktatörlüğe karşı muhalefetin başlangıcı

10 Mart 1952'de Batista öncülüğünde gerçekleştirilen askeri darbe, darbeden beş yıl önce kurulan muhalefetteki *Ortodoks Partisi*'nin tüm ümitlerini yıkmıştı. *Ortodoks Parti* rejimin ve devletin yolsuzluklarını teşhir ettiği için çok sevilen bir parti durumuna gelmişti.

Ortodoks Parti kurucusu Eduardo Chibas çok ateşli konuşmaları ve sonuçta televizyon önünde bir protesto şekli olarak intihar etmesi gençliği etkilemişti. Eğer Batista öncülüğünde darbe olmasaydı 1952 Haziran'ında yapılması kararlaştırılan seçimlerde *Ortodoks Parti*'nin iktidara gelmesine kesin gözüyle bakılıyordu.

Ortodoks Parti'nin gençleri, parti yöneticilerinin eylemsizliğinden bıkip eylem kararı aldılar. Bu gençlerden biri de Fidel Kastro idi. Eğer kararlaştırılan seçimler zamanında yapılsaydı, Kastro *Ortodoks Parti* adayı olarak seçimlere katılacaktı.

1952'de Kastro 26 yaşında bir avukattı. Kendi kuşağı muhalif aydınların iyi bir temsilcisiydi. Zengin bir ailenin çocuğuydu. Babası

yolsuzluklarla zengin olmayı başarmış ve Oriente eyaletinde çoğunu şekerden kazandığı gelirle satın aldığı bir çiftliğe sahipti.

Fidel Kastro ilk öğrenimini kiliseye ait bir kolejde yaptı. Havana'da hukuk fakültesini okudu. Çok canlı ve heyecanlı olan Kastro, üniversitedeki siyasi hayata aktif olarak katılmıştı.

Ortodoks Parti Chibas'ın intikamını alma hevesiyle büyümeye başladığında, Fidel Kastro partiye üye olup, partinin gençlik kollarında faaliyet sürdürdü.

Ocak 1953'te *Ortodoks Parti*'nin gençlik kollarından bir grup rejime muhalif öğrenciyle eylemler başlattı.

Aynı yılın Pak tatilinde (Hristiyan dini bayramı) bir darbe girişimi olmuştu. Kastro, Harp Okulu profesörü Dr. Rafael Garcia Barcena'nın, kurucusu olduğu *Ulusal Devrimci Hareket Partisi* üyeleri, liberal aydınlar ve öğrencilerle birlikte Batista'yı iktidardan indirmek için Havana yakınlarındaki Kolombiya kışlasına doğru harekete geçtiler. Profesörün planı orduyu ayaklandırmaktı. Fakat bu girişim başarısızlıkla sonuçlandı. Darbe girişimine katılanların hepsi tutuklandı ve *Ulusal Devrimci Hareket* dağıldı.

Klasik partilerin eylemsizliğine alternatif olmak amacıyla bir çok örgüt ortaya çıktı.

Kastro ise, Havana'da küçük eylem gruplarından oluşan bir kaç yüz genci bir araya getirdi. 26 Temmuz 1953'te bu gençlerden oluşan 160 kişilik silahlı güçle adanın diğer ucunda yer alan Oriente eyaletinde bulunan Büyük Santiago Kışlasının bine yakın asker barınan Moncada bölümüne saldırıya geçti.

Amaçları beklenmedik bir şekilde kışlaya saldırıp mevcut silahlara el koymaktı. Daha sonra radyo ile halkı ayaklanmaya çağırarak Oriente eyaletini isyana teşvik etmekte.

Kışlaya yapılan baskın başarısız oldu. Kastro'nun saldırı planı daha önce kışlaya ulaşmıştı. Yine de saldırıdan vazgeçilmedi. Çatışma sonucunda 3 subay ve 16 asker öldürüldü.

Ordu buna tepki olarak vahşi baskılarını artırdı. Santiago şehri kuşatıldı. Havana'ya kaçmak isteyenler dahil bir çok militan tutuk-

landı; işkence gördü; öldürüldü. Hatta esir alınan 68 kişi vahşice katledildi.

Batista bu vahşi cinayetler yoluyla intikam alıyordu. Çünkü Kastro ordunun 160 üniformasını ele geçirmişti ve gizli servislerin haberi olmadan 160 kişiyle Havana'dan silahlı olarak adanın en önemli kışlasına saldırı gerçekleştirmişti.

Uygulanan baskıların vahşeti karşısında Santiago şehri ileri gelenleri, başta arşevak (dini önder) ve başsavcı olmak üzere baskıları protesto ettiler ve kimi tutsakların hayatlarını kurtardılar. 20 kadar taraftarıyla Sierra bölgesine kaçan Kastro, bir kaç gün sonra ihbar edilmesi sebebiyle tutuklandı. Moncada Kışlasına saldıranların yargılanması Ekim ayında yapıldı. Kastro'nun kendini savunduğu bu davada, adeta rejimi yargıladı: *"Serbest bırakılmamı talep etmeyeceğim. (...) Başkanın bir katil ve hırsız olduğu bir ülkede onurlu insanların öldürülmesi ya da cezaevlerine konulması normaldir. Beni mahkum edebilirsiniz, bunun önemi yoktur; çünkü tarih beni beraat ettirecektir"*. Sonuç olarak Kastro 15 yıl hapse mahkum oldu.

Fidel Kastro cezaevinde savunmasını yazı haline getirdi. Rejimi teşhir ederek programını 5 temel maddede belirtti:

1. 1940 Anayasasının yeniden yürürlüğe girmesi; geçici bir hükümetin kurulması; adalet sisteminin temizlenmesi;
2. Tüm çiftçiler, ortaklıkla toprağı ekenler ve toprak kiracıları işledikleri toprakların 70 hektarını ya da daha azsa tümü mülk olarak edinecekler; toprak sahipleri devletten tazminat alacaklardır;
3. Ticaret, sanayi ve maden işletmelerinde çalışan memur ve işçilere kârların yüzde 30'u dağıtılacaktır;
4. Çiftlik sahipleri elde edilen şekerin yüzde 55'i üzerinde hak iddia edebileceklerdir;
5. Yolsuzlukla elde edilen tüm zengilikler, işçi emekçi kasalarına, hastanelere, sığınma evlerine ve fakirhanelere verilecektir.

Kastro bir de şunu ekliyordu: *"Mücadele biter bitmez bu kanunlar resmileşecektir ve (...) ardından bir çok temel kanun gelecektir. Örneğin tarım reformu, eğitim sisteminin tamamen değiştirilme-*

si, elektrik ve telefon tröstünün devletleştirilmesi. Bu şirketlerin halktan fazlasıyla topladıkları paraların iade edilmesi, maliyeden kaçırılan vergilerin toplanması...”

Aslında bu program 1940 Anayasası’nın bir özeti idi. Ne daha azı ne daha fazlası. Zaten Batista’ya karşı tüm muhalefetin programı da buydu.

1940 Anayasası’nın metni bazı yönleriyle esnek olduğu için farklı yorumlara da yol açabiliyordu (özellikle toplumsal kararlarla ilgili bölümü). Bu nedenle herkes kendi çıkarına göre yorum yapıyordu.

Kastro böyle bir programı somut ve bağlayıcı bir programa tercih etti. Çünkü somut bir program farklı ittifakları sınırlandırabilirdi.

Sonuçta Kastro’nun savunması en geniş programı oluşturmuş oldu.

1954 ve 1955 yıllarında ekonomik iyileşme Batista rejimini sağlamlaştırır gibi oldu. Ekim 1953’ten beri diktatörlük olağanüstü hali ve sansürü kaldırdı. 1 Kasım 1954’te seçim yapmayı kararlaştırdı ve bu seçimleri kazandı. Mayıs 1955’te iktidarını o kadar sağlam görüyordu ki, tüm siyasi suçluları serbest bıraktı.

Serbest bırakılanlardan başarısız 1953 darbesi lideri Garcia Barcena silahlı mücadeleden vazgeçti. Diğer bazı gruplar da kendiliğinden silahlı mücadeleyi terk ettiler. Muhalefet dağılacak gibi gözüküyordu. Fidel Kastro da serbest bırakılmıştı. 1955 Mayıs’ında cezaevinden çıktığında, Barcena’nın eski taraftarlarından bazıları, örneğin Frank Pais, Kastro’yu destekledi. Fakat genel siyasi hava legal imkânlarla bel bağlamak yönündeydi. Kastro yalnız kaldığı ve Batista’nın katilleri tarafından öldürülmekten korktuğu için Temmuz 1955’te ülke dışına çıkmayı tercih etti. Fakat ayrılmadan önce eylem gruplarını oluşturan *Hareketin* başına Frank Pais’i atadı. Bu *Hareket*, Kastro’nun Moncado kışlasını ele geçirme girişim tarihi olan 26 Temmuz nedeniyle *26 Temmuz Hareketi* olarak adlandırıldı.

Küba’da *Komünist Parti* ve *26 Temmuz Hareketi* dışındaki tüm muhalefet, yeni bir seçim yapılmasını isteyip Batista ile diyalog kurmaya çalıştı.

Kastro'nun dönüşü

Batista'dan hiçbir taviz elde edilemediği için Aralık 1955'ten itibaren öğrenciler, şeker işkolunda çalışan işçiler ve askerler arasında yeniden kıpırdanmalar başladı.

Santiago ve Havana Üniversitelerinde yeniden yürüyüşler düzenledi ve öğrenci hareketi lideri Echevarria, Batista'ya karşı *Devrimci Önderlik* adıyla yeni bir silahlı örgüt kurdu.

Aynı zamanda 500 bin şeker işçisi, hakları olan ikramiyelerini alabilmek ve iktidar yanlısı sendikacıları sendika yönetimden uzaklaştırmak için bir grev başlattılar. Sonuçta grev bastırılacaktır.

Orduda komplolar yeniden başladı. Nisan 1956'da Barcena taraftarı liberal subaylar, Albay Roman Barquin önderliğinde Colombia askeri kampını ayaklandırmaya çalıştılar. Fakat ihbar edilip tutuklandılar.

Mayıs 1956'da 100 civarında silahlı adamdan oluşan bir grup Mantanzas kışlasını ele geçirmeye çalıştı. Bu girişim de başarısızlıkla sonuçlandı. Sonuç olarak tüm anayasal özgürlükler yeniden askıya alındı.

Bu arada Fidel Kastro, sığındığı Meksika'da, tüm enerjisini birkaç düzine militandan oluşacak bir grup oluşturmaya harcıyordu.

İmkânlarını kullanıp para ve silah biriktirmeye ve Batista'ya karşı olan gruplarla ilişkilerini sürdürmeye çalışıyorlardı.

Kastro Eylül 1956'da Mexico şehrinde *Devrimci Önderlik* grubu lideri Echevarria ile görüştü ve bir işbirliği anlaşması imzaladı. Eski Başkan (1948'de seçilmişti) Prio Socarras ile görüştü ve ondan bir kaç onbin dolar elde etti.

Kastro, Küba'daki taraftarı Frank Pais önderliğindeki *26 Temmuz Hareketi* silahlı gruplarıyla ilişki kurdu. -Bu sırada sayıları bir kaç yüzü buluyordu, ve daha çok Santiago bölgesinde konumlanıyorlardı-, Ve Küba'ya bir çıkarma planı yaptı.

Bu çıkarma 30 Kasım 1956'da gerçekleştirilecekti. O gün Frank Pais ve eylem grupları Santiago şehrini ele geçirip tüm Oriente eya-

letini ayaklandıracaklardı. Mexico'dan gelecek olan Kastro ve taraftarları da bu ayaklanmayı destekleyeceklerdi.

30 Kasım günü Frank Pais ve askeri üniforma giymiş silahlı 300 taraftarı Santiago şehri genel polis merkezine ve cezaevine saldırıp siyasi tutukluları serbest bıraktılar. Saldırıları bir sonraki gün de devam ettirdiler. Başka bazı resmi binaları, merkezleri ele geçirdiler.

Aynı gün 24 saatlik bir genel grev Santiago şehrinde hayatı durdurdu. Batista olağanüstü hal ilan edip askeri takviye göndererek şehri yeniden ele geçirdi. Kastro, Che Guevera ve 82 arkadaşı Granma isimli gemiyle adaya olaylardan sonra ulaştılar.

Ordu ayaklanmaya katılanların çoğunu katletti. Kastro sağ kalan 15 silahlı taraftarıyla Sierra Maestra bölgesine çekildi.

Gerilla hareketinin başlangıcı

Sierra Maestra bölgesi Küba'nın güneyinde ve en yüksek noktası 2 bin metre olan sarp ve ıssız dağlarla çevrili bir bölgeydi. Bölge birkaç büyük toprak sahibine aitti. Topraklar verimsiz olduğu için tarım yapılamıyordu. Arada bir yoksul köylüler gelerek izinsiz olarak yerleşiyorlardı ve sonra da zorla bölge dışına çıkartılıyorlardı. Ayrıca bölgede dolaşan eşkiyalar da vardı. Hatta bunlardan bazıları Kastro'ya yardım etmiştir.

1956 yılı sonunda ve 1957 yılı başında Batista rejimi daha da canileşti. Polisin ve ordunun uyguladığı vahşet, özellikle şehirlerde yaşayan orta tabakalarda diktatörlüğe karşı olan nefreti artırdı. Örneğin Oriente bölgesinde farklı muhalif gruplara ait 22 genç Noel tatili içinde polis tarafından katledildiler.

26 Temmuz Hareketi halk arasında rejimin cinayetlerine karşı uyanan kin duygularını değerlendirip, Batista rejimine karşı olan liberal burjuva çevrelerini, onların hiç bir siyasetine bağlı olmadan, bir sivil muhalefet hareketi etrafında toplamaya çalıştı. 26 Temmuz Hareketi işte bu oluşum yoluyla para ve silah elde etti.

Sierra bölgesinde köylülere karşı uygulanan korkunç baskılar, köylüleri yavaş yavaş gerilla hareketine doğru itmeye başladı. İlk baş-

larda gerilla hareketi müthiş zorluklarla karşılaştı. İhbar edilme korkusu, tek başına kalma, açlık, susuzluk bir de hiç tanımadıkları bir bölgede bulunmanın getirdiği zor yaşam koşulları söz konusuydu. Bazı gerillalar yeniden şehre geri dönmek istediler. Kastro, bu gibi girişimleri itaatsizlik, firar ve bozgunculuk olarak değerlendirip, ölüm cezası uyguladı. Küçük silahlı gruplarda bir gelişme olmuyordu. Bazen gerillaya bir kaç yeni katılım oluyordu. Fakat diğer yandan grubu terk edenler oluyordu. Kastro ve arkadaşlarının gerilla hareketini başlattıklarından iki ay sonra bile sayıları 20'ye çıkmamıştı.

İlk aylarda ülkenin, Kastro'nun küçük silahlı grubundan haberi bile yoktu. Hatta Batista, bu silahlı grubu tamamen yok edip, şefini bile öldürdüğünü iddia ediyordu.

Kastro, sessizliği bozmak için değişik bir yönteme başvurdu. Sierra'ya Herbert Mathius isimli Amerikan gazetecisini davet etti. 17 Şubat 1957 günü kumazca bir mizansenle gazeteciye çok büyük silahlı güçlere sahip olduğu izlenimini verdi ve onunla bir söyleşi yaptı.

New York Times gazetesinde fotoğraflarla birlikte Mathius'un haberi yayınlanınca büyük etki yarattı. Bu olay Fidel Kastro'yu hem dünyaya hem de Küba'ya tanıttı. Bu ise, 26 Temmuz Hareketinin şehirlerdeki gençler arasında taraftar bulmasına yardımcı oldu. Böylece Kastro'ya ilk destekler gelmeye başladı.

Bundan böyle Kastro gazetecilerle olan ilişkilerini iyi kullandı. Küba'dan bahsetmek isteyen gazeteciler Sierra Maestra bölgesine uğramaya başladılar.

Gazetecilerin yaptığı bu tanıtma Kastro için çok önemliydi. Çünkü Kastro'nun grubu Batista'ya karşı mücadele eden bir çok gruptan sadece bir tanesiydi. Hatta en küçüklerinden biriydi.

Fidel Kastro Sierra Maestra bölgesine yakın kışlalara bir kaç başarılı saldırı düzenledi. Fakat 1957 yılında en büyük ve başarılı saldırıları gerçekleştiren hâlâ, diğer silahlı gruplar idi.

Örneğin Echevarria'nın *Devrimci Önderlik* grubu ve eski başkan Prio'ya bağlı bir grup 13 Şubat 1957'de Başkanlık Sarayına karşı silahlı saldırı düzenlemişlerdi.

50'ye yakın silahlı adam, beklenmedik bir şekilde Saraya girdi, fakat diktatörü öldürmeyi başaramadı. Aynı anda Echevarria önderliğinde bir komando grubu ise bir radyo istasyonunu ele geçirip Batista'nın öldürüldüğü haberini duyurdu. Bu eylem Echevarria dahil 50 silahlı militanın öldürülmesiyle sonuçlandı. Fakat yine de Havana şehrinde güçlü olan *Devrimci Önderlik* faaliyetlerine devam etti.

Bir kaç ay sonra, Eylül 1957'de Cienfuegos Deniz Üssündeki bir grup subay ayaklandı. Aslında plan çok daha büyüktü ve Havana'daki bütün kışlaları ele geçirmeyi amaçlıyordu. Havana'dakiler hazır olmadıkları için son anda ayaklanmayı iptal ettiler. Fakat bundan haberdar olmayan Cienfuegos'daki subaylar ayaklandılar. Sonuçta 300 kişi öldü.

Tüm bu anlatılanlar Kastro'nun Batista'ya karşı mücadele eden tek önder ve tek güç olmadığını gösteriyor. Üstelik Kastro'ya bağlı *26 Temmuz Hareketi* ses getiren eylemlerini Sierra'da değil "ovalarda" gerçekleştirmiştir.

Bu durum 30 Temmuz 1957 tarihinde Santiago şehrinin sokak ortasında Frank Pais'in öldürülmesiyle daha da gelişti. Bu cinayet şehirde müthiş bir öfke yarattı. Cenaze törenine onbinlerce kişi katıldı. Bu vesileyle yapılan greve Santiago şehrinde ki patronlar, işçiler ve esnaf yoğun bir şekilde katıldı.

Grev tüm ülkeye yayıldı ve bir hafta devam etti. Bu ise rejime karşı hoşnutsuzluğun ne kadar köklü olduğunu ortaya koyuyordu.

Bu durum *26 Temmuz Hareketi*'nin önderlerini, şehirlerde yapılan eylemlerin en az Sierra'da yapılan eylemler kadar etkili olduğuna ikna etti.

Zor olan bir büyüme

Fidel Kastro şehirlerdeki *26 Temmuz Hareketi*'ni, ona yeteri kadar takviye göndermediği için suçluyordu. O zamanlar Hareket üzerinde tartışmasız bir otoritesi yoktu.

Öyleki, Ekim 1957'de *Komünist Parti* dışındaki Batista karşıtı

tüm güçler Miami şehrinde ortak bir anlaşma imzaladıklarında, 26 *Temmuz Hareketi* bu anlaşmayı Kastro'ya danışmadan imzaladı. Hatta onu haberdar bile etmedi.

Aralık 1957'de Kastro kendini yeterince güçlü hissettiği bir sırada, bu anlaşmadan çekildi.

Çünkü Aralık 1957'de kendisine karşı gönderilen 300 Batista askerine önemli kayıplar verdirmişti. Bunu takip eden haftalarda *Barbudos* (İspanyolca sakallı anlamına geliyordu) grubunda önemli büyüme oldu. Disiplinli, rütbelere sahip, iyi eğitilmiş, terfi düzeni olan 300 kişilik küçük bir ordu oluşturulmuştu. Bu ordu, Sierra'da 5 bin kiloyetrekarelik bir alanı denetleyebiliyordu. Che Guevara sonraları şunu açıklamıştı: "*Bu kırsal alanlarda ileride oluşacak olan devlet aygıtının temelleri atılmıştır. Şimdiden gerillanın örgütlülüğü, yeni bir düzeni ... yani minyatür bir hükümetin tüm özelliklerini yaşıyordu.*"

Düzeni koruma ve disiplini sağlama çabaları oldukça arttı. Che cezaevleri olmadığı için onlara ihanet eden köylüleri ve eşkiyaları nasıl kurşuna dizmek zorunda kaldıklarını açıklamıştır. 1957 yılının sonuna doğru Batista rejimi tamamen sallantıdaydı. 1 Haziran 1958 yılında yeni seçimlerin yapılacağı kararı alınmıştı ve Batista seçimlere katılmayacağını, yerini yakınlarına bırakacağını ve kendisinin sadece ordu yönetimiyle ilgileneceğini açıklamıştı.

1958 yılı, rejime karşı birçok eylemle başlamıştı. Sabotajlar, şeker kamışı tarlalarının yakılması ve ihbarcıların infaz edilmesi artmıştı.

26 *Temmuz Hareketi* ve *Devrimci Önderlik* en aktif iki örgüttü. Şubat 1958 başında *Devrimci Önderlik* üyesi 15'e yakın militan Miami'den gelerek Orta Küba bölgesinde yeni bir gerilla hareketi başlattılar.

1958 Şubat'ında *Komünist Parti* silahlı mücadeleye taraftar olduğunu ve Kastro'yu desteklediğini açıkladı. Müthiş baskılara hedef olan küçük militan gruplar gerilla hareketine katılmaya başladılar.

12 Mart günü Batista yeniden sıkıyönetim ilan etti ve yeniden sansür uygulamasına başladı. Ortaöğrenimde okuyan 75 bin öğrenci grevdeydi. Öğrenciler ülkeye barış gelene kadar grev yapacaklarını açıkladılar.

1 Haziran'da yapılması kararlaştırılan seçimler Kasım ayına er-

telendi. Mart 1958’de durum o kadar kötüye gitmişti ki, Katolik kilisesi yöneticileri şiddete son verilerek bir ulusal birlik hükümetinin kurulması için çağrıda bulundular. Gelişmelerden rahatsız olan ABD, Batista’ya karşı silah ambargosu uygulamaya başladı.

Fidel Kastro artık Batista’ya karşı öldürücü bir darbe vurma zamanının geldiğine karar verdi.

12 Mart günü Sierra’da bir manifesto yayınlarak halkı genel greve ve Batista’ya vergi vermemeye çağırdı. Tüm memurlara ve kamu hizmetlerinde çalışan kişilerden 5 Nisan’dan önce istifa etmelerini istedi. Görev başında kalanların hain kabul edileceğini belirtti. Bu manifestonun fazla bir etkisi olmadı. Fakat yine de 26 pilot ve 7 yüksek mahkeme savcısı istifa etti.

9 Nisan için genel grev kararı alındı fakat sonuç başarısız oldu.

Aslında 26 Temmuz Hareketi, genel grevi, tarihini gizli tuttukları silahlı eylemlerini desteklemek amacıyla planladılar. Öyleki, 9 Nisan genel grev kararı aynı gün sadece saat 11:00’de duyuruldu. Oysa aynı saatlerde insanlar işlerinin başında çalışıyorlardı. Üstelik Kastrocu yöneticiler *Komünist Partisi*’ni genel greve katmak istemediler. Çünkü 26 Temmuz Hareketi’nin önderlerinin çoğu -özellikle Havana’dakiler- komünizme müthiş karşıydı.

Şu açıktır ki, 26 Temmuz Hareketi hayatı durdurmak için işçi sınıfından çok orta sınıflara bel bağlıyordu. Havana’da oluşturulan grev komitesinin başında iki 26 Temmuz Hareketi önderinin dışında bir mühendis, bir Sivil Mücadele Derneği şefi, bir Evangelik Kilisesi şefi, bir Ortodoks Hristiyan gazeteci ve bir de tanınmış doktor vardı.

9 Nisan günü gerçekten bazı suikastlar gerçekleştirildi fakat grev fazla ilgi görmedi. Günün bilançosu onlarca kişinin ölümü oldu. Üstelik 26 Temmuz Hareketi itibar kaybetti. Fakat grevin başarısızlığı Kastro’nun otoritesini artırdı. Kastro şehirdeki önderleri Sierra’ya çağırarak ve onları şiddetli bir şekilde eleştirdi. Bu ortamdan yararlanarak hareketi yeniden şekillendirdi. Fırsatını bulup kendisini Genel Sekreter ve şehirler dahil tüm silahlı güçlerin kumandanı seçti.

Batista'nın düşüşüne doğru

Batista, Nisan grêvinin başarısızlığını fırsat bilerek gerilla hareketini ortadan kaldırmak için Sierra Maestra bölgesine büyük bir askeri harekât düzenledi.

Mayıs ayı sonunda ordunun yarısıyla, yani 20 bin asker Hava Kuvvetleri ve Zırhlı Kuvvetler takviyesiyle Sierra bölgesini kuşatma altına aldı. Kastro 200 kişiden az olan silahlı güçlerini geri çekti. Denetleyebildiği alan her geçen gün daralmaya başladı. Öyleki Haziran sonunda sadece bir kaç kilometre karelik bölgeyi denetleyebiliyordu. Fakat, Kastro'ya bağlı güçler 29 Haziran günü bin kişilik bir birliğin etrafını çevirip, birliği tamamen yok ettiler. Bu şekilde ordunun ilerlemesini durdurdular. Üstelik bir kaç karşı saldırı daha gerçekleştirerek ordunun moralini tamamen bozdular.

Kastro radyo aracılığıyla askerlere ve subaylara seslendi. Yolsuzlukları ve ordu genel kurmayının korkaklığını teşhir etti. Yolsuzluğa bulaşmış subayların askeri darbesine karşı olduğunu açıkladı ve şunları söyledi: *"Eğer askeri darbe samimi olarak devrimci olan dürüst insanların eseri olacaksa, adaletli ve yararlı bir barış yapmak mümkündür. Ordu ile devrim arasında hiç bir çıkar çelişkisi olmamalıdır. Küba'nın sorunu çözülebilir. Biz orduya değil, baskı rejimine karşıyız."*

Ordu Sierra Maestra'da gerillayı yenemediği gibi Oriente eyaletinin ucundaki Sierra Cristal bölgesinde de gerilla hareketi büyümeye başladı. Mart ayından itibaren Fidel Kastro kardeşi Raul'u 50 silahlı adamıyla bu bölgeye göndermişti. Raul, bölgede kendinden önce varolan silahlı gruplara karşı gücünü kabul ettirdi. Bu bölgede komünist gruplardan Batista'ya karşı ayaklanan askerlerden oluşan gruplara kadar 500 silahlı kişi vardı. Böylece Raul Kastro önemli bir silahlı gücün önderliğini elde ederek, bölgedeki kışlalara karşı saldırılar başlattı.

Öte yandan Fidel Kastro Haziran ayında Batista'nın saldırısıyla önemli siyasi bir başarı da elde etti. Caracas şehrinde savcı Urrutia ile bir anlaşma imzalayarak, savcüyı *"silahlara sarılmış Küba'nın"* Başkanı olarak kabul etti. Bu savcı bir yıl önce Granma çıkarma ha-

reketinden sağ kalan tutsakların serbest bırakılmasını istedi ve Fidel Kastro'yu devrimci güçlerin komutanı olarak kabul etmişti. Urrutia daha sonra da bazı silahlı grupların Kastro önderliğini kabul etmesine katkıda bulundu.

1958 yazında Fidel Kastro, 1954'te Moncada'da mahkeme önünde yaptığı siyasi savunmayı metin haline getirip, geniş bir şekilde dağıttı. 1954'te hiçbir yankı yapmayan bu savunma, bu defa çok geniş yankı uyandırdı. Kastro'nun tanınmış bir devrimci önder olması na katkıda bulundu.

Kastro Ağustos 1958'den itibaren, bu sefer 800 silahlı taraftarıyla tüm ülkede Batista rejimine karşı saldırıya geçti.

3 Kasım günü seçimler yapıldı. Batista'nın adayı kullanılan oyların yüzde 30'uyla başkan seçildi.

Ordu içinde, Batista'nın yakında geri çekileceği bilindiği için, moral bozukluğu daha çok artmıştı. Bazı subaylar kendiliklerinden Kastro'ya sığındılar. Kasım 1958'de Batista'nın denetlediği bölgeler arasında bağ yoktu. Orta Küba'da Escambray bölgesinde Guevara, Kastro'nun Sierra'da belirlediği bir kanuna göre toprak reformunu başlatmıştı. Bölge Valisinin toprakları köylüler arasında ve herkese 30 hektar olmak üzere paylaştırılmıştı.

Oriente bölgesinin Santiago şehri dışında tümü ayaklananların elindeydi. Vergileri toplayan, ticaret ve seyahat işlerini düzenleyen onlardı. Bu konuyla ilgili olarak bir 26 Temmuz Hareketi yöneticisi olan Karlos Franqui, mülk sahiplerinin tutumunu şöyle açıklıyordu: *"Yerli ve yabancı zenginlere yeni devrimci iktidarla ilişkiye geçmeleri halinde mal ve can emniyeti, işlerine büyüme garantisi, huzurun sağlanması konusunda güvence verildi"*.

Sözü edilen toplumsal ve siyasi gerginlik ortamında, tüm ülkedeki ekonomik faaliyetlere darbe vurulmuştu. Şirket cirolarında müt-hiş bir düşüş yaşanıyordu. Bu nedenle Havana'daki iş çevreleri bu durumun biran önce son bulmasını istiyorlardı. İçlerinden bir tanesi duygularını şu şekilde ifade etmiştir: *"Batista'yı kimin devireceği önemli değildir; yeterki birisi bunu yapsın"*.

ABD’de biran önce Batista’nın gitmesinden yanaydı. CIA ise, hükümeti devirebilecek bir askeri darbe düzenlemek peşindeydi. En sonunda CIA albay Barquin’i desteklemeye karar verdi. (Barquin, 1956’da Colombia askeri kampını ayaklandırma girişiminde bulunan ve orduda sevilen bir subaydı).

Ordu içinde ve yüksek rütbeli subaylar arasında birçok darbe hazırlığı yapan kişi vardı. Öyle ki, bazen aynı generaller birkaç darbeci grup içinde bile yer alabiliyordu. Bazıları ise, Eylül ayından itibaren Kastro ile ilişki halindeydiler.

Kastro, sonuna kadar ordunun parçalanmaması için çaba harcadı. 28 Aralık günü general Cantillo ile bir görüşme yaptı. General ordunun 31 Aralık günü ayaklanacağına ve Batista’nın kaçmasını engelleyeceğine dair söz verdi. Kastro ise şu şartı ileri sürdü: Albay Barquin dahil olmak üzere hiçbir askeri grup iktidara el koymamalıdır.

Bu arada gerilla hareketinin eylemleri devam ediyordu. Şehirler sıra ile düşmeye başlamıştı. Batista, şehirlerdeki harekete karşı koyacak gücü olmadığı için, şehirleri uçaklarla bombalamaya girişti.

31 Aralık akşamı Batista, kendisine yakın olan yüksek rütbeli subayları ve tanınmış kişileri Colombia askeri kampında düzenlediği, yeni yıl kutlama gecesine davet etmişti. Oradan bir uçakla 40’a yakın adamı ve 300-400 milyon dolar ile Saint Dominique’e kaçtı. Kaçmadan önce Yüksek Mahkeme Başkanı’nı Geçici Başkan ve general Cantillo’yu da Genel Kurmay Başkanı olarak atadı. Cantillo da ayaklanma planından vazgeçti. 31 Aralık akşamı ve ertesi günün sabahı, rejimin esas destekleyicileri de gizli bir şekilde ülkeyi terk ettiler.

Kastro’nun iktidarı ele geçirmesi

Ertesi gün (1 Ocak 1959) Havana sokaklarında bir bayram havası ve ayaklanma yaşandı. Kumarhaneler ve Shell şirketinin genel merkezi tamamen tahrip edildi. Soygun aracı olan paralı park makineleri ve telefon kabinleri kırıldı. Silahlı gruplar polis merkezlerini, önemli noktaları, radyo istasyonlarını ve sendika merkezlerini işgal

ettiler. 26 Temmuz Hareketi, Devrimci Önderlik ve Komünist Parti arasında bir iktidar yarışı başladı.

Fidel Kastro general Cantillo'nun iktidarını tanımadığını duyurdu ve silahlı birliklerine saldırılarını sürdürüp Havana'yı ele geçirmeleri için emir verdi. Diğer yandan halka 2 Ocak'tan itibaren genel greve çıkarak silahlı birlikleri desteklemeleri çağrısında bulundu. Özellikle grevi sıkı bir denetim altına alıp, amacını aşmaması için gayret gösterdi. Tüm 26 Temmuz Hareketi yöneticilerine her yerde belediye görevlerini üstlenip en sıkı düzeni sağlamaları için emir verdi. 1 Ocak akşamı Santiago şehri askeri komutanı askeri güçleriyle birlikte Kastro'nun saflarına geçti.

Böylece 1 Ocak 1959'da Kastro mücadeleye gerek kalmadan Santiago şehrini ele geçirdi. Aynı günün gecesi halka seslenen Kastro, şunları söyledi: "*Hükümetin, ordunun ve deniz kuvvetlerinin merkezi Santiago olacaktır. Verilecek emirler cumhuriyetin sınırları içinde uygulanmalıdır: (...) Tüm sendikal haklar; köylülerimizin ve halkımızın beklediği haklar verilecektir... Halkımızın hiçbir parçasını unutmayacağız. Tüm ülkede şeker kamışı hasılatı yapılacaktır ve iyi ücret ödenecektir*".

Böylece Santiago, Küba'nın geçici başşehri oldu. 2 Ocak günü savcı Urrtia Cumhurbaşkanı ilan edildi.

1 Ocak gecesi serbest bırakılan albay Barquin, Colombia askeri kampına geldi. Cantillo, yönetimi ona devretti. Fakat Barquin 26 Temmuz Hareketi'ne karşı gelmeyeceğini ve Cantillo'yu tutuklayıp Kastro'ya teslim edeceğini açıkladı. 2 Ocak günü ise, Barquin, kampın yönetimini Kastrocu komutan Cienfuegos'a devretti.

Yine 1 Ocak gecesi, Che Guevera önderliğindeki ve Devrimci Önderlik komutasındaki silahlı birlikler Havana'ya vardılar. Her iki taraf kendi hesabına şehirdeki önemli noktaları ve daha fazlasını işgal etmeye başladı. Devrimci Önderlik özel olarak üniversiteye ve Başkanlık Sarayı'na yerleşti.

2 Ocak günü genel grev neredeyse her tarafa yayılmıştı. Tanınmış sendika yöneticileri kaçtılar. Komünist Parti ile 26 Temmuz Hareketi arasında sendika yönetimlerini ele geçirme yarışı başladı. So-

nuçta kazanan Kastro yanlıları oldu.

2 Ocak'tan itibaren Kastro, Havana'ya doğru yola çıktı. Yolu üzerindeki önemli şehirlerden geçerken halk tarafından coşkuyla karşılandı. Yolculuk bir hafta sürdü. Bu sürede her yeni şehre girmeden önce halk tarafından onaylanmasını sağlayan toplantılar düzenlendi. Gittiği şehirlerde yaptığı atamalarla sivil ve askeri yönetimi yeniden düzenledi.

Havana şehrinde *Devrimci Önderlik* taraftarları Başkanlık Sarayı'nı boşaltmak için birkaç gün beklediler. Sonunda sarayı Urrtia'ya bıraktılar. Kurulacak yeni hükümetten pay istediler. Onlara hiç bir söz verilmediği için yeniden silah yığınağı yapmaya başladılar.

Kastro, Havana'ya 8 Ocak günü vardı. İlk ziyaret ettiği kişi eski savcı yeni başkan Urrtia oldu. Sonra da Colambia askeri kampına gitti.

Daha sonra televizyondan tüm ülkeye seslenerek herşeyin düzene girmesini istedi.

Bir de şunları açıkladı: *"Bugün halk bayram yaparken, eğlenirken bizler çok meşguldük. Bizi karşılamaya gelen halk ne kadar çok kalabalık ve coşkuluyşa, bizlerin sıkıntıları o oranda fazlaydı. Çünkü tarih ve Küba halkına karşı olan müthiş sorumluluklarımızı idrak ediyorduk... Bugün zafer kazanmış olan halkın, bugünkü ve yarınki düşmanları kimlerdir? Bugünden itibaren Küba Devrimi'nin en kötü düşmanı devrimcilerdir. (Kastro özel olarak Devrimci Önderlik'e atıf yaparak, onlardan silah bırakmalarını ister).*

"... Silahlar alındıkları kışlalara iade edilmelidir. Eğer halk düşmanları karşımıza yeniden çıkarsa, o zaman silahlar yeniden çıkabilir. Şimdi kimsenin özel silah bulundurmaya hakkı yoktur..."

Kastro'nun söylevi greve son verme çağırısıyla bitecektir: *"Bugünden itibaren devrim şenlikleri bitmiştir; yarın herhangi bir iş günü gibi işbaşı yapılmalıdır."*

Yeni rejimin kuruluşu

Artık diktatörlük yıkılmıştı. Geçici Hükümet başkent Havana'ya yerleşmişti. Kastro halktan işbaşı yapmasını istedi.

Kurulan ilk hükümet, yaklaşık 15 ay sonra yapılacak olan seçimlere kadar geçici görevleri yerine getirmekle ve 1940 Küba Anayasası'na göre parlamenter bir sistem hazırlamakla yükümlüydü. Yeni hükümet ne Küba burjuvazisini ne de ABD burjuvazisini korutacak nitelikteydi.

Hükümette yer alan kişilerin çoğunluğu eski partilerin ileri gelenleriydi ve hatta kilit noktalarda bulunan kişilerdi. Örneğin geçici Başkan (savcı) Urrutia ılımlı bir liberaldi. Başbakan Miro Cardona meşhur bir avukattı. İş çevrelerinin en büyük avukatlarından biri ve ABD yanlısı bir siyasetçiydi.

Dışişleri Bakanı Agramonte ise, 1952 cumhurbaşkanı seçimlerinde *Ortodoks Parti* adayı idi.

Maliye Bakanı Rufo Lopes. Fresquet Batista rejimi öncesi hükümetlerde bankaları geliştirmek için görev almıştı. Adalet Bakanı iş çevrelerine bağlıydı ve *Ortodoks Parti* üyesiydi.

Adalet Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Çalışma Bakanlığı, Sosyal Hizmetler Bakanlığı ve bunun gibi birçok önemli görevlerde yer alan kişilerdi. Bu Agramonte (1952 seçimlerinin *Ortodoks Parti* başkan adayı), eğer seçimler yapılsaydı Batista ile bir hükümet kurabilirlerdi.

Bazı önemli görevler ise genç oldukları için daha önceleri diğer hükümetlere katılma olanağı olmayan kişilere verilmişti. Bunlar tutucu burjuvaziyi endişelendirmeyecek gençlerden seçilmişti.

Bakanlık görevi alan kişilerin hemen hemen hepsi MNR'e -Batista'ya muhalif olan askerlerin oluşturduğu ve 1955'te Castro'ya katılan bir hareket- üye idi. İçlerinden bazıları gerilla hareketine son aylarda destek vermişti. Büyük çoğunluğu müthiş komünist düşmanıydı.

Esas silahlı mücadeleyi yöneten Fidel ve Raul Castro, Che Guevara bakanlıklarda görev almadılar. Yine de belirleyici olan onlardı. Ayaklanmayı yöneten ve silahlı güçlerin komutanı olan Fidel Castro, ülkeyi fiilen yöneten kişiydi. Halka göre, zaferi sağlayan kişiydi. Bu yeni hükümete katılan muhalif çeşitli siyasi güçleri birarada tutabilecek tek kişi de Fidel Kastroydu.

Diktatörlüğün yıkılmasıyla birlikte yeni Küba yöneticilerinin gö-

revi, bozulmuş ve sarsılmış devlet aygıtlarını yeniden rayına oturtmaktı. Hedef, bu aygıtların sürekliliğini sağlamaktı. Devlet yönetiminde mümkün olduğunca az değişiklik yapılma yoluna gidildi. Örneğin Maliye Bakanlığı'nda eski görevlilerin üçte ikisi görevlerini sürdürmeye devam ettiler.

Merkez Bankası ve Kalkınma Bankası Genel Müdürlükleri Başkan Prio döneminde Genel Müdür olan kişilere verilmişti. Yolsuzluklara karışan kişiler firar ettiklerinde onların yerine mümkün mertebe liberaller atanıyordu. Mümkün olmadığında *26 Temmuz Hareketi* üyelerinden biri atanıyordu.

Adalet mekanizmasında pek bir değişiklik olmadı. Batista'nın savcıları Kastro yönetiminde de savcılık görevlerini sürdürdüler.

Tabii buna ek olarak Batista rejiminde cinayet işleyen ve işkence yapan kişilerden hesap sormak için Kastro ordusunun üyelerinden oluşan devrimci mahkemeler kurulmuştu.

Bir çok diplomat görev başındaydı; sadece bazıları yer değiştirdi.

Aslında en hassas iki siyasi sorun polisin ve ordunun yeniden düzenlenmesiydi.

Polis sorunu oldukça basit halledildi. Diktatörlüğün yıkılmasıyla polis aygıtı dağılmamıştı. Batista dönemindeki tutuklama ve işkencelerden sorumlu bazı üst görevliler intikam alınmasından korktukları için kaçtılar veya saklandılar. Bazıları ise Kastro'nun ordusu tarafından tutuklanmıştı. Genellikle bu kişilerin yerine *26 Temmuz Hareketi* üyeleri getirildi. Polisin denetimi görevine Kastro'nun eski şöförü getirildi. Fakat eski rejimin birçok polisi görevine devam etti. Sadece bazılarının yerleri değiştirildi.

Orduya gelince; durum biraz daha zordu. Batista orduyu genelde militanlara, gerillaya ve köylülere karşı baskı için kullanmaktaydı. Ordu diktatörlüğün sembolüydü. Ordu bölünüp çökmüştü. Fakat tüm askeri yetkililer Batista ile birlikte kaçmamıştı. Bir de Kastro'nun bin kişiye yakın silahlı güçten oluşan bir ordusu vardı. Bu güçle, eski ordudan askerleri biraraya getirerek yeni bir ordu kuruldu. Gerek ülke çapında gerek yerel seviyede askeri sorumluluklar Kastro'ya ya-

kın kişilere verilmişti. Buna rağmen Kastro Batista rejimindeki bir çok askeri kadroyu yeni rejime katmak için çaba gösterdi.

Donanma gücüne hiç dokunulmadı. Çünkü son anda donanma ayaklanmaya katılmıştı. Batista'ya karşı çıkan ve ordudan atılan kadrolar yeniden göreve alındı. Albay Barquin Harp Akademisinin başına getirildi. Onun yaveri ise, Tankçı Birliklerin başına getirildi.

Bu yeni ordu dünyadaki diğer burjuva orduları gibi bir düzene ve yönetime sahipti. Ordu ne askerlerin ne de halkın denetimindeydi, yani emir-komuta zinciri dahilinde yönetiliyordu.

Yeni devlet aygıtının oluşumu çok çabuk oldu. Aynı çabuklukla ekonomi de eskisi gibi işlemeye devam etti.

Batista ve adamları hazineyi talan edip ülkeyi terk ettiler. Ülkenin dış borcu 1 milyar 200 milyon doları geçiyordu. Bütçe açığı 800 milyon doları buluyordu. Hazine ve sosyal sigorta, emekli sandığı kasaları tamamen boştu. 1958 yılının son aylarında sermaye müthiş bir şekilde yurtdışına kaçtı. Hatta Batista hükümeti şeker rekoltesinin önemli bir kısmını hasattan önce satmıştı. Tabii iç savaş yayılmadı ve uzun sürmedi; fazla tahribat yapmadı. Üstelik ilk başlarda Küba hakim sınıfları, büyük toprak sahipleri, sanayiciler ve hatta Küba'daki ABD'li sermaye çevreleri Kastro ile işbirliğini kabul etmişti. Kastro ise onlara istedikleri güvenceleri veriyordu. İşçi sınıfını ve köylüleri çalışmaya davet ediyordu. Taleplerinin hemen yerine getirilmesini isteyenlere ise, hükümetin kararlarını beklemeleri gerektiği söyleniyordu.

İlk bunalımlar ve Mayıs 1959 Toprak Reformu

Fakat olaylar o kadar basit yaşanmadı. Çünkü bir yandan hakim sınıflar Kastro'nun sözleriyle yetinmeyip güvence istiyorlardı. Diğer yandan halkın isteklerine cevap verme zorunluluğu vardı. Dikatatör-lük çok feci yaşanmıştı. Bu nedenle halk adaletin yerine getirilmesini istiyordu. Halkın harakete geçip, hesap sormasını engellemek için ordu ve Kastro olağanüstü mahkemeler kurmaya başladılar. Böylece yeni rejim ilk krizini yaşamış oldu.

13 Şubat 1959 günü başbakan Miro Cardona istifa etti. Başbakanlığa Kastro geldi ve hemen toplumsal kararları duyurdu. Fakat kitleden gelen baskılar devam etti. 3 Mart günü Batista'nın askeri hava gücüne ait, bazı pilotlar yargılandı. Mahkeme, Kastro'ya meydan okumak için pilotları serbest bıraktı. Kastro ise karşılık olarak yargı kararını bozdu.

Bu gerilim sadece Küba'da yaşanmıyordu. ABD yöneticileri Kastro'yu devlet başkanı olarak tanımadılar. Amerikan gazetecileri tarafından ABD'ye davet edilen Kastro, en önemli bakanlarıyla birlikte ABD'ye gitti. Orada bir sürü antikomünist açıklamada bulundu. Önemli siyasi kişiler ve hatta CIA başkanı ile görüştü. 23 Nisan günü bir basın toplantısı sırasında şunu söyledi: *"Küba'da ne faşizmin ne Peronizmin ne de komünizmin izi olmayan gerçek bir demokrasi kurmak istiyoruz"*. Fakat yine de onu kimse ciddiye almıyordu.

Kastro ABD'den Kanada'ya Arjantin'e ve Brezilya'ya geçti. Fakat hem ekonomik hem de siyasi yönden aldığı sonuçlar çok cılızdı. Kastro için durum gerçekten kötüydü. Çünkü bunlara ek bir de şeker fiyatları 1944'den bu yana en düşük seviyede bulunuyordu.

Kastro bu eleştiriler ve baskılara boyun eğmedi. Kırlardaki toplumsal durumu pekiştirmek için, hiç olmazsa fakir köylülüğün bir kısmını kendine kazanmak ve tarımı geliştirmek için tarım reformunu gerçekleştirmek gerekiyordu. 17 Mayıs 1959'da Toprak Reformu kararı açıklandı.

Aslında toprak reformu ılımlı bir reformdu. Fakat mülk sahipleri ve ABD yöneticileri büyük yaygara kopartıp bunu bir kışkırtma kabul ettiler. Reform, 1940 Anayasasına dayanarak işlenen toprakların 402 hektarı; pirinç ve şeker ekim alanlarının da 1042 hektarı geçmemesini öngörüyordu. Bu reformu kararlaştıranlara göre reform, ekonomik canlanmayı sağlayacaktı ve tarımdaki kapitalist çıkarlara yararlıydı. Aslında reformun hedefi ekilmeyen tarım alanlarıydı.

Üstelik, bu reforma göre hükümet gerekli gördüğünde kârlı bir şekilde işlenen daha büyük tarım alanlarını da koruyabilirdi. Bir de toprakları ellerinden alınan kişilere, yirmi yıllık yüzde 4.5 faizli bo-

nolarla tazminat ödenmesi öngörülüyordu.

Bu yolla elde edilen topraklar farklı şekilde köylülere verilecekti. Yani topraklar ya topraksız köylülere 20 hektarlık büyüklükler şeklinde dağıtılacaktı; ya da 150 bin civarında tahmin edilen küçük çiftçiyle toprağı işgal ederek işleyen kişilere dağıtılacaktı. Bir de toprağı kooperatifler şeklinde ortak işleyen köylülere toprak verilecekti. Hatta bazı topraklar devletin doğrudan denetimine geçecekti. Spekülasyonu engellemek içinse dağıtılan toprakların devlet izni olmadan satılamaması kararı alındı.

Tekrarlamak gerekirse böyle bir reform ABD emperyalizminin farklı nedenlerle teşvik ettiği toprak reformuna benziyor. Çünkü büyük çiftliklere hiç dokunmuyordu. Hatta uzmanlar bonolara önerilen faizin toprak sahipleri için daha kârlı olduğunu tespit ettiler. Kastro'nun sistemi, general Mac Artur'un Japonya'da uygulattığı toprak reformundan daha da kârlıydı.

Diğer yönden ise, Kübalı yöneticiler toprak reformunun radikalleşmemesi için tedbirler aldılar. Reformu köylüler değil hükümet yetkilileri gerçekleştirecekti. Topraklara el koyacak olan orduydı, dağıtımı yapacak; üretimi kooperatifler şeklinde düzenleyecek olan ise, Ulusal Toprak Reformu Enstitüsü (INRA) idi.

Reformun bütün ılımlılığına rağmen, Küba ve Amerika'daki gerici çevreler, Kastro karşıtı yaygara kopardılar. Reform ilan edilir edilmez New York borsasındaki şeker şirketleri hisselerinde büyük bir düşüş oldu. Tüm Küba'da reform karşıtı büyük bir kampanya başlatıldı. Büyük toprak sahipleri, özel radyolar aracılığıyla ve para karşılığında yayın yaparak hoşnutsuz olan kişileri kendi saflarına katmaya çalıştılar. En son darbe ABD'den geldi: ABD Küba yöneticilerini istediği gibi toprak reformu yapabileceğini hatta yabancı mülk sahiplerinin mülklerine el koyabilme hakkı olduğunu belirtti. Fakat buna karşılık olarak Küba'nın vereceği tazminatların yetersiz olduğunu ve tazminatların (hiç değilse büyük bir kısmını) peşin ödemesi gerektiğini belirtti.

ABD'nin bu tavrı "Aba altından sopa göstermekti". Buna rağmen Kastro teslim olmadı.

Ordu, Camagüey bölgesinde 130 büyük çiftliğe el koydu. Bir de ABD şirketlerine ait toprakların 1042 hektardan fazla olanlarını kamulaştırdı. Kastro bu tutumuyla hem Küba yöneticilerine hem de Amerikan Hükümetine tehditler karşısında boyun eğmeyeceğini belirtmiş oldu.

Fakat ABD'nin baskıları kötü sonuçlar doğuruyordu. Üstelik bu tavır, ilk başta yeni rejimi destekleyen toplumsal ve siyasal güçlerin bundan böyle tutum değiştirmesine ve rejime karşı çıkmalarına yol açtı. Sonuçta bir çok siyasi bunalım yaşandı. Haziran sonunda ve Temmuz başında bazı liberal görüşlü kişiler mevkilerinden istifa ettiler. Bunlardan biri de Hava Kuvvetleri Komutanı idi. Kastro onların yerine kendi yakınlarını atadı.

17 Temmuz 1959'ta büyük bir hükümet bunalımı yaşandı. Kastro, Başkan Urrutia'nın engel yarattığı gerekçesiyle görevinden istifa etti. Başkan Urrutia istifa edene kadar görevine geri dönmeyi kabul etmeyeceğini açıkladı. Kastro bunalıma karşı 26 Temmuz günü ülkenin her yanından gelen büyük bir kitleyle, Havana'da dev bir yürüyüş düzenledi. Böylece Kastro kendisini halka onaylatmış oldu. Fakat bunalım devam etti.

Camagüey bölgesi sorumlusu Hubert Matos 19 Ekim günü görevinden istifa etti. Birkaç gün sonra da Ulusal Banka Müdürü istifa etti. Üçüncü bir hükümet değişikliğinden sonra Che Guevara, INRA ile Ulusal Banka'nın başına getirildi. Bu ortamda ciddi bir şekilde ABD'nin silahlı müdahalesi gündeme geldi. Kastro ordu önderliğinde silahlı milisler oluşturdu.

Sözünü ettiğimiz bu istifalar sanayi, büyük toprak sahibi, mühendis ve aydın çevrelerine bağlı kişilerin yeni rejimden uzaklaşmasına yol açtı.

Ardından birçok küçük, orta ve büyük burjuva ABD'ye kaçmaya başladı. ABD yöneticileri tehditlerini artırarak devam ettirdiler.

ABD yöneticileri, Küba'nın şekerini satabilmesi için kendisine mahkum olduğunu, aksi halde Küba'nın batacağını umuyorlardı. Kastro ve Che Guevara'nın Amerika, Asya ve Afrika ülkelerine yaptıkları ziyaretlerin çok cılız sonuçlar verdiğini biliyorlardı. Bu nedenle

Kastro'ya diz çöktürebileceklerini, hiç değilse hizaya getirebileceklerini umuyorlardı.

ABD tazminat konusunda uzlaşmaya yanaşmadı. Küba'ya her yıl yüksek fiyatlarla aldığı şekeri artık almamakla tehdit etti.

ABD baskılarını ve tehditlerini artırıyor, Kastro direniyor

Kastro ABD'nin baskılarına ve ekonomiyi batırma tehditlerine karşı, 1960'ların başında SSCB ile ilişkiye geçti. 1960 yılında yapılan anlaşmaya göre, SSCB Küba'dan o yıl 425 bin ton, gelecek her yıl ise, bir milyon ton şeker alacaktı. Üstelik SSCB, Küba'ya yüzde ikibuçuk faizle 12 yıllığına 100 milyon Sterlin borç vermeyi kabul etmişti. Ek olarak Küba'nın ihtiyacı olan petrol ve temel ürünleri sağlamayı kabul etti. Küba bunlara karşı meyve, meyve suyu ve sanayide kullanılmak üzere tarımsal hammadde vermeyi kabul etti. Küba'nın kısa bir sürede sanayileşmesi için Sovyet malzemesinin ve teknisyenlerinin gönderilmesi kararlaştırıldı.

Bu anlaşmalarda karşılıklı siyasi tavizler verilmedi. Her iki taraf da bu yönde bir istekte bulunmadı.

SSCB ile bu iktisadi yakınlaşmayı fırsat bilen ABD, büyük bir skandal yarattı. Küba'daki ABD yöneticileri ve Kübalı komünizm karşıtı yöneticiler saldırıya geçtiler.

Mart 1959'ta Maliye Bakanı istifa etti. Bu istifa bir çok bakan ve bürokratin istifasına vesile oldu.

Bu arada Başkan Eisenhower CIA'nın talimatlarına uygun olarak Kübalı göçmenlerin silahlandırılıp eğitilmesini onayladı.

ABD basını sıkça ve açık bir şekilde Kastro karşıtlarının yakında Küba'ya çıkartma yapacaklarından söz ediyordu. Eğer bu çıkartma başarılı olursa ABD askerlerinin onlara yardım ederek yeni bir hükümet kurulabileceğini açıklıyorlardı.

20 Nisan 1960 günü ilk Sovyet bandralı petrol tankeri Küba'ya geldi. ABD ertesi gün Küba'ya tüm yardımı kesti. Bir kaç ABD'li

şirket Sovyet petrolünü rafine etmeyeceklerini duyurdu. Kastro da tepki olarak bu rafinelere el koydu.

ABD Küba'nın bu rafinerileri çalıştıramayacağını ümit ediyordu. Fakat Küba rafinerileri çalıştırmayı başardı. ABD de saldırılarını bir üst aşamaya çıkardı. ABD Senatosu, Başkan Eisenhower'ın önerisine dayanarak Küba'dan bundan böyle şeker alımı konusundaki ayrıcalıklı anlaşmayı iptal ettiğini ve iki ülke arasındaki anlaşmalara uymayacağını açıkladı. Ayrıca 700 bin ton daha az şeker alacağını bildirdi.

Kastro buna cevap olarak adadaki ABD şirketlerinden bir bölümünü daha (telefon, elektrik ve şeker şirketini) kamulaştırdı; toprak reformunu da hızlandırmaya karar verdi. Önceleri toprak reformu çok yavaş gitmişti; ilk 10 ay böyle geçti. Birara (Ocak 1960) hızlanmıştı. Fakat hükümet yetkilileri şeker rekoltesine balta vurmamak için reformu frenlemişlerdi.

Aslında toprak reformunun genelleştirilmesi ancak Haziran ayında mümkün oldu. Toprakların kamulaştırılmasına karşı büyük toprak sahipleri ve ABD şirketleri büyük tepki gösterdiler.

Kastro'nun boyun eğmediğini gören ABD yöneticileri saldırıları bir üst seviyeye daha çıkarttılar.

13 Ekim 1960 günü ABD ilaç ve belirli yiyecek ürünleri dışında tüm ürünlerde Küba'ya ambargo uygulaması kararı aldı. Küba hükümeti cevap olarak yeni fabrikalara el koydu.

Bu aylar boyunca her geçen gün, sanayi alanından sermaye ve teknisyen kaçıışı arttı. Hükümet de aynı oranda kamulaştırmayı artırdı. Sonuçta şu ortaya çıktı: İşbirliğini kabul etmiş gibi görünen sanayiciler, kapitalistler, Ocak 1959'dan itibaren ülkenin zenginliklerini giderek daha çok talan edip yatırımlarda bulunmadılar; sermayelerini yabancı ülkelere kaçırdılar.

Bir başarısız girişim: Domuzlar Körfezi çıkartması

Gittikçe yoğun şekilde bir askeri çıkartmadan sözediliyordu. Kennedy'nin yeni iktidarı sebebiyle Kastro ABD'ye karşı bir iyi ni-

yet tavrı göstererek silahlı milisleri dağıttı. Fakat ABD baskılarını sürdürdü. Ekonomik ambargo ülkedeki temel ihtiyaç maddelerinde kıtlığa yolaçtı.

CIA, Kastro rejiminin yıprandığını tahmin ediyordu. Buna dayanarak Kübalı mültecilerin Domuzlar Körfezi'ne çıkması hareketini düzenledi. Çıkarmanın amacı önce "kurtarılmış bölge" oluşturmak, sonra da tüm halkı ayaklandırmaktı.

Çıkarma 16 Nisan 1961 günü başladı. Fakat bu girişime karşı ani cevap verildi. Kastro tüm ülkeye çağrıda bulunup düşmana karşı "ölümüne" bir mücadele çağrısında bulundu. Ordu ve polisi kullanarak muhaliflere savaş açarak iki günde 100 bin kişiyi tutuklattı. Aynı zamanda Domuzlar Körfezine ülkenin her yanından gelen silahlı milisler göndererek çıkarma yapanları püskürttü. Çıkarma çabası bir süre devam etti. Bu çıkarma girişimi, ABD yöneticilerinin beklentilerine zıt sonuçlar verdi. ABD yöneticileri CIA'nın başarılı bir çıkarma yapacağını ve sonra da askeri bir müdahalede bulunacaklarını ümit ediyorlardı.

Fakat bu başarısız girişim bütün dünyaya şunu gösterdi: Basit bir silahlı müdahaleyle Kastro rejimi yıkılamaz; bunu gerçekleştirmek için çok pahalıya mal olacak ve tüm halka karşı zorlu bir savaş vermek gereklidir. Bugün Kastro rejimi Küba'nın bağımsızlığından buyana gelen tüm diğer rejimlere göre en istikrarlı rejim özelliğini ispatlamıştır.

Kastro iktidar mücadelesini demokrasi ve belirli bir toplumsal eşitlik için başlatmıştı. Latin Amerika'da Kastro'dan önce bu amaca ulaşmaya çalışan başkaları da olmuştu. Fakat iktidarı aldıklarında hem yerli hakim sınıfların hem de Amerikan emperyalizminin çıkarlarını savunmayı "gerekli" buldular.

Sonuç

Kastro'nun önemi kendi açısından halk kitlelerine sadık kalmasından gelmektedir. Halka toprak reformu vaad etti ve ABD'nin tüm baskılarına rağmen 1960'ta teslim olmadı. Ama herşeye rağmen ABD

ile anlaşma taraftarıydı. Bu nedenle ilk başlarda ABD'lilerin mülklerine dokunmamıştır. Fakat zaman içinde aksini yapmaya mecbur kaldı. Böyle davrandığı için de, kendi arkadaşları dahil 1959 hükümetinde yer alanların hepsi Kastro'yu terk etti. ABD'nin Küba'ya uyguladığı ambargo nedeniyle zor ve kötü şartlarda yaşanan bir ülkeye dönüştü. Fakat bütün bunlara rağmen diğer birçok Latin Amerika ülkesinde halkın büyük çoğunluğu zor şartlarda yaşıyor ve feci bir sefalet içerisinde ölüyordu. Şehirlerdeki küçük burjuvazi Batı ülkele-
rindeki gibi bir yaşam sürdürüyordu. Her ne kadar burjuvazi az sayıdaki insandan oluşsa da, sefalet okyanusunda iğrenç bir zenginlik görüntüsü oluşturuyordu.

Hayır! Kübalı kitleler; köylüler ve vasıfsız işçiler Arjantin, Brezilya, Peru ve hatta tüm Latin Amerika ülkelerindeki yoksullardan daha iyi yaşıyorlar; en azından yoksulluğu paylaşıyorlar. Tabii ki, Küba'da da eşitsizlikler vardır. Her ne kadar da sonradan görme bir tabaka oluşmuşsa da, eşitsizlikler o kadar iğrenç değildir. Sonuçta daha az çarpıcı ve diğer Latin Amerika ülkelerinden daha az iğrençtir.

Yani genelde Küba toplumu çok yoksuldur; bir çok doktor, avukat, mühendis, teknisyen ve vasıflı işçi, ülkelerinden 180 kilometre uzakta olan kapitalist cennete (ABD'ye) gitmeyi tercih ettiler. Kastro'nun önemi bütün baskılara rağmen teslim olmamasıdır. Her ne kadar bu siyaseti Küba'yı daha da yoksullaştırmış olsa bile.

Bu açıdan Fidel Kastro'ya ve rejimine yapacak bir eleştirimiz yoktur. Kastro, halkının daha iyi yaşaması için çalışmıştır. Devrimi ihraç etme iddiasında bulunmamıştır. Devrimi diğer Latin Amerika ülkelerine yaymaya çalışmamıştır. Hatta ABD'ye karşı ciddi olarak meydan okumaya kalkmamıştır.

Kastro, 1967 yılında Latin Amerika ülkelerindeki gerilla mücadelesini övmüştür. Fakat bundaki amacı Latin Amerika ülkelerindeki Sovyet yanlısı Komünist Partilerini eleştirmektir. Çünkü o sıralar Küba ile SSCB arasındaki ilişkiler iyi değildi. Nitekim bu destek Küba'nın gerilla hareketine maddi yardım yapacak kadar ileri gitmedi. Üstelik bu tavrı uzun sürmemiştir. Kısa bir süre sonra SSCB ve Doğu Avrupa

ölkeleriyle yeniden iyi ilişkiler kurmuştur. Hatta 1968'de, Küba'yı tanıyan Latin Amerika ölkelerinin yönetimleriyle dostluklar kurmuştur. Bu gibi iyi ilişkileri, gençlerini Üç Kültür Meydanı'nda kurşuna dizen Meksika ile sınırlamayıp, ABD karşıtı askerlerin darbesiyle iktidara gelen Peru hükümetiyle de kurmuştur.

Kastro, enternasyonalist olduğuna dair iddialarda bulunmadı. Kastro ne enternasyonal ne de işçi sınıfı adına konuşuyordu. Eğer belirli bir süreden bu yana kendisine komünist diyorsa, bunun nedeni Stalinist tek ölkede sosyalizm anlayışını kendisine ve rejimine uygun bulduğundan dolayıdır. Kastro'yu Kastro olduğu için eleştiremeyiz. Fakat şunu kesinlikle söyleyebiliriz: Kastro dünya işçi sınıfının ve komünizmin saflarında değildir.

Kuşkusuz, 1917 devrimcileri de başarısız olmuşlardır. Çünkü devrimden sonra ortaya çıkan toplum sosyalizmden çok uzaktır. Fakat buna rağmen 1917 kışında Petrograd ve Moskova'da iktidarı ele geçirenlerle 1959'da Küba'da iktidara gelen Kastro ve çevresindeki-ler arasında temelden farklılıklar vardır.

Kastro ve etrafındakiler kendilerini Kübalı, yurtsever ve komünizm karşıtı olarak ifade ediyorlardı. Kapitalizmi devam ettirip sömürüyü daha insancıl bir şekilde sürdürmeyi amaçlıyorlardı. Fakat kesinlikle ne Küba toplumunu ne de dünyayı temelden değiştirmek istiyorlardı. Eğer ülkenin ekonomisini tamamen devletleştirdilerse, bunun sebebi olayların onları mecbur etmesidir, kendi tercihleri değildir.

Rus devrimcileri, Rus milliyetçileri değillerdi. Onların mücadelesi sadece Rusya ile sınırlı değildi. Aksine, onlar Rusya'yı cahil, geri kalmış bir ölkeler olarak görüyorlardı. Bu geri kalmışlığın onları geriye doğru götüreceğini çok iyi bildikleri için iktidarı bir kaç aydan fazla ellerinde tutamayacaklarını tahmin ediyorlardı. Rus devriminin kaderini Avrupa'da; özellikle en çok sanayileşmiş ve işçi sınıfına sahip Almanya'da meydana gelecek bir devrime bel bağlamışlardı. Kendilerini Rus devrimiyle sınırlamıyorlardı. Öyle ki, kendilerini dünya devriminde önde giden basit bir öncü olarak görüyorlardı. İktidara gelir gelmez ilk yaptıkları çağrı tüm dünya işçi sınıfına, özel olarak

savaş halinde oldukları komşu ülke Almanya'nın işçi sınıfına seslenmek oldu. Onlara göre tek bir gerçek vardır: “*İşçi sınıfının vatani yoktur*”. Onların tek bir parolası vardı “*Bütün ülkelerin işçileri, birleşin*”. İşte bu çok basit bir kaç kelime ve deyim, Avrupa’da ve tüm dünyada yüzyılın en büyük devrimci hareketini doğurdu.

İşte, -hatta- halkın desteğine sahip olan milliyetçi devrimci bir hareketle, devrimci işçi hareketi arasındaki fark budur: Liberal ve milliyetçi siyasetler burjuva ideolojisini aşamaz ve işçi sınıfı devrimcilerinin ideolojisi olamaz.

Eğer 1959 Küba devrimi bir işçi devrimi olsaydı, hakim sınıfların ve emperyalizmin Kastro’ya beslediği kin daha fazla olmayacaktı. Eğer ABD Küba’ya ciddi olarak müdahale etmediyse, bu Kastro’nun komünist olmaması sebebiyle değildir (ABD komünist olmayan bir çok rejime müdahale etmiştir). Müdahale etmemelerinin sebebi şudur: Doğu Kızıl Deniz Kırfezi harekâtından sonra Kastro’nun diğer bir çok önder gibi halkını terketmeyip sonuna kadar mücadele etmeye kararlı olduğunu görmüş olmalarıdır.

Fakat, Küba’da bir işçi devrimi gerçekleşseydi ve bu devrim tüm Latin Amerika işçilerine, tüm Kuzey ve Güney Amerika siyah halka - ABD’deki siyah hareketin ülkeyi sarsmasından bir kaç yıl önce- seslenmiş olsaydı; hem tüm Amerika kıtasında hem de dünyada bir çok şey değişebilirdi. Küçük bir halk bile büyük devrimlerin başlangıcı olabilir: çünkü devrim her zaman bir yerden başlamak zorundadır.

Malesef kitleler, çoğu zaman devrimi bölgeleriyle sınırlı tutan ve devrimi ileriye götürmek istemeyen önderliklere güvenmektedir.

EK

1952'ye kadar Küba işçi hareketi: Küba işçi sınıfının 50 yıllık mücadelesi

Kastro'nun zaferi Küba işçi sınıfının rolünü, tarihini ve mücadelesini ikinci plana itti. Hatta onları tahrip etti. Öyle ki, bir çok kişiye göre Küba halkının mücadele tarihi milliyetçi önderlerin ABD'nin boyunduruğundan kurtulmak için verdikleri mücadeleyle eş anlamdadır.

Halbuki Küba işçi sınıfı, 19'uncu yüzyılın sonundan itibaren toplumsal ve siyasi mücadelelerde ön planda yer almıştır. İşçi sınıfı binlerce işçi militanın katıldığı etkili örgütler yaratmıştır.

Fakat bu örgütlerin önderleri, özel olarak Küba Komünist Partisi'nin önderleri, işçi sınıfına yerine getirebileceği görevleri gerçekleştirmek için imkânı tanımadılar.

Köleliğin resmen kaldırıldığı tarih olan 1880'e kadar Küba'da fazla sayıda ücretli işçi yoktu. 1860'lı yıllarda, 500 civarındaki tütün işletmelerinde yaklaşık 13 bin işçi çalışıyordu. Bu işçiler, Avrupa'dan gelen işçilerin katkısıyla yardımlaşma dernekleri kurarak örgütlendiler. Hatta bazı grevler gerçekleştirdiler. Köleliğin kalkması, büyük şeker kamışı çiftliklerinde çalışan yüzbinlerce köleyi işçi yaptı. Şekerdan başka bir kaç daha az önemli diyebileceğimiz sanayinin gelişmesiyle, kalabalık bir işçi sınıfı doğdu. Bu ise, örgütlenme faaliyetlerine girişen militanların ortaya çıkmasına yol açtı.

Havana şehrinde Marksist fikirler 1886 yılına doğru Enrique Roig'in yayınladığı *Üreten* isimli gazete ile duyulmaya başladı. Cienfuegos şehrinde *İşçi* isimli bir gazete vardı.

İlk işçi kurultayı 1887 yılında; ikincisi 1892 yılında ve tüm ülkeden gelen binden fazla temsilcinin katılımıyla yapılmıştır.

Bu dönemde yaşanan ve iz bırakan en önemli grev 1901 yılında düzenlenen "*Çıraklar Grevi*" olmuştur. Bu grev çıraqlara uygulanan cezalara ve patronların İspanyol kökenli işçilere karşı uyguladığı ay-

ricalıkları protesto etmek için yapılmıştı. Grev geniş bir çevreye yayılmıştır. Sonunda barikatların kurulduğu bir mücadele yaşanmış, altı ölü ve yüzlerce yaralı verilmiştir.

İşçi sınıfına karşı uygulanan baskılara rağmen 1904'te Küba'da bir işçi partisi kuruldu. 1905 yılında *Sosyalist İşçi Partisi* adını aldı ve 1906 yılında II. Enternasyonal'e üye oldu. Fakat ilk başlarda Küba işçi sınıfını etkileyen II. Enternasyonal'in fikirlerinden çok, İspanya'dan gelen anarko-sendikalist fikirler olmuştur.

Birinci Dünya Savaşı yıllarında ve onu takip eden yıllarda Küba ekonomisi önemli değişiklikler yaşamıştır. ABD yatırımları, özel olarak şeker ve maden işkolunda artmıştır. Bu durum Küba'da burjuvazinin zenginleşmesine, küçük burjuvazinin çoğalmasına olanak sağlamıştır. Buna paralel olarak işçi sınıfı da, hem sayı hem de örgütlenme açısından ilerleme kaydetmiştir. 1915 yılında devrimci sendika militanları önderliğinde ülke çapında işçi kurultayı düzenlenmiştir. 1920 yılında bir anarko sendikacı olan Arturo Lopez önderliğinde *Havana İşçi Federasyonu* kurulmuştur. 1925 Şubat'ında Arturo Lopez *Küba Ulusal İşçi Konfederasyonu*'nu kurmuştur.

Aynı tarihlerde (Mayıs 1925), Kübalı ve ABD'li kapitalistler, işçi ve öğrenci eylemlerine son vermek için, "güçlü bir kişi" dedikleri general Machado'ya baş vurdular. Bu general Kübalı büyük şirketlerle de ortaklığı olan bir işadamaı idi.

General Machado şunu açıklamıştır: "*Ben başta olduğum süreçte hiç bir grev 15 dakikadan fazla sürmeyecektir*". Bu açıklama işçi sınıfına karşı açık bir savaş ilanıydı. Bu meydan okuma hiç işe yaramadı. Çünkü onun diktatörlüğü sırasında bir çok grev oldu ve genelde 15 dakikadan daha fazla sürdü. Fakat her grev korkunç baskılara hedef oldu.

Machado iktidara yerleştikten bir kaç hafta sonra, 16 ve 17 Temmuz 1925'te *Küba Komünist Partisi* (KKP) kuruldu. Kısa zamanda Küba'nın en güçlü işçi partisi oldu. Hatta tüm Latin Amerika Komünist Partileri arasında en güçlü parti haline geldi.

KKP'nin en tanınmış önderlerinden Mella, öğrenci hareketin-

den geliyordu. Yine öğrenci hareketinden gelen ve çok tanınmış bir şair olan Ruben Martinez Viella, bir KP lideriydi.

Bu en önemli iki önder, Küba KP'nin kurucularının toplumsal kökenini yansıtıyordu. Çünkü KP'nin çoğunluğu burjuva ve küçük burjuva aydınlardan oluşuyordu.

Küba KP'si, III.Enternasyonal'in ısrarları üzerine işçi sınıfını kazanmak için çalışmalara girişti.

1926-1927 yıllarında liman, demiryolu, şeker işkollarında grevler düzenlendi. Fakat hepsi şiddetle bastırıldı. Anarşist önder Arturo Lopez dahil olmak üzere bir kısım işçi önderi katledildi. Yüzlerce işçi sürgün edildi. Küba KP'si bu şartlar altında bile varlığını sürdürdü.

KP, şeker işkolunda örgütlenmek için faaliyet başlattı. Bu görevi üstlenen militanların işi oldukça zordu. Çünkü şeker fabrikaları ve çiftlikleri işçiler için birer toplama kampıydı.

KP, aydınlar arasındaki etkinliğini geliştirmek için gayretlerine devam etti. Bir de büyük çiftliklerin çevresindeki yoksul köylüler arasında faaliyet düzenledi. Genelde büyük çiftlik sahipleri çevrelerindeki küçük toprak sahibi köylülerin de topraklarına el koymaya çalışıyorlardı.

1929 yılında Küba işçi sınıfı toplumda azınlıkta ise de (nüfusun yüzde 16.4'ü), sayıca önemliydi. Yarıısı tarım işçisi olmak üzere 600 bin işçi vardı. 1929-1933 dünya bunalımı yıllarında, şekerin ortalama fiyatı yarı yarıya düşmüştü. İşçi sınıfı bu düşüşten etkilendi. Yüzde 57 düşüş halkı da çok kötü şekilde etkiledi.

Dünyadaki tüm ülkelerde işçi sınıfının karşılaştığı bela aynı idi. Bu nedenle *Latin Amerika Sendikaları Konfederasyonu* 30 Mart 1930'da bir günlük "işsizlik eylemi" düzenledi. Bu vesileyle Küba'da en önemli sendika olan ve KP'li militanlar tarafından yönetilen *Uluslararası İşçi Konfederasyonu* bu eyleme hazırlıklı olarak katıldı. General Machado'nun ilk tepkisi sendikayı yasaklamak oldu. Buna karşı sendika genel grev kararı aldı. 20 Mart grevine 200 bin kişi katıldı. Bu eylem Machado diktatörlüğünü sarsan siyasi bir grevdi.

Grev işçi sınıfı için bir başlangıç oldu. İşçi sınıfı diğer sosyal

sınıfları da peşinden sürükleyerek Machado'ya karşı mücadeleyi başlattı. 19 Nisan 1930 günü Havana'daki Merkez Park'ta 50 bin kişi diktatörlüğe karşı yürüyüş düzenledi. 30 Eylül'de öğrenciler de sokağa döküldü. Diktatör Machado tepki olarak üniversiteleri kapattı.

İşçi hareketine ve işçi örgütlerine karşı uygulanan baskılara rağmen, bu kara yıllarda, 1931-1932'de tramvay işletmesi, tütün fabrikaları ve şeker sanayinde grevler devam etti. Hem işçi sınıfı hem de KP diktatörlüğe rağmen ayakta kalabildi. KP açlığa karşı uzun yürüyüşler düzenledi. 1932 yılında ise, ülke çapında şeker işçileri sendikası kuruldu.

1933 yılı grev dalgasıyla başladı ve Ağustos ayında genel bir hareket olarak doruk noktasına ulaştı.

2 Ağustos günü Havana'da bir otobüs garajına bağlı işçiler greve çıktılar. İki gün sonra tüm başşehirdeki taşımacılık hizmetleri durmuştu. 6 Ağustos günü grev tüm ülkeye yayıldı. 7 Ağustos günü Machado'nun istifa ettiğine inanan halk sevinç çılgınlıklarıyla sokağa döküldü ve hükümet binasına doğru yürüyüşü geçti. Polis ateş açarak halkın önünü kesti. Onlarca ölü ve yaralı oldu.

Komünist militanlar bir merkezi grev komitesi oluşturdular. Halkın kurşunlanmasından bir gün sonra general Machado görüşme önerisinde bulundu. Merkezi grev komitesi öneriyi kabul etti ve isteklerini sadece ulaşım işçilerinin talepleriyle sınırlı tuttu. KP yönetimi, hem merkezi grev komitesi hem de sendika adına Machado ile anlaşma imzalayarak 11 Ağustos günü öğleden sonra işbaşı yapılmasını kabul etti. Bu anlaşma bir işe yaramadı. Çünkü grev her yerde devam ediyordu. Machado orduya başvurdu. Fakat subaylar generallerini desteklemediler. Machado ülkeyi terk etmek zorunda kaldı. Halk tekrar sokağa döküldü ve bir kaç gün boyunca diktatörün adamlarına karşı eylemler gerçekleştirdi. Bazı polisler ve iğrenç siyasetçiler halk tarafından linç edildiler.

KP Ağustos 1933'te Machado ile anlaşarak grevin olanaklarını sonuna kadar kullanmaya karşı çıktığı için, hem siyasi yönden hem de moral yönünden işçi sınıfının elini ayağını bağlamış oldu. Böylece Machado'ya muhalif olan burjuva siyasetçilerin iktidara gelmesine fırsat verdi.

İhanete uğrayan işçi sınıfı, meydanı ikinci derecedeki ordu yöneticilerine ve öğrencilere terketti. 3 Eylül gecesi, subaylar tek kurşun bile atmadan kışlaları ele geçirdiler. Bu subayların başında Batista adında bir çavuş bulunuyordu... Sonuç olarak ABD emperyalizmine karşıtlığıyla tanınan radikal görünümlü bir profesör olan Grau San Martin başkanlığında bir hükümet kuruldu.

Grau San Martin hükümeti toplumsal barışı yeniden sağlayabilmek için belirli tavizler verdi. Sekiz saatlik iş günü, şeker kamışı kesen işçiler için günlük asgari ücret verilmesi, sendikal hakların tanınması, sanayi ve ticaret işkollarında çalışanların en az yüzde 50'sinin o yöre halkından oluşması; Platt Kararnamesi'nin (*) kaldırılması gibi kararlar alındı. Grau San Martin toprak reformu yapacağına da söz verdi.

Fakat hükümet hemen gerçek yüzünü gösterdi. 29 Eylül günü Meksika'da öldürülen KP lideri Mella'nın cesedinin külleri geldiği gün cinayeti protesto etmek için yürüyüş düzenleyen kitlelerin üzerine otomatik silahlarla ateş açıldı.

Grau San Martin hükümetinin ilk ayında devrimci harekette bir gerileme yaşanırken, KP, maceracı bir şekilde grevler düzenleyip, bu grevlere "sovyetler" ismini verdi. Her ne kadar işçi sınıfı mücadelecilik konumunu terk etmemiş olsa da, artık çok geçti. Çünkü hareket gerileme sürecine girmişti.

Bu sözde "sovyetler" den 36 tane oluşturuldu. En tanınmışı Mabay "Sovyeti" idi. KP militanları Mabay'da silahlı milisler olarak örgütlendiler ve hükümetin onlara karşı gönderdiği topçu birliğini geri püskürttüler. Ayrıca silahlı sivil kişilerin ve patronların adamlarını çiftliklerdeki hayvanları geri alma çabalarını engellediler.

Fakat KP, III.Entemasyonal yöneticilerinin emirlerine uyarak 1934 baharından itibaren siyaset değiştirdi. Bu sefer de birleşik cephe iddiasıyla milliyetçi burjuvalarla -bazıları kendilerine radikal di-yordu-, teslimiyet siyaseti uyguladılar.

(*) Platt Kararnamesi: 1901 Anayasasında yer alan ve "Küba, bağımsızlığını korumak, hükümetin güvenliğini, mal, mülk ve kişisel özgürlükleri sağlamak için ABD'ye müdahale hakkı tanır" gibi bir maddeyi içeren kararname.

Mart 1935'te Batista'ya karşı tüm muhalefetin düzenlediği grev başarısızlıkla sonuçlandı. O zamanlar Batista sadece ordunun başında idi (resmen Başkan olma tarihi 1940 yılıdır). Ama gerçekte, görevlendirdiği bir Başkan'ın arkasına saklanarak iktidarı yönetiyordu. Komünist Parti Batista'ya şu sözlerle karşı çıkıyordu: *"Batista emperyalizme hizmet eden bir vatan hainidir... Mart ayındaki genel grevi ateş ve kanla boğmuştur. Üniversiteleri kışlaya çevirmiştir. İşçi sendikalarını ve bürolarını dağıtmıştır. Doktorlar Federasyonunu ezmiştir. Özgürlük ve demokrasi için mücadele eden üç binden fazla erkek, kadın ve çocuk hapishanelere konulmuştur"*.

Fakat Komünist Parti kısa sürede Batista hakkında fikir değiştirdi. 1938 yılında Batista'nın -Roosevelt gibi- işçi örgütlerine yaklaşılarak yeni bir anayasa ve demokratik hakların yeniden tanınması yönünde görüş açıklaması, hain ve katil Batista'nın demokrat ilan edilmesine yetmiştir. Böylece KP, Havana da ilk defa resmen tanındı. Batista'nın girişimiyle yeni işçi konfederasyonu (Küba İşçilerinin Konfederasyonu) oluşturuldu. Yönetimdeki sandalyeler KP tarafından işgal edildi. En azından ilk başta durum buydu. O zamanlar KP'nin genel sekreteri Batista hakkında şunları açıklamıştı: *"Batista'nın aile kökenini göz önünde bulundurmalıyız..."*

Küba çıkarları için and içmiş eski bir askerdir, onbaşı ve çavuşlarla görüşmeye devam ediyor. Ben şuna inanıyorum: Eylül 1933'te bu kişiyi iktidara iten devrimci hareket idi. Hareket, onun ve olaylara katılan diğerlerinin üzerindeki etkisini hiç yitirmemiştir".

Batista Kasım 1938 yılında Washington'da düzenlenen 1918 Barış Anlaşması'nın yirminci yılını kutlama törenlerinden geri döndüğünde KP Batista için muhteşem bir karşılama düzenledi. KP Genel Sekreteri ve Batista, Başkanlık Sarayı'nın balkonunda yan yana yer aldı. KP genel sekreteri açıkca şunları söyledi: *"(...) Hiç çekinmeden şunu söyleyebiliriz: Devrimci hareketin şu andaki temel görevi demokratik bir program etrafında ulusal birlik için mücadele etmektir. Nazizmin ve faşizmin ilerlemesi; İspanya'da Alman-İtalyan zaferi; Roma-Berlin-Tokyo eksenli Amerika'ya karşı bir tehlike*

oluşturuyor. Bu tehlikelere karşı, Küba bir devlet olarak dünyadaki diğer demokratik hükümetlerle ve özel olarak ABD ile sıkı işbirliği içinde olmalıdır”.

Artık bundan böyle Küba KP’si faşizme karşı mücadele bahanesiyle Batista ile işbirliği yapmaya başladı.

KP, 1939 yılında anayasa ile ilgili seçimlere katılabilmek için Juan Marienello’nun yönettiği *Devrimci Birlik Partisi* ile birleşti. Bu parti radikal aydınlar ve orta sınıflara ait kişiler tarafından oluşturuldu. İki parti 1940 yılında *Devrimci Küba Birliği* adı altında birleşir. Yeni bir parti oluşturdular. Bu yeni partinin başkanı Juan Marinello oldu. Böylece yeni bir Stalinist parti kuruldu.

Temmuz 1940’da Batista Başkan adayı oldu ve adaylığı içinde KP’nin de bulunduğu “*Şösyalist Demokratik Koalisyon*” tarafından desteklendi.

1940-1944 yılları arasında Küba KP’si ABD KP’sini taklit ederek Batista’nın iktidarını destekledi. ABD KP’si Earl Browder önderliğinde iğrenç Roosevelt hükümetini desteklemişti. Batista 1942’de Küba KP’sine teşekkür olarak iki bakanlık verdi.

KP, 1944’te başkanlığı Grau San Martin’in seçilmesinden sonra da siyasetini değiştirmede. Örneğin Şubat 1945’te Havana’da verilen bir yemeğe patron örgütleri ve CTC sendikasının en üst seviyedeki yöneticileri davet edilmişti. Davetliler arasında KP yöneticilerinden Lazaro Pena da vardı. Bu vesileyle sınıf işbirliği şerefine kadeh kaldılar. Yeni Başkan KP yöneticisinin söylediklerinden o kadar çok gurur duyuyordu ki, sonuç metni “*Patronlar ile işçiler arasında işbirliği*” adı altında yayınlandı.

Fakat soğuk savaş döneminin başlamasıyla birlikte Küba KP’sinin durumu da çabuk değişti. 1947 baharından itibaren Grau San Martin Hükümeti sendikalaradaki komünist militanlara saldırmaya başladı. Hükümet zor kullanarak sendika merkezlerini işgal etti. Seçilmiş yöneticileri görevden aldı ve yerlerine yeni yöneticiler atadı. İşçiler tepki olarak aidat ödemediler. Hükümet aidat ödemeyi zorunlu kıldı. Buna paralel olarak işçi militanlar öldürülmeye başlandı.

Öyle ki, 1947 yılı sonunda Küba KP'si *Küba İşçi Konfederasyonu*nda azınlık durumuna düştü. 1942 yılında 87 bin üyesi olan KP, on yıl sonra 1952'de yani Batista'nın askeri darbesinin hemen öncesinde ancak 20 bin üyeye sahipti. Bu rakam bile Kastro'nun *Barbudoslari-nin* (sakallılar) oynadığı rolü oynayabilirdi. Fakat KP böyle bir siyaseti uygulayabilmek için gerekli olan yeteneklere sahip değildi. Gerektiği gibi radikal davranarak ayaklanma yoluna başvuranlar milliyetçi küçük burjuvalar oldu. Küba KP'si böyle birşeye cesaret edemedi... Herneyse. KP'nin yöneticileri Kastro'dan daha fazla bir işçi sınıfı siyasetine sahip değildi. Çünkü KP tabanının işçi olmasına rağmen yönetim işçi sınıfının saflarında değildi.

MİLLİYETÇİ DEVRİMCİLERİN VE İŞÇİ SINIFI DEVRİMCİLERİNİN SİYASETLERİ(*)

Lenin ve Troçki'nin zamanında Komünist Enternasyonal, "emekçi kitleler arasında bağımsız sınıf-temelli duyguların ilerletilmesine" öncelik veriyordu. Buna, işçi sınıfının halen doğuş halinde olduğu, en fazla baskının ve geriliğin var olduğu ülkeler de dahildi. Yönergelelerinden biri şöyle diyordu: "*Katıksız Komünist partilerin -gerçekten komünist olan partiler- unsurları biraraya getirilmeli ve özel bir görevleri olduğu bildirilmelidir. Bu özel görev, burjuva ve demokratik harekete karşı savaşımdır.*"

Uluslararası devrimci işçi sınıfının siyasi hedefleri vardır. Hedef, toplumun komünist bir biçimde dönüştürülmesidir. Bu hedefler, burjuvazinin çıkarlarıyla çelişir. Bu nedenle, işçi sınıfının bağımsız bir örgütü olmalıdır. Bu devrimci, milliyetçi, demokratik, burjuva hareketlerin var olduğu ve burjuvazinin bile baskı altında olduğu ülkeler için de geçerlidir.

Komünist Enternasyonal, geri ülkelerde, belli bir tarihsel dönemde burjuvazinin önderliğinde yürütülmüş olan siyasi, toplumsal ve ekonomik dönüşümlerin, işçi sınıfı devrimin önderliğini almadıkça, tam olarak gerçekleşemeyeceğini düşünüyordu.

Emperyalizmin baskısı altındaki geri ülkeler, ulusal olarak bağımlıydılar ve hala da bu konumlarıyla belirleniyorlardı. Bunun nedenleri şunlardır; parlamenter siyasi yapıların yokluğu veya kusurluluğu. Gelişmiş burjuva ülkelerde varolan demokratik hak ve özgürlükleri reddediyor olmaları. Yerel burjuvazinin gelişmesini engelleyen tüm toplumsal, siyasi ve ekonomik baskılar. Bu ülkelerin çoğunda varolan yaşama savaşı. İlkel toplumsal yapılar ve sömürü biçimidir (feodal veya yarı feodal toprak mülkiyeti).

Bugünün gelişmiş kapitalist ülkeleri olan Batı Avrupa ve Kuzey Amerika'da, bütün bu nedenleri ortadan kaldıran toplumsal, siyasi

(*) Lutte De Classe'dan çevrilmiştir

ve ekonomik dönüşüm, büyük ölçüde burjuvazinin önderliğinde başarılmıştır.

Fakat geri ülkelerde, özünde burjuva olan bu dönüşümlerin gerçekleştirilmesi bir yana, ciddi olarak bu işe girişilmemiştir bile.

Ancak Komünist Enternasyonal, burjuva devriminin gündemde olmaya devam ettiği bu ülkelerde burjuva milliyetçi örgütlerin bir devrime, radikal burjuva-demokratik dönüşümlerin gerçekleşmesi için gerekli olan derinliği ve faaliyet alanını verebileceğine inanmıyordu. Bu örgütlerin, bu çizgide gelişen bir devrimin liderliğini alamayacağı ve daha da önemlisi, koruyamayacağı düşünülüyordu.

Sınırlı sayıdaki emperyalist ülkede büyük sermayenin önemli bir kısmının birikmesine sebep olan kapitalizmin benzer tarihsel gelişmesi geri kalan ülkelerde az-gelişmişliğe sebep oldu. Yoksul ülkelerin burjuvazileri körelmiş, zayıf ve emperyalist burjuvaziye bağımlı bir durumda doğmuşlardı. Ancak bu burjuva sınıfı, ekonomik ve toplumsal ayrıcalıklarını korumak için, toplumun kapitalist örgütlenmesine güveniyordu. Bu burjuva sınıfı, emperyalizmin boğazına uzattığı pençenin zayıflamasını isteyebilir veya saflarından çıkacak bazı entellektüeller, burjuvazileri için bunu dileyebilirler. Fakat, burjuva sınıfı emperyalizmi doğurmuş olan, dünyanın kapitalist örgütlenmesinin yokolmasını istemez.

Burjuva taleplerle başlayan ve başlangıçta burjuva siyasi güçler tarafından yönlendirilen bir devrim bile, ezilen kitlelerin sınıf çıkarlarını farketmesini ve bunları burjuvazinin karşısına yerleştirmesini sağlayabilir. O zaman, bu burjuva veya küçük-burjuva örgütler, -radikal olanları da dahil- işçi sınıfının çıkarlarını temsil eden örgütler tarafından aşılır.

Komünist Enternasyonal döneminin işçi sınıfı devrimcileri, burjuvazinin ve küçük burjuvazinin en radikal unsurlarının bile, böyle bir riski almaktansa, devrime sırt çevirmek konusunda hiç tereddüt etmediğini görmüşlerdir. Aslında bunlar devrime sırt çevirmiş değildir, devrimin karşısına dikilmişlerdir.

Rus devriminin liderleri, böyle bir tecrübeyi henüz yaşamışlar-

dı. Devrimci küçük burjuvazinin iktidarı ele geçirir geçirmez işleri savsaklamaya başladığını ve programında devrimci olan ne varsa hepsini reddettiğini görmüşlerdi. Hem de kelimenin burjuva anlamındaki devrimci unsurları bile (mesela büyük malikanelerin kamulaştırılması). Bu burjuvazi, çarlığın savaşı siyasetini devralmıştı ve iç savaş sırasında gerici generallerin gölge kabinelerine bakan yetiştirirken son buldu.

Birkaç yıl sonra, Komünist Enternasyonal bürokrasinin elinde bir alet haline geldikçe, çok benzer bir deneyim Çin’de yaşandı. Fakat bu defa, sonuç işçi sınıfı için çok ağırdı. Çin işçi sınıfı, ulusal burjuvaziyi korkutacak kadar güçlüydü ama devrimin önderliğini onların elinden alamadı. Milliyetçiler, işçi sınıfına en ufak bir şans vermektense, devrimi boğmayı seçtiler ve eski düşmanlarıyla müttefik oldular -generaller yurtiçinde, emperyalist güçler yurtdışında olmak üzere.

Farklı sonuçları olsa da, her iki durumda da burjuvazinin ve küçük burjuvazinin daha radikal unsurları, devrimin görevlerine saygı konusundaki belkemiksizliklerini göstermişlerdir. İşçilere nefret duyan, aynı sınıftır. Eski düşmanlarla müttefik olan ve devrimin karşısına dikilen, aynı eğilimdir.

Esas itibarıyla, burjuvazinin ve küçük burjuvazinin 20. yüzyılın devrimlerindeki (Rusya’da Çin’de ve diğer yerlerde) tutumu, 1848’de Almanya’daki burjuva demokratik devrimde aynı sınıfların aldığı tutuma çok benzemektedir. Rus sosyal-demokratik hareketin devrimci kanadı, bir burjuva-demokratik devrimin ancak radikal, “Jakoben” veya “plebyen” bir biçimde, yani işçi sınıfının ve köylülüğün ittifakıyla başarılabilirliğinden emindi. Böyle bir devrimin kaderi ve işçi sınıfı ile köylülük arasındaki ilişkinin doğası konusunda Lenin ve Troçki arasındaki farklılıklar ne olursa olsun, bir konuda birleşiyorlardı: Menşeviklerin tersine, demokratik devrimin liberal ulusal burjuvazi tarafından yürütülemeyeceğine inanıyorlardı. İşçi sınıfı ile köylülük arasındaki devrimci ittifakın, liberal burjuvazinin etkisine karşı verilecek bir savaş sonucu ortaya çıkacağına inanıyorlardı.

Sürekli Devrim'de Troçki, geri ülkelerin işçi sınıfının “burjuva demokrasisinin, en temel görevleri ve ulusal bağımsızlık için mücadeleyi, dünya emperyalizmine karşı sosyalist mücadeleyle birleştirmek zorunda bırakıldığı” üzerinde ısrar etmiş ve şöyle devam etmiştir: “işçi sınıfının hazırlıksız oluşu nedeniyle köylüleri yanına çekemediği ve iktidarı ele geçiremediği sömürge veya yarı sömürge geri bir ülke, bu nedenle, demokratik devrimi başaramayacaktır.” İkinci Dünya Savaşından sonra, geniş çaplı bir devrimci dalga, sömürge veya ulusal baskı altındaki ülkeleri etkisi altına almıştır.

Bu, Komünist Enternasyonal'in öne sürdüğü fikirlerin ve Troçki'nin sürekli devrim teorisinin parlak bir doğrulanışıdır: Geriliklerine rağmen (ve bu gerilikleri yüzünden) sömürge ülkeler, emperyalist dünya sisteminin en zayıf halkaları olarak beliriyorlardı. Sömürge devrimi, Çin'i ve Güney-Doğu Asya'yı tutuşturdu ve başarılı dalgalar yoluyla Orta Doğu'ya, Afrika'ya ve hatta Avrupa'daki bazı geri ülkelere ulaştı.

Ancak hareketin önderliği, gerçek bir halk devriminin yaşandığı ülkeler de dahil olmak üzere her yerde burjuva milliyetçi örgütlerdi. Hatta bazı burjuva milliyetçi örgütler kitle hareketlerine hız vermeyi ve iktidarı almak için kitleleri kullanmayı bile başardı.

‘ Bu milliyetçi burjuva örgütlerin asla sınırı aşmadıkları da bir gerçektir. Ama sınırı aşma korkusuyla devrimden de kopmamışlardır. Cezayir gibi, görece olarak önemli bir işçi sınıfının varolduğu ve ya şehirlerdeki işçilerin savaşçıların önemli bir kısmını oluşturduğu ülkeler de buna dahildir.

Sömürge devrimlerinde burjuva milliyetçiliği

Bu, Troçki'nin analiziyle çelişir görünmektedir. Ama aslında, aynı sorunu başka bir düzeye taşır.

Şu anda, Tito'nun iktidara gelişinden ve Mao'nun muzaffer devriminden sonra çoğu Troçkist grubun çıkardığı sonucu incelemeyeceğiz. Tarihte ilk defa, bu iki olayla ortaya çıkan bu soruyu kısır bir görüşle

yanıtladılar: Mao veya Tito tarafından yürütülen önderlik devrimi gerçekleşirmeyi başardığına göre, bunlar... işçi sınıfının önderliği olmalıdır. (Bazıları, bu önderliklerin “yozlaşmış”, “tutarsız” veya “bürokratize olmuş” olduklarını eklemişlerdir.) Böyle bir gerekçelendirme, Marksist bakış açısından bakıldığında yetersizdir. Bu adeta, radikal burjuva milliyetçiliği önünde siyasi bir istifanın “teorik” kutsanmasıdır.

Radikal milliyetçi küçük burjuvazi hiçbir şekilde, işçi sınıfının tarihi görevlerini başarmamıştır. İşçi sınıfını denetim altında tutmayı öğrenmiştir. Devrimci süreci sınırlamayı ve devrimci bir zincirleme reaksiyonun patlayıcı karakterinin önüne geçmeyi öğrenmiştir. Ezilen kitlelerin bir sınıf bilinci geliştirmesini önlemeyi öğrenmiştir. Bunu da, devrimin karşısında olarak değil, devrimin ayrılmaz bir parçası olarak, sonunda devrime karşı durarak ve burjuva demokratik amaçları bile gerçekleştirmeden devrimi durdurarak (Lenin ve Troçki’nin zamanındakinden daha farklı bir düzeyde) yapmayı öğrenmiştir.

Bu gerçeği savaştan önce ve sonra devrimci işçi hareketinin gerilemesi belirlemiştir. Yoksul ülkelerin küçük burjuva aydınları da bunu bu süreçte öğrenmişlerdir.

İşçi sınıfı güçlerinin büyük çoğunluğunun biryere toplandığı ve uzun bir sınıf mücadelesi geleneğinin varolduğu gelişmiş emperyalist ülkelerde, sosyal demokrasi ve Stalinizm işçi sınıfını devrimci önderinden mahrum etti. Bu iki biçimde oldu, dolaysız ve dolaylı. Dolaysız olarak yapılan, her türden Halk Cephe’leri yoluyla kendi ülkelerinin emperyalist eğilimli burjuvazisine hizmet etmeleri idi. Dolaylı olarak yapılan ise, savaş-öncesi yıllarda faşist hareketin güçlenmesine izin vermeleri, faşistlerin iktidarı ele geçirmesi ve Almanya’daki örgütlü işçi sınıfı hareketinin tamamen yok edilmesi için yolu açmış olmalarıdır.

Kitlelerin çektiği korkunç acılara ve pek çok Avrupa ülkesinde burjuva devlet aygıtının zayıflamasına, hatta yıkılmasına rağmen, gelişmiş kapitalist ülkelerde İkinci Dünya Savaşından sonra (Birinci dünya Savaşından sonra olanların aksine) devrimci bir dalga görül-

medi. İşçi sınıfı, sınıf çıkarlarının bilincinde olan siyasi bir güç olarak, savaş-öncesi dönem boyunca sahnede hiç görünmedi. En güçlü örgütler (Sosyal demokrat veya Stalinist partiler veya sendikalar) ortalığın sessiz olmasını sağlamak için ellerinden geleni yaptılar.

İşçi sınıfının gelişmiş ülkelerdeki bu siyasi yokluğu, yoksul ülkelerin burjuva devrimci aydın tabakasını, işçi sınıfının eskisi kadar ürkütücü olmadığına inandırmak için başlıbaşına kuvvetli bir unsurdu. Sözümona Komünist Partiler (KP), tıpkı Sosyal-Demokrat partiler gibi utanmazca, kendi emperyalizmlerinin sömürgeci siyasetlerini desteklediler ve kutsadılar (Hem de en canice baskıları bile. Ceza-yir’de Setif’in bombalanması, Hindic’in’de ilk savaş olayları gibi). Bu utanmaz tutum, sömürge ülkelerde burjuva milliyetçiliğine karşı kendisini işçi hareketi üzerinde temellendireceğini iddia eden partileri itibardan düşürdü. Geri ülkelerde itibarını kaybetmeyen KP’ler, burjuva milliyetçi ideolojiyi uygulayanlar oldu. Hatta bu temel üzerinde gelişme olanağına bile sahip oldular.

Stalinizm, işçi sınıfını önderlikten mahrum etmenin dışında, yoksul ülkelerin burjuva milliyetçileri için birşey daha yaptı. Onlara, kitleleri aldatmalarına, aynı zamanda da kitlelerin devrimci enerjisini kullanmalarına yarayacak fikir ve yöntemler sundu.

Burjuva milliyetçiliği ve Stalinizm

Stalinizm, “tek ülkede sosyalizm”i icat ederek devrimci komünizmden radikal bir biçimde koptu. Komünist Enternasyonal devrimcileri şuna inanıyorlardı (tıpkı Marks gibi): *“İktidarın işçi sınıfı tarafından ele geçirilmesi devrimi sonuçlandırmaz, sadece başlatır. Sosyalizmin inşası ancak ulusal ve uluslararası düzeyde sınıf mücadelesi temelinde düşünülebilir”* (Troçki’nin formülasyonu).

Asalak bir egemen tabaka olan bürokrasi, kendi ihtiyaçları için milliyetçiliği yeniden icat etti. Ancak bürokrasi, komünistlerin önderliğindeki bir işçi devrimi ile kurulan devletin yozlaşmasıyla doğmuştu ve işçi sınıfı tarafından yaratılan iktidarı gasbetmişti. Büro-

ratlar bu gerçeği gizlemek için milliyetçiliklerini gizlemek ve bunu komünizm diye adlandırmak zorunluluğu hissettiler. Marks'ın ve Lenin'in görüşleriyle tamamen zıt olan bir siyasi gerçekliği saklamak amacıyla Marksizm'i ve Leninizm'i kullandılar.

Marks ve herhangi bir komünist için, "tek ülkede sosyalizm" ifadesi kendi içinde zıttır. Sosyalizm ancak üretici güçlerin yüksek derecede gelişmesi temelinde gerçekleştirilebilir. Bu, ancak kapitalist sistemin engellemeleri olmaksızın uluslararası işbölümü yoluyla mümkün olabilir. Başka bir deyişle, sosyalizm ancak dünya ölçeğinde varolabilir.

Fakat bürokratlar sosyalizmle ilgilenmediler. Sadece iktidarlarını korumak ve meşrulaştırmak istediler.

Bir kere "tek ülkede sosyalizm" icat edildikten sonra, doğal olarak gerisi sökün etti.

Bürokratlar işçilerin ve köylülerin emeğine ihtiyaç duyuyordu. İşçi devrimi, kapitalizmin baskı araçlarından kurtulmuştu. Bu yüzden bürokrasinin ideologları tek ülkede sosyalizmin inşasının köylüler için zoraki kollektifleştirme, Stahanovculuk*, parça başı çalışma, işçilere baskı yapılması ve çoğu insanın zorla çalıştırılması demek olduğu fikrini icat ettiler.

Bürokratların, toplumun geri kalanını kendilerinin faydalı olduğuna inandırmaları gerekiyordu. Stalinistler bunu yapmak için, emperyalizmi ve emperyalizmin baskılarını kullandılar. Böylece sömürülen kitlelerden istenen fedakarlıklar haklı gösterilebilecekti. Ayrıca Rus milliyetçiliğini tahrir etmek ve ulusal ya-lıtılmışlığı komünist bir meziyete dönüştürmek için de emperyalizmi kullandılar.

Bu gerici fikirler Stalinizm tarafından kırmızıya boyanıp, komünist olarak adlandırıldılar. Bunun tek amacı, bürokrasinin ihtiyaçlarına cevap vermektir. Bürokrasi Ekim Devrimi'nin, ezilen kitlelerin gözündeki büyük itibarını kullandı. Bürokrasinin liderleri Lenin'in

(*) Stahanovculuk: Sovyetler Birliğinde 1935'de uygulanan, emek veriminin artırılması hareketi. Bu hareket, işçiler arasında büyük ücret eşitsizliklerine ve hoşnutsuzluklara yol açmıştır.

mirasını temsil ediyor gibi görünüyordu. Bu nedenlerden ötürü bürokrasi, gerçekte komünizmin tamamen zıttı olan bir şeyi komünist olarak adlandırabilecek güce ve araçlara sahipti.

Fakat bürokrasi dışındaki diğer siyasi güçler ve onları kullanan geri ülkelerin büyük ve küçük burjuvazileri de bu durumu, kendi sınıf çıkarları doğrultusunda, kitleleri kandırmak için kullandılar.

İktidarı devrimci kitle hareketlerine dayanarak ele geçirmeye cesaret eden ilk milliyetçi liderler, (Tito, Mao Çetung, Ho Şi Minh) eğitimlerini çoktan Stalinistleşmiş bir Komünist Enternasyonal’de görmüşlerdir.

Komünist Enternasyonal’in Stalinist önderliği, bu liderlerden - başka pekçokları gibi- işçi sınıfını ulusal burjuvaziye teslim edecek bir siyaset yürütmesini istiyordu. Enternasyonal aynı zamanda onlara bunu yapmak için gerekli olan “teorik ispat” formüllerini de verdi.

Tito, Mao ve Ho Şi Minh kendilerini farklı durumlarda bulmuş, farklı yaklaşımlara sahip olmuş olsalar da, hatta farklı istekler nedeniyle birbirlerine ters düştüler, sonuçta bu siyasi çizgi temelinde sağlam bir aşılama geliştirmeyi başardılar.

Troçki’yi başka bir biçimde ifade edersek, Stalinizm, görevini yerine getirmiştir. Bu komünist partiler, kendi burjuvazileriyle uzlaşmışlardır. O zamandan beri bu partiler, burjuva-milliyetçi siyasetlerini kendi hesaplarına yürütmeye başladılar.

Bu üç milliyetçi liderin hiçbirisi asla Stalinist ifade tarzından kopmadılar. Hatta Ho Şi Minh Moskova’dan da asla kopmadı.

Ancak bu liderlerin hepsi de Kremlin’deki ustanın yalnızca öğrencileri veya taklitçileri olmakla yetinmediler. Hatta gerçek Stalinistlerden daha başka birşey oldular -eğer Stalinizm ile yozlaşmış bir işçi devletinden doğmuş olan bürokrasinin çıkarlarının siyasi ifadesini kastediyorsak.

Üstelik Stalin’in iktidarı esasen muzaffer bir işçi devrimine dayanıyordu - bu devrim, kendi kendisinin karşısına geçerek ihanet etmiş olsa bile.

Mao’ya gelince, bir devrimin işçi sınıfı için bir devrim olmasını

önlemenin nasıl mümkün olduğunu gösterdi. Mümkündü! Mao iktidarı almak için kendi stratejisini geliştirmek amacıyla Stalinizm derslerini kullandıktan sonra, yoksul ülkelerdeki radikal küçük-burjuva milliyetçilere örnek oldu. Dahası, bütün bir tarihi dönem için küçük burjuva milliyetçilerin entellektüel rehberi oldu.

Mao'nun pekçok takipçisi olmuştur. İktidara askeri bir hükümet darbesi ile gelen bu milliyetçi liderler hakkında konuşmayacağız. Bu insanlar zaman zaman, bir devrim temelinde değil, tersine bir devrimden kaçınarak, iktidara gelmek amacıyla kitleleri aldatabilecek “komünist” veya “sosyalist” ifade tarzını kullanmışlardır. Geri kalmış ülkelerde, Mengistu'nun Etiyopya'sından Kongo-Brazza albaylarına kadar bu insanların pek çok örneği vardır.

Daha çok, bir biçimde daha istisnai olmuş olan durumlar hakkında konuşacağız. Bu durumlar, radikal küçük-burjuvazinin, kelimenin tam anlamıyla milliyetçi ve devrimci örgütler kurmalarıdır. Bunlar, bilinçli olarak devrimci sürecin önderliğini almaya çalışan, devrimi bekleyen ve hatta bazen devrimin yolunu açan (devrimi kışkırtan) örgütlerdi (gerçi aynı zamanda, programları ve hedefleri nedeniyle her zaman burjuva çerçevede kaldılar).

Bu örgütlerin bazıları köklü ve ilerici toplumsal dönüşümler gerçekleştirdikleri gibi köylü veya küçük-burjuva şehirli kitlelerin dönüşümlerini belli sınırlar içinde gerçekleştirelmelerini sağlamışlardır. Diğerleri ise sadece toplumlarının özellikle geri birtakım unsurlarına dokunmayı reddetmekle kalmamış, hatta bunları kendi çıkarları için kullanmıştır (Cezayir).

Bu örgütler tarafından kurulan rejimlerin bazıları, emperyalizmin baskılarıyla sanayilerinin, hatta tarımlarının tamamını veya bir kısmını ulusallaştırmaya zorlanmışlardır. Bu dönüşümler sonuç itibarıyla kendi ülkelerinin burjuvazisine karşıt hale gelmiştir. En azından belli bir derecede (Çin, Küba).

İkinci Dünya Savaşından sonra, kapitalist devletlerin çoğu, hatta Fransa gibi emperyalist ülkeler, kendi burjuvazilerinin zayıflığını kapatmak için önemli ulusallaştırmalar gerçekleştirmişlerdir.

Çin’de ve Küba’da gerçekleştirilen ulusallaştırmalar asla Rusya’da işçi devriminin gerçekleştirdiği kamulaştırmaların radikal karakterine sahip olmamıştır. Büyük burjuvaziye kendine bakabilecek ve servetini Tayvan’a, Hong Kong’a, Singapur’a ve başka yerlere kaçırarak zaman verilmiştir.

Bu türden diğer rejimler umutsuzca, burjuvazilerinin onları siyasi olarak tanımasını sağlamaya çalışıyorlar (Nikaragua).

Ancak, durumların değişikliğinden öte, bu örgütlerin hepsinin siyasetinde ortak olan bazı özellikler vardır. Dolaylı veya dolaysız olarak hepsi Mao örneğini takip etmişlerdir. Çünkü Mao’nun, bir burjuva milliyetçi örgütün ne yapabileceğini, ne yapmak zorunda olduğunu veya kitlesel bir devrimci hareketi yönlendirmek ve denetlemek için ne yapmak gerektiğini sistemleştirdiği söylenebilir. Mao bu örgütlere bir çeşit anahtar paket vermiştir. Bu pakette şunlar vardır:

Bir ideoloji: Herşeyden önce milliyetçi olan, fakat sosyalist taklidi yapan;

Bir ulusal birlik stratejisi: Sınıf mücadelesine karşı, dört sınıf bloğu (devrimci olduğu söylenen bir blok);

Bir iktidar modeli: Tek parti (açıkça veya bir “cephe” örtüsü altında);

Bir iktidarı ele geçirme taktiği: Şehirlerde terörist eylemlerle veya kırdaki gerilla savaşıyla, kitlelerin mücadele esnasında katılmaya zorlandığı ancak denetleyemediği bir askeri aygıtın yaratılması;

Bir kere iktidara geldikten sonra, kitlelere dayatılan fedakarlıkları, diktatörlüğü ve özgürlüklerin yokluğunu haklı göstermek için, gerçekten varolan veya yapay olarak yaratılan bir **dış güç tehlikesinin kullanılması**.

Bir ulusal birlik stratejisi: Sınıf mücadelesine karşı sınıflar Bloğu

Burjuva milliyetçi örgütlerin hepsinin ortak bir yanı vardır: Hepsisi de kitlelerin devrimci enerjisini kullanmak isterler. Bu enerji, tedbir-

li bir emperyalist devletin (sömürgeci veya değil) askeri kuvvetine karşı çıkabilecek tek güçtür. Bu güç aynı zamanda, sık sık yerel diktatörlüklere karşı çıkabilecek tek enerji olmuştur. Burjuva milliyetçi örgütler, kitleleri siyasi amaçları için “seferber” etmeye hazırdırlar. Bu amaç, ya burjuvazi bakımından bile verimsiz olan çürük bir diktatörlükten kurtulmak, ya da işgalci bir emperyalist güçten kurtulmaktır. (Bazı örgütlerin bu programı tek bir ülke çerçevesinde gerçekleştirmek konusunda yanılışmaları da vardır).

Başlangıçtan beri, burjuva milliyetçiler tarafından inşa edilen aygıt, bunların gelecekteki devlet aygıtlarının doğduğu yer olmuştur. Engels’in devlet konusundaki ifadesini kullanırsak, bu devlet, “*zulükları bulandırmak ve düzenli sınırlar içinde tutmak için görünüşte toplumun üzerinde yer alan bir güç*”tür. Bu, sınıf mücadelesini bulandırmaya ve sınırlamaya tahsis edilmiş bir güçtür. Gerekirse bunu, sömürülen kitlelerin mücadelesini ezerek de yapacak olan bir güçtür.

Burjuva milliyetçilerin en önemli sorunu, kitleleri terhis etmeksiz, sömürgeci, ulusal veya diktatöryel baskıya karşı seferberliğin sömürülen sınıfların mücadelesine dönüşmesini engellemektir.

İstisnasız bütün burjuva milliyetçi örgütlerin sınıf mücadelesi fikrine bile savaş açmaları bu yüzdendir. Bunu bazen oldukça açık bir şekilde yaparlar ve kendilerini anti-komünist ilan ederler. Bazen de, sınıf mücadelesinin yeni bir biçimi olarak ulusal devrimin gerekliliklerine uyum adını verdikleri şeyi ileri sürerler. Stalinist tipteki milliyetçiler, sınıf mücadelesinin bu biçimi konusunda uzmandırlar. Yani, “ortak bir düşmana karşı” birçok sınıfın “blok” halinde mücadelesi.

Mao, “dört sınıf bloğu”ndan söz ederdi. Diğerleri, zaferden sonra ne olacağı sorununu unutarak “*zafere kadar, tek halk, tek savaş*”, hatta “*tek halk, tek parti*” diyorlardı.

Bazı örgütler, işçi sınıfının mücadelesi de dahil olmak üzere, sınıf mücadelesinin önemini kavradıkları halde, bunun ancak “ikinci aşama”da meşru olacağını söylüyorlardı. Önce mevcut devrimci se-

ferberliğin sonuca ulaşması gerekiyordu.

Burjuva milliyetçi örgütler, merhametsiz ve vahşi bir savaş yürüttüler. Bu savaş her zaman özellikle işçilerin sınıf mücadelesine karşı değilse bile, -işçi sınıfına karşı çıkmanın maliyetine her zaman katlanamazlar- en azından işçi sınıfı mücadelesi tarafında olan ve işçi sınıfı çıkarlarını savunan örgütlere karşı yürütülür.

Milliyetçi devrimci liderler milliyetçiliği sınıf mücadelesine panzehir olarak kullanırlar. Milliyetçilik, yani bir ulusun bütün toplumsal sınıflarının bütün olarak diğer uluslara karşı ortak çıkarları olduğu fikri. Bu fikir, sömürülen kitleleri şuna inandırmak için kullanılır: “Ulusal” burjuvazi sömürülen kitlelerin tarafındadır.

Bugüne, geçmişe ait veya birdenbire ortaya çıkmış ulusal sembollerin yaratılması bu yüzdendir. Bayraklar, milli marşlar, amblemler, “ulusal kahramanlar”, hatta yaşam ve dil biçimleri. Bu tutum, dünyanın dört bucağındaki bütün milliyetçi örgütlerde ortaktır.

Her türlü modern araç gereçle donatılmış evlerde yaşayan milliyetçi Afrikalı aydınlar, vatandaşları için sömürgecilik-öncesi topluma ve yaşam koşullarına geri dönmenin iyi olduğuna gerçekten inanabilirler. El Salvador’daki milliyetçi gerilla liderleri, kendi kadrolarının El Salvador halkının mücadelesinin, hemen yanbaşlarının Guatemela halkının mücadelesinden tamamen farklı olduğunu açıklamak için öne sürdüğü “ulusal özgüllükler”e gerçekten inanabilirler. Bu birşeyi değiştirmez. Ulusal sembollerin altında yatan neden, “ulusal kimlik” ve çıkar birliğini kitleler için çok açık ve sorgulanamaz duruma getirmektir. Bu aynı zamanda, “ulusal birliği” bölen ve zayıflatan herşeye karşı düşmanlığı geliştirir. Özellikle de sınıf mücadelesine karşı düşmanlığı.

Bir iktidar modeli: Tek parti ve demokrasinin yokluğu

İşçi sınıfı devrimcileri için devrim, herşeyden önce toplumsal bir patlamadır. Lenin’in sözleriyle (Bir Çocukluk Hastalığı’nda), “devrim... en

merhametsiz sınıf mücadelesinin tahrik ettiği on milyonlarca insanın vicdanının, iradesinin, tutkusunun, hayalgücünün ürünüdür". Böyle olduğu için ve sınıf mücadelesi devrinin kalbi olduğu sürece ve işçi sınıfı devrimi sonuca ulaştırabilecek güç olduğu sürece, işçi devrimi toplumsal dönüşüm için olağanüstü bir araç olabilir. Toplumun kapitalist örgütlenmesini tümüyle yıkabilir ve yeni bir toplumsal örgütlenmenin temellerini atabilir.

İşçi sınıfı devrimcileri bir tek amaç için çalışırlar: işçilerin iktidarı ele geçirmesi ve kendi elleriyle kullanması.

Ancak, devleti yönetme kapasitesi işçi sınıfına doğuştan verilmemiştir. Devrimin kendisi, o pek zor talim okulu, işçileri eğitecektir. Devrim okulu, kitleler için mümkün olan biricik okuldur. Lenin bir aşçının bile liderlik işlevlerine sahip olacağı bir devletten söz ederken, devletin bugünkü biçiminden söz etmiyordu. Söz ettiği aşçı da, omuzlarında bu kahredici toplumun yükünü, kafasında önyargıları yumağını taşıyan aşçı değildi. Onun sözünü ettiği, sömürülen kitlelerin devrim sürecinde kendi elleriyle kurabilecekleri devlet gücüydü. Söz ettiği aşçı, devrimci çıraklıktan gelen bir aşçıydı. İşçi kitleler görevlerinin çeşitliliğiyle, zorluklarıyla, dersleriyle, farklı sınıfları, partileri ve halkları değerlendirmeyi öğrenirken içinden geçtiği zikzaklarla, devrimci çıraklıktan gelen bir aşçı olurlar.

"Devrimci sınıf, görevini yerine getirmek için toplumsal eylemin her türlü biçimine ve her yönüne sahip olmayı bilmek zorundadır". Lenin'in bu gerçeğin üzerinde ısrarla durması bu yüzdendir.

Bu yüzden, devrimci işçilerin görevi, devrimci mücadelenin sınıf unsurlarına önem vermek ve mücadeleyi sonuna kadar götürmektir.

Devrimci işçiler, bu yüzden, sömürülen sınıfların diğer toplumsal sınıflardan bağımsız örgütlenmesinden yanadır.

Bu yüzden, fikirlerin ve siyasetlerin en yaygın, en demokratik ifade edilmesinden yanadırlar. Böylece sömürülen sınıflar farklı siyasetlere gereken değeri biçebilecek, bunları kavrayabilecek ve bunlar arasından seçim yapabileceklerdir.

Bu yüzden devrimci işçiler asla tek bir yaklaşımı veya yukardan gelen bir projeyi dayatmaya kalkışmazlar. Tersine, kendilerini kitlelerin mücadele sürecinde özenle hazırladığı biçimler üzerinde temel-

lendirir ve bu biçimleri geliştirmeye çalışırlar. Sonuç olarak, işçi sınıfı devrimcilerinin görevlerinden biri, sömürülen kitlelerin, mücadelesinin legal veya illegal, parlementer veya askeri, ekonomik veya siyasi, bütün biçimlerini öğrenmesine yardım etmektir.

İşçi sınıfı devlet makinasını çalıştırmayı, ancak sınıf mücadelelerinin önderliğini alarak ve bütün sömürülen sınıfların mücadelelerine önderlik etmeye çalışarak öğrenir.

Burjuva milliyetçilerin, hatta devrimci olanlarının bile amacı, işçi sınıfının bir devrim sayesinde devleti denetlediğini görmek değildir. Aksine, onların amacı, bunun tam tersidir. İşçi sınıfını ezebilecek, sonuç olarak işçi sınıfının denetimi dışında inşa edilmiş bir devlet isterler. Mücadele boyunca bütün siyasetleri, yöntemleri, davranışları ve tutumları, hep bu hedefe bağlıdır.

Milliyetçi örgütler nadiren, sınıf mücadelesi fikrine karşı savaşmak istemezler. Mücadeleyi, gelişmesine fırsat vermeden boğmak isterler. Daha devrim yapılmadan önce, devrimci hareket içinde tek bir partinin diktatörlüğünü güvence altına almak isterler. Tek bir partinin diktatörlüğü, etkin bir mücadelenin güvencesi olarak sunulur. Bütün savaşçıların bu partiye boyun eğmesi ve itaat etmesi gereklidir. Milliyetçi bir önderlik ne zaman birşeyleri gerekçelendirme ihtiyacı duysa, mücadelenin gereklerini, etkinliğini öne sürer. Ancak devrimci mücadelenin gerekleri, devrim için henüz uyanmış olan kitlelerin, devrimin önderliğini eline geçirmiş, küçük burjuva milliyetçilerinden oluşan küçük bir grubun siyasi seçeneklerine ve programına başlangıçtan itibaren uymasını gerektirmez.

Farklı kesimler arasındaki siyasi çatışmalar, Rusya'da devrimin kazanmasını engellemedi. Tersine bu, zaferin bir önkoşuluydu. Devrimin başlarında küçük bir azınlık olan Bolşevik parti, kitlelerin gözünde siyasetinin geçerliliğini gösterme olanağına sahip olmasaydı, Bolşeviklerden çok daha tanınmış olan Menşevikler ve Sosyalist Devrimciler, kendi sıraları geldiğinde, Kornilov tipinde bir general tarafından bir kenara atılmadan önce, devrime yüz kere ihanet edebilirlerdi.

Fransız devrimi, sınıf içeriği ve sonuçları bakımından bir bur-

juva devrimi olsa da, tarihteki en önemli -ve en etkin!- devrimlerden biriydi. Bunun böyle olmasının nedeni kesinlikle, kitlelerin ulus çapındaki demokratik eylemleriydi. Bu kitleler, siyasi çatışmalar silsilesi sayesinde, meşruti krallıktan Jakobenizme uzanan bir seçme şansına sahipti.

İşte bu tam da, burjuva milliyetçi örgütlerin ne pahasına olursa olsun kaçınmayı istedikleri şeydir. Hareketin içerisinde tek bir partinin diktatörlüğünü dayatmayı başaramadıklarında, varolan bağımsız partileri bir cephe içinde gruplaştırmak için (Filistin hareketinde veya Nikaragua’da olduğu gibi) ısrar etmeleri bu yüzdendir. Kendilerini böyle bir cephe içinde bulanlar zaman zaman serbestçe kendi özgün tekliflerini tartışabilir ve sonuç olarak, duruma ve güç ilişkilerine bağlı olarak yeni bir çoğunluğa veya yeni bir siyasete sahip olabilirler. Fakat bu, her zaman en üst düzeyde ve kapalı kapılar ardında yapılır. Böyle yapıyor olması, bu çatışmaların vahşi olmadığı anlamına gelmez. Bu durumun yalnızca liderlikleri veya aygıtı ilgilendirdiği anlamına gelir. Devrimci kitlelere asla çatışmaların hakemliğini yapma olanağı verilmez.

İyi kötü, yekpare bir “cephe” kurmak, milliyetçi örgütlerin çoğunun benimsediği bir siyasettir. Hareketi tek bir parti yerine bir “cephe”nin yönlendiriyor olması gerçeği, gerçek bir demokrasinin yokluğunu kitlelerin gözünden gizler. Bu, bütün siyasi eğilimlerin, “ulus”un bütün bileşik parçalarının aynı mücadele içinde yer aldığını söylemenin bir yoludur.

Yani, bütün “makul” ve “vatanperver” parçaların birliği! Tabii ki, cephede yer almak istemeyenler düşman olduklarını göstermiş olurlar ve ezilmelidirler.

Bu “cephe”lerin söylemi, mücadele eden kitlelerin birlik duyguları üzerine kurulmuştur. Burjuva önderlikler, cephelerin varlığını haklı göstermek ve siyasi farklılıkları sindirmek için bu duyguları kullanırlar. Kitleleri eylem sıcaklığında karşılaştırmaya yapma olanağından, farklı siyasetleri değerlendirerek, bunların arasından bir seçim yapma olanağından mahrum bırakırlar.

Cezayir FLN'si, MNA'den köklü farklılığı olan bir siyaseti olmadığı halde, MNA'yi katletmiştir.

Filistin milliyetçi hareketi, askeri aygıtı ve kendi görüşleriyle varolan birçok partinin oluşturduğu bir gruplaşma olduğu halde, her türden açık siyasi çatışmayı yasaklayan gizli anlaşmayı bozan hiç kimse olmadı. Eğilimler arasındaki rekabetin makineli tüfeklerle susturulduğu zamanlarda bile.

Burjuva milliyetçi liderler, mücadelenin etkinliği adına hareket içinde demokrasiye izin vermeyi reddederler. Fakat, bir kez iktidara geldikten sonra da, bütün söylediklerini unutarak, demokrasiyi kurmazlar. Burjuva milliyetçiler tarafından kurulan bütün rejimler, istisnasız diktatörlüklerdir. Hatta bu rejimler bazı zamanlar kişisel diktatörlüklere dönüşürler. Tıpkı, Mao'nun diktatörlüğündeki Çin gibi veya önce Ben Bella'nın daha sonra Bumedyen'in diktatörlüğündeki Cezayir gibi. Bu rejimler bazen de Pol Pot rejimi altındaki Kamboçya'da olduğu gibi vahşi bir çılgınlığa düşerler.

Devrimci milliyetçi örgütler tarafından kurulan cepheler kitlelerin birlik duygularına karşılık verebilir ve onayını alabilir. Bu durumda işçi sınıfı devrimcileri uygun bir taktik ve siyaset hazırlamak zorundadır. Ancak, işçi sınıfı devrimcileri için siyasi bağımsızlıklarından ve bu bağımsızlığı güvence altına alan örgütsel araçlardan vazgeçmenin söz konusu olamayacağı açıktır. Bu tür cephelere katılmak, siyasi intiharla aynı şeydir ve durum ne olursa olsun, işçi sınıfının kampını terketmek anlamına gelir.

Bir İktidarı ele geçirme taktiği: Terörizm ve gerilla savaşı

Pek çok milliyetçi devrimci örgüt, toplumsal bir programa sahip olmaksızın gelişebilmiştir. Ya da, çok ılımlı, muhafazakar bir programla. Nikaragua'da Sandinist hareket asla işçi sınıfı için bir program öne sürmeye çalışmadı. Çünkü ulusal burjuvaziye cezbetmek is-

tiyordu. Büyük toprak mülklerine el konması için bir program hazırlayarak topraksız köylüleri kazanmaya bile çalışmadı.

FLN'nin programında olup olacak tek şey ulusal bağımsızlıktı. Talepler anlamında, işçi sınıfı ve yoksul köylülük için hiçbir şey yoktu.

Rodezya'da ve şimdi Zimbabwe'de "beyaz ayrılıkçı güç"e karşı savaşılan milliyetçiler, beyaz azınlığın tekelinde tuttuğu şeyin yalnızca oy hakkı değil, aynı zamanda da en iyi topraklar olduğunu "unutmuş"lardır. Mugabe ve takipçileri halklarına, beyaz azınlığın oy hakkı tekelini yıkmalarını söylemişlerdir. Fakat beyaz azınlık içindeki imtiyazlı bir azınlığın sahip olduğu verimli toprakları ele geçirmekten söz etmemişlerdir.

En radikal olarak tanınan milliyetçi örgütler bile, asla cesur bir toplumsal ve ekonomik dönüşüm programı adına savaşmamışlardır.

1947'de, Çin Komünist Partisi, bağımsız olarak ortaya çıkmış olan bir köylü ayaklanmasının önderliğini almayı başarmış ve köylü hareketinin taleplerini benimsemiştir. Bu, feodal sınıfın nihayet kırsal bölgeden tümüyle sökülmesi sayesinde olmuştur. Fakat bundan önceki yıllarda, Çin-Japon savaşı boyunca ve ta 1946'ya kadar, Komünist Parti, azıcık radikal bir toprak reformuna benzeyen her şeyi programından çıkarmıştır.

Esasen, milliyetçilerin radikal askeri yöntemleri, siyasetlerindeki radikalizm yokluğunu ikame eder.

Milliyetçiler, kitlelerin, varolan iktidarın yalnızca silahların gücüne güvendiği konusundaki inancına dayanarak, sömürülen kitleleri siyasi olarak susturmak için saf askeri görevleri öne sürerler.

Milliyetçiler, mücadele içindeki kitlelere, kitlelerin kendi mücadelesinin gereklerine uygun düşen askeri araçları asla vermezler. Bunun yerine kitleleri, milliyetçi liderlerin kavgasının arkasında askeri biçimlere sokarlar.

Onların sorunu, kitlelerin saldırmak veya kendini savunmak için gerekli araçları ve yolları bulmasına yardım etmek değildir. Kitlelerin, yalnızca milliyetçi organlar tarafından korunabileceklerine inanmasını isterler. Sonuç olarak, eğer kitleler varolan iktidarla savaşmak

istiyorlarsa, milliyetçi örgütün ve örgütün askeri aygıtının önderliğini takip etmelidirler.

Küçük terörist grupların kurulmasından, gerçek gerilla ordularının örgütlenmesine kadar, milliyetçilerin derdi, hem mücadeleyi kendilerinin başlattığını, hem de hareketin saflarında düzeni koruyabileceklerini gösterecek askeri aygıtlar kurmaktır. Bu askeri aygıtların içinden çıkacak olan devlet aygıtı da benzer bir biçimde, bir bütün olarak toplumda hukuku ve düzeni sağlayabilecek güçte olacaktır.

Dış tehlikelere karşı:

Devrimin uluslararası genişlemesine karşı ulusal birlik

Burjuva milliyetçi önderlikler, bu yöntemler sayesinde genellikle devrimci kitle hareketlerinin önderliğini alabilmiş ve koruyabilmişlerdir.

Böyle yaparak, kesinlikle uluslararası işçi sınıfının tarihi görevlerini yerine getirmemişlerdir. IV. Enternasyonal Birleşik Sekreterliğin ve ordan gelenlerin saçmalıklarının tersine.

Peki, tutarlı bir biçimde bir burjuva demokratik devrimin gereklerini yerine getirmişler midir? Bundan kastımız, Fransız devrimi sırasında Jakobenlerin yerine getirdiği görevlerdir. Ya da, Troçki'nin artık burjuvazi veya onun adına hareket eden siyasi güçler tarafından yapılamayacağını söylediği görevlerdir.

Jakobenliğin demokratik devrimci yöntemleriyle, onun yoksul ülkelerdeki takipçilerinin devrimci bürokratlığı arasında dünyalar kadar fark vardır. Jakoben devrimi, içerde ve dışarda, dönemin verili olanakları çerçevesinde, sonuna kadar devrimciydi. Ulusal sınırlar içinde kalmaya çalışmadı. Amacı, bütün Avrupa'yı, hatta mümkünse bütün dünyayı değiştirmekti. Avrupa'da ortaya çıkacak bir zincirleme devrim reaksiyonundan korkmadı. Tam da bunun için, bilinçli olarak çalıştı. Fransız burjuvazisi ve küçük burjuvazisi, devrimin yayılmasını isteyen halkı ve siyasi güçleri saflarında toplayabilecek kadar devrimciydi.

Tersine, Cezayir hareketinin milliyetçi liderleri devrimin yayılmasını istemediler. Sadece, Fas'ın ve Tunus'un Arap veya Berberi halkları ile sınırlı kalmasını istediler -bu iki komşu ülkenin de, aynı Fransız emperyalizmi sömürgeci baskısından muzdarip oldukları gerçeğine rağmen. Bir kere iktidara geldikten sonra, Fas monarşisinin Cezayir karşıtı milliyetçiliğini kullanarak, Fas karşıtı milliyetçilik ateşini körüklediler. Sonuçta, bu iki ülke arasında aptal bir savaş ortaya çıktı. Bu ülkelerin herbiri, kendi diktatörlüğünü ve genel çizgisini güçlendirme girişimlerini haklı göstermek için milliyetçiliği kullanıyordu.

Aynı şekilde, Nikaragua'nın milliyetçi önderliği de devrimin yayılmasını istemiyor. Hem de, dil, ekonomi ve tarih birliği açısından, Jakobenlerin zamanındaki Avrupa'dan çok daha ileride olan Orta Amerika için.

En radikal burjuva milliyetçi devrimcilerin devrimcilikleri, “ulusal” dedikleri sınırlara ulaştıklarında biter. Topraklarının gülünç derecede küçük olması veya söz konusu sınırların emperyalizm tarafından dayatılmış olması hiç farketmez. Devrimi denetim altında tutmanın, devrimi patlayıcı ve bulaşıcı karakterinden soyutlamanın yollarını ve araçlarını bulmuşlardır.

Her zaman, en tutarlı burjuva milliyetçi devrimcilerin bile devrimin karşısına geçtikleri, gelişmesine karşı koydukları bir vakit gelir. Bu, nihayet devrimin ülke dışına yayılması tehlikesinin doğduğu zamandır. İşte devrimin, geçmişteki burjuva demokratik devrimcilerin başarabildiklerini başarmasını böyle önlerler.

Ne Cezayir, ne Küba, ne de Vietnam; hatta devasa topraklarına rağmen Çin, kelimenin burjuva anlamında bile, demokratik rejimler yaratamadılar. Üretici güçlerde gerçek bir gelişme sağlayamadılar. Ülkelerini ne ekonomik ne de siyasi düzeyde emperyalist baskıdan bile kurtaramadılar.

60 yıl kadar önce, Troçki şunları yazdı: “*Burjuva gelişme anlamında geri kalan ülkeler için, özellikle de sömürge ve yarı-sömürge ülkeler için, sürekli devrim teorisi; bu ülkelerin demokratik görevle-*

rinin ve ulusal kurtuluşlarının gerçek ve tam bir çözümünün ancak, sömürülen ulusun ve herşeyden önce, köylü kitlelerin önderliğini alacak olan işçi sınıfı diktatörlüğü tarafından yerine getirilebileceği anlamına gelir". 1948 Çin devrimine rağmen, Cezayir'e, Küba'ya Nikaragua'ya ve benzerlerine rağmen, bu satırlar bugün hala geçerlidir. Tarih, bu satırların geçerliliğini kanıtlamıştır. Tam da, işte bu devrim deneyimi sayesinde kanıtlamıştır.

GERİ KALMIŞ ÜLKELERDE DEVLETİN ROLÜ VE DOĞASI(*)

Bugün sosyalizm sözcüğü hakkında Blanqui'nin kendi zamanında demokrat sözcüğü hakkında söyledikleri söylenebilir. Sözcük, arkasına herkesin gizlenebileceği kadar soyut bir hale gelmiştir. Bu, "komünist" Mao Çe-Tung'tan Prens Norodom Sihanoduk'a kadar bütün devlet adamlarının az veya çok sosyalizm adına konuştuğu, geri bıraktırılmış ülkeler için özellikle doğrudur.

Bugün çeşitli devrimci örgütler özellikle Troçkist olduklarını iddia edenler, bu sorunu çözmek üzere biçimlenmemişlerdir. Çünkü herbiri tıpatıp aynı değilse bile benzer iddialar geliştirerek bazı devletleri yozlaşmış ("Troçkizm" tarafından lütfedilen) işçi devletleri olarak görüyorlar.

Eğer Enternasyonal Komitenin örgütlerine göre bu dizginsiz sifata sadece halk demokrasileri ve Çin uygunsa, Birleşik Sekreterlik örgütlerine göre liste, Küba'yı, Cezayir'i ve başka bazı ülkeleri de içermelidir. Posadistler ise "*Dünyada kapitalizmden geriye kalanlar*"dan söz etmeyi tercih etmektedirler.

Yeri gelmişken şunu da belirtelim. Mali veya Guinea'yı "Sosyalist Kamp"a dahil edemeyen ve burada yozlaşmış işçi devletlerinden söz etme seçeneğine de sahip olmayan Stalinistler, kimseyi hoşnutsuz etmemek için "*kapitalist olmayan gelişme yoluna girmiş ülkeler*" diye ilginç bir kategori yaratmak zorunda kalmışlardır. "Yozlaşmış" (deforme olmuş) işçi devleti sıfatını haklı çıkarma amacını taşıyan bütün analizlerin temelinde, her zaman hangi devlete uygulanırsa uygulansın, şu iki delil görülebilir: Birincisi, tarım reformudur. Bu konu bir Marksist için tipik bir burjuva reformu olduğundan tartışılmaya bile değmez. İkincisi, sözkonusu ülkedeki daha çok veya daha az kapsamlı devletleştirmelerle ilgilidir. IV. Enternasyonal'in fraksiyonları arasında belli

(*) Sınıf mücadelesi (Lutte de Classe) dergisinin Nisan 1967 tarihli 3. sayısından çevrilmiştir

ülkelerin devletlerinin doğası hakkında ayrılmalara neden olan nokta, kesinlikle devletleştirme konusudur.

Devletleştirmenin önemi bu alandaki kesin ölçüt veya en azından kesin ölçütlerden biri olarak alınsa bile, bu devletleri daha az veya daha çok deforme olmuş işçi devletlerine dönüştürecek olan nitel sıçramanın hangi noktada olduğunun ve hangi oranla başladığının açıklanması gereklidir. Bu nitel sıçramanın hangi diyalektik mucizeyle bu dönüşümü gerçekleştireceği de meçhuldür.

Devletin ekonomik hayata müdahalesi kesinlikle “sosyalist” bir unsur değildir. Firavunların Sümer’inden veya Mısır’ından beri devletin şu veya bu biçimde, daha az olsa da ekonomik hayata müdahaleye yöneltilmediği sınıflı bir toplum yoktur.

Eğer bu olgu çok defa tali idiye, bugün, emperyalist çağda ileri kapitalist ülkelerde de, geri bıraktırmış ülkelerde de, devlet müdahalesi temel öneme sahip bir olgudur ve kesinlikle gereklidir. Bütün emperyalist ülkelerde (hepsinin en zengini olan ve şimdiye kadar bundan kaçınabilmiş olan ABD hariç) devlet, devletleştirmeler yoluyla önemli sayıdaki anahtar sektörü ele geçirmiştir.

Örneğin Fransa’da üç işçiden birinin devlet işçisi olduğunu unutmamalıyız. Eğer devletleştirmeler sosyalizm demekse, Pompidou, “İşçi Haberleri” adlı yayının 6 Mart 1967 tarihli sayısında, “*sistemimizin orjinalliği yarı kapitalist, yarı sosyalist, aynı zamanda liberal ve planlı olmasıdır*” demektedir.

Stalinistler için, bunun daha öte bir anlamı vardır. Onlara göre, önemli “işçi fetihleri” ile karşı karşıya olduğumuz için, bir çeşit sosyalizm kırıntılarına sahibiz.

Fakât gerçekte, bu devletleştirmeler, hiç de burjuvaziye dayatılmış devletleştirmeler değildi. Burjuvazinin bir ihtiyacına cevap vermiştir ve kapitalist kârların en yüksek olduğu sektörlere kesinlikle dokunmamıştır. Tersine II.Dünya Savaşından hemen sonra açık veren ve derhal kurtarılması tüm kapitalist ekonomi için hayati olan sektörler ve sadece devletin nispi kârlar beklemeksizin çok büyük miktarda sermaye yatırabileceği sektörler devletleştirilmiştir.

Hiçbir devrimci (en azından bugün) bu devletleştirmeleri sosyalist olarak nitelendirmeyi düşünmez. Fakat geri bıraktırlmış ülkelerin çoğunda şahit olduğumuz olgunun benzer bir olgu olduğu belirtilmelidir.

Devletleştirmenin çoğu zaman daha büyük ölçekte gerçekleşmesi, liderlerin sosyalist niyetleri nedeniyle değil, ulusal burjuvazilerin dikkate değer zayıflığı nedeniyle.

Çünkü bu ülkelerde sorun yalnızca ekonominin kâr etmeyen sektörleri değildir. Çoğunlukla, modern fabrikaların kurulması veya genişletilmesi için gerekli yatırımın yapılmasına yetecek özel sermaye yoktur. Doğrudan devlet müdahalesi yalnızca sınayi gelişmenin (ileri kapitalist ülkelerle karşılaştırıldığında zayıf olsada) öngörülebilmesi için değil, ulusal ekonominin işleyişi için de geçerliydi.

Aslında her halde ileri kapitalist ülkelerdeki burjuvazi gelişmeye daha fazla sermaye ile başlamamıştır (üstelik bunu devlet yardımıyla yapmıştır). Fakat o zamanki burjuvazi sadece o yüzyıl ve o zamanki mali araçlar ölçeğinde işletmeler yaratmak zorundaydı.

Bugün geri kalmış ülkelerde sorun tamamen farklı bir biçimde ortaya çıkmaktadır. Sanayileşmeye birkaç yüzyıl önce başlamış olan ülkelerin geçtiği çeşitli ekonomik aşamalardan tekrar geçilmesi söz konusu değildir. Ulusal burjuvazinin kullanımında olan özel sermaye ölçeğinde işletmeler kurmak söz konusu değildir.

Dolayısıyla, bu devletleştirmeler veya devlet işletmeleri yaratılması, kesinlikle “sosyalist” dönüşümler değildir. Bunları yapan burjuva devletlerin, yaşam ve ölüm arasında bir seçenek olmaması gibi, başka seçenekleri yoktur. Bağımsız olarak, ancak bu devletleştirmeler veya devlet temelinde bu -sınırlı- sanayileşme bedeliyle hayatta kalabilirler.

Muhtemelen bazı insanlar gerçekten sanayilerini ve toptan ticaretlerini neredeyse tamamen devletleştirmiş ülkelerin burjuva diye nitelendirilmesini aşırı bulacaktır.

Doğrusu, aşırı olan, Marksizm adına konuşan ve devletleştirmeler ile de sosyalizm demekmiş gibi davranan insanlar görmektir.

Böyle bir kavramın Marksizmle hiç bir ilgisi yoktur. Bu yalnızca, ekonomik liberalizmi savunanların, planlı ekonomiyi savunanlarla girdikleri tartışma nedeniyle sosyalizme verdikleri içeriktir. En fazla, sosyalizme uzak bir günde, devletleştirmeler sayesinde, bütün ekonomi devlet tarafından ele geçirildiği zaman ulaşılabileceğini düşünen bir takım reformistlere ait bir kavramdır. Hiç bir şekilde devrimcilere ait bir kavram değildir.

Sosyalizm, bütün ekonominin devlet tasarrufunda olması değildir. Ekonominin, tüm insan toplumunun -dünya ölçeğinde insan toplumunun-, hizmetinde olmasıdır. Ve eğer, mülk sahibi sınıfların mülksüzleştirilmesi bu amaca ulaşmanın vazgeçilmez koşulu ise, ancak işçi devriminden doğmuş bir işçi devleti böyle bir dönüşümün yolunu açabilir.

Devletin sınıflı doğası devletleştirmelerin karakterini belirler. Devletleştirmeler devletin sınıflı doğasını belirlemez. Aşırı olan, “Dördüncü Enternasyonal”deki gibi, *“Devletin doğası, iktidardaki sınıfın savunduğu üretim ilişkilerinin biçimi tarafından belirlenecektir”* diye yazmaktır.

NEP’in ilk yıllarında, özel sektör şüphesiz şimdi bazı geri bırakılmış ülkelerde olduğundan daha önemliyken, Sovyet Devleti, itiraz götürmez bir şekilde bir işçi devleti idi.

Böyle bir devletin temel görevi tüm ekonomiyi devletleştirerek sosyalizmin inşa edilmesine başlamak değildir. Tek bir ülkede sosyalizm inşa etmek, hatta sosyalizm kısıntısı inşa etmek, söz konusu değildir. Sosyalizm, parçalara bölünemez. İşçi devletin temel görevi, dünya sosyalist devriminin gelişmesi için çalışmaktır. İç ekonomik siyasetini ise, koşullara ve olanaklara bağlıdır. Fakat bu siyaset, bu devletin sınıf doğasını tanımlamamızı sağlamaz. Tekrar edersek, belirleyici olan, devrimi hangi toplumsal sınıfın yaptığıdır; devlet aygıtını, hangi toplumsal sınıfın inşa ettiğidir; bu aygıtı, hangi toplumsal sınıfın denetlediğidir.

En tuhaf olanı, çoğu insanın burjuvazinin zayıflığını, hatta yokluğunu gördükleri zaman, belli ülkelerin burjuva niteliğini inkâr et-

meleridir. Burjuvazinin bu zayıflığını veya gizli yokluğunu, bu devletlerin işçi sınıfı doğasını doğrulamak için yeterli bir delil olarak görmeleridir.

Hiçbir yerde, ne Küba’da ne Çin’de ne de başka bir yerde işçi sınıfının azıcık da olsa, devlet iktidarını ifâ etmediği açık olduğu için de, siyasi iktidarın güya, (çünkü hiç bir yerde, SSCB’deki gibi gerçek bir işçi devleti yozlaşması söz konusu olmamıştır) nereden geldiği belli olmayan bir bürokrasinin elinde olduğu, “deforme olmuş işçi devletleri”nden söz ediyorlar.

Sovyet bürokrasinin tersine, her zaman karşı-devrimci bir rolü olmuş olan bu bürokrasi devrimci süreci denetlerken aynı zamanda bu sürece liderlik ederek ve işçi sınıfının çıkarlarını, “deforme olmuş” bir biçimde de olsa temsil ederek, yeterince devrimci olmuş olacaktır.

Hepsinden öte, bu son noktayı aklın alması özellikle güçtür. Bu devletler kendilerini tamamen ulusal bir hedefe yerleştirmişlerdir. Bu bürokrasilerin hangi “ulusal” işçi sınıfının çıkarlarını gerçekten savunabileceğini görmek güçtür.

Uluslararası bir sınıf olmasına rağmen bu ülkelerde zayıf olan işçi sınıfı, gerçekte uluslararası çıkarlara sahiptir.

Fakat, her halükârda kavranması gereken şudur: Sadece bir ülkede varolan toplumsal sınıfların sayısal öneminin (çok ince bir tahlil bile olsa) tahlilinden yola çıkarak tartışmak, hatalı bir davranıştır. Marksizme tümüyle yabancısıdır.

Marks ve Engels, daha “Alman İdeolojisi”nde, işçi sınıfının ancak dünya ölçeğinde varolabilecek bir sınıf olduğunu iddia etmişlerdir. Bu saptamanın nedeni, enternasyonalistlerin “iyi niyet”i değildi. Bu, onların insanlık tarihi ve sosyalizm fikirlerinin temeliydi.

Aşağı yukarı 16. yüzyıldan bu yana, insanlık tarihini bir bütün olarak almamak imkansızdır. Tabii ki, burjuvazi ilk ortaya çıktığı ülkelerde ulusal bir olgu olarak belirdi. Uluslararası unsurların müdahalesi olmadığı için, bu anlaşılır bir şeydir. Fakat, sanayi kapitalizminin ve dolayısıyla işçi sınıfının doğuşu önceleri yalnızca sınırlı sayı-

da ülkede ortaya çıktıysa da, uluslararası bir olguydu. Çünkü bu, ancak kaba bir sermaye birikimine bağlıydı. Bu birikim ise, sadece ülkelerin değil, tüm kıtaların yağma edilmesiyle oluşmuştu.

O zamandan beri, herhangi bir ülkenin gelişmesini, içinde bulunduğu uluslararası bağlamı hesaba katmadan dikkate almak, imkansız olmuştur. Bu ülkelerin devletlerinin sınıf karakterini anlamada belirleyici olan, işte tam da bu bağlamdır. Şüphesiz, bu ülkelerdeki burjuvazi zayıftır. Fakat tümüyle yok olsaydı dahi bu, sorunu hiçbir biçimde değiştirmeyecekti. Ancak durum hiçbir zaman böyle değildir. Üstelik böyle olması imkânsızdır. Çünkü uluslararası kapitalizm mecburen burjuva üretim ilişkileri sunmuştur ve böylece en azından bir ulusal burjuvazi embriyosu yaratmıştır, sadece komprador (işbirlikçi) olsa bile.

Bu devletler burjuva sınıf doğalarını tek kendi burjuvazileriyle olan bağlarından değil, dünya emperyalizmiyle olan bağlarından türetirler.

Bu devletlerin kendi burjuvazileriyle bağları gerçekte, ileri kapitalist ülkelerde devleti, temsil ettiği sınıfa bağlayan bağlardan son derece daha zayıftır. Çünkü, emperyalist ülkelerin burjuvazisi, devlet aygıtını denetlemesini sağlayan bir ekonomik güce sahiptir. Hatta siyasi nedenlerle mecbur kaldığı zaman, bu aygıtı, kendisine kısmen yabancı bir bürokrasinin eline de bırakabilir. Örneğin, Nazi Almanya'sında olduğu gibi.

Geri kalmış ülkelerde, devletin ulusal burjuvaziden bu görece bağımsızlığı, belli ülkelerde, bütün sanayinin devletleştirilebilmesinin gerçekten kolay oluşunu anlamamızı sağlıyor.

Pekçok insan, Mao Çe-Tung pratik olarak Çin sanayisini devletleştirdiği için, Çin'i bir işçi devleti sayıyor.

Fakat, aynı ilgiyi görmeyen Nasır dönemi Mısır'ın, bu konuda Çin'e gıpta etmesi için hiç bir sebep yoktur.

Bu ülkelerin devletlerinin, kendi burjuvazileriyle ilişkilerindeki manevra özgürlüğünden zaman zaman nasıl faydalandıklarını açıkça gösteren şey, önemli sayıda, özellikle rüşvetçi ve gerici hükümetin,

(tabii ki bunlar siyasi olarak Kastro veya Mao Çe-Tung'la karşılaştırılmaz) burjuvazinin önemli bir kısmını, kendi kârı için mülksüzleştirilmiş olmasıdır. Buna ilişkin en son ve dikkat çekici örnek, Dominik Cumhuriyetinin nerdeyse tüm fabrikalarını ve topraklarını mülkiyetine geçiren Trujillo' dur.

Böyle bir olgunun, ileri bir kapitalist ülkede tasavvur edilemeyeceği oldukça açıktır. Fakat, geri kalmış ülkelerde bu mümkündür.

Bunun için, emperyalist bir ülkenin devletinin, ekonomisinin çoğunu devletleştirdiğini hayal etmek gerçekten imkansızsa, ulusal burjuvazinin zayıf olduğu ülkelerde, bu aynı şey değildir.

Emperyalist ülkelerde devlet aygıtı, burjuvazinin ücretli hizmetçisinden başka bir şey değildir. Bu aygıtın üyelerinin, aygıtın yararına fedakârlık ve gayret göstermelerinde pek çok çıkarı vardır.

Geri kalmış ülkelerde ve özellikle en yoksul olanlarında, yani burjuvazinin en zayıf olduğu ülkelerde, bu böyle değildir. Devlet aygıtı, çok daha bağımsızdır. Gelirini de, ulusal burjuvazinin arpalığından çok, devlet kaynaklarının yenmesinden ve bu kaynakları doğrudan doğruya zimmete geçirilmesinden çıkarır.

Geri bıraktırılmış ülkelere yapılan “yardım”ın özelliklerinden biri budur. Bu “yardım”, esas olarak bu ülkelerin liderlerine yapılmakta ve onları denetlemeyi de sağlamaktadır.

Fakat liderler tamamen iyi niyetli olsaydı da, sorun değişmeyecekti.

Eğer, bu ülkelerin liderlerinin çoğu açıkça emperyalizmin ücretli hizmetçileriye, “anti-emperyalist” bir mücadeleye (kendilerini sömüren emperyalizme karşı, genel olarak emperyalizme değil) yürütüyormuş gibi görünen veya gerçekten böyle bir mücadele yürüten kişilerle karşılaştığımızda bile, bunların yönettikleri devletin burjuva sınıf doğası ortadan kalkmaz ve bu doğa herşeyden önce, bu devletlerin emperyalist dünyadan kaçamamaları gerçeği tarafından belirlenir.

Emperyalizm sık sık, sömürge ve yarı sömürge ülkelerden en fazla karı elde etmek ve yatırımlarını sağlama almak için askeri şiddete ve

siyasi baskıya başvurmıştır. Fakat bunun emperyalizm için, bu ülkedeki sömürünün vazgeçilmez koşulu olduğu iyice anlaşılmalıdır.

Stalinistlerin ve küçük burjuvaların talep ettiği “ulusların hak eşitliği”, aslında geri kalmış ülkelerin ekonomik sömürülmesinin sürdürülmesinden başka bir şey değildir.

En iyi durumda, ticari alışverişler dünya pazar fiyatına göre yapıldığı için, ülkeler arasında da müthiş sanayileşme ve emek verimliliği farkları söz konusu olduğu için, sonuçta alışverişi yapılan insan emeği miktarları çok farklı olmaktadır. Böylece de, geri kalmış ülkelerin emperyalizm tarafından sömürülmesi sürdürülmektedir.

Dolayısıyla, çok aşırı bir uca giderek, tabii ki bunun sadece bir soyutlama olduğunu unutmadan, burjuvazinin var olmadığı bir ülke, emperyalizmden siyasi olarak tamamen bağımsız bir devlet hayal etmek mümkündür. Ancak eğer bu ülke emperyalist sömürünün sürmesine izin veriyorsa, biz bu ülkeyi de bir burjuva devleti olarak (eğer bir işçi devriminden doğmamışsa) kabul etmek zorunda kalırdık.

Fakat bu, yegane sebep değildir. Hatta temel sebep de değildir.

İşin gerçeği, bu devletlerin doğası sorunu, sadece bugün emperyalizmle sürdürdükleri bağlarla ilişkili değildir. Daha çok, insanlığın tarihi akışıyla ilişkilidir. Yani sosyalist dünya devriminin gelişimi ile ilişkilidir.

Marksistler bugünün tarihçileri değildir. Tarih yazmak istemezler: Tarihe bilinçli olarak katkıda bulunmak isterler. Herşeyden önce, teorik öğreti, militan faaliyetin hizmetinde bir araç olmalıdır. Asıl sorun hangi hazır etiketin hangi olguya uygun düştüğünü bilmek değil, herşeyden önce bu olgunun insanlığın tarihi gelişmesiyle ilgili olarak neyi temsil ettiğini anlamaya çalışmaktır.

Bu yüzden, örneğin Çin devletinin doğasını (daha az yada daha çok dikkatle, daha çok veya daha az ince bir tahlille) Çin'deki sınıf güçleri dengesinden başlayarak tanımlamayı istemek gülünçtür. Ya da, varolan üretim ilişkilerinden. Asıl sorun, Çin devriminin sosyalist dünya devriminin gelişmesinde ileri bir adımı temsil edip etmediğinin bilinmesidir.

Elbette, Çin devrimi emperyalizmi zayıflatmıştır ve bu şüphesiz, olumlu bir gerçektir. Fakat sorun, emperyalizmin zayıflatılması değil, yok edilmesidir. Tabii ki bu, herhangi bir geri kalmış ülkedeki herhangi bir devrimin yakın zamanda ulaşabileceği birşey değildir. Fakat bir işçi devriminin benimseyeceği ve tutarlı bir uluslararası siyasetle ulaşmaya çalışacağı ve ulaşacağı şey, şüphesiz budur.

Fakat, yirmi yıldan fazladır yersiz bir şekilde “Üçüncü Dünya” dediğimiz dünyayı sarsmış olan bütün devrimler, milliyetçilikten başka bir vasıf gözetmeyen devletler doğurmuştur. Bu, bu devletlerin liderlerinin arızı “hatalar”ı değildir. Bu, bizi bu devletleri burjuva devletler olarak görmeye zorlayan şeydir.

Esasen sosyalist dünya devriminin gecikmesi, tarihi geleceği olmayan burjuvazilerin bağımsız devletler yaratmasına izin verdi. Bu burjuvazilerin küçük toplumsal ağırlıkları, bu ülkelerin devlet aygıtlarının, sanayileşmiş ülkelerin devlet aygıtlarından çok farklı müthiş biçimler olmasına yol açtı. Fakat bu biçimler asla geleceğe ait biçimler değildir. Tersine, eski toplumun hayatta kalabilme biçimleridir.

Aslında devletin sınıf doğasını tanımlamaya olanak sağlayan tek kıstas, uluslararası siyasetidir. Belki bir işçi devleti de, ekonomiyi Kastro’lardan veya Mao Çe-Tung’lardan daha fazla geliştiremeyecekti. Belki sanayileşmiş ülkelerle geri bıraktırılmış ülkeleri ayıran boşluğu doldurmada onlardan daha iyi olmayacaklardı. Ve belki ekonomik alışverişlerin emperyalizm için karlı olmasını da engelleyemeyeceklerdi.

Fakat bir işçi devleti, sağlam ve tutarlı bir uluslararası siyasete sahip olarak, emperyalizme karşı gerçekten mücadele edebilirdi (genel olarak emperyalizme, özel olarak bir emperyalizme değil), sosyalist dünya devrimi için mücadele edebilirdi. Yani işçi sınıfı enternasyonalizminin taraftarı olan birinin 1 Mayıs’da ya da başka bir günde yaptığı eylemlerle yetinmeyip, tutumunu sosyalist dünya devriminin gelişmesine tabi kılması gereklidir. Bu, kendini herşeyden önce, her ülkeye devrimci işçi partilerinin inşasına siyasi ve maddi yardımı için, bir devrimci enternasyonalin yeniden inşası için çalış-

ma, bütün dünya kitleleri arasında devrimci propaganda yapmak için kullanmak demektir.

Şunu da belirtmek zorundayız ki, 1917 Ekim devrimini takip eden ilk yıllar boyunca bu siyaseti uygulayan ve bu yüzden de bir istisna olan SSCB dışında, ne geri bıraktırılmış ülkelerde, ne de başka bir yerde asla, bir an için bile olsa böyle bir siyasete sahip olan bir devlet olmuştur.

Bir uluslararası devrimci önderliğin yokluğuna rağmen, sosyalist devrimin “deforme olmuş” bir biçimde de olsa gelişebildiğini düşünerek rahatlamaya çalışmak faydasızdır. Dünyanın 1917’den beri evrilmeye devam ettiği kesindir. Ancak sosyalist yolun dışında. II. Dünya Savaşından hemen sonra sömürge ve yarısömürge ülkeleri sarsan devrimler de, kısa vadede köylü kitlelerinin belli sorunlarını çözebildilerse de, uzun vadede şüphesiz bir çıkmaz sokağa girmişlerdir. Yani insanlık tarihi ölçeğinde...

Sosyalist devrim sorunu hala gündemdedir. Kısmen dahi çözülmemiştir. Ne Çin’de ne Küba’da ne de başka bir yerde. Sanki bunun tersi söz konusuymuş, işçi sınıfı deforme olmuş bir biçimde de olsa bir kaç ülkede siyasi iktidarı kullanıyormuş gibi davranmak, kendini aldatmaktır. Hatta daha beteridir.

Dördüncü Enternasyonalin hiçbir fraksiyonu bu türden teorilerle kitleleri harekete geçirecek kadar etkili olamadığı için bu teoriler, devrimcilerin burjuva demokratik liderlere çakılıp kalmasından başka birşeye yaramaz.

Fakat, bugün devrimcilere düşen temel görevle yüzyüze geldiğimizde -bir devrimci enternasyonalin inşası- bu teorileri savunanların, belli sayıdaki geri kalmış ülkelerde olanlar karşısında silahsız kalacakları kesindir.

Bunun en iyi örneği de Dördüncü Enternasyonalin Fransa fraksiyonu LCR’in Cezayir savaşındaki tutumudur.

Enternasyonal Komitenin seksiyonlarıyla, Uluslararası Sekreterliğin seksiyonlarını (daha sonra Birleşik Sekreterlik oldu) ayıran derin farklılıklara rağmen hataları pek mütenasıpti. Birisi, Cezayir

devrimci partisinin geleceğini Messali Hadj'ın Cezayir Ulusal Hareketinde (MNA) gördü. Diğerleri bu rolü FLN'ye attı. Fakat gerçekte iki taraf da, bu milliyetçi örgütlerin dışında bir Cezayir devrimci işçi partisinin kurulması gerektiği fikrinden vazgeçti.

Göçebe Yayınları

1. Sınıf Açısından Azgelişmişlik
2. Hazreti Muhammed
3. Bir Bunalım Çağında
4. Felsefi Aklın Eleştirisi
5. Osmanlı Devletinde Aşiret Mektebi
6. Bizans Siyasal Düşüncesi
7. Böyle Buyurun Gaza Bayanlar Baylar.
8. Din Kuramı.
9. Ahlak ve Şiddet
10. Niçin Oyun?
11. Ulusal Kurtuluş Savaşında Bolşeviklerle Sekiz Ay
12. Onların Ahlakı Bizim Ahlakımız
13. Uluslararası Hukukun Oluşumu
14. Eros'un Gözyaşları
15. Korkmayınız Mr. Sherlock Holmes
16. Erkek Aşkının Ötesinde
17. Düşünceler ve Grekçeler 1
Epistemoloji Üzerine
18. Düşünce ve Gerekçeler 2
Ontoloji (varlıkbilim) üzerine
19. Sağduyu, Bilim ve Kuşkuculuk
20. Estetiğin İdeolojisi
21. Türkiye'de Bilim ve Teknoloji
22. Bizans'ta Gündelik Yaşam
23. İlkçağda Doğa Felsefeleri
24. Nesne ve Doğası
25. Ortaçağ Avrupasında Roma Hukuku
26. Hükümdar (Prens)
27. Tarihten Günümüze Zonguldak'ta işçi Sınıfının Durumu
28. Hitler'den Torunlarına
29. 19. Yüzyıl Başlarında Avrupa Dengesi ve Nizam-ı Cedid Ordusu
30. Marksizmde Tartışmalar
31. Çokeşlilik
32. Tarih yapmak
33. İyi Kötü / Denemeler
34. Zaman Zaman / Denemeler
35. Tek Ülkede Sosyalizm mi, dünya Devrimi mi?
36. Bozkır Kavimlerinin doğudan batıya Göçleri
37. Coğrafya Önce Savaş Yapmak İçindir
38. Gezgincilerin Gözüyle Bir İmparatorluk
40. İlkel Toplumlarda Toplumsal Kontrol
41. Varoluşun Anlamı
42. Ataçağ

